

18 APRILI, 2023

BUNGE LA TANZANIA

MAJADILIANO YA BUNGE

MKUTANO WA KUMI NA MOJA

Kikao cha Tisa – Tarehe 18 Aprili, 2023

(Bunge Lilianza Saa Tatu Asubuhi)

D U A

Spika (Mhe Dkt. Tulia Ackson) Alisoma Dua

SPIKA: Waheshimiwa, tukae.

Katibu.

NDG. PAMELA PALLANGYO – KATIBU MEZANI:

HATI ZILIZOWASHWA MEZANI

Hati ifuatayo iliwasilishwa Mezani na:-

**NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, MENEJIMENTI YA UTUMISHI WA
UMMA NA UTAWALA BORA:**

Randama za Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Rais, Utumishi wa Umma na Utawala Bora kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024.

SPIKA: Ahsante sana.

18 APRILI, 2023

Katibu.

NDG. PAMELA PALLANGYO – KATIBU MEZANI:

MASWALI NA MAJIBU

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, Maswali. Tutaanza na Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa.

Kabla Mheshimiwa Naibu Waziri hajaja hapa kujibu maswali, Waheshimiwa Mawaziri niwaombe majibu ya leo ukishasema kwa niaba wakati unasoma jibu kwenye swali la msingi, ukishasema kwa niaba ya Waziri, ukishasimama hapa ndio kwa niaba uendelee mpaka mwisho. Sio kila Mbunge unamwambia kwa niaba, ili tupunguze matumizi ya muda ambao unatumika, ili kutoa nafasi kwa Wabunge wengi zaidi kuuliza maswali. *(Makofi)*

Ofis ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa. Mheshimiwa Emmanuel Lekishon Shangai, Mbunge wa Ngorongoro, sasa aulize swali lake.

Na. 108

Fedha za Ujenzi wa Madaraja ya Mto Piyaya na Juhe – Ngorongoro

MHE. EMMANUEL L. SHANGAI aliuliza:-

Je, lini Serikali itatenga fedha kwa ajili ya ujenzi wa madaraja ya Mto Piyaya Kata ya Piyaya na Mto Juhe Kata ya Samunge?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, Mheshimiwa Deo Ndejembu, majibu.

18 APRILI, 2023

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Emmanuel Shangai, Mbunge wa Jimbo la Ngorongoro, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali inatambua umuhimu wa Madaraja ya Mto Piyaya na Mto Juhe ambayo yana urefu wa zaidi ya mita 80. Aidha, ujenzi wa madaraja hayo unahitaji kuanza na kazi ya usanifu wa kina ikiwemo uchambuzi wa miamba, ili kupata gharama halisi ya ujenzi wake.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha wa 2024/2025, Serikali itafanya usanifu wa kina wa madaraja haya, ili kupata gharama halisi ya ujenzi. Vilevile, Serikali itaendelea kuboresha miundombinu ya barabara za Jimbo la Ngorongoro ikiwemo ujenzi wa madaraja kadri ya upatikanaji wa fedha.

SPIKA: Mheshimiwa Emmanuel Lekishon Shangai, swali la nyongeza.

MHE. EMMANUEL L. SHANGAI: Mheshimiwa Spika, nashukuru, nina maswali mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, swali la kwanza. Je, Serikali imetenga kiasi gani cha fedha kwa ajili ya usanifu kwa madaraja yote mawili ya Mto Juhe na Piyaya kwa mwaka wa fedha 2023/2024?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; nini *commitment* ya Serikali pindi upembuzi utakapokamilika kutenga fedha haraka kwa sababu, madaraja haya yatakayojengwa yatasaidia kuokoa maisha ya watoto ambao wamekuwa wakichukuliwa na maji ya Mto Juhe pamoja na Mto Piyaya?

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA – (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Emmanuel Shangai, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kama ambavyo nimetoa majibu hapa kwenye majibu yangu ya msingi. Serikali itatenga fedha katika mwaka wa 2024/2025 ili kuhakikisha usanifu unafanyika katika madaraja haya ya Mto Piyaya na Mto Juhe.

Mheshimiwa Spika, lakini katika swali lake la pili; Serikali imeweka kipaumbele sana katika kuhakikisha inatengeneza barabara na madaraja katika Jimbo la Ngorongoro, lakini katika majimbo yote ya hapa nchini. Na tayari maelekezo yalikuwa yameshakwenda kwa mameneja wote wa *TARURA* wa Wilaya kuhakikisha wanatenga bajeti katika barabara hizi ambazo ni za kipaumbele.

Mheshimiwa Spika, na ni imani yangu katika bajeti hii, barabara hii itakuwa nayo imetengewa fedha kwa ajili ya upembuzi yakinifu. Naomba kuwasilisha.

SPIKA: Mheshimiwa Japhet Hasunga, swali la nyongeza.

MHE. JAPHET N. HASUNGA: Mheshimiwa Spika, ahsante.

Mheshimiwa Spika, nil in Daraja la Isararo – Ipanzya litajengwa, ambayo imekuwa ni ahadi ya muda mrefu sana?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

18 APRILI, 2023

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Hassunga, la ahadi ya kujenga madaraja haya ambayo ameyataja:-

Mheshimiwa Spika, kama ambavyo nimekuwa nikimjibu Mheshimiwa Shangai hapa; maelekezo yalitoka kwa mameneja wote wa *TARURA* wa mikoa na wote wa Wilaya kuhakikisha barabara hizi ambazo pia ni ahadi za viongozi lakini, lakini ambazo ni kipaumbele katika maeneo mbalimbali ya nchi yetu yatengewe fedha. nitakaa na Mheshimiwa Mbunge kuweza kuangalia katika ahadi hizi na barabara hii kama imetengewa fedha.

SPIKA: Mheshimiwa Samweli Hhayuma, swali la nyongeza.

MHE. SAMWELI X. HHAYUMA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi hii ya kuuliza swali la nyongeza:-

Je, Serikali iko tayari kutenga fedha kwa ajili ya kutengeneza Daraja la Sanjawe, Mara na Daraja linalounganisha Basodeshi na Gietamo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Samweli, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali ipo tayari kutenga fedha ya barabara hii ya Sandawe. Na ninaamini katika mwaka huu wa fedha tayari *TARURA*, kupitia Meneja wa Mkoa na Meneja wa Wilaya, watakuwa wameiwekea fedha barabara hii na tutampatia Mheshimiwa Mbunge Taarifa hiyo.

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Jackson Kiswaga, swali la nyongeza.

MHE. JACKSON G. KISWAGA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi ya kuuliza swali la nyongeza:-

Je, ni lini Serikali itajenga daraja linalounganisha Kata ya Kiwele, Kijiji cha Kiwele na Kata ya Nzihhi, Kijiji cha Kiperera?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Jackson Kiswaga, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kama nilivyokuwa nimeshasema hapo awali, tayari maelekezo yalikuwa yametolewa kwa mameneja wote wa *TARURA* wa mikoa na Wilaya kuhakikisha wanatenga fedha kwenye barabara hizi na madaraja haya ambayo ni viunganishi vya kata na kata na Wilaya na Wilaya. Na ninaamini katika barabara ambayo Mheshimiwa Kiswaga ameitaja nayo Meneja wa *TARURA* Mkoa na Wilaya watakuwa nayo wameifanyia kazi.

SPIKA: Mheshimiwa Abubakari Asenga, swali la nyongeza.

MHE. ABUBAKARI D. ASENKA: Mheshimiwa Spika, ni zaidi ya miaka mitano sasa daraja la kuunganisha Kata ya *Msolwa Station* na Mang'ula limekatika sambamba na kivuko cha Chikago – Kidatu na kivuko cha pale Kiberege. Je, ni lini Serikali itajenga madaraja haya?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

18 APRILI, 2023

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA – (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Asenga:-

Mheshimiwa Spika, naomba nichukue nafasi hii mbele ya Bunge lako Tukufu kumuelekeza Meneja wa *TARURA* wa Mkoa wa Morogoro na Meneja wa *TARURA* wa Wilaya anakotoka Mheshimiwa Asenga, kuhakikisha wanafika kwenye barabara hiyo ambayo ameitaja Mheshimiwa Asenga, ili kufanya tathmini na kujua ni kiasi gani kinahitajika kwa ajili ya kuweza kuunganisha kata hizo mbili.

SPIKA: Waheshimiwa tunaendelea na swali la Mheshimiwa Constantine John Kanyasu, Mbunge wa Geita Mjini.

Na. 109

Ukarabati wa Shule ya Sekondari Geita

MHE. CONSTANTINE J. KANYASU aliuliza:-

Je, lini Serikali itapeleka fedha za ukarabati wa Madarasa, Mabweni na Usafiri katika Shule ya Sekondari ya Geita?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Constantine John Kanyasu, Mbunge wa Jimbo la Geita Mjini, kama ifuatavyo:-

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha wa 2020/2021, Halmashauri ya Mji Geita ilitumia fedha za ndani shilingi milioni 50 kukarabati mabweni matatu ya Shule ya Sekondari ya Geita. Aidha, katika mwaka wa fedha wa 2021/2022, shilingi milioni 20 kutoka fedha za CSR zilitumika kukarabati mabweni mawili, shilingi milioni 100 zilitumika kujenga bweni moja na shilingi milioni 40 zilitumika kujenga madarasa mawili mapya. Vilevile katika mwaka 2022/2023, Serikali imepeleka shilingi milioni 360 kwa ajili ya ujenzi wa mabweni mapya matatu katika shule hiyo.

Mheshimiwa Spika, Serikali itaendelea kupeleka fedha za ukarabati kwa shule za kitaifa ikiwemo Shule ya Sekondari ya Geita pamoja na ununuzi wa magari kwa ajili ya shule za mabweni kulingana na upatikanaji wa fedha.

SPIKA: Constantine John Kanyasu, swali la nyongeza.

MHE. CONSTANTINE J. KANYASU: Mheshimiwa Spika, namshukuru sana Mheshimiwa Waziri kwa majibu mazuri:-

Mheshimiwa Spika, umri wa shule hii nilisoma kwenye shule hiyo, kwa hiyo, imechakaa sana. Ni lini Serikali itatuma timu maalum kwenda kutathmini miundombinu ya shule hii?

Mheshimiwa Spika, lakini swali la pili; shule hii ambayo ina O-Level na A-Level haina kabisa mwalimu wa *physics*, haina kabisa mwalimu wa *biology* na ina walimu wa mkataba wa *geography* na *history*. Naomba *commitment* ya Waziri kwenye mgawo wa walimu wanaoajiriwa hivi karibuni, shule hii itapata walimu wa kutosha?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI): Mheshimiwa Spika,

18 APRILI, 2023

naomba kujibu maswali mawili ya Mheshimiwa Constantine John Kanyasu, Mbunge wa Geita Mjini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza nimpongeze sana Mheshimiwa Mbunge kwa kuwa amekuwa akifuatilia sana suala la shule hii ya sekondari ya Geita ambayo ni ya kitaifa. Nikienda kwenye swali lake la kwanza la, ni lini timu itafika katika shule hii kufanya tathmini.

Mheshimiwa Spika, nimuahidi kwamba, baada ya Bunge hili Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, itahakikisha timu inafika katika shule hii na kufanya tathmini na kuweza kuleta taarifa yake, ili kuweza kuifanyia kazi.

Mheshimiwa Spika, lakini nikienda kwenye swali lake la pili, la lini Serikali itapeleka walimu:-

Mheshimiwa Spika, kama ambavyo wote ni mashahidi humu ndani, Serikali imetangaza ajira zaidi ya 21,000 kwa walimu na watumishi wa sekta ya afya. Na tutahakikisha shule hii vilevile inapata walimu hawa wa sayansi ambao amewataja Mheshimiwa Mbunge.

SPIKA: Mheshimiwa Anton Albert Mwantona, Mbunge wa Rungwe. Sasa aulize wali lake.

Na. 110

Ujenzi wa Soko la Kimataifa la Ndizi - Kiwira

MHE. ANTON A. MWANTONA aliuliza:-

Je, ni lini ujenzi wa soko la Kimataifa la Ndizi katika Kata ya Kiwira utaanza?

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa. Mheshimiwa Dkt. Dugange, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Anton Albert Mwantona, Mbunge wa Jimbo la Rungwe, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali inatambua umuhimu wa kuwa na Soko la Kisasa la Ndizi, Kiwira, katika Halmashauri ya Wilaya ya Rungwe. Halmashauri ya Wilaya ya Rungwe imeanza maandalizi ya kutekeleza mradi huo kwa kufanya Upembuzi yakinifu, kuandaa michoro ya kihandisi, kupima udongo wa eneo la ujenzi na kuandaa andiko la kuomba fedha kwa ajili ya mradi huo.

Mheshimiwa Spika, andiko limewasilishwa Wizara ya Fedha na Mipango kwa uchambuzi na pindi litakapopitishwa, mradi utatengewa fedha za ujenzi kupitia utaratibu wa miradi ya kimkakati. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Anton Albert Mwantona, swali la nyongeza.

MHE. ANTON A. MWANTONA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa majibu mazuri ya Serikali. Sina swali la nyongeza, ahsante sana.

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Aloyce John Kamamba, Mbunge wa Buyungu, sasa aulize swali lake.

18 APRILI, 2023

Na. 111

Idadi ya wazee waliopewa kadi za bima – Kakonko

MHE. ALOYCE J. KAMAMBA aliuliza:-

Je, ni Wazee wangapi wamepewa Bima ya Wazee na waliobaki ni lini watapewa Bima hizo Wilayani Kakonko?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE) alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Aloyce John Kamamba, Mbunge wa Jimbo la Buyungu, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Wilaya ya Kakonko inatekeleza afua mbalimbali za afya ikiwemo huduma za afya kwa wazee, kwa kuwapatia vitambulisho vya matibabu bila malipo wazee wenye umri wa miaka 60 na kuendelea wasio na uwezo, kama ilivyo katika Sera ya Wazee ya mwaka 2003, Sera ya Afya ya mwaka 2007 na Mwongozo wa uchangiaji wa huduma za afya nchini.

Mheshimiwa Spika, katika mwaka wa fedha wa 2022/2023 Halmashauri ya Wilaya ya Kakonko iliwatambua wazee wa miaka 60 na kuendelea wasio na uwezo wapatao 11,524. Kati yao wazee 6,084 walipewa vitambulisho vya matibabu bila malipo, wazee 2,000 walikatiwa bima ya mfuko wa afya ya jamii ulioboreshwa kupitia mapato ya ndani.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, katika Mwaka wa Fedha wa 2023/2024, Serikali kupitia mapato ya ndani itatenga bajeti kwa ajili ya kuwapatia vitambulisho wazee 3,440 waliobaki katika Halmashauri ya Wilaya ya Kakonko.

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kuwakumbusha viongozi wote wa mikoa na halmashauri kutekeleza maelekezo ya kuwapa vitambulisho vya matibabu bila malipo wazee wote wenye umri wa miaka 60 na kuendelea wasio na uwezo. ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Aloyce John Kamamba, swali la nyongeza.

MHE. ALOYCE J. KAMAMBA: Mheshimiwa Spika, ahsante kunipa nafasi ya kuuliza maswali mawili ya nyongeza:-

Mheshimiwa Spika, tatizo lililopo ni kwamba, hata wale ambao wameshapata vitambulisho hawapewi huduma inayostahili kadiri ya utaratibu uliopo. Nini kauli ya Serikali kwa hawa ambao wamepata vitambulisho, lakini hawapati huduma ambayo wanastahili?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; lini sasa hawa waliobaki 3,440 nao watapata vitambulisho?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Aloyce John Kamamba, Mbunge wa Jimbo la Buyungu, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali imeshaelekeza kuhakikisha kila halmashauri kwanza inaandikisha na kuwapa vitambulisho wazee

18 APRILI, 2023

wote wenye umri wa miaka 60 na kuendelea, wasio na uwezo, lakini inatenga dirisha kwa ajili ya huduma kwa wazee na kuhakikisha kwamba, dawa zote muhimu zinapatikana kwa ajili ya wazee. Kwa hiyo, naomba nitoe Kauli ya Serikali kwamba, wakurugenzi wote wa Mamlaka za Serikali za Mitaa wahakikishe maelekezo ya Serikali yanatekelezwa na wazee wetu wapate huduma kama inavyostahiki.

Mheshimiwa Spika, lakini pili, kuhusu vitambulisho kwa wazee waliobaki, kama nilivyojibu kwenye swali langu la msingi kwamba, mwaka ujao wa fedha Halmashauri watatenga fedha kwa ajili ya kuwapa vitambulisho wazee waliobaki 3440.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri ahsante sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge. Wizara ya Ujenzi na Uchukuzi, Mheshimiwa Ally Juma Makoa, Mbunge wa Kondoa Mjini, sasa aulize swali lake.

Na. 112

Ujenzi wa kipande cha barabara kilometa 0.8 – Kondoa Mjini

MHE. ALLY J. MAKOA aliuliza:-

Je, lini barabara ya kilometa 0.8 kutoka Benki ya NMB hadi *National Milling* Kondoa Mjini itajengwa kwa kiwango cha lami?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, Mhandisi Godfrey Kasekenya Msongwe, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE) alijibu:-

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Ally Juma Makoa, Mbunge wa Kondoa Mjini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Wakala wa Barabara Tanzania (TANROADS) katika mwaka wa fedha 2023/2024 imepanga kuanza ujenzi wa barabara za Mji wa Kondoa kwa kiwango cha lami kwa urefu wa kilomita 3, ikiwemo kipande cha barabara ya kutoka Benki ya NMB hadi *National Milling* chenye urefu wa km 0.8. Asante.

SPIKA: Mheshimiwa Ally Juma Makoa, swali la nyongeza.

MHE. ALLY J. MAKOA: Mheshimiwa Spika, ahsante, ninashukuru kwa majibu mazuri ya Serikali, nina swali la nyongeza:-

Mheshimiwa Spika, katika tengo la fedha hizi, je, Serikali itaweka pia na huduma ya taa za barabarani kwa sababu, barabara hii imekatiza katikati ya mji?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Mbunge, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, nataka nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba, ni mpango sehemu tunapojenga barabara za lami mijini tunaweka na taa. Na Mbunge atakuwa shahidi kwamba, mpaka sasahivi tumeshaanza kuweka taa za barabarani katika mji wa Kondoa.

SPIKA: Mheshimiwa Lucy John Sabu, swali la nyongeza.

18 APRILI, 2023

MHE. LUCY J. SABU: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa fursa hii. Naomba kuuliza swali la nyongeza:-

Mheshimiwa Spika, je, ni lini barabara ya kutoka Itilima kwenda Meatu itajengwa kwa kiwango cha lami? Ahsante sana.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, barabara aliyoitaja Mheshimiwa Sabu, Mbunge wa Viti Maalum, Simiyu, ipo kwenye mpango na ndio maana sasa hivi tunachofanya ni kufanya *review* ya usanifu, ili Serikali iweze kujua gharama yake kwa ajili ya kuijenga kwa kiwango cha lami.

SPIKA: Mheshimiwa Francis Kumba Ndulane, swali la nyongeza.

MHE. FRANCIS K. NDULANE: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Katika barabara ya Njia Nne hadi Kipatimu tayari Serikali imejenga kilometa 1.9 za lami. Je, Serikali ina mkakati gani wa kukamilisha kilometa zilizobaki katika barabara hiyo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante. Naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Francis Kumba Ndulane, Mbunge wa Kilwa Kaskazini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, mpango wa Serikali ni kuikamilisha hiyo barabara kwa kiwango cha lami, lakini tutakwenda kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Ahsante.

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Daniel Baran Sillo, Mbunge wa Babati Vijijini, sasa aulize swali lake.

Na. 113

Ujenzi wa barabara ya Mbuyu wa Mjerumani hadi Mbulu

MHE. DANIEL B. SILLO aliuliza: -

Je, lini Serikali itaanza ujenzi wa Barabara ya Mbuyu wa Mjerumani hadi Mbulu?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE) alijibu: -

Mheshimiwa Spika, ahsante. Kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Daniel Baran Sillo, Mbunge wa Babati Vijijini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali imekamilisha kazi ya upembuzi yakinifu na usanifu wa kina kwa Barabara ya Mbuyu wa Mjerumani hadi Mbulu, yenye urefu wa kilomita 50 kwa ajili ya ujenzi kwa kiwango cha lami. Kwa sasa Serikali inaendelea kutafuta fedha kwa ajili ya kuanza ujenzi, ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Daniel Baran Sillo, swali la nyongeza.

MHE. DANIEL B. SILLO: Mheshimiwa Spika, ahsante. Pamoja na majibu mazuri ya Serikali, lakini nina maswali mawili. Swali la kwanza; je, Serikali iko tayari sasa kuongeza fedha 2023/2024, walau kuanza kilometa 10 za barabara hiyo?

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, swali la pili; kilometa nane kwa ajili ya ujenzi wa Barabara ya Dareda – Dongobesh imetangaza zabuni mwezi Machi, sasa ni lini kazi hii itaanza?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante. Napenda kujibu maswali ya nyongeza ya Mheshimiwa Daniel Baran Sillo, Mbunge wa Babati Vijijini, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Barabara hii ya kutoka Mbuyu wa Mjerumani – Mbulu tumeshaanza kujenga kwa kiwango cha lami kwenye maeneo ya *escarpment* na tutaendelea. Tumeshajenga kilometa nne lakini pia tumetenga fedha ili kuendelea kujenga eneo hilo la muinuko mkali kwa kiwango cha lami wakati Serikali sasa inaendelea kutafuta fedha kujenga barabara yote ya Mbuyu wa Mjerumani – Mbulu.

Mheshimiwa Spika, kuhusu Barabara ya Dareda – Dongobesh, tulitangaza tenda wakandarasi wakakosa sifa. Tumetangaza tena na sasa hivi tupo kwenye *evaluation*. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Grace Tendega, swali la nyongeza.

MHE. GRACE V. TENDEGA: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kunipa fursa ya kuuliza swali dogo la nyongeza. Barabara ya kutoka Iringa Mjini kwenda katika Hifadhi ya Taifa Ruaha ambayo imetengewa fedha miaka mingi lakini hazitoshi na hazitoki na upembuzi yakinifu na usanifu wa kina ulishafanyika; je, ni lini sasa hii barabara itakwenda kujengwa?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

18 APRILI, 2023

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante. Napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Grace Tendega, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, nataka nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge kwamba Barabara ya Iringa – Ruaha (Iringa Msembe), kilometa 104, inafadhiliwa na *World Bank* na hivi tunavyoongea iko kwenye hatua ya manunuzi kujenga barabara yote kwa kiwango cha lami. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Oliver Semuguruka, swali la nyongeza.

MHE. OLIVER D. SEMUGURUKA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kuniona. Je, ni lini eneo la Nyangoye katika Barabara ya Uganda – Bukoba Mjini litarekebishwa, ahadi ya Mheshimiwa Makamu wa Rais, ili kuondoa ajali zinazotokea mara kwa mara? (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante. Napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Oliver Semuguruka, Mbunge wa Viti Maalum, Mkoa wa Kagera, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, lilikuwa agizo la Makamu wa Rais na sasa hivi kinachoendelea ni kufanya usanifu wa namna ya kujenga barabara hiyo. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Ahmed Ally Salum, Mbunge wa Solwa, swali lake litaulizwa kwa niaba yake na Mheshimiwa Santiel Kirumba.

18 APRILI, 2023

Na. 114

**Ujenzi wa barabara ya Mwanangwa – Mwakitolyo hadi
Bulige – Shinyanga**

MHE. SANTIEL E. KIRUMBA K.n.y. MHE. AHMED A. SALUM
aliuliza:-

Je, ni lini ujenzi wa kiwango cha lami wa Barabara ya Mwanangwa – Mwakitolyo hadi Bulige utaanza?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE)
alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Ujenzi na Uchukuzi, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Ahmed Ally Salum, Mbunge wa Solwa, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali imeanza ujenzi wa Barabara ya Mwanangwa – Mwakitolyo hadi Bulige yenye urefu wa kilometa 148.8 kwa awamu kulingana na upatikanaji wa fedha. Jumla ya kilometa 5.65 za sehemu ya Kahama kwenye barabara hii zimejengwa kwa kiwango cha lami na mita 540, sehemu ya Bulige imejengwa kwa kiwango cha lami.

Mheshimiwa Spika, aidha, katika Mwaka wa Fedha 2022/2023, Serikali imetenga shilingi milioni 750.62 kwa ajili ya ujenzi wa kilometa 1.2, sehemu ya Solwa na Bulige ambapo mkandarasi tayari amepatikana na ameshakabidhiwa mradi ili kuanza kazi. Ujenzi umepangwa kukamilika mwezi Septemba, 2023, ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Santiel Kirumba, swali la nyongeza.

18 APRILI, 2023

MHE. SANTIEL E. KIRUMBA: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa majibu mazuri ya Serikali. Nina maswali madogo mawili ya nyongeza. Swali la kwanza; Barabara hii imekuwa ikiahidiwa na viongozi wengi wakubwa wa Serikali tangu mwaka 2010 na haijatekelezwa mpaka sasa kwa kilometa hizo 148 kwa kiwango cha lami. Nini kauli ya Serikali kuikamilisha barabara hii kwa sababu imekuwa kero kwa watumiaji wake?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; ni lini pia Serikali itaanza ujenzi kwa kiwango cha lami kutoka Kahama – Nyandekwa – Nyamilangano (kilometa 148)? Ahsante sana.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante, naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Santiel Kirumba, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Barabara ya Mwanangwa – Mwakitolyo – Bulige hadi Kahama ni kweli imekuwa ikiahidiwa na ndiyo maana tumeanza kujenga kwa hatua na hasa maeneo ambayo tunajua ni ya mjini wakati Serikali ikiendelea kutafuta fedha kujenga barabara yote kwa kiwango cha lami.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo nia ya Serikali ipo na ndiyo maana tumefanya usanifu barabara yote na tumeanza kujenga maeneo yale muhimu kwa hatua tukitafuta fedha yote.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa barabara aliyotaja ya pili kutoka Nyandekwa – Wogo, barabara hii ipo kwenye mpango na tumeipangia fedha kwenye mwaka huu wa fedha ikiwa ni maandalizi kujenga kwa kiwango cha lami. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Dkt. Christina Mnzava, swali la nyongeza.

18 APRILI, 2023

MHE. DKT. CHRISTINA C. MNZAVA: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kuniona. Kwa kuwa Barabara ya kutoka Old Shinyanga kwenda Iselamagazi mpaka Solwa ni barabara ambayo inaunganisha Manispaa na *Shinyanga DC*.

Je, lini Serikali itaanza ujenzi wa barabara hiyo? (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, sijaisikia vizuri barabara aliyoitaja Mheshimiwa Mbunge.

SPIKA: Mheshimiwa Dkt. Christina Mnzava, rudia swali lako.

MHE. DKT. CHRISTINA C. MNZAVA: Mheshimiwa Spika, barabara ya kutoka Old Shinyanga – Iselamagazi kwenda Solwa inayounganisha Manispaa ya Shinganya na *Shinyanga DC* ni lini ujenzi utaanza?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante. Napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Dkt. Mnzava, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, barabara hii tumeshaanza kuijenga kwa awamu na tunahakikisha kwamba tayari tumeshafanya usanifu na tutaijenga kwa kiwango cha lami ili kuunganisha Makao Makuu ya Mkoa wa Shinyanga na Halmashauri ya Shinyanga Vijijini. Kwa hiyo mpango upo kwa ajili ya kuijenga kwa kiwango cha lami, ahsante.

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Mohamed Monni, swali la nyongeza.

MHE. MOHAMED L. MONNI: Mheshimiwa Spika, ahsante. Barabara ya Kiberashi – Chemba – Singida kandarasi yake imetangazwa lakini kuna kipande cha kama kilometa 18 kutoka Goima hadi Kondo. Nataka kujua *commitment* ya Serikali ya kujenga kipande hicho. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA UJENZI (MHE. ENG. GODFREY K. MSONGWE): Mheshimiwa Spika, ahsante. Napenda kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Monni, Mbunge wa Chemba, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Goima – Bicha ni barabara ambayo sasa tumewaagiza Mkoa wa Dodoma waweze kufanya usanifu, maana yake ilikuwa haijafanyiwa usanifu, wafanye usanifu ili iwe ni *link* kati ya barabara ndefu ambayo tutaijenga ya Kiberashi – Singida halafu hiyo itakuwa ni *link*. Mwaka huu tumepanga waanze kufanya usanifu ikiwa ni maandalizi ya kuijenga kwa kiwango cha lami, ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Maliasili na Utalii; Mheshimiwa Margaret Simwanza Sitta, Mbunge wa Urambo, sasa aulize swali lake.

Na. 115

Uhitaji wa marekebisho ya mpaka wa Hifadhi ya Taifa ya Ugalla – Urambo

MHE. MARGARET S. SITTA aliuliza: -

18 APRILI, 2023

Je, lini mpaka wa Hifadhi ya Ugalla utarekebishwa ili kurejesha kwa wananchi eneo walilokuwa wanatumia kwa ufugaji?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Maliasili na Utalii, Mheshimiwa Mary Masanja, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII alijibu:-

Mheshimiwa Spika, ahsante. Kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri wa Maliasili na Utalii, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Margaret Simwanza Sitta, Mbunge wa Jimbo la Urambo, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Hifadhi ya Taifa Ugalla ilianzishwa kwa Sheria ya Hifadhi za Taifa, Sura 282 baada ya kupandisha hadhi Pori la Akiba Ugalla kwa Tangazo la Serikali, G.N. No. 936 la mwaka 2019.

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa eneo hili ni muhimu kiuhifadhi na ndani yake kuna vyanzo vya maji, kabla ya kubadilishwa hadhi eneo hili lilikusha shughuli za uvunaji zikiwemo ufugaji nyuki na uvuvi. Hali hii ilileta changamoto za kiuhifadhi ikiwemo uchomaji moto unaoathiri uoto wa asili na uchafuzi wa vyanzo vya maji. Hivyo, Serikali haioni haja ya kufanya marekebisho ya mpaka wa Hifadhi ya Taifa Mto Ugalla.

SPIKA: Mheshimiwa Margaret Simwanza Sitta, swali la nyongeza.

MHE. MARGARET S. SITTA: Mheshimiwa Spika, ahsante. Swali la kwanza; je, Serikali yetu sikivu ninavyoielewa mimi, haioni umuhimu wa kujenga mahusiano mema kati ya hifadhi na wananchi kwa kuwapa eneo la kuweka mizinga yao na kufuga

18 APRILI, 2023

mifugo yao kama walivyozoea na hasa kutokana na ongezeko la watu?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; hivi Serikali haioni kuna haja ya kumaliza suala ambalo linaulizwa kila mwaka kwa kulipatia ufumbuzi wa kudumu?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, ahsante. Naomba kujibu maswali ya nyongeza ya Mheshimiwa Margaret Simwanza Sitta, Mbunge wa Jimbo la Urambo, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, niahidi tu kwamba tutaangalia maeneo mengine yaliyo jirani na eneo hilo ili warinaji wa asali, hususan wale wafugaji wa nyuki, tuweze kuwahamisha ili tuwapeleke katika misitu ambayo inaendana na uhifadhi wa mazingira yanayohusiana na ufugaji nyuki.

SPIKA: Mheshimiwa Venant Daud Protas, swali la nyongeza.

MHE. VENANT D. PROTAS: Mheshimiwa Spika, ahsante. Timu ya Mawaziri Nane ilikuja katika Kata ya Kigwa na kutuahidi kutupa eneo katika Kigwa Rubuga. Je, ni lini Serikali itaweka mipaka mipya katika maeneo hayo ili wananchi wajue mipaka yao?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MALIASILI NA UTALII: Mheshimiwa Spika, ahsante. Naomba kujibu swali la nyongeza la Mheshimiwa Venant Daud Protas, Mbunge wa Igalula, kama ifuatavyo:-

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kwa kuwa tulikuwa na kazi ya kufanya tathmini, kamati hii iliandaliwa na Kamati ya Mawaziri Nane na tayari wengi wameshamaliza kazi yake. Kazi inayofanyika sasa hivi ni kuainisha mipaka na kuweka vigingi. Hivyo, nimuahidi Mheshimiwa Mbunge na wananchi wa Igalula kwamba wakati wowote tutaendelea kufanya kazi ya kuweka vigingi.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, ahsante sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Kilimo, Mheshimiwa Benardeta Kasabago Mushashu, Mbunge wa Viti Maalum, sasa aulize swali lake.

Na. 116

Hitaji la soko la uhakika la Vanilla

MHE. BENARDETA K. MUSHASHU aliuliza: -

Je, ni lini Serikali itatafuta soko la uhakika la zao la *vanilla*?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Kilimo, Mheshimiwa Anthony Peter Mavunde, majibu.

NAIBU WAZIRI WA KILIMO alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Kilimo, napenda kujibu swali la Mheshimiwa Benardeta Kasabago Mushashu, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, Serikali kwa kushirikiana na wadau wa sekta binafsi inatekeleza mikakati mbalimbali ili kuhakikisha wakulima, wakiwemo wa zao la *vanilla*, wanapata soko la uhakika. Mikakati hiyo ni pamoja na kuhamasisha kilimo cha kibiashara kinachozingatia mahitaji ya soko, kushiriki

18 APRILI, 2023

makongamano na maonesho ya kibiashara na uwekezaji, ujenzi wa miundombinu ya masoko na kuimarisha mifumo ya kielektroniki ambayo itasaidia upatikanaji wa taarifa za masoko.

Mheshimiwa Spika, Serikali inahamasisha sekta binafsi kuwekeza katika uongezaji thamani wa zao la *vanilla* ili kupanua wigo wa soko la zao hilo. Aidha, wakulima wa *vanilla* wanahimizwa kuvuna vanila zilizokomaa ili kukidhi mahitaji ya soko hususani *vanillin* isiyopungua asilimia 1.8 na unyevu wa wastani wa asilimia 25 hadi 30.

SPIKA: Mheshimiwa Benardeta Mushashu, swali la nyongeza.

MHE. BENARDETA K. MUSHASHU: Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri ya Mheshimiwa Naibu Waziri, ninayo maswali madogo mawili ya nyongeza. Swali la kwanza; kwa kuwa Mkoani Kagera kilimo cha vanila kilianza kwenye miaka ya tisini lakini hadi leo hakuna mfumo unaoeleweka wa kilimo cha vanila nchini. Je, ni lini Serikali sasa italetwa mwongozo juu ya namna ya kulima, wakatoa huduma za ugani na wakaelekeza juu ya masoko?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; kwa kuwa huko ulimwenguni katika nchi nyingine kilo ya *vanilla* inanunuliwa kati ya 800,000 mpaka 1,000,000 wakati mkulima wa Kagera anauza *vanilla* kwa 20,000, 15,000 mpaka 30,000 tu. Je, ni lini sasa Serikali kwa kutumia balozi zetu za nje wataweza kututafutia masoko yanayoeleweka ili kuweza kumnufaisha huyu mkulima kupata bei nzuri ya *vanilla*?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu kwa kifupi.

NAIBU WAZIRI WA KILIMO: Mheshimiwa Spika, napenda kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Benardeta Kasabago Mushashu, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, wiki mbili zilizopita Wizara ya Kilimo pamoja na wadau wa zao la *vanilla* tulikutana tukafanya mkutano wa pamoja hapa Dodoma kwa lengo la kuandaa na kutengeneza mwongozo.

Mheshimiwa Spika, nilihakikishie Bunge lako kwamba tuko katika hatua za kuanza kuandaa mwongozo huo ambao utajumuisha masuala ya utafiti, kalenda ya mazao, mfumo wa bei, masoko na uzalishaji bora wa *vanilla* ambao unakidhi mahitaji ya soko la dunia, hasa ile ambayo ina *vanillin* na *moisture content* ambayo inahitajika kimataifa.

Mheshimiwa Spika, swali lake la pili kuhusu masoko; baada ya mkutano huo wa wadau, sisi kama Wizara ya Kilimo tumeshawaandikia Ubalozi wa Tanzania Nchini China ikiwa ni moja ya sehemu ya masoko makubwa ya *vanilla* kuanza mazungumzo na ufunguzi wa soko hilo na tutafanya katika maeneo mengine ili kumsaidia mkulima wa *vanilla* aweze kupata soko la uhakika.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, ahsante sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Mifugo na Uvuvi; Mheshimiwa Naghenjwa Livingstone Kaboyoka, Mbunge wa Viti Maalum, sasa aulize swali lake.

Na. 117

Kuweka zuiu la kisheria kuswaga mifugo

MHE. NAGHENJWA L. KABOYOKA aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itaweka katazo la kisheria la kuswaga mifugo ili kuzuia uharibifu wa mazingira?

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Mifugo na Uvuvi, Mheshimiwa David Ernest Silinde, majibu.

NAIBU WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI alijibu: -

Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Kwa niaba ya Waziri wa Mifugo na Uvuvi, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Naghenjwa Livingstone Kaboyoka, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, usafirishaji wa mifugo hufanyika chini ya Sheria ya Magonjwa ya Wanyama, Sura 156 na Kanuni zake za Udhhibiti wa Usafirishaji wa Wanyama na Mazao ya Wanyama, G.N. 28 za mwaka 2007, ambapo usafirishaji wa mifugo kutoka wilaya moja kwenda nyingine hufanyika baada ya mifugo kukaguliwa na wataalam na kupatiwa kibali cha kusafirishwa. Aidha, Waraka wa Rais Na.1 wa Mwaka 2002 uliziagiza Serikali za Mitaa kote nchini kutunga sheria ndogo ili kuzuia uswagaji wa mifugo.

Mheshimiwa Spika, kwa maelezo hayo hapo juu inathibitisha kwamba sheria ipo. Hivyo basi, wafugaji wanahimizwa kuzingatia Sheria ya Magonjwa ya Wanyama, Sura 156 pamoja na sheria ndogo zilizopo ndani ya halmashauri zao zinazozuia uswagaji wa mifugo. Pia, nitumie fursa hii kuzielekeza halmashauri ambazo mpaka sasa hazijatunga sheria ndogo za kuzuia uswagaji wa mifugo zifanye hivyo mara moja.

SPIKA: Mheshimiwa Naghenjwa Kaboyoka, swali la nyongeza.

MHE. NAGHENJWA L. KABOYOKA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kupata majibu ya swali hilo, lakini nina maswali mawili ya nyongeza. Swali la kwanza; kwa kuwa utafiti uliofanywa na *Tanzania National Carbon Center* mwaka 2018 unaonesha

18 APRILI, 2023

kwamba mifugo ya kuchungwa – siyo ile ya kusafirishwa, ya kuchungwa inachangia asilimia 28 ya uharibifu wa mazingira. Je, Serikali ilitoa maagizo kwa halmashauri kwamba zitenge maeneo ya hao wafugaji ili wapate maeneo makubwa ya kufugia?

Mheshimiwa Spika, swali la pili; je, ranchi zetu zilizopo Tanzania haziwezi kutumika kama mashamba darasa ya wale wakulima wetu wakubwa wasiojua faida ya ufugaji ambao siyo wa kuswaga?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI WA MIFUGO NA UVUVI: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Ninashukuru kwa maswali madogo mawili ya msingi ambayo Mheshimiwa ameyaeleza, nimhakikishie tu kwamba kwa sasa Serikali ina mpango wa kutenga maeneo na tumeanza kufanya hivyo, katika hatua ya awali mpaka sasa tumetenga hekta Milioni 3.38 ambazo zitachangia katika malisho na zimeelekezwa katika halmashauri za vijiji, lakini kutumia *ranch* kama eneo la mashamba darasa jambo hilo ndiyo lipo katika mkakati wa sasa na tumekuwa tukifanya hivyo katika maeneo mbalimbali. Kwa hiyo, moja ya mipango mikubwa tuliyonayo Wizara ya Mifugo na Uvuvi ni pamoja na hayo ambayo Mheshimiwa Mbunge ameeleza. Ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri ahsante sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge, Wizara ya Utamaduni, Sanaa na Michezo, Mheshimiwa Bahati Keneth Ndingo, Mbunge wa Viti Maalum sasa aulize swali lake.

Na. 118

Ongezeko la mmomonyoko wa maadili nchini

MHE. BAHATI K. NDINGO aliuliza: -

18 APRILI, 2023

Je, kuna mkakati gani wa kuhakikisha jamii inarudi katika maadili mema kutokana na ongezeko la mmomonyoko wa maadili?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Utamaduni, Sanaa na Michezo, Mheshimiwa Hamis Mwinjuma majibu. *(Makofi)*

NAIBU WAZIRI WA UTAMADUNI, SANAA NA MICHEZO alijibu: -

Mheshimiwa Spika, ahsante, kwa vile ni mara yangu ya kwanza kusimama mbele ya Bunge lako hili Tukufu kujibu swali kama Naibu Waziri wa Utamaduni, Sanaa na Michezo naomba dakika moja niweze kutoa shukrani kwa Mwenyezi Mungu kwa zawadi hii kwa uhai na kila kinachotokea kwenye maisha yangu likiwemo na hili. *(Makofi)*

Ninamshukuru sana Mheshimiwa Rais Mama yangu Daktari Samia Suluhu Hassan kwa imani hii kubwa aliyonipa na nimuahidi ya kwamba nitatekeleza majukumu yangu kwa weledi tuwatendee haki wananchi tunao wahudumia. *(Makofi)*

Niwashukuru sana wananchi wa Muheza kwa kuendelea kuniunga mkono na ushirikiano mkubwa wanaonipa na niwahakikishie Muheza bado Mbunge mnaye na nitahakikisha nawaheshimisha. *(Makofi)*

Nikushukuru wewe Spika na Wabunge wa Bunge hili la Jamhuri ya Muungano Wa Tanzania kwa miongozo na maelekezo ya kila mara, hili ni darasa kubwa na ninaendela kujifunza. Mwisho niishukuru familia yangu mke na watoto wangu kwa mapenzi mengi yanayofanya kichwa changu kiendeleo kutulia. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, naomba kwa niaba ya Waziri wa Utamaduni, Sanaa na Michezo, nijibu swali la Mheshimiwa Bahati Keneth Ndingo Mbunge, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Wizara ya Utamaduni, Sanaa na Michezo inachukua hatua zifuatazo ili kukabiliana na hali hiyo:-

- (i) Wizara imeandaa mwongozo wa maadili na utamaduni wa Mtanzania uliozinduliwa Tarehe 02 Julai, 2022 ambao unaendelea kusambazwa;
- (ii) Kutoa elimu ya maadili na kufanya uhamasishaji wa mabadiliko ya fikra na vitendo kwa jamii kupitia Vyombo vya Habari. Mathalani, katika kipindi cha Januari – Aprili, 2023 Wizara imefanya vipindi 11. Pia Maafisa Utamaduni kutoka Halmashauri 16 kati ya Halmashauri 184 nchini wamefanya vipindi 21 kupitia vyombo vya Habari;
- (iii) Kutoa elimu ya maadili kwa wadau wa malezi na makuzi ikiwemo Viongozi wa Dini, wamiliki wa vituo vya malezi na shule za awali na Wasanii. Aidha Wizara inameandaa mdahalo na semina maalum kwa Wajumbe wa Kamati za Ulinzi na Usalama za Wilaya na Mikoa ya Nyanda za Juu Kusini wakati wa Tamasha la Pili la Kitaifa la Utamaduni litakalofanyika Mkoani Njombe tarehe 19-21 Mei, 2023;
- (iv) Wizara inaendelea kushirikiana na wadau mbalimbali ikiwemo Viongozi wa Dini, Machifu na Viongozi wa Kimila pamoja na Wizara zenye dhamana ya malezi na makuzi ya watoto na vijana pamoja na usimamizi wa maadili nchini katika kuandaa na kutekeleza mikakati ya pamoja, ahsante.

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Bahati Ndingo, swali la nyongeza.

MHE. BAHATI K. NDIINGO: Mheshimiwa Spika, nashukuru. Nashukuru kwa majibu mazuri sana ya Serikali lakini nilikuwa nina maswali madogo mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, ni lini Serikali itafanya tathmini ya tamaduni ambazo tunazo nchini ambazo haziendani na wakati huu na mila zetu na desturi ambazo zinakwenda kukwamisha?

Mheshimiwa Spika, swali la pili mna mkakati gani wa kuanzisha somo la maadili kwenye mtaala yetu ya elimu hapa nchini? Nashukuru.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI: Mheshimiwa Spika, Serikali imekuwa ikibainisha mila na desturi zisizofaa nakuchukua hatua kadhaa, zikiwemo kutoa elimu kwa jamii pamoja na uhamasishaji wa mabadiliko ya fikra na vitendo kutekeleza sera ya utamaduni ya mwaka 1997 Sura ya Nane na kifungu 1.3.

Mheshimiwa Spika, kama unavyofahamu, *it takes a village to raise a child*, kwa hiyo pamoja na wajibu wa Serikali kulinda mila na desturi zetu haiondoi wajibu wa moja kwa moja wa wazazi walezi na jamii kujenga misingi imara ya makuzi ya vijana wetu katika ngazi ya familia na kaya zetu kwa kushirikiana na viongozi wetu wa kimila na viongozi wetu wa dini nchini kote. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, swali la pili la Mheshimiwa Bahati, nikuhakikishie Mheshimiwa Mbunge kutakuwa na somo la maadili kwenye mitaala mipya na itakuwa ni lazima kila mwanafunzi kulisoma. Ahsante. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, mliosimama nawaona lakini hili swali limeuliza kuhusu maadili, sasa naona maadili yako kwenye Wizara nyingi hapa. Nadhani kwa upande wake Naibu Waziri wa Utamaduni Sanaa na Michezo nadhani amejibu yale ambayo yanahusu Wizara yake. Nakushukuru sana Mheshimiwa kwa Majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge. (Makofi)

Waheshimiwa Wabunge, haya ahsanteni sana.

Waheshimiwa Wabunge, tunaendelea na Wizara ya Afya, Mheshimiwa Emmanuel Adamson Mwakasaka Mbunge wa Tabora Mjini sasa aulize swali lake.

Na. 119

Ukosefu wa Madaktari Bingwa Hospitali ya Kitete

MHE. EMMANUEL A. MWAKASAKA aliuliza:-

Je, ni lini changamoto ya ukosefu wa Madaktari Bingwa katika Hospitali ya Rufaa ya Kitete itatatuliwa?

NAIBU WAZIRI WA AFYA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Afya, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Emmanuel Adamson Mwakasaka kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Kitete hadi sasa ina jumla ya Madaktari Bingwa watano, ambapo Daktari Bingwa wa Afya ya akina mama na Uzazi mmoja, Madaktari Bingwa wa Watoto watatu na Daktari Bingwa wa Upasuaji ni mmoja.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, katika kuongeza idadi ya Madaktari Bingwa, Wizara imepeleka kusoma jumla ya Madaktari - sita kutoka hospitali ya Rufaa ya Kitete ambao Madaktari - wawili wanasomea ubingwa wa magonjwa ya ndani, Daktari wa Magonjwa ya Kinywa, Sikio na Koo - mmoja, Ubingwa katika Mionzi ni mmoja, Ubingwa katika magonjwa ya dharura mmoja na Daktari Bingwa wa Afya ya akina Mama na Uzazi ni mmoja.

Mheshimiwa spika, naomba kuwasilisha. *(Makofi)*

SPIKA: Mheshimiwa Emmanuel Adamson Mwakasaka swali la nyongeza.

MHE. EMMANUEL A. MWAKASAKA: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kunipa nafasi ya kuuliza maswali mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri ya Serikali, mwaka jana Bunge la Bajeti kama hili niliuliza swali kama hili hili na Mheshimiwa Naibu Waziri Dkt. Mollel mwenyewe aliniahidi mwaka jana kwamba ifikapo mwezi Novemba, mwaka jana wangukuwa wametuletea Madaktari Bingwa pale Kitete kwa sababu kuna upungufu wa Madaktari Bingwa wasiopungua 11.

Je, ahadi hiyo wale wananchi wa Tabora Mjini na *especially* kwa hiyo Hospitali yetu ya Kitete lini watapelekewa hao Madaktari Bingwa ambao niliahidiwa mwaka jana?

Swali la pili, hospitali ya Kitete ambayo ndiyo Hospitali yetu ya Rufaa ina upungufu mkubwa wa vifaa kwa ajili ya kuwahudumia wagonjwa zikiwemo *oxygen cylinders* kwa wale wenye mahitaji maalum ya kupumua na vitu vinavyofanana na hilo.

18 APRILI, 2023

Je, ni lini Serikali itatusaidia vifaa hivyo katika Hospitali yetu ya Rufaa ya Kitete? (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu kwa kifupi.

NAIBU WAZIRI WA AFYA: Mheshimiwa Spika, ni kweli kwamba Mheshimiwa Mbunge aliuliza swali kama hili na Mheshimiwa Waziri wa Afya alielekeza kwamba wakati tunasomesha hawa, Madaktari wengine watafute sehemu zingine ili wapelekwe na ilishafanyika upembuzi yakinifu na wamepatikana Madaktari wa kusambazwa siyo tu Kitete ni maeneo mengi ya nchi ambayo kuna tatizo kama hili la Tabora.

Mheshimiwa Spika, sasa tupo kwenye stage ya kutafuta fedha kwa ajili ya uhamisho ili waweze kupelekwa kwenye maeneo yale, kwa kweli tumefikia karibia hatua za mwisho ili jambo hili liweze kutekelezwa ambalo ulitaka lifanyike.

Mheshimiwa Spika, swali lako la pili, kwanza ninakupongeza wewe na Wabunge wa Tabora kwa sababu mmepigana, lakini Rais wetu kwa mwaka huu kwa miaka yake hii miwili zimepelekwa Bilioni 13 kwenye hospitali yenu ya Mkoa. Maana yake unapozungumzia oxygen, kimejengwa kiwanda cha kuzalisha oxygen chenye thamani ya milioni 800 na sasa imeshawekwa miundombinu yote jengo limejengwa, kiwanda kimejengwa na imebaki tu *filling pump* ambayo mpaka tarehe 25 itakuwa imekamilika ili oxygen iweze kupatikana kwa ajili ya watu wetu wa Kitete.

SPIKA: Mheshimiwa Godwin Oloyce Mollel, wataalam?

NAIBU WAZIRI WA AFYA: Mheshimiwa Spika, wataalam kwa maana ya... wapo wataalam.

SPIKA: Swali lake.

18 APRILI, 2023

NAIBU WAZIRI WA AFYA: Mheshimiwa Spika, Kitete pale kuna watumishi 342 na watumishi walioajiliwa kwa mapato ya ndani 60, kwa hiyo tunao watumishi, shida hapa ni kuongeza idadi ya watumishi kwa maana ya ma-specialists.

SPIKA: Si ndiyo swali lake ama Mheshimiwa Mwakasaka mimi sijakuelewa swali lako?

MHE. EMMANUEL A. MWAKASAKA: Mheshimiwa Spika, umenielewa vizuri sana.

Mheshimiwa Spika, nilisema mwaka jana mwezi Aprili ilikuwa, wakati tuko kwenye Bunge la Bajeti kama hivi, niliuliza *the same question* na Mheshimiwa Dkt. Godwin Oloyce Mollel bahati nzuri naye ndiyo bado Naibu Waziri wa Afya, walinijibu mpaka mwezi wa Kumi na Moja ule upungufu wa Madaktari Bingwa 11 ambao ulikuwepo mwaka jana hospitali ya Kitete na mpaka sasa hivi bado upo, kwamba wangeweza kuwa wameweza kutupunguzia mpaka mwezi wa Novemba, 2022 bado mpaka sasa hivi, kwa hiyo ulinielewa vizuri. Ahsante.(Makofi)

NAIBU WAZIRI WA AFYA: Mheshimiwa Spika, nimemuelewa vizuri...

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri amesimama Mheshimiwa Waziri wa Afya, majibu.

WAZIRI WA AFYA: Mheshimiwa Spika, ninamshukuru sana Naibu Waziri kwa majibu mazuri na nimshukuru sana Mheshimiwa Mwakasaka kwa swali lake kuhusu ni lini Serikali itapeleka Madaktari Bingwa katika hospitali ya Rufaa ya Mkoa ya Kitete.

Mheshimiwa Spika, mwaka jana tulipata kibali cha ajira cha kuajiri Madaktari Bingwa lakini hatukuwapata sokoni, kwa hiyo mkakati tunautumia Serikali ni kama alivyoeleza Naibu Waziri ni

18 APRILI, 2023

wale ambao tayari ni Madaktari katika hospitali husika tunawapeleka kuwasomesha, na bahati mbaya hawajamaliza kusoma. Hatua ya haraka ambayo tumeifanya Mheshimiwa Mwakasaka, tumefanya tathmini ya Madaktari Bingwa tumegundua katika baadhi ya hospitali za Rufaa za Mikoa kuna Madaktari Bingwa wengi kuliko katika baadhi ya hospitali nyingine. Kwa hiyo, tunafanya *re-distribution* tunawatawanya upya, tumekwama tu kidogo kwenye fedha.

Mheshimiwa Spika, mwaka huu pia tumepata kibali cha ajira, tutaajiri Madaktari Bingwa na pia tutawasambaza katika Hospitali za Rufaa za Mikoa. Changamoto waliomaliza kidogo ni wagumu kuingia sokoni kwa hiyo mkakati tunaoutumia ni kuhamasisha Madaktari katika hospitali zetu za Rufaa za Mikoa wakasomee Udaktari Bingwa halafu wakirudi wabaki pale pale katika hospitali zao.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

SPIKA: Mheshimiwa Waziri ahsante sana kwa majibu yako. Naomba kuelewa wanasomesha na Serikali ama wanatiwa moyo ili wakajisomeshe wenyewe kwenye huo utaalim wa ziada.

WAZIRI WA AFYA: Mheshimiwa Spika, ni swali zuri. Kipekee tunampongeza sana Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, kwa mara ya kwanza tumeanzisha utaratibu unaitwa Samia Suluhu *Super Specialist Program* tunasomesha Madaktari Bingwa zaidi ya 400 ndani na nje ya nchi.

Mheshimiwa Spika, tumeenda mbali hatuwasomeshi mmoja mmoja tunawasomesha katika utaratibu wa *set*, kama ni Daktari Bingwa kwa ajili ya upasuaji wa mifupa kwa hiyo anakwenda Daktari Bingwa Upasuaji wa Mifupa, anakwenda *Nurse* kwa ajili ya *ICU - Intensive Care Unit*, anakwenda Mtu wa Usingizi na anakwenda Mhudumu. Kwa hiyo, tunasomesha katika ngazi ya

18 APRILI, 2023

set na tunampongeza sana Rais Samia, tunayo bajeti ya kama bilioni nane na wiki ijayo tutakuja Bungeni kuomba tena bajeti Wabunge mtupitishie kwa ajili ya kusomesha Madaktari Bingwa nchini, ahsante sana.

SPIKA: Sawa. Kama hivyo ndivyo nafikiri kuna umuhimu wa Serikali kuweka utaratibu mzuri, wale mnaowasomesha muwape masharti warejee huko ambako mnataka waende. Kwa sababu haina maana umchukue mtu Tabora Mjini akasome hicho alichosomea halafu awe mgumu kurejea Tabora, kwa kosa lipi, kwa sababu ninyi mmemsomesha ni Serikali imemsomesha kwa hiyo mpeni masharti ili arejee kule, kusiendeleo kuwa na upungufu hayo maeneo ambayo yana upungufu kwa sasa.

Mheshimiwa Naibu Waziri tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge. Tunaendelea na Wizara ya Katiba na Sheria, Mheshimiwa Agnes Elias Hokororo Mbunge wa Viti Maalum, swali lake litaulizwa kwa niaba yake na Mheshimiwa Cecil Mwambe.

Na. 120

Hitaji la Mabadiliko ya Sheria za Mirathi na Ndoa

MHE. CECIL D. MWAMBE K.n.y. MHE. AGNES E. HOKORORO
aliuliza:-

Je, kuna mpango gani wa kubadilisha Sheria ya Mirathi ya Kiserikali ya mwaka 1925 na Sheria ya Ndoa ya mwaka 1971?

NAIBU WAZIRI WA KATIBA NA SHERIA alijibu:-

Mheshimiwa Spika, kwa niaba ya Waziri wa Katiba na Sheria napenda kujibu swali la Mheshimiwa Agnes Elias Hokororo, Mbunge wa Viti Maalum kama ifuatavyo: -

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, suala la mirathi hushughulikiwa na sheria tofauti Tatu ambazo ni Sheria ya Kiislam, Sheria ya Kimila na kwa wale wasiotumia sheria hizo, Sheria ya Mirathi ya India ya mwaka 1925 (*Indian Succession Act, 1925*) ikiwa ni miongoni mwa sheria tulizorithi kupitia Sheria ya *The Judicature and Application of Law (JALA)* Sura ya 358.

Mheshimiwa Spika, aidha, sheria hizi katika kushughulikia suala la mirathi hutumika sambaba na Sheria ya Usimamizi wa Mirathi, Sura ya 352 ambayo ndiyo sheria mahsusii katika kushughulikia usimamizi wa mirathi yote nchi.

Mheshimiwa Spika, Wizara imeshaelekeza Tume ya Kurekebisha Sheria nchini kufanyia utafiti wa sheria zote zikiwemo Sheria za Mirathi ili kuziboresha na kuondoa vifungu ambavyo vinakiuka misingi ya haki na usawa. Kuhusu Sheria ya Ndoa, Serikali imeshaandaa mapendekezo ya marekebisho ya sheria hiyo na inatarajia kuyawasilisha katika bunge hili linaloendelea. (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Cecil Mwambe swali la nyongeza.

MHE. CECIL D. MWAMBE: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi ya kuuliza maswali mawili madogo ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, pamoja na majibu mazuri kabisa ya Serikali, ninashukuru sana kwa uamuzi huu uliofikiwa sasa hivi, Mheshimiwa Waziri atakubaliana na mimi kwamba kuna mkanganyiko mkubwa hasa zaidi kwenye Sheria hizi mbili za Sheria ya Ndoa na Sheria ya Mtoto. Mtoto anatambulika chini ya miaka 18 lakini ndoa inaruhusiwa kufungwa akiwa na miaka 14. Kwa hiyo, ushauri wangu ni kwamba tunaiomba Serikali sasa ilete kwa haraka sasa sheria hii ili Wabunge tuweze kuipitia na kuifanyia marekebisho makubwa.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, hoja yangu ya pili ni kwamba kumekuwa na usumbufu mkubwa sana kwa Wajane na Wagane hasa wanapofuatilia masuala ya mirathi na yenyewe hapa kwenye majibu ya Serikali wamasema watahakikisha wanaleta kwenye Bunge hili, tunataka tufahamu wakati mahususi kwa sababu sheria hii imepitwa na wakati ili iweze kujadiliwa na Wabunge na kupata matokeo mazuri. Ahsante.(Makofi)

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri majibu.

NAIBU WAZIRI WA KATIBA NA SHERIA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru, naomba nijibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Cecil Mwambe kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, nakubliana nae kwamba Sheria hii ya Ndoa kuna baadhi ya vifungu ambavyo kwa kweli vimekuwa vikilalamikiwa hasa kile kifungu cha 13 na kifungu cha 17 ambazo zimetofautina katika umri wa mtoto wa kike kuolewa, lakini wakati mwingine Mahakama imekuwa ikitoa ruhusa hiyo pale wazazi wanapokuwa wameridhia, ndiyo maana Wizara tumeshakamilisha mchakato huu sasa tuwaleteeni katika Bunge hili tuweze kuamua na umri ambao utakuwa umependekezwa tutaona katika Muswada ambao tutaleta katika Bunge hili.

Mheshimiwa Spika, swali lake la pili ameeleza kuhusu Wagane na Wajane ambao wamekuwa wakisumbuliwa katika masuala ya mirathi. Nimeeleza katika Sheria hizi ambazo zinasimamia mirathi ya kidini lakini pia wale ambao wanatumia Sheria hii ya *Indian Succession* nimeeleza kwamba taratibu hizi zipo lakini bado kuna malalamiko ndiyo maana Tume yetu ya Kurekebisha Sheria tumeiagiza pia ifanye utafiti watuletee. Katika Bunge hili tunategemea kuleta marekebisho ya Sheria zaidi ya 27.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri nakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

18 APRILI, 2023

Tunaendelea na Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia , Wanawake na Makundi Maalum, Mheshimiwa Dkt. Thea Medard Ntara, sasa aulize swali lake.

Na. 121

Tatizo la ndoa za utofoni

MHE. DKT. THEA M. NTARA aliuliza: -

Je, Serikali ina mpango gani wa kuamua kuwa wasichana wasiolewe chini ya miaka 18?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Wizara ya Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum, Mheshimiwa Mwanaidi majibu.

NAIBU WAZIRI WA MAENDELEO YA JAMII, JINSIA, WANAWAKE NA MAKUNDI MAALUM alijibu: -

Mheshimiwa Spika, ahsante. Kwa niaba ya Waziri wa Maendeleo ya Jamii, Jinsia, Wanawake na Makundi Maalum napenda kujibu swali la Mheshimiwa Dkt. Thea Ntara, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo: -

Mheshimiwa Spika, Sheria ya Mtoto Na. 21 ya mwaka 2009 iliyofanyiwa marekebisho mwaka 2019 inatambua mtu mwenye umri chini ya miaka 18 kuwa ni mtoto, hivyo ni kosa la jinai kumuhusisha na mahusiano ya kimapenzi pia kumuoza. Kwa upande mwingine Sheria ya Ndoa ya mwaka 1971 inaruhusu mtoto wa kike kuingia kwenye ndoa akiwa na miaka 14. Hivyo, Serikali kupitia Wizara ya Katiba na Sheria imeshakusanya maoni kutoka kwa wadau kuhusu upi ni umri sahihi wa kuoza na kuolewa.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, uchambuzi wa maoni hayo umeshakamilika na yatawasilishwa ndani ya Bunge ili yajadiliwe na mabadiliko kufanyika kadri Bunge litakavyoona inafaa ili kumlinda mtoto wa kike afikie ndoto zake. Ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Dkt. Thea Ntara, swali la nyongeza.

MHE. DKT. THEA M. NTARA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Suala hili limekuwa lina muda mrefu sana, na watoto wanazidi kunyanyasika kwa kuolewa na umri mdogo; je, Serikali imejiwekea muda gani wa kufanya marekebisho hayo ya sheria?

Mheshimiwa Spika, swali labgu la pili; hivi hamwoni kwamba ipo haja ya kusitisha suala la maoni ya wadau, kwa sababu suala hilo ni wazi halafu hao wadau wengi ni hao hao wanaopenda kuoa watoto wadogo?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, amesimama Waziri wa Katiba na Sheria, majibu.

WAZIRI WA KATIBA NA SHERIA: Mheshimiwa Spika, naomba kutoa majibu kwa swali la nyongeza la Mheshimiwa Dkt. Thea Ntara kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, baada ya Mahakama ya Rufani kutoa maamuzi kwamba Serikali ibadilishe umri wa chini wa mtoto kuweza kuo au kuolewa, Serikali ilileta mapendekezo hapa Bungeni. Bunge lako tukufu ndilo liliagiza Serikali ikachukue maoni zaidi kutoka kwa wadau mbalimbali.

Mheshimiwa Spika, maelekezo hayo tumeyatekeleza, tumekamilisha na tuko tayari sasa kuja mbele ya Bunge ku-share maoni hayo pamoja na mapendekezo yaliyowekwa Mezani. (Makofi)

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa, hapa Bungeni nyie mnapaswa kuleta Muswada. Ndiyo unamaanisha mko tayari kuleta Muswada? Kwa sababu maoni na mapendekezo, maana yake unayaleta kule ofisini, siyo hapa ndani. Sasa nataka nielewe vizuri, mnaleta Muswada au mnaleta hayo maoni na mapendekezo? Kwa maana maoni na mapendekezo hayawezi kuja hapa Bunge, hapa Bungeni tunasubiri Muswada.

WAZIRI WA KATIBA NA SHERIA: Mheshimiwa Spika, tuko tayari kuleta Muswada. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Naibu Waziri, tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya waheshimiwa Wabunge.

Wizara ya Fedha na Mipango, Mheshimiwa Ng'wasi Damas Kamani, Mbunge wa Viti Maalum, sasa aulize swali lake.

Na. 122

Kodi kwa wajasiriamali kabla ya kuanza biashara

MHE. NG'WASI D. KAMANI aliuliza:-

Je, ni lini Serikali itaona haja ya kuondoa malipo ya Kodi kwa Wajasiriamali kabla ya kuanza rasmi kufanya biashara ?

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri wa Fedha na Mipango, Mheshimiwa Hamad Chande, majibu.

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO alijibu:-

Mheshimiwa Spika, ahsante. Kwa niaba ya Waziri wa Fedha na Mipango, naomba kujibu swali la Mheshimiwa Ng'wasi Damas Kamani, Mbunge wa Viti Maalum, kama ifuatavyo:-

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, Serikali kupitia Muswada wa Sheria ya Fedha wa mwaka 2019, kifungu cha 43 imetoa unafuu wa kutolipa kodi kwa kipindi cha miezi sita kwa biashara mpya tangu mhusika anapopewa namba ya Utambulisho wa Mlipakodi. Lengo la hatua ni kumpa mjasiriamali nafasi ya kustawi kibiashara.

Mheshimiwa Spika, ahsante.

SPIKA: Mheshimiwa Ng'waasi Kamani, swali la nyongeza.

MHE. NG'WASI D. KAMANI: Mheshimiwa Spika, ahsante, nina maswali mawili ya nyongeza.

Mheshimiwa Spika, la kwanza: Pamoja na Bunge lako hili Tukufu kupitisha Sheria hii ya Fedha mwaka 2019 inayotoa nafuu ya mjasiriamali kwa mtu anayeanza biashara kulipa kodi baada ya miezi sita, lakini bado wananchi wakienda kutafuta leseni kwenye Halmashauri zetu wanatakiwa kupeleka *Tax Clearance* kutoka TRA. Ili aipate hii *Tax Clearance* anatakiwa afanyiwe makadirio ya kodi na alipe kodi ya mwanzo. Sasa nini Kauli ya Serikali juu ya mkanganyiko huu? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, swali la pili, Sheria ya Uwekezaji Tanzania ikisomwa pamoja na Sheria mbalimbali za Kodi nchini, inatoa ruhusa kwa mamlaka mbalimbali za mapato kutoa msamaha wa kodi kwa wawekezaji wa nje mpaka mitano; na hii ni nzuri kwa ajili kukuza uwekezaji nchini. Sasa ni lini Serikali itaona haja ya kufanya mapitio ya Sheria hii ya Fedha ya mwaka 2019 ili kuongeza muda wa msamaha wa kodi kwa wazawa angalau kwa miezi 12 mpaka 18 ili: moja, kuendelea kutoa motisha kwa wawekezaji hawa wa ndani: na pili, kuwapa mazingira bora ya ushindani wawekezaji hawa wa ndani sambamba na wawekezaji hawa wa nje katika biashara? Ahsante. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, majibu.

NAIBU WAZIRI WA FEDHA NA MIPANGO: Mheshimiwa Spika, ahsante. Naomba kujibu maswali mawili ya nyongeza ya Mheshimiwa Kamani, kama ifuatavyo:-

Mheshimiwa Spika, kwa idhini yako, naomba nielekeze Kamishna wa Mamlaka ya Mapato ya Tanzania kufanya kazi kwa mujibu wa Sheria. Sheria hii imepitishwa, hakuna Mjasiriamali yeyote mpya anayetakiwa kulipia chochote kabla ya biashara yake. Kwa hiyo, naomba nimwelekeze kufanya hivyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, swali la pili, naomba nipokee maoni ya Mheshimiwa Mbunge tuyachukue kwenda kuyafanyia kazi.

SPIKA: Mheshimiwa Naibu Waziri, tunakushukuru sana kwa majibu yako kwa maswali ya Waheshimiwa Wabunge.

MBUNGE FULANI: Mwongozo wa Spika.

Waheshimiwa Wabunge, tumefika mwisho wa kipindi chetu cha maswali kutoka kwenu na majibu kutoka upande wa Serikali. Sasa nilete tangazo tulilo nalo hapa mbele. Ninalo tangazo la wageni walioko hapa Bungeni, tutaanza na wageni wa Waheshimiwa Wabunge.

Kwanza, ni mgeni wa Mheshimiwa Khamis Kassim Ali ambaye ni mpiga kura wake kutoka Mdungu Kusini Pemba, karibu sana. *(Makofi)*

Wageni wawili wa Waheshimiwa Wabunge wa Mkoa wa Kagera ambao ni viongozi wa UVCCM kutoka Bukoba Mkoa wa Kagera ambao ni Mwenyekiti wa UVCCM, Ndugu Faris Buruani na Ndugu Sufiani Abdallah, karibu sana. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Tunaye mgeni wa Mheshimiwa Dkt. Thea Ntara ambaye ni mjasiriamali kutoka Jijini Dodoma, karibu sana. *(Makofi)*

Tunao wageni saba wa Mheshimiwa Dunstan Kitandula, ambao ni watendaji wa *TATEDO – SESSO SESSCOM* na *CCAT* kutoka Jijini Dar es salaam, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunaye mgeni wa Mheshimiwa Rehema Migilla ambaye ni mpiga kura wake kutoka Ulyankulu, Mkoa wa Tabora, karibu sana. *(Makofi)*

Tunao wageni wawili wa Mheshimiwa Justin Nyamoga ambao ni wapiga kura wake kutoka Kilolo, Mkoa wa Iringa, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunaye mgeni wa Mheshimiwa Dkt. John Pallangyo ambaye ni jamaa yake, karibu sana. *(Makofi)*

Tunaye mgeni wa Mheshimiwa Emmanuel Shangai ambaye ni mpiga kura wake kutoka Ngorongoro, Mkoa wa Arusha, karibu sana. *(Makofi)*

Tunaye mgeni wa Mheshimiwa Ng'wasi Kamani ambaye ni ndugu yake kutoka Jijini Dodoma, karibu sana. *(Makofi)*

Tunao wageni watatu wa Mheshimiwa Keneth Nollo ambao ni wanunuzi wa zao la *rozela* kutoka Kampuni ya *Hlucky*, Mkoa wa Kagera, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunaye mgeni wa Mheshimiwa Deo Sanga ambaye ni mtoto wake kutoka Jijini Dodoma, karibu sana. *(Makofi)*

Tunao wageni 64 wa Mheshimiwa Oliver Semuguruka ambao ni kwaya ya Umoja KKKT kutoka Nkuhungu, Jijini Dodoma, karibuni sana. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Tunao wageni 34 wa Mheshimiwa Dkt. Ritta Kabati ambao ni Kwaya ya Uinjilisti kutoka Kanisa la KKKT Usharika wa Mnadani, Jijini Dodoma, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao wageni 58 wa Mheshimiwa Anna Lupembe ambao ni wana maombi wa Jijini Dodoma, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao wageni wawili wa Mheshimiwa Jackson Kiswaga ambao ni wananchama wa UVCCM kutoka Jijini Dodoma, karibuni sana.

Tunao wageni 61 waliotembelea Bunge kwa ajili ya mafunzo ambao ni wanachama wa Mpango Mzima ambao ni wauzaji wa bidhaa za *BF SUMA* kutoka mikoa tofauti tofauti nchi nzima, karibuni sana. *(Makofi)*

Tunao pia wageni wawili wa Kampuni ya *KPLT Traders* ya Jijini Dar es Salaam, karibuni sana.

Waheshimiwa Wabunge hilo ndilo tangazo ambalo nilikuwa nalo hapa mezani, tutaendelea na ratiba yetu.

MHE. BAHATI K. NDINGO: Mwongozo wa Spika.

MHE. JESCA J. MSAMBATAVANGU: Mwongozo wa Spika.

SPIKA: Naomba uketi. Mheshimiwa Bahati Ndingo.

MWONGOZO WA SPIKA

MHE. BAHATI K. NDINGO: Mheshimiwa Spika, nakushukuru. Nimesimama kwa Kanuni Namba 54 kuomba Bunge lako tukufu liahirishwe kwa muda tujadili hoja ya dharura.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, ni kuhusiana na suala zima la tembo kuvamia kwenye makazi ya watu na kusababisha maafa. Suala hili tunaona linazidi kukithiri na kuathiri na kuchukua uhai wa watu. Leo hii tutamzika babu yetu mwenye miaka 71 kule Mbarali, Igava aliyekanyangwa na tembo baada ya kushindwa kujiokoa.

Mheshimiwa Spika, vile vile, tumeshuhudia humu ndani pia maeneo mengi mbalimbali, ukienda Lindi, Liwale wana shida hiyo; ukienda Mara kule Bunda kote shida ni hiyo; ukienda Nachingwea, ukienda Manyoni, kote ni shida ya tembo kuvamia maeneo ya watu. Wanaharibu mazao, wanaharibu mali za watu na wanachukua uhai wa watu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, jambo hili linatusikitisha na kutuhuzunisha. Hawa watu wako kwenye vile vijiji kwa mujibu wa sheria kama ambavyo wananchi wakiingia hifadhini wanafukuzwa, na hatua kali zinachukuliwa, natoa hoja ili tujadili na sisi tuweze kuishauri Serikali ili wananchi waweze kutetewa kwenye hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, siyo ngazi hii inayotolewa hoja. Kwa hiyo, tuketi. *(Kicheko)*

Waheshimiwa Wabunge, tusikilizane. Mnaotembea mketi. Mheshimiwa, nasubiri uketi. Ahsante sana.

Waheshimiwa Wabunge, amesimama Mheshimiwa Bahati Ndingo akitupeleka kwenye Kanuni yetu ya 54 kwamba tuahirishe shughuli ambayo iko mbele yetu ili tuweze kujadili jambo ambalo amelisema ni la dharura. Ameeleza maelezo marefu hapo na sikusudii kuyarejea.

Masharti ya matumzi ya Kanuni ya 54 yako kwenye Kanuni ya 55. Ni kweli jambo alilolizungumzia lina athari kwa jamii yetu, lakini

18 APRILI, 2023

ni jambo ambalo siyo kwamba ndiyo limetokea sasa; limekuwa likitokea kwa vipindi mbalimbali na Waheshimiwa Wabunge wamekuwa wakilieleza hilo jambo. Kwa hiyo, siyo kwamba ni dharura limetokea, linahitaji pengine maamuzi ama hatua za dharura. Kwa nini? Kanuni yetu ya 55 inaweka utaratibu pale kwa yale mambo ambayo yanaweza kushughulikiwa na upande wa Serikali, tukiagiza basi Serikali itafanya hivyo. Ni yale mambo ambayo inabidi Bunge liamue ili Serikali ijue nini cha kufanya.

Kwenye jambo hili, limekuwa likijitokeza na Serikali imekuwa inafahamu nini cha kufanya. Cha kufanya kwa sasa, kwa sababu hizi changamoto zimeendelea kujitokeza hapa na pale, na Serikali huwa mnaulizwa maswali hapa wakati mwingine maswali ya msingi, wakati mwingine maswali ya nyongeza na huwa mnatoa ushauri mbalimbali kwa Waheshimiwa Wabunge kwamba wakaongee na wananchi wapande mazao haya au wakati mwingine wafanye hili na lile, nafikiri Serikali ilichukulie jambo hili kwa uzito kwa sababu maisha ya watu; maana hapa imetolewa mifano maeneo mbalimbali. *(Makofi)*

Hata kama ingekuwa ni mtu mmoja amefariki kwa athari hizo, bado Serikali lazima ichukue hatua hata kwa roho moja ambayo inapotea. Kwa hiyo, katika mazingira haya ambapo jambo hili huwa linajitokeza mara kwa mara, nadhani ni wakati muafaka sasa wa Serikali kuchukua hatua maalum na mahususi ya kushughulikia jambo hili ili wananchi ama binadamu wasipate athari kwa wale tembo wanaohifadhiwa. *(Makofi)*

Sasa kwa kusema hayo, naamini kwamba mtachukua zile hatua ambazo huwa mnawatuma Wabunge wakaongee na wananchi, kama kuna maeneo ambayo wananchi wanapaswa kupanda pengine aina fulani ya mimea ili tembo wasiende, basi nendeni huko. Ninyi kama Serikali, mnao viongozi mpaka Mtendaji wa Kijiji ni wa Serikali. Kwa hiyo, sidhani kama ni jambo gumu sana.

18 APRILI, 2023

Kwa hiyo, nafikiri kwa upande wa elimu, Wizara ya Maliasili na Utalii mnaweza kulifanya hivyo. Kwa yale maeneo ambayo yanaonekana tembo ni wengi na wanavamia kwa makundi, kule sasa nendeni mkachukue hatua maalum ili sasa lisirejee tena hapa Bungeni kwamba kuna mtu ameuawa, kuna mtu amefanywa hivi na mambo kama hayo. *(Makofi)*

Kwa hiyo, naamini hili liko ndani ya uwezo wenu ndiyo maana nimetumia hii kanuni ya 55, lakini litakaporejea tena hapa, tutaamini mnahitaji msaada wa Bunge, kwa hiyo, Bunge litapewa nafasi ya kujadili kwa wakati huo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Msambatavangu.

MHE. JESCA J. MSAMBATAVANGU: Mheshimiwa Spika, ahsante. Nasimama kwa Kanuni ya 54 nikiomba Mwongozo wa Kiti chako kutoa hoja ya dharura.

Mheshimiwa Spika, tunapoongea hapa, yapo maelekezo yametolewa na Serikali kuwasimamisha Mawakala waliokuwa waki-supply mbolea vijijini na sehemu mbalimbali katika mikoa ya Tanzania hasa Nyanda za juu Kusini. Mawakala zaidi ya 736 mpaka 800 wamefutiwa leseni tangu jana, hawaruhusiwi kutoa mbolea yoyote na kuuza mbolea yoyote.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, hili limeleta kero kubwa kwa wakulima, wanataka mbolea na sasa hivi sehemu nyingine katika Tanzania ni sehemu za kukuzia mazao, ni sehemu ambazo wanapanda mazao. Kwa hiyo, imeleta kero kubwa, wakulima wanashindwa kupata mbolea. Kwa hiyo, tangu jana Mawakala hao hawaruhusiwi kutoa mbolea.

Mheshimiwa Spika, tunaomba Mwongozo wako, wakulima wafanye nini? Ni namna gani tunaweza kusaidia? Kwa sababu

18 APRILI, 2023

bado tuna upungufu wa Mawakala wa kugawa mbolea vijijini, sasa wametolewa 700. Katika Mkoa wa Iringa nadhani Mkoa Mzima tumebaki na Mawakala wawili tu wanaoweza kusambaza mbolea na ambao ni wadogo. Kwa hiyo, imekuwa ni kero kubwa.

Mheshimiwa Spika, naomba kiti chako kitoe mwongozo tuweze kujadili hoja hii.

SPIKA: Mheshimiwa Msambatavangu, nimeelewa hoja yako. Sasa ili niweze kujua ni jambo la dharura au hapana? Sababu ni nini?

MHE. JESCA J. MSAMBATAVANGU: Mheshimiwa Spika, kwa kuwa Mawakala kwa kuwa hakuitwa na kupewa sababu yoyote, hawaelewi ni kwa nini wamesimamishwa. Katika kufanya uchunguzi wangu na niliongea na Mheshimiwa Waziri, anasema sababu ni baadhi ya Mawakala kuonekana kwamba wamefanya *fraud* kwenye utoaji wa mbolea za ruzuku.

Mheshimiwa Spika, hoja yangu ni kwamba, kama Mawakala wamefanya *fraud*; je, tunazuia sasa mbolea isitolewe ili mazao yaende yakaharibike tukose chakula? (*Makofi*)

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, mtagundua yupo Naibu Waziri hapa, sijamsimamisha kwamba naye atoe hayo maelezo kwa sababu sina taarifa maalum ambayo nitamwambia Mheshimiwa Naibu Waziri aijibu.

Kwa maelezo ya Mheshimiwa Mbunge ambaye ameeleza hapa, naye ametupeleka kwenye Kanuni ya 54 kwamba ni jambo la dharura kwa sababu kuna Mawakala ambao wamefutiwa vibali ama leseni za kuuza mbolea; sasa nikataka kujua sababu ni nini ili nijue ninapotoa maelezo hapa, maana yeye mwenye amesema jambo la dharura, halafu pia akasema

18 APRILI, 2023

Mwongozo. Maana hapa huwa tunasikiliza, ndiyo jumba la wananchi hili. Pamoja na kufuata kanuni zetu, lakini lazima tuangalie athari ambazo wananchi wanazipata. *(Makofi)*

Sasa kwa maelezo aliyotoa Mheshimiwa Mbunge, anasema kumekuwa na udanganyifu, ametumia neno la Kiingereza kwa maana ya kwamba Mawakala waliofutiwa hizo leseni kumetokea udanganyifu kwenye Mbolea za ruzuku. Sasa hata mimi hapa sipendi udanganyifu kwenye mbolea ya ruzuku, kwa sababu Serikali imelipia. Yaani siyo kwamba ile mbolea inapatikana bure, hapana, Serikali imeweka hapo pesa yake, lakini pia mwananchi naye anaenda hapo anaongeza pesa yake ili aweze kupata hiyo mbolea ya ruzuku. Kwa hiyo, kama kuna udanganyifu, ni halali kabisa wao kufutiwa leseni. Kwa sababu wote humu ndani tuna wananchi ambao ni wakulima, sasa wakifanya udanganyifu, maana yake wanaiibia Serikali, na sisi ndio tunapiga kelele za ufisadi gumu ndani. *(Makofi)*

Kwa hiyo, hatua zinapochukuliwa za kuzia wizi, ni lazima na sisi tuone kwamba ni hatua nzuri kwa sababu zinatupeleka sehemu nzuri kama Taifa. Hatuwezi kuwa kwa mlango mmoja tunataka kuzuia uharibifu ama wizi, halafu mlango mwingine tukauruhusu, hapana. Nasi kama Bunge hatutafika mahali hapo. *(Makofi)*

Sasa, kwa sababu ziko athari ambazo ni za dhahiri kwa idadi ya watu ambao wamezuiwa kuuza hiyo mbolea ya ruzuku; idadi hiyo ni kubwa, kwa hiyo, athari itakuwa ni kubwa; kwa sababu hiyo, Wizara ya Kilimo mtazame sasa yale maeneo ambayo mmewafungia hawa leseni, mtafute njia mbadala ya hawa watu kupata hiyo mbolea ili kilimo kiendeleo. *(Makofi)*

Mtafute njia mbadala, siyo kwamba wale mwarudishie kazi kwa sababu wananchi tunalalamika, hapana. Wizi hauruhusiwi kwa yeyote yule; awe ni Wakala wa Mbolea, awe ni mwananchi, yeyote hairuhusiwi. Ndiyo maana humu ndani huwa tunapiga

18 APRILI, 2023

kelele hizo na wengine huko nje wanaona pengine tunachelewa, lakini tunachelewa ili tufuate utaratibu fulani. Wale wote wabadhilifu wa mali za umma tutashughulika nao ikiwa ni pamoja na hawa ambao Serikali imekwishaanza kuifanyia kazi. *(Makofi)*

Kwa hiyo, kwa sababu imeletwa hapa kama hoja na Mheshimiwa Mbunge; na kwa uzito alioueleza; Wizara ya Kilimo chukulieni hoja hiyo kwa uzito. Maeneo ambayo mmewafutia leseni Mawakala wengi, pelekeni Mawakala mbadala au tafuteni njia mbadala wananchi wapate mbolea kwa wakati. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge baada ya kusema hayo tunaendelea sasa na ratiba yetu Katibu.

NDG. ASIA MINJA – KATIBU MEZANI:

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Rais, Tawala za Miko ana Serikali za Mitaa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

(Majadiliano Yanaendelea)

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, tunaendelea na majadiliano, na Mwenyekiti jana wakati akiahirisha shughuli za Bunge alieleza changamoto zilizopo kuhusu muda kwamba Wabunge wengi wanaomba kuchangia na Wabunge wakiomba wengi kuchangia muda lazima ugawanywe kwa hao Wabunge walioomba kuchangia. Kwa hiyo, namna nyingine ni kwamba wewe ukiona dakika hizi ambazo unapewa hazikutoshelezi basi utapata nafasi ya kuchangia huko mbele kwenye bajeti zingine; na kama unaona mambo yako ni mahususi sana kwa TAMISEMI nafasi ya pili itakayotokea ni ile ya Bajeti Kuu kwa sababu ile nayo

18 APRILI, 2023

huwa tunajadili mambo yote kama tunavyojadili bajeti ya Waziri Mkuu ama hotuba ya makadirio ya mapato na matumizi ya Ofisi ya Waziri Mkuu.

Waheshimiwa Wabunge, kwa sababu hiyo Mbunge atakayeitwa kuchangia atachangia kwa dakika sita ili waweze kufikiwa Wabunge wote waliowekwa hapa. Sasa yule anayeona muda haumtoshelezi alete jina mapema ili tuwaongezee muda wale wengine ambao wanao uradhi wa kuchangia.

Mheshimiwa Jerry William Silaa atafuatiwa na Mheshimiwa Daniel Baran Sillo Mheshimiwa Sophia Mwakagenda ajiandae.

MHE. JERRY W. SILAA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana; naanimi kuna mtu atajitoea huko mbele ya safari utaniongezee muda kwa kuanzia.

Mheshimiwa Spika, naomba kwanza kuchukua fursa hii kumpongeza Mheshimiwa Angellah Kairuki kwa uteuzi wake, Mheshimiwa Kairuki ni mtu muungwana. Tarehe mbili mwezi wa pili aliniahidi hapa kwamba atakuja ukonga nilithibitishie Bunge lako tarehe 23 Februari alikuja na hakuja kufanya kazi ndogo, alifanya kazi kubwa sana, tunamshukuru sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa sababu ya muda naomba nichukue fursa hii kumpongeza sana Mheshimiwa Rais Dkt. Samia Suluhu Hassan. Wakati nachaguliwa kuwa Mbunge wa Jimbo la Ukonga mwaka 2020 bajeti ya *TARURA* Wilaya ya Ilala ilikuwa bilioni 8.3 na iliyokuja Jimbo la Ukonga ilikuwa bilioni 2.2. Hivi tunavyozungumza mwaka wa fedha 2022/2023 bajeti hii ya Wilaya ya ilala imefika bilioni 24, na kwa Jimbo la Ukonga peke yake zimekuja bilioni 11.7 zaidi ya mara sita ya bajeti tuliyoikuta; ni kazi kubwa sana imefanyaka tunakupongeza sana Mheshimiwa Rais.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, Barabara ya Chanika – Umbozi inajengwa kwa kiwango cha lami, Barabara ya Mombasa – Mazizini ile eneo la Mombasa lilioharibika barabara hii tulijenga wengine tukiwa madiwa imerudishwa lami na taa za barabarani.

Mheshimiwa Spika, na barabara nyingine ambazo Mheshimiwa Waziri akija ku-*wind up* hapa nitataka anipe maelezo ni zile za mapato ya ndani Majoe, Mwanagati na Kitunda. Nilikueleza kwamba halmashauri haiwezi kujenga barabara, ikainyang'anya *TARURA* jukumu hili leo ni mwezi wa nne hawajaanza wako kwenye mchakato wa manunuzi.

Mheshimiwa Spika, eneo lingine ni eneo la ujenzi wa *BRT* awamu ya tatu ujenzi umeanza na umeanza kwa kwasi sana Gongolamboto – Kariakoo. Ninachoomba Mheshimiwa Waziri miradi hii imeasisiwa mwaka 2004 imeasisiwa kipindi ambacho Gongolamboto ndio mji mkubwa leo mji umeheama, imeasisiwa kipindi ambacho mradi wa *SGR* haujajengwa leo *SGR* imechukua eneo. Imeasisiwa kipindi ambacho mwaka 2004 *Kilitex* kulikuwa na kiwanda, leo kuna kiwanda cha kioo na kina mkopo wa Benki ya Dunia.

Mheshimiwa Spika, Nimuombe Mheshimiwa Waziri hebu acha alama kwenye mradi wa *BRT*, mradi uende mpaka Pugu ni kilomita nne tu kuongezea pale. Lipo eneo la kutosha la maegesho, lipo eneo la kutosha la kituo, lipo eneo la kutosha watu wa Kisarawe Chanika na Pugu Stesheni, kwenye stesheni mpya ya *SGR* watatumia mradi huo.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kazi kubwa inayofanywa na Serikali lakini hali ya barabara kwenye Jimbo la Ukonga ni mbaya sana. Pamoja na bilioni hizi 11 bado Barabara za Kitunda, Kivule, Msongola, Mwanagati kuja Kitunda, Magore, Kwa Mperemba, Bombambili, Majohe, Viwege, Pugu Stesheni na Zingiziwa hali ni mbaya sana.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, jana Mheshimiwa Bonnah hapa alisema mvua zimeshesha barabara zimekatika. Wananchi wamenituma kuja kuiomba Serikali; tulikuwa tunakaa hapa, Mbunge wa Mbeya mjini anakaa hapa kulilia miradi ya World Bank, Mbunge wa Nyamagana wenzetu *TaCTIC* imeanza, leo hata tukiwasalimia hamtuitikii. Kuna mradi wa *rise* upo kwenye majimbo mbalimbali Jimbo la Ruangwa lina *rise* bilioni 300 zimeenda kule, sijui hata Mbunge wa Ruangwa ni Mheshimiwa nani humu ndani bungeni. Basi! nafuta kauli ya Ruangwa. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, lakini sasema hivi kwa sababu ule mradi wa *DMDP* ule ambao tunaambiwaga utanza Dar es salaam niseme ukweli hauanzi leo wala kesho. Waheshimiwa Wabunge niwaombe, Waheshimiwa Wabunge wote humu mnakaa majimboni mwenu lakini mnao wananchi wenu wanakaa Dar es salaam hali ya barabara ni mbaya. Niombe serikali ije na mkakati wa kutatua kero hii kwa haraka.

Mheshimiwa Spika, hivi ninavyozungumza matumizi ya mafuta kwa siku kwenye nchi yetu ni lita takribani 10,700,000 katika hizo lita 3,400,000 zinatumiwa Dar es salaam sawa na silimia 31. Ukisikia hotuba ya Waziri jeuri yote ambayo *TARURA* wanaitumia sasa ni ile shilingi mia iliyoongezwa kwenye mafuta ambayo Wabunge waliipigia kelele kila wakati hapa na Serikali wakati huo ilikuwa inakaidi. Baada ya shilingi mia ile kuongezwa leo mafuta yanapatikana lakini barabara za *TARURA* zinajengwa.

Mheshimiwa Spika, sisi Wabunge wa Dar es salaam tunaomba kwa mafuta haya ya asilimia 31 iongezwe shilingi mia kwa lita tupate angalau bilini 130 za kujenga barabara. Leo bei ya mafuta Ngara ya *EWURA* ya mwezi huu ni shilingi 3,050, bei ya mafuta kwa Dar es salaam ni shilingi 2,847. Ukiongeza shilingi 100 kwa Dar es salaam bei ya Dar es salaam itafanana na Arusha itafanana na na Chemba ambako nako kuna Watanzania lakini zitapatikana pesa za kujenga barabara.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, hatuwezi kuwa tunataja mradi wa *DMDP* ilhali mradi huo haupo. Naomba sana zitafutwe fedha za ndani ili Watanzania wanaoishi Dar es Salaam waweze kujengewa barabara.

Mheshimiwa Spika, kwa dakika moja naomba unisaidie mambo mawili. Jambo la kwanza naomba unisaidie kuwaambia wananchi wangu wa Jimbo langu la Ukonga kwamba kazi ya Mbunge ni kusema hapa Bungeni; na ndiyo kazi ninayoifanya sasa. Ilifikia wakati nikataka kutengeneza bango niweke picha ya Mheshimiwa Kairuki na namba yake ya simu na ya Injini Seff wa *TARURA*. Maana kule ukisema Mbunge una-*post* salamu za pasaka yesu amefufuka mwananchi anakujibu achana na mambo ya Yesu jenga barabara; unapost post ya *Ramadhani Kareem* mtu anakuambia unatoa wapi nguvu za kufuturisha wakati barabara ni mbovu kazi hii hapa.

Mheshimiwa Spika, la pili unisaidie kuwaambia wapiga kura wangu kanuni ile ya 170; maana jana nilikuwa jimboni kule Majohe tukaingia kwenye matope mwananchi mmoja akaniamba Mheshimiwa Mbunge ukienda Bungeni hebu nenda na hayo matope wajue unavyopata tabu. Sasa akiniona hapa na suti inawewezekana akaniona siko *serious*. Kumbe ni aknuni zako ndio zinatupelekea kuja hapa kwa mavazi haya wala haina maana yoyote kwamba sikereki na kero za barabara kwenye jimbo langu.

Mheshimiwa Spika, naomba kwa dakika hizi sita itoshe, lakini *frame* ya hiyo shilingi mia ninayo, nitampa Mheshimiwa Waziri, nitampa Waziri wa Fedha. Kwa hiyo sasa kwenye bajeti hii tutafute fedha za ndani tuweze kujenga barabara kwenye jiji la Dar es salaam ili tuwaondolee wananchi hawa kero; ambao wengine ni wapiga kura wenu. Hakuna msiba unao safirishwa kutoka mkoani kuja Dar es salaam, misiba yote inatoka Dar es

18 APRILI, 2023

salaam kwenda mikoani na siasa ya Dar es salaam inaathiri maeneo yote.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja nakushukurusana kwa kunipa nafasi hii, ahsante. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana, sasa hapa naona nimeombwa maombi mimi hapa kwamba niwaambie wapiga kura kazi ya Mbunge; hiyo kazi tutaifanya. Sasa ili niifanye kwa ukamilifu sitaifanya hapa leo, lakini Bunge letu lina utaratibu wa kutoa elimu kwa umma. Kwa hiyo katika hiyo elimu kwa umma ambayo huwa inatolewa pengine Katibu wa Bunge afanye utaratibu; katika yale masomo ya elimu kwa umma yanayotolewa hili nalo litayarishwe kabisa, somo mahususi la kuuzeza umma kazi za Mbunge na pia mavazi ya Mbunge ili wasishangae Mbunge akija amependeza humu ndani wakati ni kanuni ndizo zinataka hivyo.

Mheshimiwa Wabunge, Katibu wa Bunge ataweka utaratibu mzuri ili elimu kwa umma itolewe kwa ajili ya si wapiga kura tu wa Ukonga na wapiga kura wa maeneo mengine nao watapata hiyo fursa ya kuendelea kujifunza.

Mheshimiwa Daniel Baran Sillo atafuatiwa na Mheshimiwa Sophia Mwakagenda, Mheshimiwa Shamsia Mtamba ajiandae.

MHE. DANIEL B. SILLO: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi hii na mimi niweze kuchangia hoja iliyo mbele yetu, ambayo ni hotuba ya Ofisi ya Rais-TAMISEMI.

Mheshimiwa Spika, awali ya yote nichukue nafsi hii kumpongeza sana Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kazi kubwa anayoendelea kuifanya katika nchi yetu. Pia nimpongeze Mheshimiwa Waziri na Naibu Mawaziri wote pamoja na Katibu

18 APRILI, 2023

Mkuu Wizara ya TAMISEMI kwa kazi kubwa wanayofanya katika Wizara hii kubwa inayohudumuia Watanzania.

Mheshimiwa Spika, mimi mchango wangu upo katika maeneo makubwa mawili; eeneo la kwanza ni eneo la sekta ya afya. Niipongeze Serikali kwa ujenzi wa hospitali za halmashauri, vituo vya afya na zahanati katika maeneo yetu, kazi kubwa sana imefanyika.

Mheshimiwa Spika, ili kuipa thamani kazi hii kubwa ya ujenzi wa hospitali za halmashauri vituo vya afya na zahanati tuiombe sana Ofisi ya Rais, TAMISEMI sasa tuweze kupata dawa za kutosha, vifaa tiba lakini pia na watoa huduma katika maeneo yetu.

Mheshimiwa Spika, tumejenga majengo mazuri sana. Tumejenga zahanati, tumejenga vituo vya afya, tumejenga hospitali ya halmashauri; sasa tunaomba tupate wahudumu ili tuwe na thamani ya majengo haya tumeyajenga.

Mheshimiwa Spika, jambo lingine muhimu sana katika vituo vya afya zahanati na hospitali zetu ni upatikanaji, utunzaji na utoaji wa dawa. Kumekuwa na upotevu mkubwa wa dawa katika hospitali zetu. Dawa zinapikelewa, zinatunzwa lakini zinavyotoka kuna dawa zinatoka lakini hazijulikani zinaenda kwa nani.

Mheshimiwa Spika, Naibu Waziri wa TAMISEMI ni shahidi, tulifanya ziara takakuta dawa zimepokelewa na zimetunzwa, lakini dawa zimetolewa hakuna mfumo rasmi wa kutoa dawa katika maeneo yetu. Kwa hiyo niombe sana TAMISEMI waliangalie jambo hili kwa umuhimu mkubwa sana kwa sababu ni kero kwa wananchi wanapo kosa dawa kwenye hospitali ya Serikali, anapokosa dawa kwenye kituo cha afya lakini anapata dawa kwenye duka la watu binafsi. Hatukatazi watu binafsi wafanye

18 APRILI, 2023

biashara lakini naomba uwekwe utaratibu wa wazi wa upokeaji, utunzaji na utoaji wa dawa kwenda kwenye huduma za wananchi wetu. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, eneo lingine ambalo ningependa pia nichangie ni kufanyika ukaguzi wa wataalamu wetu wa kutoa huduma za afya; kwamba kuna Madaktari wangapi, kuna Manesi wangapi kwenye hospitali za halmashauri, vituo vya afya pamoja na zahanati. Ninatoa mfano; kuna zahanati nyingine vijijini kunakuwa na nesi mmoja tu. Inatokea changamoto yoyote zahanati inafungwa. Inapotokea mama mjamzito anachangamoto ya kujifungua unakuta zahanati imefungwa; ni shida kubwa sana kwa wananchi wetu. Kwa hiyo niombe sana ifanyike *human resource audit*, kwa maana ya Manesi na madaktari ili tuwagawe kwa usahihi katika maeneo yetu waweze kutoa huduma kwa wananchi wetu.

Mheshimiwa Spika, ninasema hayo kwa sababu nina mfano kuna Zahanati ya Meri, Zahanati ya Gosbert kule Babati vijijini yuko nesi mmoja; akifiwa, akiugua zahanati inafungwa. Kwa hiyo niombe sana Ofisi ya Rais, TAMISEMI ifanye tathmini hiyo ili wananchi wote wapate huduma.

Mheshimiwa Spika, eneo lingine ni eneo la elimu. Tunashukuru sana Serikali imefanya kazi kubwa ya ujenzi wa madarasa, madarasa 12,000 ya sekondari na madarasa 3000 ya shule za msingi. Tunaomba sasa, baada ya kazi hii nzuri ya ujenzi wa madarasa wapatikane walimu wa kutosha katika maeneo yetu, sambamba na afya, kama nilivyosema. Upande wa elimu pia ifanyike tathmini ya idadi ya walimu nchi nzima tuwagawe kutokana na taaluma pamoja na jinsi pia.

Mheshimiwa Spika, ziko shule za wasichana katika wilaya yetu hazina walimu wa kike. Watoto wetu wadogo wa kike wanakua lakini hawana walimu wa kike; hii ni changamoto

18 APRILI, 2023

kwenye shule zetu. Kwa hiyo niombe sana waangalie taaluma. Ziko shule ambazo kuna walimu wa sayansi wengi lakini walimu wa sanaa hawapo. Zipo shule, kama nilivyosema za wasichana hazina walimu wa kike. Kwa hiyo niombe sana wafanye *human resource audit* ya Walimu wawagawe vizuri kwenye shule zetu ili wanafunzi wetu wapate huduma hiyo. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo pia tulianzisha ujenzi wa Maabara; na sasa kuna maboma mengi sana ya Maabara ya sayansi *Biology, Chemistry* na *Physics*. Kwa sababu sasa majengo yameshakamilika niombe sana Wizara ya TAMISEMI ijielekeze katika kumaliza maabara hizi ili wanafunzi wetu wapate kujifunza masomo haya ya sayansi kwa ajili ya manufaa yetu. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lingine la mwisho niombe sana. Zimetangazwa ajira za walimu, tunajua. Kuna walimu wa kujitolea kwa muda mrefu sana kwenye maeneo yetu; wamefundisha watoto wetu na watoto wamefaulu. Sasa, linapokuja suala la ajira wanakosaje sifa ya kuwa ualimu? Kwa hiyo niombe sana Ofisi ya Rais, TAMISEMI ifanye tathmini ya walimu waliojitolea kwa muda mrefu. Wamefanya kazi kubwa kwenye nchi yetu, wamefundisha watoto wetu na Watoto wamefaulu. Kwa hiyo wapate sifa ya kuajiriwa katika shule zetu ili waendeleo kutoa huduma hii kubwa ambayo walishaanza kutoa kwa kujitolea.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema haya mimi nashukuru sana naunga mkono hoja, ahsante sana. (Makofi)

SPIKA: Ahsante sana, Mheshimiwa Sophia Hebron Mwakagenda atafuatiwa na Mheshimiwa Shamsia Mtamba, Mheshimiwa Margaret Simwanza Sitta ajiandae.

MHE. SOPHIA H. MWAKAGENDA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi ya kuchangia Wizara hii. Kabla ya yote

18 APRILI, 2023

ninakualika kwenye pambano la ngumi tarehe 23 jumapili kwa ajili ya kuchangia taulo za kike wewe pamoja na Bunge lako; lakini ninajua majukumu yako ni mengi, nilitamani sana uingie ulingoni nimekuandalia Mwasi Kamani upambane naye kama utapata nafasi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo naomba niendeleo na kuchangia.

Mheshimiwa Spika, katika Wizara hii nitazungumzia leo walimu peke yake. Mheshimiwa Waziri katika Wizara yako kuna shida kubwa sana ya kupandisha madaraja kwa walimu. Walimu wanfundisha kwa moyo wakati mwingine ameenda kuongeza elimu kwa ajili ya kuweza kufanya kazi zao kwa ufanisi, lakini upandaji wa madaraja umekuwa ni shida na Serikali mliamu akila baada ya miaka mitatu angalau mwalimu akijaza zile fomu za OPRAS aweze kuongezwa daraja. Hata hivyo, na wale waliobahatika kuongezwa madaraja hawalipwi stahiki zao kwa wakati; hiyo si kabisa, tunavunja mioyo ya walimu kwasababu wanashindwa kufanya kazi na kufundisha watoto wetu.

Mheshimiwa Spika, mwaka jana bajeti iliyopita walisema wataweka kitu kinachooitwa msereko, kwa maana ya kupandisha daraja kwa haraka haraka kwa kuwa kwa muda mrefu hayajapandishwa. Ndugu zetu mmejisahau, ninaomba bajeti hii muwakumbuke watu wapandishwe madaraja lakini.

Mheshimiwa Spika, walimu wanaoajiriwa ajira mpya wanacheleweshwa mishahara mpaka miezi mitatu, hii pia inaongeza kuwafanya wafanye chini ya kiwango kwa sababu usipokuwa na mishahara unacheleweshwa inakuwa ngumu zaidi. Wakati mwingine hata *arrears* zao ambazo zinatakiwa walipwe mnaanzia pale walipoanzia. Mheshimiwa Waziri mimi nakufahamu wewe ni *gender activist* hakikisha unatetea watu hawa wafanye kazi sawasawa.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, tunapozungumzia *capitation* kwa sasa mnafanya vizuri, ninaamini, lakini kuna baadhi ya walimu wakuu hawana fedha hivyo wanaamua kuanzisha miradi midogomidogo ndani ya shule. Nikizungumzia miradi namaanisha uanzishwaji wa kambi za kujisomea wanafunzi. Mimi ninakubali, na hasa Mheshimiwa Mkuu wa Mkoa Mtaka alipoanzisha ilikuwa na tija kidogo; lakini kuna wengine wanafanya kama biashara. Wanawaweka watoto kwenye kambi na kulazimisha wachangie fedha nyingi, ambazo sasa tunarudi kule kule kuwapa mzungu wazazi. Tunataka ubunifu wa uhakika lakini usiwe ubunifu unaombana mzazi au mtoto ashindwe kwenda kwenye hilo darasa la jioni la kujiendeleza kwa ajili ya kufaulu.

Mheshimiwa Spika, mimi ninaamini sana katika mambo ya ushindani na hasa ushindani wa tija usio ushindani wa kuharibu. Vyama vya Walimu (CWT) na vyama vingine; kuna chama kipya kinaitwa CHAKAMWATA na vinginevyo mviache viwe huru ili walimu waweze kutoa hoja zao, waweze kulalamika kwa uhalali na hatimaye zile changamoto walizonazo katika maeneo ya kazi ziweze kujibiwa. Tunapozuia vyama vya wafanyakazi na kuwawekea viongozi na kuwalazimisha hatuwatendei haki walimu. Tunataka wao wachague wanao wataka na hatimaye waweze kujikwamua katika tija wanazotaka kufanya.

Mheshimiwa Spika, naomba sana; suala la walimu wa kike amelizungumza mbunge aliyeondoka; tusipokuwa na walimu wa kike ilhali sasa hivi tunajua dunia imeharibika; hali inakuwa mbaya katika malezi ya watoto wa kike. Tunahitaji walimu wawepo ili waweze kuwasimamia watoto hawa na hatimaye watoto waweze kufanikiwa

Mheshimiwa Spika, ...

MHE. JOSEH G. KAKUNDA: Mheshimiwa Spika, taarifa.

18 APRILI, 2023

SPIKA: Mheshimiwa Sophia Mwakagenda kuna taarifa kutoka kwa Mheshimiwa George Kakunda

TAARIFA

MHE. JOSEPH G. KAKUNDA: Mheshimiwa Spika, nataka nimpe taarifa mzungumzaji. Zipo shule nyingi jimboni kwangu hazina mwalimu wa kike kwa hiyo watoto wa kike wanakosa huduma ya kuhudumiwa na mwalimu wa kike.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge niwakumbushe tu taarifa inatumia muda wa mchangiaji si muda wa kiti. Mheshimiwa Sophia Mwakagenda malizia.

MHE. SOPHIA H. MWAKAGENDA: Mheshimiwa Spika, ahsante ninaipokea taarifa hiyo na ninasisitiza kwamba mtoto wa kike anapohudumiwa na mwalimu wa kiume ndipo ubakaji na mambo mabaya yanaanzia hapo. Kwa hiyo, tunaomba Wizara hii ihakikishe kuwa katika bajeti hii tunaajiri wanawake kwa wingi zaidi kwa ajili ya watoto wa kike kwenye shule zetu.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema haya ninakushukuru sana kwa kunipa muda wa kuchangia na ninaendelea kukuombea ukubali kupambana na Ng'wasi kama utakubali, ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, Mheshimiwa Sophia Mwakagenda hii sehemu ya mwisho kidogo ya mchango wako, ndiyo maana umeniona nilikuwa inabidi nikusikilize kwa makini sana.

Walimu wa kiume wanafanya kazi nzuri na sio walimu ambao wanafanya vile vitendo huko kwenye maeneo yetu ya elimu. Kwa hiyo, hilo likae vizuri, walimu wasijewakaona kwamba Bunge limesema kwamba wao pengine maeneo yao ya kazi

18 APRILI, 2023

wanafanya hayo matendo, hapana. Yale matendo yanafanywa na watu wabaya ambao ni wabaya kila mahali. Ngazi zote kwenye familia kwenye taasisi kwenye elimu kila mahali lakini kwa maana ya mchango wako nimeelewa kwa sababu ya muda na ndio maana umefupisha lakini iko haja ya kupeleka walimu wa kike ila haimaanishi walimu wa wakiume wakiwepo shuleni basi wao ni changamoto, hapana. Kwa hiyo hilo liende vizuri. *(Makofi)*

Nilikuwa nimeshamtaja Mheshimiwa Shamsia Mtamba atafuatiwa na Mheshimiwa Margaret Simwanza Sitta, Mheshimiwa Suma Ikenda Fyandomo, ajiandae.

MHE. SHAMSIA A. MTAMBA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipatia nafasi ili niweze kuchangia katika Wizara hii ya TAMISEMI. Awali ya yote nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kunijalia afya nzuri na leo hii nikaweza kusimama katika Bunge hili lakini pia nikupongeze kwa namna unavyoliongoza vizuri Bunge letu, Mwenyezi Mungu akujalie Spika wetu ili uweze kutuendelea kutoongoza vizuri katika Bunge letu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nitaanza kuzungumzia kwa upande wa wakulima wa korosho. Upande wa wakulima wa korosho, dawa, viwatilifu vipelekwe kwa wakati. Kumekuwa na mabadiliko kila mwaka aina nyingine ya dawa kila mwaka aina nyingine ya dawa hali hii inapelekea wakulima wetu kutofanya vizuri katika uzalishaji wa korosho.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, niiombe Serikali iangalie kama kutakuwa na mwaka mwingine kunakuwa na mabadiliko ya dawa basi naomba watu wetu wa kilimo wawe wanatoa elimu kwa wakulima wetu juu ya matumzi ya dawa hiyo. Maana mara nyingi wakulima wamekuwa wakitumia dawa bila kuwa na uhakika. Hali hii inapunguza tija kwa uzalishaji wa korosho. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, nije kuzungumzia kwenye suala la afya. Mara nyingi nimekuwa nikisema hapa ndani ya Bunge kuhusu juu ya matibabu kwa wananchi wangu wa Jimbo la Mtwara Vijijini. Wananchi wangu wa Jimbo la Mtwara Vijijini wanapata tabu sana wanapokwenda kwenye matibabu hasa wale wenye magonjwa ya moyo, figo na magonjwa mengine. Wanapokwenda katika hospitali zetu kupata matibabu kwa kweli wamekuwa wanakosa madaktari Bingwa. Tumekuwa na uhaba mkubwa sana wa madaktari bingwa katika Mkoa wetu wa Mtwara. Hivyo niombe sana Serikali itupatie madaktari bingwa wa magonjwa haya ya moyo, figo na magonjwa mengine. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, pia tunaomba Serikali iweke utaratibu hata kwa mwezi mara moja wawe wanatuletea madaktari bingwa katika mkoa wetu wa magonjwa haya; kwa sababu watu wetu wanapata shida sana wanapokwenda kwenye hospitali tumekuwa na changamoto kubwa ya madaktari bingwa. Wanaambiwa waende Muhimbili wanapewa rufaa ya kwenda Muhimbili sasa kutokana na kipato cha watu wetu wanashindwa kwenye Muhimbili kwa ajili ya kupata matibabu.

Mheshimiwa Spika, tuna hospitali yetu ya kanda ya kusini; Kwanza ninaishauri Serikali kwa kutujengea hospitali ya kanda ya kusini. Tunaishukuru sana Serikali kwa kuliona hili katika mkoa wetu lakini pia kumekuwa na changamoto kubwa katika hospitali hii ya kanda ya kusini. Tumekuwa na changamoto ya nyumba za kulala watumishi, watumishi wanaishi mbali na hospitali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, niombe sana Serikali itujengee nyumba kwa ajili ya watumishi wetu katika hospitali yetu ya kanda ya kusini lakini pia ituletee madaktari bingwa pamoja na vifaa tiba. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, pia kuna upungufu mkubwa sana wa watumishi kwenye zahanati na vituo vya afya kwenye Jimbo langu la Mtwara Vijijini. Tumekuwa na upungufu mkubwa sana wa watumishi katika sekta hii ya afya kwenye zahanati zetu watumishi hawapo wa kutosha kwenye vituo vya afya watumishi hawapo wa kutosha. Kwa hiyo, niombe sana Serikali ituletee watumishi wa kutosha katika vituo vyetu vya afya pamoja na zahanati zetu.

Mheshimiwa Spika, niwapongeze wananchi wangu wa Jimbo la Mtwara Vijijini kwa kweli wamekuwa wakijitolea sana kujenga maboma kwa ajili ya zahanati. Wamekuwa wakifanya kazi kubwa sana wananchi wangu ya kuhakikisha wanapata zahanati katika ngazi zetu za vijiji lakini sasa wanashindwa wanakwama na wakikwama maboma yanakaa muda mrefu bila muendelezo. Kwa hiyo, niombe sana Serikali iwaangalie wananchi hawa wa Jimbo la Mtwara Vijijini ambao wanajitoa kuhakikisha wanajenga wenyewe na maboma ya zahanati. Kwa hiyo, Serikali lazima itie mkono na lazima iwape nguvu.

Mheshimiwa Spika, sasa nije nizungumzie suala la maji. Kila nikisimama kwenye Bunge hili siachi kuzungumzia suala la maji. Katika Jimbo langu la Mtwara Vijijini bado tumekuwa na changamoto kubwa ya maji katika Jimbo la Mtwara Vijijini bado hatujafikiwa kwenye huduma hii muhimu ya maji safi na salama. Sielewi tatizo liko wapi, tuna vyanzo vya maji, tuna Chanzo cha Maji cha Mto Ruvuma, tuna Chanzo cha Maji cha Bwala la Kitere tuna Chanzo cha Maji cha Makonde.

Mheshimiwa Spika, vyanzo vya maji tunavyo, tatizo liko wapi, kwa nini Serikali haitumii vyanzo vya maji hivi ili kumaliza tatizo la maji katika Jimbo langu la Mtwara Vijijini ili kumaliza tatizo la maji katika Mkoa wetu wa Mtwara. Vyanzo vya maji vipo lakini tatizo ni nini msitumie vyanzo hivi vya maji ili kuwatua ndoo kichwani wamama wa Mtwara Vijijini. Wamama wa Mtwara Vijijini

18 APRILI, 2023

wanapata tabu sana, ndoa zinakufa, wamama wanaliwa na wanyama wakali kwa sababu ya kutafuta maji. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika jimbo ambalo limekuwa na changamoto ya maji ni Jimbo langu la Mtwara Vijijini. Niiombe sana Serikali ilianganalie hili vyanzo vya maji tunavyo. Naomba mtumie vyanzo vya maji hivi ili kumaliza tatizo la maji katika Jimbo langu la Mtwara Vijijini.

Mheshimiwa Spika, nikija kwenye suala la elimu; tuna upungufu mkubwa sana wa walimu kwenye shule za msingi na sekondari katika jimbo langu. Kuna mapungufu makubwa ya walimu, kwa hiyo, niiombe sana Serikali ianganalie katika jimbo langu mtuletee walimu wa kutosha wanafunzi ni wengi, walimu ni wachache. Kwa hiyo niiombe sana Serikali ianganalie katika upande huu ya kutuletea watumishi katika Jimbo langu la Mtwara Vijijini.

SPIKA: Kengele ya pili imeshagonga Mheshimiwa.

MHE. SHAMSIA A. MTAMBA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Waheshimiwa Wabunge nilikuwa nimeshamtaja Mheshimiwa Magret Simwanza Sitta, atafuatiwa na Mheshimiwa Suma Ikenda Fyandomo Mheshimiwa Dunstan Luka Kitandula ajiandae. *(Makofi)*

MHE. MARGARET S. SITTA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi hii nichangie hoja iliyoko mezani. Kwanza nampongeza sana Mheshimiwa Rais kwa kazi kubwa sana anayofanya ya kutuletea fedha nyingi kwa ajili ya elimu, afya, barabara na mambo mengi sana ambayo tumeyaona tangu ameingia madarakani, tunampongeza sana. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, lakini pili tunampongeza sana Mheshimiwa Waziri Kairuki, Manaibu wake Mheshimiwa Dugange na Ndejembu na wakuu wa taasisi wote zilizoko chini ya TAMISEMI kwa kazi kubwa wanayoifanya, tunawapongeza sana. Nichukue nafasi hii kumpongeza pia Mkuu wetu wa Mkoa Balozi Batilda Buriani kwa kweli ameishi vizuri na Wabunge namshukuru sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nirudi tena kumpongeza Mheshimiwa Waziri Kairuki kwa jinsi ambavyo anatupa taarifa sasa za fedha zote zinazokwenda kwenye majimbo yetu. Hongera sana kwa hiyo tunajua kazi nzuri ya Serikali inayofanya kutokana na taarifa unayotupa, ahsante sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa kazi nzuri anayoifanya Mheshimiwa Rais, ziko changamoto kidogo ambazo ningependa kuzitaja na hasa zinazohusiana na jimbo langu. Kwa mfano, ametusaidia sana kupata madarasa mengi, tunaomba sana sasa atusaidie tuna uhaba wa walimu wa shule za msingi 639, wa sekondari 118 na wafanyakazi wa afya 758. Tutashukuru sana wakitusaidia lakini pia watusaidie kumaliza maboma ya madarasa na zahanati ambazo bado hazikakamilika. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naunga mkono wenzangu waliosema *Engineer Seif* anayeongoza *TARURA* apongezwe pamoja na walio chini yake wote wanafanya kazi nzuri ya *TARURA* lakini kutokana na mahitaji mengi na ukiangalia kipindi cha *TBC* asubuhi Mwandishi wa Jambo kila siku anaonyesha mahali ambako wanahitaji barabara vijijini na kadhalika. Kwa kweli tunaomba *TARURA* waongezewe fedha. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ziko changamoto zingine zinazohusu kazi ya ualimu, kazi ya ualimu ni kubwa na idadi yao ni wengi sana. Tunaomba sana *TAC* irekebishwe. Kulikuwa na utaratibu wa kiufanyiwa muundo mpya wa *TAC* lakini mpaka sasa ile kazi

18 APRILI, 2023

haijakamilika tunaomba muundo ambao ulikuwa umeshaanza kufanyiwa kazi ukamilike ili waajiriwe. Wale makatibu wasaidizi walioko wilayani mpaka sasa hivi hawajapata uthibitisho kazini na hata mpango wao wa mishahara haujafanyika. Tunaomba TAC iimarishwe ili kutoa huduma kwa waalimu wengi sana na sasa hivi wanazidi kuongezeka ili waweze kufanya kazi ya muhimu sana. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini wakati huo huo tulikua tunaomba *Teachers' professional Board* irudishwe ndani ya TAC ama la si hivyo tunapoteza hela bure kuanzisha taasisi mpya ambako ingeweza kufanya kazi ikiwa ndani ya TAC. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, nichukue nafasi hii kuwapongeza Waheshimiwa Madiwani, Wenyeviti wa Vijiji na wengine wote walioko ngazi ya chini ambao wanafanya kazi kubwa sana. Tutashukuru kama Serikali itawaangalia kwa upande wa mafunzo lakini pia na kuwaongezea posho kidogo waweze kufanya kazi yao vizuri sana. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kuna suala la wadau wanaofanya kazi sambamba na Serikali. Kwa mfano, hawa wanunuzi wa tumbaku, wapo wanaotusaidia sana katika mahitaji mbalimbali. Kwa mfano ukichukua *JTI* ambao wananunua tumbaku kwetu wametusaidia kujenga shule ya watoto wa kike. Tunawashukuru sana na tunaomba na wengine waendeleo kutusaidia. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kuna suala la upungufu wa madawati, nilikua naomba kama Serikali inaweza kukaa chini na kuangalia hizi mbao zinazokamatwa zinakaa kwenye vituo mpaka zinaharibika. Kwa nini Serikali isikae na Wizara mbalimbali zikakubaliana kwamba mbao zinazokamatwa badala ya kupelekwa minadani, zipelekwe moja kwa moja kwenye shule ziende zikatengeneze madawati kutokana na uhaba uliopo. (Makofi)

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, lakini pia nilikuwa nimefikiria pia kwamba ni muhimu sana kuangalia jinsi gani ambavyo wafanyakazi wengine pamoja walimu wanaweza kurekebishiwa posho zao, madai yao ili waweze kusaidia Taifa letu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa kweli tulikuwa na mengi lakini kwa sababu ya muda, naipongeza sana Wizara hii ya TAMISEMI na kwa kweli wanafanya kazi, wote wote katika ngazi za mikoa ngazi za wilaya wote wanafanya kazi, tunaomba kabisa tuwatie moyo wakiongozwa na Mheshimiwa Kairuki ambaye yeye kazi anaiweza. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mwisho kabisa nimpongeza tena Mheshimiwa Rais kwa kurudisha wasichana waliopata mimba kurudi shuleni. Hongera sana, jumla ya wanafunzi 1,907 wamerudi shule wakiwemo pia wanaume waliokuwa wametoroka 861 na watoto wa kike pia ambao wamerudi shuleni ni 999, wakiwemo 377 ambao walikuwa wamepata mimba. Tunamshukuru sana Mheshimiwa Rais. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hivyo naipongeza tena Serikali yetu kwa ujumla kwa maendeleo na Wizara inayohusika, wote katika ngazi zote. Ahsante sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Suma Ikenda Fyandomo atafuatiwa na Mheshimiwa Dunstan Luka Kitandula, Mheshimiwa Dkt. Jasson Samson Rweikiza ajiandae.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi niweze kuchangia Wizara hii ya TAMISEMI. Kwanza kabisa nimshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa rehema ambako ameniwezesha kuwa mzima na kunipa afya njema, ni

18 APRILI, 2023

jambo la kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa sababu tunavuta na kupumua hewa yake bure. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwanza kabisa nimpongeze Mheshimiwa Rais kwa kazi nzuri anazofanya. Kazi hizo zinaonekana kiuhalisia, nimshukuru sana kwa sababu Mkoani kwetu Mbeya amekuwa akitutumia fedha za maendeleo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kipekee nimpongeze sana Mheshimiwa Mkuu wa Mkoa wetu Juma Zuberi Homera pamoja na timu yake namna ambavyo wanasimamia vizuri sana shughuli za maendeleo kule Mkoani kwetu Mbeya. Na kupitia Mheshimiwa Mkuu wetu wa Mkoa Zuberi Homera, Mkoa wetu sasa hivi unakwenda kwa kasi na umetulia kweli kweli kama jinsi ambavyo Mbunge wa Mbeya Jiji anaitwa Mheshimiwa Dkt. Tulia na Jiji letu la Mbeya limetulia kweli kweli. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, niipongeza sana TAMISEMI, TAMISEMI ambapo wanafanya vizuri wakiongozwa na Mheshimiwa Waziri Kairuki pamoja na Manibu Waziri wake. Nawapongeza hawa vijana wetu wa TARURA wanafanya kazi nzuri, TARURA Mkoa wa Mbeya ni wachapakazi na wanajituma. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, bajeti inakuja hapa Bungeni tunaipitisha na tunaamini kwamba fedha zile tunapitisha, zinakwenda kufanya kazi zilizolengwa. Mwaka 2022/2023 tulipitisha hapa kazi za maendeleo matengenezo bilioni 8.4 zimepokelewa bilioni 4.2 sawa na asilimia 51. Fedha za jimbo bilioni 3.5 zimepokelewa bilioni 2.1 sawa na asilimia 60, fedha za tozo bilioni 7.5 zimepokelewa bilioni 4.3 sawa na asilimia 60. Maendeleo bilioni 1.7 zimepokelewa milioni 968 sawa na asilimia 56. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sasa hivi mwaka unakwendakwisha imebaka kama miezi wiwili tu, fedha zile hazijafikishwa kule TARURA, ambapo wazabuni nikimaanisha makandarasi

18 APRILI, 2023

wanafanyakazi kwa kujituma kuhakikisha wasikwamishe maendeleo ambayo ni ya mkoa, hasa kwa barabara na wakandarasi hawa fedha wakati fulani wanakua wanakopa na zingine wanachukua fedha za moto. Wanaishia kuuziwa nyumba zao ama mashamba yao waliowekewa rehani. Sasa tunatakakujua Wananchi wa Mkoa wa Mbeya, fedha zinakuwa zinakwenda wapi? Na kwa nini zisifike kwa wakati kule? Zile ambazo tumeshazipitisha hapa. Nini kinasumbua? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo, sasa hivi mwaka kesho tunakwenda kwenye uchaguzi wa Serikali za Mitaa. Mkoa wetu wa Mbeya unatatizo kubwa sana la Maafisa Watendaji, wamekuwa ni shida hawapo. Ukienda Wilaya ya Rungwe hatuna Maafisa Watendaji 48, Mbeya Jiji Maafisa Watendaji 60 hawapo, Chunya 10 hawapo, Mbeya DC 16 hawapo, Busokelo 12 hawapo. Jumla Mbeya tuna upungufu wa Maafisa Watendaji 146 na sasa mwaka kesho tu tunakwenda kwenye chaguzi za Serikali za Mitaa, tunaomba sana mliangalie hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo nimeongea kuhusu *TARURA*. Sasa hivi vyakula vipo bei juu, wazabuni ambao wanapeleka vyakula kwenye shule za kwetu kwa maana shule za Serikali. Fedha zilizokuwa zikipelekwa zimepunguzwa sana. Chakula kipo bei juu, chakula kipo baharini kabisa kule bei zake lakini fedha zinapelekwa kidogo. Sasa hivi Serikali inatengeneza madeni kwa mazabuni. Mazabuni wanapata shida sana namna ya kuendesha biashara zao namna ya kuendesha kazi zao.

Mheshimiwa Spika, tulikuwa tukiongelea sana kuhusu mabweni ya watoto wa kike. Kwa namna ambavyo walikuwa wakipata changamoto huko mitaani lakini sasa hivi ninaomba sana Serikali iwekee mkazo hili, ione jicho la huruma. Sasa hivi changamoto iko kwa watoto wa kike, ipo kwa watoto wa kiume. Naomba sana tunapoelekeza kuendelea kujenga mabweni

18 APRILI, 2023

tuelekeze kujenga mabweni kwa ajili ya watoto wa kike na watoto wa kiume. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ninaipongeza sana Serikali ninampongeza sana Mheshimiwa Rais wetu, Samia Suluhu Hassan, amesema kazi iendelee na nimefanya msisitizo hata kuvaa nguo hii ambayo niivaa mitaani kote kuonyesha kazi iendelee na kweli kazi itaendelea. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tunafanya kazi nzuri naipongeza Serikali kwamba wamejenga zahanati, vituo vya afya lakini watumishi wamekuwa ni changamoto nikimaanisha kwamba vile vituo vya afya vimejengwa lakini madakatari ni tatizo. Tunaomba sana mpeleke madaktari, mmpelke manesi lakini pia hata vitendea kazi vimekuwa ni duni. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naiomba Serikali iweke jicho la huruma juu ya haya ninayoyaongea hapa. Naomba sana jambo lingine kwa upande wa ndugu zetu hawa wa TAMISEMI. Nimeongelea suala la barabara, naomba nijaribu kuongelea kwa upana wake. Safari hii tunamshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa fedha ambazo amezipelekea *TARURA*, lakini hazijafika zote ila barabara zile ambazo zilifikwa kiukweli zimekuwa nzuri na mafuriko kidogo yamepungua hata usumbufu umepungua.

Mheshimiwa Spika, kipekee...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Mheshimiwa kengele imegonga ya pili.

MHE. SUMA I. FYANDOMO: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa nafasi hii lakini ningependa sana kujua anavyokuja kuhitimisha hapa Mheshimiwa Waziri atuambie fedha zile ambazo zinacheleweshwa nini kinasababisha zicheleweshwe hizi fedha

18 APRILI, 2023

badala ya kwenda kwa muda muafaka ili makandarasi waache kusumbuliwa? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi hii. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Dunstan Luka Kitandula atafuatiwa na Mheshimiwa Jasson Samson Rweikiza, Mheshimiwa Juliana Daniel Shonza ajiandae.

MHE. DUNSTAN L. KITANDULA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana. Naomba nijielekeze kwenye kuchangia bajeti ya Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, napenda nitumie fursa hii kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutujalia uzima. Niishukuru sana Serikali kwa kutupatia fedha takribani shilingi bilioni saba hivi kwa ajili ya maendeleo na matumizi mengineyo lakini vile vile kwenye upande wa barabara lakini na pia kwenye miundombinu ya shule zetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwenye eneo hili la barabara tulipangiwa kupata shilingi bilioni mbili, tuna shilingi bilioni moja na milioni 300. Tunaomba zile fedha nyingine zilizobakia karibu shilingi milioni 700 zipatikane tuweze kukamilisha miradi iliyopo. Vile vile kwenye eneo la miundombinu ya shule tuna shilingi milioni 692, tunaenda kujenga shule mpya ya msingi. Tuna ujenzi wa madarasa na matundu ya vyoo na hizi tunazielekeza kwenye maeneo ya Maramba JKT, Mazola Kilifi, Mtimbwani, Kisiwani A na Perani. Tunaishukuru sana Serikali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwenye eneo la Sekta ya Afya tunaishukuru Serikali kwa kutuanzishia ujenzi wa Hospitali ya Wilaya na hivi ninavyozungumza tumeshaanza kutibu wagonjwa wa nje lakini bado changamoto ni kwenye matibabu ya

18 APRILI, 2023

kibingwa kwenye kuwalaza wagonjwa na kufanya upasuaji ambao bado tunatumia Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Tanga yaani Bombo. Naiomba sana Serikali itupatie fedha tukamilishe ujenzi wa wodi na vifaatiba ili hospitali hii iweze kuwa kwenye *full swing*.

Mheshimiwa Spika, vile vile tulileta maombi maalum tulipopewa fursa ya kuelezea maeneo ambayo tuna changamoto za sekta ya afya kwenye vituo vya afya. Tunashukuru tulipata Kituo cha Afya kimoja pale Daluni, lakini kuna eneo la kimkakati tulilolielezea ukanda ule wa Mpakani. Tulileta maombi rasmi ya Kata ya Mwakijembe ambayo wananchi wetu wanalazimika kwenda kupata huduma ya afya upande wa pili wa Nchi ya Kenya. Kwa sababu kutoka Mwakijembe mpaka Makao Makuu ya Wilaya ni kilometa 80.

Mheshimiwa Spika, tuna changamoto kubwa tuna aibu pale kwa sababu wananchi wetu hasa akinamama wanalazimika kwenda kujifungua Kenya, kwa hiyo watoto wanaozaliwa wanasajiliwa Kenya, hii siyo sawa. Tunapokuja kuwapa usajili raia wetu tunapata changamoto. Naomba kwa mara nyingine hebu tuweke mkazo kwenye eneo hili ili wananchi wetu wapate huduma stahiki. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika eneo hili niliomba vile vile Zahanati ya Jasini ambayo na yenyewe inapakana na wenzetu wa ukanda wa Kenya na wananchi wetu hawa wanaenda kupata huduma kule. Wananchi wameshaanza ujenzi wa Kituo cha Afya kule Mwakijembe, wamekwishaanza ujenzi wa zahanati. Tunaomba jitihada ya Serikali tuwasaidie wananchi hawa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo lingine ni eneo la elimu. Tunaishukuru Serikali kwa kazi inayofanya kwenye Sekondari yetu ya kidato cha tano na sita cha Mkingaleo. Tumepata fedha pale

18 APRILI, 2023

za kukamilisha ujenzi wa mabweni. Tunaomba sasa kuna ahadi pale ya Dada yangu Ummy akiwa kwenye Wizara hiyo alituahidi kujenga uzio, Wizara itajenga uzio kwenye shule ile kwa sababu tuna watoto wa kike pale na Walimu wanaishi nje ya shule ile kwa hiyo ni hatari sana kwa malezi ya watoto wetu lakini vile vile tulikuwa tumeahidiwa ujenzi wa nyumba ya Mwalimu. Tunaomba hili na lenyewe lifanyiwe kazi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tunaishukuru Serikali baada ya kuona jitihada zetu tulizozifanya kwenye Shule ya Sekondari ya Zingibari ya maandalizi ya kuipandisha hadhi kuwa kidato cha tano na cha sita. Tulipata fedha takribani shilingi milioni 200 kwa ajili ya ujenzi wa mabweni ambayo yanakamilika. Tumeomba kwamba shule ile sasa mwezi wa saba iweze kupata wanafunzi iweze kuanza. Tunaomba kibali hicho kiweze kupatikana kwa sababu tayari maombi haya tumeshayapeleka, yapo Wizarani. Sambamba na hilo tunaomba tuweze kujengewa bwalo kwenye shule ile ili wanafunzi wale waende kwenda vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sambamba na Sekondari ya Zingibari tumeomba kibali maalum kwa ajili ya Shule ya Sekondari ya Doda. Tunaomba kibali kile kipatikane ili sekondari ile iweze kuanza.

Mheshimiwa Spika, mwisho, ni eneo hili ambalo linazungumziwa, la watumishi. Wilaya ya Mkinga tuna uhaba wa watumishi takribani 87. Katika hao 87, watumishi 67 ni Walimu wa masomo ya sayansi, 20 ni Walimu wanaokuja kwa ajili ya shule hizi mbili mpya ambazo tumeziomba kibali. Tunaomba sana Serikali itupe jicho la upendeleo kwa ajili ya mahitaji hayo. Mwisho kila mmoja anayesimama hapa anazungumzia jinsi ambavyo kila Mbunge hapa ana maombi ya vijana wetu kwa ajili ya kupata ajira.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, unapoona vijana hawa wanaenda kwamba tumaini lao ni Wabunge wawafanyie jitihada za kupata ajira maana yake mifumo yetu inatiliwa mashaka. Naomba tutumie maarifa ya ziada kuhakikisha kwanza tunajenga imani ya vijana wetu, wakiomba kupitia mitandao waamini kwamba watapata hizo ajira. Vile vile tuone jinsi ya ambavyo utaratibu tunaoutumia utamwingiza kila mmoja wetu isionekane kuna upendeleo.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, nashukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Jasson Samson Rweikiza atafuatiwa na Mheshimiwa Juliana Daniel Shonza na Mheshimiwa Twaha Ally Mpembenwe ajiandae.

MHE. DKT. JASSON S. RWEIKIZA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi ili niweze kuzungumza katika Wizara hii au sekta hii ya TAMISEMI. Awali ya yote, naomba nimpongeze na kumshukuru sana Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan kwa kazi kubwa sana anayoifanya ya kutuletea maendeleo Watanzania. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nimshukuru pia na kumpongeza Mheshimiwa Waziri wa TAMISEMI na Naibu wake na Watendaji wote wa Wizara. Nimshukuru Mkuu wa Mkoa wa Kagera Mheshimiwa Chalamila kwa kazi nzuri ya kusimamia maendeleo kwenye Mkoa wetu na wote wanaomsaidia.

Mheshimiwa Spika, naomba nizungumzie *TARURA* kwa kuanza. Kama walivyosema wenzangu hapa *TARURA* inafanya kazi nzuri, nzuri sana ya kupigiwa mfano chini ya *Engineer Victor Seif*, wanastahili kupongezwa. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kwa kweli kwa ujumla wake wanatakiwa waongezewe fedha. Kazi yao ni kubwa sana, barabara za udongo nchi nzima, fedha wanayopewa haitoshi. Nikisema hivyo nizungumzie kwenye Jimbo langu na Mkoa wangu wa Kagera.

Mheshimiwa Spika, Kagera kuna mvua nyingi sana. Kama nilivyosema barabara za *TARURA* ni za udongo, ni changarawe, kifusi, kwa hiyo ikija mvua inakwangua zote. Wanatengeneza kwa kazi kubwa, wanafanya kazi nzuri lakini baada ya muda ikija mvua inakwangua. Kwa hiyo niombe wanapogawa mgao wa mikoa wajue kwamba Kagera kuna mvua nyingi sana. Tuna mvua miezi saba katika mwaka, mitano tu ndiyo ina ukame au minne. Kwa hiyo barabara zinaharibika sana, ziongezwe fedha katika Mfuko wa Barabara wa *TARURA*. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nikiwa *TARURA* bado kwenye Jimbo langu kuna maeneo mawili ambayo ni changamoto. Kivuko cha Chanyabasa na maeneo yanaitwa Kansinda hamna kivuko pale, ni mto mkubwa lakini hamna kivuko. Pale Chanyabasa jana Mheshimiwa Oliver alizungumzia kivuko hicho, ni mto mkubwa na wananchi wanavuka pale kwa tabu sana. Kivuko kipo cha miaka, tangu mwaka 1994, kimekuwa kibovu na kimezeeka sana. Wananchi wanavuka pale kwa tabu.

Mheshimiwa Spika, Kivuko hiki kinaunganisha Kata ya Kasharu, Kishogo, Lyamahoro, Nyakibimbiri, Ibwera, Kaibanja, Katoro, Kyamurairi na nyingine. Bila kivuko hiki hawawezi kwenda kwenye maeneo yao wala kuja kwenye maeneo mengine. Sasa ni ombi langu kwamba hapo pawekwe daraja badala ya kivuko. Pajengwe daraja la uhakika la kudumu ili kuondoa adha kwa wananchi hawa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, pia pale Kansinda ambako ni mto huo huo unakwenda hadi unaungana na Mto Kagera ni mto mkubwa na hakuna kivuko wala daraja. Wananchi wanavuka kwa

18 APRILI, 2023

mitumbwi ambao ni hatari sana kwa maisha yao. Naomba pale pajengewe daraja napo ili wananchi waweze kupata usalama wa maisha yao.

Mheshimiwa Spika, nikirudi Chanyabasa pale, leo ninavyozungumza ni mwezi wa nne hakuna kivuko. Vile vile wanavuka kwa mitumbwi ambayo inahatarisha usalama wa maisha yao. Kwa hiyo ni jambo jema sana kwamba pale tuwe na daraja ambalo litasaidia kuimarisha usafiri pale. Pale Kansinda ni njia mbadala ya kutokea Uganda. Ikitokea tatizo kwenye njia ya kuja Bukoba mjini pale ndiyo inachepuka inaenda Muleba hadi Dar es Salaam, ni njia pekee ya kupita pale. Kwa hiyo itumike pale kama nja mbadala au *alternative route*, likitokea tatizo la kuvuka pale.

Mheshimiwa Spika, nishukuru Serikali kwamba kwenye Sekta ya Elimu pale kwenye Jimbo langu nilikuwa na Kata moja ya Ukoma haikuwa na shule. Imejengwa shule ya sekondari nzuri chini ya mradi wa *SEQUIP* imekamilika kwa 95%. Bado majengo kama manne hayajakamilika. Niombe kwamba Wizara hii iangalie pale ikamilishe majengo hayo ili yatumike. Ni shule nzuri sana ikamilike ili iweze kukidhi malengo yaliyokusudiwa.

Mheshimiwa Spika, nizungumzie vizuizi barabarani kwenye Jimbo langu (*barrier*). Kwenye jimbo langu kuna *barrier* nyingi sana, zinasumbua sana wananchi, ni kero kubwa sana na haziko pale tu kama mapambo, yanatoza kodi, ushuru na tozo. Sasa wananchi wanatozwa kodi nyingi sana, tozo nyingi sana. Mtu ana ndizi moja, ndizi mbili anatozwa kidogo, ana nanasi anatozwa, Mheshimiwa Waziri aangalie sana eneo hili kusudi wananchi wasipate kero hii ya usumbufu wa hizi *barrier* hivi vizuizi barabarani ambavyo havina tija.

Mheshimiwa Spika, niongelee eneo la shule binafsi ambazo hivi karibuni Serikali imetoa waraka wa kwanza, wa pili na watatu

18 APRILI, 2023

inafuta mabweni, inasema mabasi yaendeshwe na wanawake na mkondakta wawe wanawake. Haya ni matatizo makubwa. Nafahamu sababu ya kufanya hivyo, lakini hiyo siyo suluhisho. Mimi niko kwenye sekta ya shule binafsi lakini vile vile nina watu ambao nawawakilisha ambao wana shule binafsi. Sasa wangu wangu watu hawa wa shule binafsi kupata ufumbuzi, siyo kutoa tu nyaraka ambazo hazitekelezeki.

Mheshimiwa Spika, mwisho naona umewasha spika ya kunisimamisha, nimalizie kwa kusema kwamba naunga mkono hoja. Ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Nilikuwa nakusudia kukwambia useme maslahi, kwamba jambo unalochangia una maslahi nalo.

MHE. DKT. JASSON S. RWEIKIZA: Mheshimiwa Spika, nilisema.

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Juliana Daniel Shonza atafuatiwa na Mheshimiwa Twaha Ally Mpembenwe, Mheshimiwa Joseph Kizito Mhagama ajiandae.

MHE. JULIANA D. SHONZA: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kupata nafasi, lakini kutokana na changamoto ya muda naomba kwanza nianze kwa kumpongeza sana Mheshimiwa Rais wetu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kutoa ajira kila mwaka. Nasema hivi kwa sababu katika kipindi kama hiki ambacho wote tunafahamu kwamba uchumi wa dunia umeyumba lakini uchumi wa Tanzania umeendelea kuimarika. Vile vile tumeshuhudia kwamba baadhi ya nchi hata suala la kulipa mishahara kwa watumishi wake imekuwa ni changamoto, lakini kwetu sisi kama Watanzania siyo tu kwamba Mheshimiwa Rais ana uwezo wa kulipa mishahara kwa wakati, lakini vile vile ana nguvu ya kuweza kutoa ajira. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, hili siyo jambo dogo, ni jambo ambalo tunapaswa kumshukuru sana Mheshimiwa Rais wetu. Sote tunafahamu, Mheshimiwa Rais ametoa hizi ajira 21,200. Ni vyema tukafahamu kwamba mahitaji kati ya mkoa mmoja na mkoa mwingine yanatofautiana. Kwa hiyo tukipeleka kwenye mlengo wa kuzigawa hizi ajira kwa kuangalia tu kwamba kuzigawa hizi ajira kimikoa bila kuangalia kwamba mahitaji yanatofautiana, ni wazi kwamba kuna baadhi ya mikoa tutakuwa hatujaitendea haki hususan mikoa mipya kama ilivyo Mkoa wa Songwe.

Mheshimiwa Spika, sote tunafahamu kwamba Mkoa wa Songwe ni mkoa mpya. Tangu kuanzishwa kwake sasa hivi una takribani miaka saba, lakini katika hiyo miaka saba, ni miaka mitano sote tunafahamu kwamba Serikali haikutangaza ajira. Ajira zimetangazwa ndani ya hii miaka miwili ya Rais wetu Mama Samia Suluhu Hassan. Katika Mkoa wetu wa Songwe, ndani ya muda mfupi hii miaka miwili sasa hivi tumeshuhudia kwamba Hospitali yetu ya Mkoa imekamilika japo haihusiani na TAMISEMI na iko tayari kuanza kazi.

Mheshimiwa Spika, tunayo Hospitali yetu ya Wilaya ya Songwe. Wilaya ya Songwe kwa muda mrefu ilikuwa haina Hospitali ya Wilaya. Hivi ninavyoongea hospitali hiyo imekamilika na ipo tayari kuanza kazi. Tunayo Hospitali ya Halmashauri ya Mji wa Tunduma ambayo ina hadhi sawa na Hospitali ya Wilaya. Hivi ninavyoongea Hospitali ile imekamilika na ipo tayari kuanza kazi.

Mheshimiwa Spika, hii inaonyesha kwamba namna gani ambavyo Mkoa wangu wa Songwe una uhitaji mkubwa sana wa watumishi wa afya ukilinganisha na mikoa mingine. Hili siyo jambo la upendeleo ni suala la uhitaji. Ukiangalia hata kwenye takwimu. Hivi tunaposema Mkoa wangu wa Songwe mahitaji rasmi ya watumishi wa afya ni 3,481 lakini waliopo mpaka sasa hivi ni watumishi 1,191. Gap iliyopo ni watumishi 2,385. Hata nusu hatujafikia. Hili ni janga na ninavyomfahamu Mheshimiwa Waziri ni

18 APRILI, 2023

mtu ambaye ni rahimu sana. Nimwombe sana Mheshimiwa Waziri, kwenye hizi ajira atakavyokuwa akizigawa autupie jicho Mkoa wangu wa Songwe, uhitaji ni mkubwa sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, bado kwenye vituo vyetu vya afya, bado kwenye zahanati zetu tumepata zahanati nyingi, vituo vya afya vingi lakini uhitaji ni mkubwa sana na zipo kada ambazo zina uhitaji mkubwa. Nikianza na kada ya Wauguzi, ambayo ni kada ya muhimu sana. Kwenye Mkoa mzima wa Songwe takwimu zinaonyesha kwamba mahitaji ni Wauguzi 1,284, lakini waliopo ni wauguzi 434 tu. *Gap* iliyopo ni wauguzi 890, bado hatujafika hata nusu. Sasa ndiyo maana hata ukienda kule kwenye vituo vyetu vya afya, changamoto ni kubwa sana. Kwenye zahanati changamoto ni kubwa sana. Unafika kwenye kituo cha afya au kwenye zahanati unakuta hakuna Muuguzi wala Daktari.

Mheshimiwa Spika, hili ni janga na sisi kama Wabunge wa Mkoa wa Songwe tuna kila sababu ya kuomba kwamba Serikali iangalie kwa kina Mkoa wetu wa Songwe.

Mheshimiwa Spika, tuna suala la Madaktari; mahitaji maalum ni madaktari 67, lakini hivi ninavyoongea tuna Madaktari 29 tu. Tuna *gap* na uhitaji wa Madaktari 38. Tunaomba sana Mheshimiwa Waziri kwenye mgawanyo wa hizi ajira aweze kuutupia jicho Mkoa wa Songwe kwa sababu mahitaji ni makubwa sana.

Mheshimiwa Spika, vile vile tuna mahitaji makubwa sana ya watumishi katika sekta ya Wakunga na hawa ni watu ambao ni wa muhimu sana. Serikali ya Awamu ya Sita imejikita kuhakikisha kwamba la kwanza tunapunguza vifo vya mama na mtoto. Ni wazi kwamba hatuwezi kupunguza vifo vya mama na mtoto kama hatujahakikisha kwamba kule kwenye zahanati zetu kwenye vituo vya afya, kwenye hospitali za wilaya, kuna kuwa na Wakunga wa kutosha.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, sisi Wabunge tunapokuwa tunahamasisha akinamama kwamba wanapojihisi kwamba ni wajawazito waende kwenda kuripoti *clinic*. Wakifika kule basi wawakute Wakunga au wawakute hawa wahudumu. Nilikuwa naomba sana Serikali iweze kulifanyia kazi.

Mheshimiwa Spika, pia nikija kwenye upande wa elimu. Mkoa wetu wa Songwe ni mpya na tunaishukuru sana Serikali ya Mama Samia kwa sababu ametupatia Shule ya Mkoa ya Sekondari kwa ajili ya wanawake, mabinti wasichana. Tunamshukuru sana lakini sisi Mkoa wetu wa Songwe tuna upungufu mkubwa sana wa Walimu wa masomo ya Sayansi. Tunatamani kwamba tuzalishe Madaktari wengi, tunatamani kwamba miongoni mwa Madaktari bingwa nchini Tanzania watoke ndani ya Mkoa wa Songwe, lakini kwa sababu tuna upungufu mkubwa sana ya hawa Walimu wa masomo ya sayansi, haitawezekana!

Mheshimiwa Spika, takwimu zinaonyesha kwamba 440 hatuna Walimu wa masomo ya sayansi ndani ya Mkoa wa Songwe. Tunaomba sana kwenye huu mgao, Mheshimiwa Waziri atakapokuwa akifanya basi ni vyema akautupia jicho Mkoa wetu wa Songwe. Wabunge wengi wamezungumza sana kuhusiana na zile ajira za Walimu na kutoa ushauri kwamba ni wakati muafaka sasa Serikali ikawaangalia wale Walimu ambao wamejitolea kwenye halmashauri zetu na napenda kuisitiza hilo na kuungana na maoni ya Wabunge wengine ambao wameongea kwamba ikiwezekana hizi ajira zikatolewe kule kwenye halmashauri.

Mheshimiwa Spika, nasema hivi kwa sababu kule kwenye Halmashauri ndiko ambako hawa Walimu wapo kule wanajitolea maana yake Halmashauri ndio zinawajua kwamba fulani anafaa, fulani hafai. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, katika vile vigezo ambavyo Mheshimiwa Waziri juzi nilikuwa namsikiliza wakati akivitaja, kigezo cha kujitolea pale hakikuwepo. Ukienda Wizara ya Kazi na Ajira wamekuwa wakitoa *program* za Walimu kuweza kujitolea ili waweze kupata uzoefu waweze ku- *compete* kwenye soko la ajira. Sasa kama kwenye vile vigezo vya kutoa hizi ajira kwa nafasi ya ualimu tusipoweka kile kigezo cha watu wanaojitolea tukawapa vipaumbele itakuwa ni *disaster* kubwa sana. Kwanza tutakuwa tunawavunja moyo nasi tunafahamu kwamba katika shule zetu Mikoa yote Tanzania upungufu wa Walimu ni mkubwa. Kwa hiyo, hawa walimu ambao wanaenda kule kwenye shule zetu wanajitolea wanasaidia sana kuweza ku-*cover* lile *gap* la upungufu wa walimu. Ninaomba sana Mheshimiwa Waziri muweze kuangalia na kuwatupia jicho wale Walimu ambao wapo kwenye Halmashauri zetu wanajitolea bure ili pia kuweza kuwahamasisha na wengine katika miaka mingine waone umuhimu wa kusema ukijitolea unakuwa kwenye *possibility* kubwa ya kuweza kupata ajira.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema nakushukuru sana kwa nafasi. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Twaha Ally Mpembenwe atafuatiwa na Mheshimiwa Dkt. Joseph Kizito Mhagama, Mheshimiwa Regina Ndege Qwaray ajiandae.

MHE. TWAHA A. MPEMBENWE: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi na mimi kuweza kuchangia kwenye bajeti ya Wizara yetu ya TAMISEMI. Niungane na wazungumzaji waliopita kumpongeza sana Mheshimiwa Waziri, Naibu Mawaziri pamoja na Watendaji wote wa TAMISEMI kwa kazi kubwa na nzuri ambayo wanaifanya. Kubwa kuliko yote nimpongeze Mheshimiwa Rais, Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa kazi kubwa na nzuri ambayo anaifanya, Watanzania wanajua, Afrika inafahamu na dunia vilevile inajua kazi anayoifanya. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kwa namna ya kipekee nimpongeze Mkuu wangu wa Mkoa Alhaji Abubakar Kunenge, baba huyu ni mchapa kazi, anasimamia vizuri shughuli za kimaendeleo katika Mkoa wetu nasi tunafarijika sana na uwepo wake katika Mkoa wetu wa Pwani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kabla sijachangia bajeti hii naomba nikumbushe mambo mawili, matatu ambayo yapo katika Jimbo letu la Kibiti. Jambo la kwanza naomba nikumbushe ahadi ambazo zimetolewa na Wizara hii katika miaka miwili iliyopita. Kuna ahadi ya ujenzi wa barabara katika kiwango cha lami kutoka pale Kibiti Mjini kwenda katika jengo letu la Halmashauri. Wizara hii ilitoa ahadi mpaka sasa hivi bado haijatekelezwa.

Mheshimiwa Spika, jambo la pili ni ahadi ya Mheshimiwa Waziri wa Wizara hii katika suala zima la ujenzi wa kituo cha afya. Tuna fedha ambazo tulikuwa tumeziomba na zilizokuwa zimeahidiwa shilingi milioni 200 katika kituo chetu cha afya cha pale Bungu ili tuweze kukamilisha baadhi ya majengo. Fedha hizo hazijatoka nasi tunazihitaji, Mheshimiwa Waziri nakujua upendo ulionao, najua tu kwamba hizi fedha unaenda kuzitoa ili sasa tuweze kuona jinsi gani wananchi wa Bungu katika Jimbo la Kibiti wanaenda kunufaika na uwepo wako katika Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ni ujenzi wa kituo cha afya katika Kata ya Salale katika eneo la Nyamisati. Mheshimiwa Waziri eneo lile lina watu wengi sana, tunahudumia vilevile Wilaya ya Mafia, kuna zahanati iliyopo pale lakini zahanati ile imehewa. Tuna shule iko pale ya Sekondari ya WAMA wananchi wako wengi, ndugu zetu kutoka Mafia wanategemea pale, chondechonde tunaomba sana tuweze kukamilishiwa ili tuweze kujenga katika eneo hili.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, wiki mbili zilizopita tulikuwa na Azimio hapa la kuweza kumpongeza Mheshimiwa Rais, moja katika nukta ambayo tulikuwa tumezungumza ni suala zima la kudumisha demokrasia. Mimi niseme tu tuende mbali zaidi, pamoja na pongezi hizo Mheshimiwa Rais vilevile tunapaswa tumpongeze jinsi alivyoweza kudumisha suala zima la uzalendo katika nafsi za Watanzania.

Mheshimiwa Spika, ninayasema haya kwa sababu ninapenda kutumia nafasi hii kumpongeza sana Mwenyekiti wangu wa Kamati ya LAAC Mheshimiwa Halima James Mdee, kwa uzalendo wake mkubwa anaouonesha, tumeweza kufanya nae kazi katika kipindi kifupi lakini huko tulikokuwa tunapita katika ziara zetu unaona jinsi gani alivyokuwa anaweza kuwatetea Watanzania. Fedha za Serikali zinavyokuwa zinapotea na yeye jinsi alivyokuwa anatoa mapovu katika kuweza kuzisemea. Katika hili sina shaka, Mheshimiwa Halima James Mdee uzalendo wake hauna kiwango ni lazima uweze kuigwa na Wabunge wengine wote waliopo humu ndani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba nichangie bajeti hii katika nukta zifuatazo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza naomba nichangie katika suala zima la asilimia 10. Serikali mmekuja na maelezo mazuri sana na kuweza kuisitiza suala zima la asilimia kwamba sasa hivi limesitishwa kwa muda, lakini hivyo haitoshi! Ningependa sana Mheshimiwa Waziri wakati unakuja kuhitimisha hapa utueleze zile fedha zilizopotea kule chini kwenye Halmashauri Serikali mna mpango gani wa kuweza kuzirudisha fedha hizo. Hili ni jambo la msingi sana kwa sababu fedha nyingi zimepotea na wale wanaoitwa Maafisa Masuuli *they are not accountable* katika suala hili.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, jambo lingine la msingi ambalo vilevile Mheshimiwa Waziri naomba nilisisitize ni kuhusiana na suala zima la uhamisho wa watumishi. Pamekuwa na destruri mbaya sana katika Wizara ya TAMISEMI. Mtumishi anafanya maovu katika taasisi moja au katika Halmashauri moja lakini kinachotokea anakwenda kuhamishwa kwenda katika Halmashauri nyingine, hiki kitu hakikubaliki. Mamlaka ya nidhamu lazima ichukue nafasi yake hivi sasa kuweza kuhakikisha watumishi wote ambao wanakuwa wanafanya madhambi katika Halmashauri sio tu kwamba wanahamishwa kwenda katika eneo lingine, vilevile wanakwenda kuchukuliwa hatua za kinidhamu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, jambo lingine la mwisho na la msingi sana ambalo nataka nilisisitize ni kuhusiana na suala zima la mambo ya ajira. Zimetangazwa ajira na mimi niseme tu katika Jimbo langu la Kibiti tuna shida kubwa sana katika suala zima la Walimu. Mimi nina Walimu wanaojitolea hivi sasa takribani zaidi ya 100, katika eneo la sekondari nina Walimu wasiopungua 60, katika eneo la msingi nina Walimu wanaojitolea wasiopungua 81 na katika sekta ya afya kuna watumishi wasiopungua 45. Mimi niseme kupanga ni kuchagua.

Mheshimiwa Spika, kuna baadhi ya watumishi ambao wamekuwa wakiomba ajira hizi, kinachokuwa kinafanyika wanatumia Wilaya hizi ambazo ziko pembezoni kama madaraja, wakishafika kule kinachofuata wanasema kwamba mazingira siyo rafiki, mwingine anasema hali ya hewa siyo nzuri, mwingine anaongopa sijui leo nimelala, kesho nimeamka niko nje, mwengine anaongopa fedha zangu zimeibiwa katika mazingira ya kutatanisha, hii kitu haikubaliki. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ni lazima sasa kama Serikali mje na mkakati halisia Walimu hawa wanaojitolea waweze kupewa kipaumbele ili sasa tuweza kuona ni jinsi gani kwa namna moja ama nyingine wanakwenda kutusaidia katika maeneo yetu. Kuna

18 APRILI, 2023

vijana wengi sana ambao wanayajua mazingira haya lakini vijana hawa kimbilio lao kubwa sana ni kwa Wabunge na Wabunge wengi wamesimama humu ndani wanalisisitiza jambo hili, ni lazima sasa ifike wakati Serikali mje kuwa na maamuzi halisia.

Mheshimiwa Spika, haiwezekani watu wanajitolea lakini Serikali inakwenda kutoa ajira kwa watu wengine, sawa wote ni Watanzania lakini hawa wanaojitolea nao wanazo sifa, ndiyo maana wanafunzi wanafaulu. Sasa kama hivyo ndivyo lazima sasa muweze kuhakikisha mnakuja na jambo halisia la kuweza kuajiri vijana hawa ili waweze kupata ajira.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema nakushukuru sana, naunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Daktari Joseph Kizito Mhagama atafatiwa na Mheshimiwa Regina Ndege Qwaray, Mheshimiwa Vedastus Manyinyi Mathayo, ajiandae.

MHE. JOSEPH K. MHAGAMA: Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Nami ninaomba niungane na Waheshimiwa Wabunge waliowengi kwanza kabisa kumpongeza na kumshukuru sana Mheshimiwa Daktari Rais Samia Suluhu Hassan kwa uzalendo wake mkubwa kwa Watanzania katika ujumla wake lakini mahususi kwa Watanzania wananchi wa Madaba.

Mheshimiwa Spika, Madaba katika kipindi hiki kifupi cha utekelezaji wa bajeti ya mwaka 2022/2023 ambayo iyotakamilika Juni tayari Madaba tumeshapokea zaidi ya bilioni kumi na moja na milioni mia sita kwa ajili ya shughuli za maendeleo ikiwemo shilingi bilioni tatu na milioni mia tatu kwa ajili miradi ya maendeleo ya kawaida na mengineyo, *TARURA* zaidi ya bilioni mbili, miundombinu ya shule zaidi ya milioni mia sita na kumi na miradi mingine ya maji ambayo inafika karibu bilioni sita.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, wananchi wa Madaba wamenituma nitoe shukrani za pekee sana kwa Mheshimiwa Rais, wanatambua sana kazi hizi zinazofanyika na Madaba inaendelea kwa kasi kubwa.

Mheshimiwa Spika, pia nitumie nafasi hii kumshukuru na kumpongeza sana Mheshimiwa Waziri Angellah Kairuki Waziri wa TAMISEMI. Hapa mbele yangu nina taarifa mbalimbali zinazotoka Ofisi ya TAMISEMI kwa Mheshimiwa Waziri akitufahamisha Waheshimiwa Wabunge kuhusu miradi mbalimbali na shughuli mbalimbali zinazotekelezwa maeneo yetu. Utaratibu huu ni mzuri sana unatusaidia sana kwenye ufatiliaji. Sisi ndiyo Wabunge tunaosimama hapa kuomba fedha kwa niaba ya wananchi wetu tunapopata taarifa kwa utaratibu huu mzuri ni lazima tupongeze tunakushukuru sana Mheshimiwa Waziri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Madaba tumefanikiwa mengi lakini bado tuna changamoto nyingi sana. Nitazisema mbili kwa leo lakini nafasi nyingine nitatumia kwa ajili ya maeneo mengine yatakayojitokeza. Moja katika maeneo muhimu ya Halmashauri yetu ya Madaba ni mapato yanayotokana na vyanzo vya ndani. Moja katika halmashauri changa nchini ni Madaba, Madaba makusanyo yetu ya mwaka hayazidi bilioni moja na hii Waziri naomba kwa kweli anisikilize. Mapato ya ndani ya Halmashauri ya Madaba hayazidi shilingi bilioni moja kwa mwaka.

Mheshimiwa Spika, miongoni mwa maeneo ambayo tulitegemea tuongeze mapato walau ku-*double* ili tupate Bilioni Mbili walau kwa mwaka ilikuwa stendi ya mabasi ya Madaba. Mabasi yote yanayotoka Songea Mjini kuelekea Njombe, kuelea Mbeya, kuelekea Dar es Salaam yanapita Madaba na tathmini yetu mpango biashara wetu unaonyesha, kwa kujenga stendi ya Madaba tutaweza kuingiza walau bilioni moja kwa mwaka na tutaweza kuchangia shughuli za maendeleo.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, pale stendi wako wakina mama wenye watoto wadogo mgongoni wanafanya biashara za ujasiriamali lakini mabasi yanashindwa kusimama kwa sababu mazingira siyo rafiki ni hatarishi kwa ajili ya uhai na usalama wa abiria pamoja na wanaoishi maeneo yale. Nikuombe sana Mheshimiwa Waziri tumeleta andiko letu sasa ni zaidi ya mwaka, mara ya mwisho nimeulizwa nimeambiwa lipo hazina. Ninakuomba sana wewe ni mchapakazi wewe ni mzalendo tunakufahamu, naomba katusimamie kwenye eneo hili wana Madaba wanasubiri majibu ya Serikali kuhusu stendi hii ili waongeze kipato na waboreshe maisha yao.

Mheshimiwa Spika, eneo la pili ambalo nataka niombe Mheshimiwa Waziri Madaba tuna changamoto kubwa sana ya walimu na watumishi wa afya, hizi ajira mpya zinazotolewa naomba sana tuzitazame hizi shule za Madaba na vituo vyetu vya afya na zahanati pamoja na hospitali.

Mheshimiwa Spika, mimi ni mmoja kati ya Wabunge ambao tunachangiana pamoja na wananchi kuwachangia walimu wa kujitolea kwenye shule zetu. Mimi kwa mwaka natumia zaidi ya Milioni Tano kuchangia shule mbalimbali pamoja na wazazi, tunachangia Walimu wanaojitolea ili wapate Shilingi Laki Moja Moja kila mwezi. Zipo shule nyingi ikiwemo Njegea na shule zingine nyingi za Madaba. Tunachangiana fedha kuwawezesha hao walimu waweze kusaidia watoto wetu wasome. Ninaomba hawa Walimu wanaojitolea wafikiriwe kwenye ajira, pia tuongezewe walimu na watumishi wa afya ili tupunguze mzigo kwa wananchi wa Madaba ambao wanachanga fedha kwa ajili ya kuwezesha watoto kupata elimu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo la mwisho sijui kama muda utaniruhusu lakini nikuombe sana na naomba hii ninukuu kwenye Taarifa ya Kamati ya iliyokuwa Kamati ya Kudumu ya Bunge ya Katiba na Sheria ya Bunge la 12 Mkutano wa 10 naomba ninukuu,

18 APRILI, 2023

ilishauri Serikali na Bunge lili-adopt walisema hivi “Serikali ibuni utaratibu madhubuti na wenye uwazi ambao utaratibu zoezi zima la ajira Serikalini kwa namna ambayo nafasi zitakazojazwa zitaakisi umoja wa Kitaifa bila kuathiri vigezo” (Makofi)

Mheshimiwa Spika, Wabunge wamesema sana na sipendi kurudia ila nataka niwakumbushe Serikali tunapogawa ajira tuangalie uwiano wa maeneo na Mikoa na Majimbo. Tumefanya hivyo kwenye Taasisi za Muungano zote ajira zinatolewa kwa uwiano, Zanzibar na Bara. Tumeangalia kwenye vyombo vya ulinzi na usalama ajira zinatolewa kwa uwiano, tumeangalia kwenye program ya BBT hii ya juzi tu wamewa-appoint vijana kwa uwiano wa Mikoa. Leo tunashindwaje kugawa ajira hizi kwa Watanzania kwa uwiano wa maeneo wanayotoka?

Mheshimiwa Spika, ili tulijenge Taifa tunahitaji Watanzania wote wapate fursa, tusipofanya hivyo hatutaweza kujenga Taifa bora ambalo Watanzania tunalitamani.

Mheshimiwa Spika, kwa sababu naomba niunge mkono hoja. Ahsante. (Makofi)

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Regina Ndege Qwaray atafuatiwa na Mheshimiwa Vedastus Manyinyi Mathayo Mheshimiwa Husna Juma Sekiboko ajiandae.

MHE. REGINA N. QWARAY: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa kunipa nafasi na mimi niweze kuchangia katika bajeti hii ya Wizara ya TAMISEMI. Kwanza kabisa nianze kwa kumpongeza sana Mheshimiwa Rais, Mama yetu mpendwa Daktari Samia Suluhu Hassan, kwa namna anavyofanya kazi, kiukweli Watanzania tunafarijika sana na namna ambavyo Mama ameendelea kufanya kazi. (Makofi)

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, ninampongeza sana Waziri wetu wa TAMISEMI pamoja na Naibu Mawaziri wote wawili kwa namna wanavyoendelea kumsaidia Mama kufanyakazi na kutatua kero za wananchi hapo kwa hapo.

Mheshimiwa Spika, baada ya shukrani hizi na pongezi hizi naomba nijikite katika vipengele vichache ambavyo ningependa kuchangia kwa siku ya leo.

Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Rais amefanya kazi kubwa ya kujenga shule nyingi za sekondari na kwa kujenga shule nyingi za msingi. Madarasa aliyojenga Mheshimiwa Rais ni madarasa yanayovutia na kupendeza sana. Tunapotaka kupandisha hadhi ya elimu yetu ya Tanzania ni pamoja na kuangalia mazingira ambayo watoto wetu wanayasomea. Nasema haya kwa sababu shule zetu nyingi za Kata zimejengwa katika Makao Makuu ya Kata jambo ambalo linawapelekea watoto katika mazingira haya kutembea umbali mrefu kufika katika Makao Makuu ya Kata ili kwenda kupata elimu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, yapo maeneo ambayo watoto wanatembea kilometa 20, 30 hadi 50 kutoka kwenye vijiji kuja kwenye Makao Makuu ya Kata ambayo ndiyo shule zetu za sekondari zilipo. Watoto hawa wameendelea kukumbana na changamoto nyingi mno ni kitu ambacho kimewapelekea watoto wameamua kupangisha wanaita ghetu. Yale maisha ya geto watoto wanajipikia, watoto wanajitafutia mahitaji yao lakini usalama ni mdogo sana.

Mheshimiwa Spika, usalama huu tulikuwa tunawalilia watoto wa kike lakini sasa hivi mpaka watoto wa kiume wamekuwa wakijiingiza katika matendo ambayo hayapendezi. Watoto wetu wa kike waliopangisha katika maisha haya ya geto wanaendelea kuvamiwa kule wanabakwa, wanapata mimba na wengine kuambukizwa magonjwa. Jambo hili linawafanya

18 APRILI, 2023

watoto wengi wasitimize malengo yao na wasifikie ndoto zao. Wapo watoto ambao wamefikia kuacha shule kwa sababu pia kutembea kwa umbali mrefu kwenda kufata elimu. Ninaombe sasa Serikali imefanya kazi kubwa ya kujenga madarasa mazuri. Sasa niombe nguvu hiyo hiyo iliyotumika kujenga madarasa yapelekwe sasa kujenga bweni ili watoto wapate mazingira ya kusomea na waweze kutimiza ndoto zao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo Wabunge wenzangu wameongelea mengi watumishi. Mimi katika Mkoa wangu wa Manyara hali ni mbaya zaidi. Ninasema haya kwa sababu kuna wilaya zetu hasa Wilaya zile za kifugaji, ukienda shule moja unakuta ina walimu watano, shule ina darasa la kwanza mpaka la saba. Mwalimu mmoja anafundisha wanafunzi wa darasa la kwanza wanafunzi wako 100 darasani halafu unataka mwanafunzi yule ajue kusoma na kuandika, jambo ambalo haliwezekani.

Mheshimiwa Spika, mimi niombe kulingana na upungufu mkubwa wa watumishi tulionao sasa Serikali iwekeze katika kuona namna ya kurekebisha Ikama katika idara ya elimu. Tusipofanya hivi tutaendelea kuboresha mitaala lakini hatutafanikiwa na hatutafikia malengo kwa sababu mwalimu mmoja kufundisha wanafunzi 100 kwa darasa moja ni jambo ambalo haliwezekani.

Mheshimiwa Spika, wapo vijana wetu wanaojitolea katika maeneo yale mimi niombe katika ajira hii waangalie hasa waliotoka maeneo yale wanayojitolea. Nasema hivyo kwa sababu wapo vijana ambao wanaomba ajira hizi wakishafanikiwa wakipangwa katika mazingira yale ambayo sio wenyeji wenyewe wanaanza kuomba kuhama kwa sababu mbalimbali. Sasa wakianza kuhama kumbuka umewanyima vijana ambao tayari walikuwa wamekwishajitolea mwaka wa kwanza wa pili na wa tatu.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, katika ubora kijana aliyejitolea kwa miaka miwili mfululizo ukienda kwenye ujuzi na maarifa yule ameboresha zaidi kwa vitendo, kwa hiyo anakuwa na uwezo mkubwa wa kufundisha kuliko yule ambaye amekaa mtaani na kuja kuanza kazi. Yule ambaye amejitolea atakuwa na uwezo mkubwa wa kufundisha na atatoa elimu bora kwa watoto wetu. Kwa hiyo, niombe sana Wizara iliangalie hili ili kuona namna gani vijana wetu wazalendo waliojitolea, tusiwakatishe tamaa ili waweze kujitolea na wengine waone mfano kwamba mtu akijitolea mwisho wa siku atafanikiwa, atapata ajira, badala ya kuwaacha tena katika nafasi hizi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sambamba na hilo, Mheshimiwa Rais amefanya kazi kubwa ya kutujengea vituo vingi vya afya. Nampongeza sana Mheshimiwa Rais kwa sababu ndoto yake kubwa na malengo yake makubwa ni kupunguza kwa kiwango kikubwa vifo vya mama na mtoto, lakini vituo hivi haviwezi kwenda kufanya na kutoa huduma bora kama hatuna watumishi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, vipo vituo vyetu vya afya, unakuta ina daktari mmoja au nurse mmoja, jambo ambalo linakuwa ni gumu sana katika utoaji huduma. Kwa hiyo, wagonjwa wanafika kwenye kituo lakini hakuna madaktari. Wagonjwa wanapewa rufaa kwenda maeneo mengine kwa sababu tu kituo chao cha afya hakina wataalam. Kwa hiyo, naomba, ili kuleta ufanisi katika utoaji wa huduma za afya katika vituo vyetu vizuri vilivyojengwa, ni lazima pia kurekebisha ikama katika Idara hii ya Afya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nampongeza sana Mheshimiwa Rais na ninamshukuru sana kwa sababu aliamua na kukubali kwamba vijana wetu amboa walikatizwa masomo kwa sababu mbalimbali ikiwemo mimba, warudi shuleni. Vituo hivi ambavyo sasa wale vijana wetu wamerudi kwenda kusoma, bado vimekuwa na changamoto. Kuna mafanikio, lakini kuna changamoto. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, changamoto wanazokutana nazo, wale vijana wanaenda kujifunza kwenye Vituo vya TRC. Sasa katika vile vituo, unakuta wamepewa chumba kimoja cha kujifunzia na kufundishia. Wale wanafunzi wanasoma kwa miaka miwili tu ili aweze kufanya mtihani wake wa Kidato cha Nne. Sasa kwa miaka miwili tu, mwanafunzi anatakiwa awe amemaliza vitu vyote ili aweze kufanya mtihani wake na aweze kufaulu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, changamoto wanazokutanazo wale wanafunzi kwanza hawana walimu wa kufundisha, na pia hawana vitabu vya kujifunzia. Naiomba Serikali sasa iwapelekee vitabu kama ambavyo wanapelekewa katika shule hizi ambazo ziko kwenye mfumo rasmi. Tunasema haya kwa sababu kama lengo kweli ni kuwaokoa hawa vijana wetu ambao wamekatizwa masomo waweze kufikia malengo yao, Serikali ni lazima iweke jitihada zake ili kuhakikisha wale vijana wanafaulu na kutimiza ndoto zao. *(Makofi)*

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

MHE. REGINA N. QWARAY: Mheshimiwa Spika, muda tayari?

SPIKA: Kengele ya pili imeishagonga Mheshimiwa.

MHE. REGINA N. QWARAY: Eh!

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Vedastus Manyinyi Mathayo, atafuatiwa na Mheshimiwa Husna Juma Sekiboko, na Mheshimiwa Jonas William Mbunda ajiandae.

MHE. VEDASTUS M. MATHAYO: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kunipa nafasi ili nami niweze kutoa mchango wangu katika hii Wizara yetu ya TAMISEMI. Sina shaka kabisa na utendaji

18 APRILI, 2023

wa Waziri pamoja na wasaidizi wake. Nampongeza sana Mheshimiwa Rais kwa namna alivyoweza kutupa fedha za kutosha katika Manispaa yangu au Jimbo langu la Musoma Mjini. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sasa kwa leo ninayo maombi matatu machache. Ombi la kwanza, kama nilivyosema namshukuru Mheshimiwa Rais ameweza kutupatia fedha Shilingi milioni 500 kwa ajili ya Ujenzi wa Hospitali ya Wilaya. Sambamba na hilo, ameweza kutupatia Hospitali iliyokuwa ya Mkoa baada ya kuwa tumejenga Hospitali ya Rufaa. Sasa tumekabidhiwa rasmi kuwa Hospitali ya Manispaa ya Musoma. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ombi langu sasa, kwa sababu tayari tunazo Shilingi milioni 500 kwenye akaunti; na wakati huo huo tayari tunayo hospitali ambayo sasa tumekabidhiwa, lakini hospitali ile ina upungufu mwingi, haina fensi, mawodi yamechoka pamoja na miundombinu mbalimbali; ombi langu dogo kwa Mheshiwa Waziri, hapa nilipo ninayo barua ya kuomba kubadili matumizi ya zile fedha zikatusaidie kuboresha ile hospitali iweze kuwa hospitali ya kisasa kwa ajili ya Manispaa ya Musoma. Naomba watumishi wetu waje wachukue wakupatie ili hilo tuwe tumelimaliza kabisa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ombi la pili, pamoja na hiyo hospitali yetu ambayo sasa ni Hospitali ya Manispaa, kulingana na ikama yake, inahitaji iwe na watumishi 200, lakini mpaka hivi tunavyoongea ina watumishi 45 peke yake. Kwa hiyo, ninayo barua ya pili hapa ya kukuomba tuweze kupata watumishi, kwa sababu mpaka hivi sasa tuna zahanati nzuri, na tumepata fedha za kutosha. Tuna vituo vya afya vizuri, tumepata fedha za kutosha, hebu sasa tuboreshe hiyo hospitali yetu ya Manispaa ili watu wetu wa Musoma waweze kupata huduma nzuri ili waweze kuendelea na maisha yao ya kila siku. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, ombi la tatu, mwaka jana 2022 nilisema hapa Bungeni kwamba pale kwetu Musoma kwenye ile Shule ya Mtakuja, ni shule ya siku nyingi, shule kongwe. Sasa shule ile imechoka na kusema kweli kwa mwaka huu bahati nzuri tumepata fedha Shilingi milioni 90 kwenye shule ile, lakini hizi fedha ambazo tumepata ni kwa ajili ya ukarabati. Ombi lingine ninaloomba Mheshimiwa Waziri ukipata nafasi njoo ujionee mwenyewe ile shule. Kama ingekuwa ni shule ya *private* tungekuwa tumei-condemn haina sifa za kuwa shule, kwa sababu mabati yametoboka, makenchi yamechoka, yameliwa na mchwa, lakini baadhi ya vyumba vya madarasa havina hata lenta kwa sababu ni madarasa ya zamani. Kwa hiyo, ombi langu la kwanza ni kwamba zile fedha badala ya kukarabati, kitu ambacho hakikarabatiki tunaomba zile fedha zitumike kujenga vyumba vipya vya madarasa, lakini tuongeze fedha nyingine ili ile shule yote iweze kujengwa vizuri na watoto wetu waweze kusoma vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, suala lingine ni madawati. Leo kama kuna tatizo tunalo katika nchi hii hasa kwa shule za msingi, ni madawati. Watoto wetu kama pale kwangu, nusu ya watoto wa shule za msingi wanakaa chini. Sasa Serikali imesema hivi, wazazi wasichangishwe, lakini wakati huo huo Serikali haitoi madawati. Hata ukiangalia katika hii bajeti tuliyonayo mpaka leo haioneshi kama kuna madawati tutayapata.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, naomba Mheshimiwa Waziri wakati anasimama, azungumze kinagaubaga ni namna gani tunamaliza tatizo la madawati? Tofauti na hapo, Mheshimiwa Waziri, wewe jua Shilingi yako lazima niing'ang'anie. Haiwezekani tumepata fedha za kutosha, madarasa mapya yamejengwa, lakini ukiona mle watoto wanakaa chini. Hii ni aibu na ni jambo ambalo halikubaliki hata kidogo. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, najaribu kuzungumza kwa haraka haraka ili niweze kumaliza ya kwangu. Lingine ni suala la hizi ajira kwa walimu. Tunaipongeza sana hii Serikali ya Mama Samia kwa ajira nyingi ilizozitoa. Sasa leo ukiangalia wakati mwingine ni vitu vya ajabu sana. Tunao walimu wengi ambao Serikali imewasomesha, halafu wamekaa tu pale, hakuna ajira. Upande huu wa pili wanafunzi wetu wako madarasani lakini hakuna walimu. Upande huu walimu wapo, Serikali imewasomesha, hakuna ajira. Upande huu wanafunzi wapo, na miaka inaenda lakini hakuna walimu.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, ombi la kwanza, ajira kama hizi zinazopatikana, wewe angalia tu; gawa *ratio*, angalia Musoma ni ajira ngapi? Tuambiwe Musoma tunawapa ajira 500. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, la pili, ni kwamba wale walimu wanaojitolea, tuwe tunawapa kipaumbele. *Advantage* yake ni moja. Leo inatokea kwamba yuko mwalimu ambaye alipomaliza miaka minne iliyopita, alienda kulima au alienda kufanya shughuli nyingine, lakini yuko mwalimu ambaye amejitolea toka alivyomaliza shule. Leo nafasi inapatikana unakwenda kumchukua yule ambaye alikaa miaka minne bila kutusaidia, wakati yuko mwalimu aliyejitolea.

Mheshimiwa Spika, kwanza hata huyu aliyejitolea tu yeye mwenyewe kwanza imemfanya aendelee kuwa *current*, kwa sababu ameendelea ku- *practice*. Kwa hiyo, tunadhani hilo bahati nzuri kwa sababu liko kwenye uwezo wako, hebu tusaidie kuhakikisha kwamba linakamilika. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, nakushukuru sana. Naunga mkono hoja. (*Makofi*)

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Husna Juma Sekiboko, atafuatiwa na Mheshimiwa Jonas William Mbunda, na Mheshimiwa Florent Laurent Kyombo, ajiandae.

18 APRILI, 2023

MHE. HUSNA J. SEKIBOKO: Mheshimiwa Spika, nashukuru sana kwa nafasi hii. Kwa sababu ya muda naomba niende moja kwa moja kwenye mchango wangu.

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru na kumpongeza sana Mheshimiwa Rais, Dkt. Samia Suluhu Hassan na Serikali anayoingiza kwa kazi kubwa na nzuri ambazo tunaendelea kuzishuhudia huko kwenye maeneo yetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mwaka 2022 katika Mkutano wa Bunge uliopita kama nakumbuka vizuri ilikuwa ni Septemba au *around* Desemba, nilizungumzia vigezo na mambo ambayo yanapaswa kuzingatia katika kuboresha elimu. Mchango wangu wa leo naomba niendeleo pale nilipoishia mwaka jana 2022.

Mheshimiwa Spika, moja ya eneo ambalo litatusaidia kuboresha elimu Tanzania ni kuhakikisha kwamba kila mtoto anapata fursa ya kusoma au ya kujifunza katika mazingira yanayostahili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, amezungumza Mheshimiwa Regina Ndege, kuhusiana na mabweni au hosteli za watoto wa kike, lakini kwa upande wa Mkoa wa Tanga hususan Wilaya ya Lushoto, jambo hilo ni *critical* zaidi. Naomba nitoe mfano kwamba, sera au tamko la Serikali kwa sasa elimu inatolewa bila malipo, lakini wapo wazazi ambao wanapeleka watoto shule kwa gharama ya takribani kuanzia shilingi 600,000 mpaka Shilingi milioni moja kwa mwaka na ni shule ya Kata. Kwa namna gani?

Mheshimiwa Spika, Shule ya Sekondari Mlola, watoto wanaotoka Makanya, hilo ni Jimbo la Lushoto, wanakwenda umbali wa zaidi ya kilomita 20 kuifuata elimu ya sekondari. Kinachotokea ni nini? Hawana uwezo wa kutembea kilomita 20, kwenda na kilometa 20 kurudi nyumbani. Wazazi wanalazimika

18 APRILI, 2023

kuwapangishia vyumba waishi karibu na shule ili waweze kupata elimu hiyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, mzazi anakodi pango la chumba cha mtoto aweze kwenda shule, mzazi ananunua godoro, mzazi ananunua vyakula, anamwekea mtoto ili aweze kwenda shule. Huku nyumbani mzazi huyu usisahau ni yule ambaye tunampa TASAF kila mwaka kwa ajili ya kujikimu maisha yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kinachotokea kwenye Wilaya ya Lushoto mahususi, wazazi wengi na nimefanya mikutano nao, wametamka wenyewe. Wamesema, wanafikia mahali hawashawishiki na kuwasaidia watoto wao kufaulu mitihani ya darasa la saba, na wengi wanazungumza na watoto wao wafeli mitihani ya darasa saba ili kumpunguzia mzazi adha ya kuongeza hii gharama ya kumpeleka mtoto shule ya sekondari. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, jambo hili limetokea, Mheshimiwa Mkenda ana taarifa nalo. Kwenye Wilaya ya Lushoto, Tarafa ya Mlola tuna upungufu wa watoto watoto 1,600 ambao walipaswa kwenda sekondari kwa mwaka huu hawaja kwenda, kwa nini? Kwa sababu hawajafikia kiwango cha ufaulu kilichotakiwa kwa mwaka 2022. Kwa nini? Kwa sababu wazazi wamekaa na hao watoto wakakubaliana wafeli. Kwa nini? Kwa sababu gharama ya kumsomesha huyo mtoto kwenye shule ya kata ni kubwa mno. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tunazungumzia elimu bila malipo, lakini wanaonufaika nayo ni wale ambao wanaishi karibu na hizo shule. Wale wanaoishi mbali na shule hizo, hawafurahii elimu inayotolewa bila malipo. Wanalipa gharama kubwa mno kwa ajili ya kusomesha watoto wao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sasa nini kifanyike? Kwanza kabla ya nini kifanyike, hoja hii tafsiri yake ni nini? Halmashauri ya Lushoto kwa

18 APRILI, 2023

mfano, makusanyo yake kwa mwaka ni *around* Shilingi bilioni 1.5 mpaka *point* 7. Watoto 1,600 ambao hawafanikiwa, maana yake kuna *gap*, kwa maana kila darasa lina upungufu wa watoto kuanzia 15 mpaka 20. Kwa maneno mengine, tafsiri yake ni kwamba, kuna vyumba vya madarasa ambavyo havina watoto kabisa wa kusoma.

Mheshimiwa Spika, tumepeleka fedha kila darasa lijengwe kwa Shilingi milioni 20. Ukiangalia hao watoto 1,600 vyumba vya madarasa vinavyohitajika ni takribani 40. Vyumba 40 mara 20,000 ni shilingi milioni 800. Kwa hiyo, tumepata hasara kwa kila mwaka ya shilingi milioni 800. Makusanyo yetu ni Shilingi bilioni 1.5 mpaka 7. Tunakwenda taratibu sana, hatuwezi kupiga hatua ya maendeleo kwa mpango huu. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, nimeishauri Serikali, kwanza tunapozungumzia suala la ujenzi wa mabweni, tunapozungumza sasa, Wilaya ya Lushoto, Wilaya ya Kilindi na Wilaya ya Korogwe Vijijini, ni jambo ambalo mlichukulie kama *special case*. Ni jambo ambalo linahitaji jicho la tatu la Serikali. Hali ni mbaya, elimu inashuka, na hatutaweza kuipandisha.

Mheshimiwa Spika, mimi ni mwalimu *by professional*. Hatutaweza kupandisha kiwango cha elimu kwa kupeleka *key performance indicator*. Huu unakuwa tayari ni mgogoro. Mheshimiwa Kairuki, nikushauri dada yangu, kama kuna sehemu unataka kutengenezea mtego, ni huu mpango au huu mkataba wa *key performance indicator*. Mwalimu amekuwa ameshaandaliwa chuoni, ana uwezo wa kumfundisha mtoto afaulu kwa mujibu wa taaluma yake. Ukimpelekea mpango nje ya taaluma yake, unamtoa kwenye reli aache kufundisha, aanze *ku-deal* na mpango ambao umepelekwa na TAMISEMI.

Mheshimiwa Spika, mara nyingi tunasema, TAMISEMI watusaidie jambo moja, yale masuala yanayohusu taaluma,

18 APRILI, 2023

wawaachie Wizara ya Elimu wayafanye. Wafanye yale mambo ambayo ni ya miundombinu; kujenga madarasa jengeni, kujenga barabara jengeni, lakini suala la taaluma ni sehemu nyeti ambayo inapaswa isimamiwe na wenye taaluma yao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, leo Mheshimiwa Waziri nataka nikwambie, kuna kamgomo baridi, usipoangalia katatokea Dhahiri. Walimu hawaridhiki na namna ambavyo wanapelekewa maagizo na maelekezo mbalimbali kutoka TAMISEMI. Walimu wanaona mnaiacha *professional* yake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nataka niseme wazi, hiki mnachokifanya kwa walimu, hebu mjaribu kupeleka afya, mjaribu kupeleka kwenye taaluma nyingine. Kwa nini muichezee taaluma ya walimu peke yake? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naishauri Serikali, kama lengo ni kuongeza ubora, kunyanyua ubora wa elimu Tanzania, boresheni maslahi ya walimu, watajiongeza. Kama lengo ni kuongeza ubora wa elimu Tanzania, pelekeni *crash programs*, wafundisheni huko, waboresheni na wafundishwe na wataalamu waliowafundisha kwenye vyuo vyao. Wataboreka na elimu yetu itakuwa nzuri zaidi; lakini hili suala la kupeleka mikataba ambayo haipo kwenye taaluma, inakwamisha shughuli za walimu na mwisho wa siku haitatuweka kwenye nafasi nzuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, nakushukuru sana na ninaunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Jonas William Mbunda, atafuatia na Mheshimiwa Florent Laurent Kyombo na Mheshimiwa Robert Chacha Maboto, ajiandae.

MHE. JONAS W. MBUNDA: Mheshimiwa Spika, ahsante kwa kunipa nafasi ya kuchangia katika Wizara ya TAMISEMI. Awali ya

18 APRILI, 2023

yote naomba nichukue nafasi hii nimshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutupa uhai, na nimepata nafasi ya kuchangia katika Wizara hii ya TAMISEMI.

Mheshimiwa Spika, kwanza kabisa naomba niwapongeze Mheshimiwa Waziri, Manaibu Waziri na Katibu Mkuu, Ndugu yangu Ndunguru kwa kuandaa randama nzuri na kuileta katika kikao hiki cha bajeti. Pia nichukue nafasi hii nimpongeze Mkuu wa Mkoa wa Ruvuma, Kanali Laban Thomas na Wakuu wa Wilaya wa Mkoa huo kwa kusimamia vizuri fedha zinazoletwa na Serikali katika kutekeleza miradi mbalimbali. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nichukue pia nafasi hii nimpongeze sana Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muuungano wa Tanzania kwa kazi nzuri anayoifanya ya kusimamia shughuli za nchi na kuleta fedha nyingi kwenye maeneo yetu kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika majukumu haya ya usimamizi wa Serikali na utekelezaji wa miradi kwenye Jimbo la Mbinga Mjini, Mheshimiwa Rais amefanya mambo mengi kwenye ujenzi wa madarasa, ujenzi wa maabara na ujenzi wa vyoo. Pia tumepata fedha nyingi kwenye ujenzi wa vituo vya afya na zahanati, na pia tumepata fedha nyingi kwa ajili ya ujenzi wa barabara kupitia TARURA.

Mheshimiwa Spika, nampongeza Mheshimiwa Rais kwa kupanua wigo wa kutoa elimu bila malipo kuanzia shule za awali hadi kidato cha sita. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kabla sijaanza kuchangia changamoto zilizopo katika jimbo langu nilikuwa naomba niishauri Serikali kupitia TAMISEMI. Kwamba, pamoja na mikakati iliyopo na vyanzo vingi vya maopato vilivyopo katika Halmashauri zetu lakini

18 APRILI, 2023

niiombe Serikali iimarishe mifumo ya ukusanyaji wa mapato. Mifumo yetu ya ukusanyaji wa mapato inaacha mianya mingi, fedha nyingi zinapotea, tunapokuja kupanga matumizi tunakosa fedha kwa ajili ya kupangia matumizi. Kwa hiyo tungeanza kudhibiti kwenye upande wa usimamizi wa mapato tungeweza kuwa na kiasi kikubwa cha fedha kwa ajili ya kupangia mipango yetu. Kwa hiyo niombe sana Wizara ya TAMISEMI kuimarisha mifumo iliyopo ya kukusanya mapato ili tuweze kupata fedha nyingi kupitia mapatao ya ndani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa afya nilikuwa nataka nianze na Hospitali ya Halmashauri ya Wilaya ya Mbinga. Mara kwa mara nimekuwa nikisimama nachangia; Hospitali ya Wilaya ya Mbinga ilijengwa mwaka 1970. Ilijengwa kama kituo cha afya lakini badae ikapandishwa hadhi kuwa hospitali ya wilaya. Sasa hivi majengo yale ni chakavu yana hali mbaya; na mara nyingi nimekuwa nikiomba Serikali wakati inaendela na kujenga upya au kufanya ukarabati wa hospitali kongwe basi inategemea kabisa katika bajeti hii ya mwaka 2023/2024 Hospitali ya Halmashauri ya Mji wa Mbinga itakuwa imepewa kipaumbele. Kwa hilo naomba niseme, pamoja na kwmaba Mheshimiwa Waziri unafanya kazi nzuri, unatukutanisha Wabunge na kupata changamoto zetu, unatupa taarifa, lakini kwenye hili la hospitali ya wilaya kama sitapata mgao wowote kwa ajili ya kutekeleza ujenzi wa hospitali hii mpya nahakikisha kabisa mwishoni nitang'ang'ania shilingi yako ili ujue kwamba na sisi tunaumia kupitia kwa wananchi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa afya nilikuwa naomba pia Serikali itupe mgao wa kituo cha afya katika Kata ya Utiri. Vilevile niiombe Serikali iendelee na mkakati wa kukamilisha maboma yaliyojengwa kupitia nguvu za wananchi, ya vituo vya afya pamoja na upande wa elimu yakamilishwe. Hii ni kwa sababu nguvu za wananchi zimetumika hivyo majengo haya tusipoyakamilisha wananchi hawatatuelewa. Kwa hiyo nikuombe

18 APRILI, 2023

sana kwenye kutekeleza au kwenye kupanga haya majukumu tuhakikishe kwamba haya maboma yanakamilishwa.

Mheshimiwa Spika, suala lingine nilikuwa ninalotaka nichangie ni kwenye upande wa barabara. Kama nilivyosema awali, namshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa kutupa fedha kwa ajili ya ujenzi wa barabara katika maeneo mabalimbali kwenye majimbo yetu. Hata hivyo, kwa upande wa Jimbo la Mbinga Mjini kuna barabara ya Mbinga - Mpepai – Mtua, kilomita 42. Barabara hiyo ni mbovu hasa kipindi cha mvua. Sasa hivi ninavyoongea katika Jimbo la Mbinga Mjini mvua zinaendelea kunyesha na barabara hii ni mbovu imeharibika kiasi kwamba magari hayawezi kupita na wananchi hawawezi kusafirisha bidhaa mbalimbali Pamoja na mazao. Kwa hiyo niwaombe sana katika bajeti hii zitengwe fedha kwa ajili ya matengenezo ya barabara hii ya Mbinga – Mpepai – Mtua, kilomita 42.

Mheshimiwa Spika, lakini tena kuna barabara nyingine ya Mbinga – Kitanda - Masimeli hadi miembeni; naomba nayo pia itengenezwe. Pia Barabara ya Uzena - Mlote na barabara ya Mbinga - Ruwahita.

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa nafasi naunga mkono hoja, ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Florent Laurent Kyombo, atafuatiwa na Mheshimiwa Robert Chacha Maboto, Mheshimiwa Joseph Michael Mkundi ajiandae.

MHE. FLORENT L. KYOMBO: Mheshimiwa Spika, nishukuru kwa nafasi. Naomba niungane na wenzangu kumpongeza sana Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa kazi nzuri inayofanyika katika majimbo yetu lakini na Taifa letu kwa ujumla.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, wana-Misenyi wamehemewa kwa mambo mazuri ambayo yamefanyika ndani ya miaka miwili ambayo nitayataja kama sehemu ya pongezi kwa wana-Misenyi. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, lakini hatuwezi kumpongeza Mheshimiwa Rais bila kuwapongeza pia wasaidizi wake; na nikianza na Waziri wetu wa Ofisi ya Rais TAMISEMI, Naibu Waziri ndugu yetu Ndejembu na Daktari kwa kumsaidia Waziri kufanya kazi nzuri. Niseme dada yetu Mheshimiwa Waziri umeanza vizuri; na kwa mikutano ambayo unatuunganisha katika mikoa kabla ya kuja kwenye bajeti ukaona mapungufu yanayohitajika ni sehemu ambayo umeupiga mwingi na Mwenyezi Mungu aendelee kukuongoza katika hilo.

Mheshimiwa Spika, Pamoja na Wizara kufanya vizuri lakini katika ngazi za Mikoa tumeona viongozi wetu ndani ya mikoa wanafanya kazi nzuri ya usimamizi; na hivyo nichukue fursa hii kumpongeza sana Mheshimiwa Mkuu wa Mkoa wa Kagera Albert Chalamila na RAS wake Pamoja na viongozi wote. Niseme ndugu yangu Mheshimiwa Mkuu wa Mkoa tunakuelewa wana Kagera piga kazi na endelea kutusimamia katika Mkoa wetu. Lakini pia na uongozi wa Wilaya ya Misenyi, nikitambua Mkuu wangu wa Wilaya, Madiwani wote, Mkurugenzi pamoja na watumishi, wote tunafanya kazi kwa umoja na ushikamano ndio maana mambo yanaonekana ndani ya kipindi cha miaka miwili.

Mheshimiwa Spika, kwa sasa tunaongea lugha nyingine ndani ya Wilaya ya Misenyi. Tunayo Hospitali mpya ndani ya miaka miwili, tuna vituo vya afya vipya viwili na pia zipo zahanati za kutosha na Serikali bado mnaendelea kutuletea fedha ambazo tunaendelea kujenga majengo mengine. Lakini leo tunasimama ndani ya miaka miwili tuna shule ya sekondari mpya, madarasa 53 mmetuletea na leo Mheshimiwa Waziri tumepokea barua kupitia Mradi wa BOOST tunaenda kujenga shule ya Msingi

18 APRILI, 2023

mpya na madarasa mengine 20; ni pongezi nyingi kwa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya pongezi hizo sasa wana-Misenyi bado wanayo mahitaji mengi kwa nia njema kwa sababu wameshaonjeshwa maendeleo mazuri wanapenda maendeleo sasa yaendeleo kufika mpaka ngazi za vitongoji.

Mheshimiwa Spika, Wilaya ya Misenyi, kama ambavyo alitangulia kusema kaka yangu Mheshimiwa Jasson Rweikiza Mkoa wa Kagera kwa ujumla tuna mvua takribani asilimia 80 ya muda wote wa mwaka. Nimeona Mheshimiwa Waziri umekuja na utaratibu mpya, bei elekezi hizi za ujenzi wa madarasa mabweni na vyoo; hii *model* uliokuja nayo tuombe uipeleke pia na kwenye upande wa ujenzi wa barabara. Ukitoa bajeti linganifu katika mikoa yote na majimbo yote kwa sehemu ambazo tunapata mvua kubwa hiyo bajeti inakuwa haitoshi. Wana-Misenyi wanatambua kuwa miaka miwili nyuma tulikuwa tunapata milioni 700 lakini leo tunapata bilioni 2.4, ni ongezeko kubwa sana, lakini bado uhitaji ni mkubwa.

Mheshimiwa Spika, na kwa kuwa miundombinu imeendelea kujengwa mpaka katika maeneo ya vitongoji mahitaji ya barabara yameongezeka; na sisi Wilaya ya Misenyi tumeleta maombi ya kuongeza mtandao wa barabara kilomita 131.7. ninachoomba naomba Mheshimiwa Waziri aipokee na *reflection* ya bajeti ya Wilaya ya Misenyi kwa mwaka huu katika kilomita zetu tulizokuwa nazo 921.7 basi mwaka huu 131.7 iongezeke tuwe na mtandao wa kilometa 1,053 ili tuweze kufika kule amabako Mheshimiwa Rais amepeleka shule, amepeleka zahanati na amepeleka vituo vya afya. Niombe sana katika hilo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini lingine, mwaka juzi tulijengewa barabara ya lami ambayo ilikuwa ni ahadi ya Mheshimiwa Rais aliyeko madarakani. Kutoka Hospitali Teule ya Mgana tukajenga

18 APRILI, 2023

kilometa 1.2, kipande kilichobaki ni kilometa 4.6. Hatupendi kulalamika Mheshimiwa Rais akija kwetu najua ipo ndani ya uwezo wa Mheshimiwa Waziri. Mwaka huu tuongezewe bajeti tuendeleee na kilomita angalau mbili ili angalau mwaka unaokuja angalau tuweze kumaliza barabara hiyo na wananchi waweze kuona ahadi njema Mheshimiwa Rais inaweza kutekelezwa kwa wakati. Najua hilo Mheshimiwa Waziri analiweza.

Mheshimiwa Spika, eneo lingine ni kwenye upande wa afya ambapo wana-Misenyi wanamshukuru Mheshimiwa Rais, tunavyo vituo vya afya vipya viwili; lakini *issue* ni vifaa tiba. Wilaya ya Misenyi hatujapata vifaa tiba kabisa; lakini pia suala la watumishi, kama wenzangu walivyoongea, tuombe sasa tuweze kuongezewa watumishi ili wananchi waweze kupata huduma inayotakiwa. Pia kwenye mpango unaokuja, zipo kata za kimkakati ambapo tukipata vituo vya afya katika Kata za Buzinga, Buyango, Kitoga, Bugandika, Kilemile, Mabale, Mtukura na Minzilo angalau kwa Wilaya ya Misenyi kwa *coverage* iliyopo ya huduma za afya utakuwa ume *cover* vizuri na wananchi wataendelea kushukuru. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, suala lingine ni ombi la wana-Misenyi. Pamoja na kushukuru kwa shule mpya ambayo tumeletewa, na madarasa ya msingi manne nimeshapeleka ombi kwa Mheshimiwa kwako ka kushirikiana na uongozi wa Wizara yangu kupitia Katibu Tawala wa Mkoa. Kuna mabadiliko kidogo naomba ayabariki, yatakuwa yana-*reflect* hali halisi na uhalisia kwenye *ground* kule. Kwa hiyo hili nitakuwasilishia nitaomba ulibariki ili tuweze kwenda vizuri na wananchi waendeleo kushukuru kwa kazi nzuri ya Mheshimiwa Rais.

Mheshimiwa Spika, lingine niende kuomba kwa upande wa...

18 APRILI, 2023

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

MHE. FLORENT L. KYOMBO: ...naona umewasha king'amuzi; basi nikushukuru, naomba kuunga mkono hoja, ahsante sana.

SPIKA: Haya, ahsante sana, Mheshimiwa Robert Chacha Maboto atafuatiwa na Mheshimiwa Joseph Michael Mkundi, Mheshimiwa Esther Lukago Midimu ajiandae.

MHE. ROBERT C. MABOTO: Mheshimiwa Spika, kwanza nikushukuru na nimshukuru Mungu kwa kupata nafasi hii mchana huu wa leo ili niweze kuchangia. Naishukuru Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Mama Samia Suluhu Hassan, kwa kazi kubwa ambayo imeendelea kuifanya katika Halmashauri yetu ya Mji wa Bunda ambapo kwa kipindi hiki cha takribani miaka miwili na sehemu tumeshapata fedha za maendeleo kwenye idara ya elimu, afya na *TARURA*, zaidi ya shilingi bilioni 10, tunaipongeza Serikali. Pamoja na kwamba bado kwenye maeneo hayo kwenye barabara za *TARURA* bado tuna changamoto, tuiombe Wizara iendeleo kuwasaidia hao watu wa *TARURA* kwa kuwatengea fedha za kutosha ili miundombinu yetu ya barabara kwa wananchi yetu iweze kutekelezwa vizuri.

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ni kuhusu *TACTIC*. Halmashauri ya Mji wa Bunda tupo kwenye ile miji 45 inayoendelezwa. Wananchi wa Jimbo la Bunda Mjini mradi huu wanausubiri kwa hamu kubwa; na kwa sababu tulishawapa matumaini makubwa na kadri ambavyo viongozi wetu wamepita katika Wilaya yetu wakatoa ahadi kwenye mradi huu, ningeiomba sana Serikali ya Awamu ya Sita na Wizara ya TAMISEMI kuhakikisha kwamba mradi huu unatekelezwa kabal aya 2025. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Mji wa Bunda tulipata katika mradi huu lami kilomita 25.3, soko jipya la kisasa, machinjio,

18 APRILI, 2023

stendi na dampo la uchafu. Sasa, vitu hivi visipotekelzwa kwa kipindi hiki vinaenda kuwakatisha wananchi wetu tamaa. Kwa sababu jiografia ya Mkoa wa Mara mtu yeyote anayetokea Mwanza Kwenda Mkoa wa Mara anapitia Bunda. Kwa hiyo jiografia ya Mji wa Bunda ikikaa vizuri inaleta jiografia nzima ya Mkoa wa Mara kaukaa vizuri. Kwa hiyo ni ombi langu kubwa kwa TAMISEMI kuwaomba kwamba mradi huu wa *TACTIC* uwewze kutekelezwa vizuri. Kwa sababu jambo hili...

MHE. COSATO D. CHUMI: Mheshimiwa Spika, taarifa.

SPIKA: Mheshimiwa Robert Maboto, kuna taarifa kutoka kwa Mheshimiwa Cosato David Chumi.

TAARIFA

MHE. COSATO D. CHUMI: Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa nafasi naomba kumpa Mheshimiwa anayezungumza taarifa kwamba, kufanikiwa na kutekelezwa kwa haraka kwa mradi wa *TACTIC* katika miji 45 likiwemo Jiji la Mbeya, pamoja na kuboresha miundombinu itasaidia halmashauri hizo kuwa na miradi ambayo itakuwa chanzo cha mapato ambayo baadaye itaipunguzia Serikali mzigo kwa hiyo ni muhimu ikatekelezwa kwa wakati, naomba kuwasilisha.

SPIKA: Mheshimiwa Maboto, unaipokea taarifa hiyo?

MHE. ROBERT C. MABOTO: Mheshimiwa Spika, naipokea kwa sababu na yeye ni mhanga kama mimi hapa. Kwa hiyo jambo hili kwa wananchi wetu ni jambo muhimu sana na ni vizuri kwa Serikali kwa sababu ilishatoa ahadi kwa wananchi ikatekelezwa. Pia itasaidia kuifanya halmashauri iweze kupata vyanzo vya mapato. Kwa mfano, *stendi* yetu ya Bunda Mjini mabasi yote ya Mkoa wa Mara yanayokwenda Mwanza yanayotoka nje ya Mkoa wa Mara lazima yapite kwenye Halmashauri ya Mji wa

18 APRILI, 2023

Bunda. Kwa hiyo ni hakika kwamba mradi huu ukitekelezwa utawafanya Halmashauri yetu ya Mji wa Bunda na wananchi wote wa Bunda kwa ujumla kuona kwamba wamepata mapato ya kutosha katika Halmashauri yao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, jambo lingine ni maombi maalumu kwa ajili ya jengo la Makao Makuu ya Utawala Halmashauri ya Mji Bunda. Jengo hili lilishajengwa, lakini tatizo la jengo hili halina uzio. Kwa hiyo kwa sababu jengo hili limejengwa na halina uzio kwa hiyo mtu anaweza akatokea mahali pengine popote kuingia katika Halmashauri ile. Kwa hiyo hata namna ya kufanya ulinzi kwenye eneo lile inakuwa ni ngumu. Ombi langu ni kuiomba Wizara iendeleee kutenga bajeti kwa ajili ya ukamilishwaji wa eneo hili. Bado tunahitaji uzio, tunahitaji mitaro ya uturirishaji maji na hakuna ghala la kutunzia vifaa. Ukiingia kwenye lango la Halmashauri kwenye jengo hilo pale kwenye mlango unapoingilia ndipo unakuta Halmashauri wamelaza nondo hapo na *cement* kwa ajili ya maendelezo mengine ya shughuli za maendeleo katika Halmashauri hiyo.

Mheshimiwa Spika, ombi lingine ni kuhusu maboma ambayo yalijengwa na wananchi katika Halmashauri yetu ya Mji wa Bunda ambayo bado haijakamilishwa. Wananchi walijitolea nguvu zao, wakafanya kazi kubwa na sasa wanaomba ukamilishwaji.

Mheshimwia Spika, kuna Shule ya Msingi Bigwitu yako majengo mawili, Shule ya Msingi Bikole lipo jengo moja, Shule ya Msingi Kabarimu yako majengo mawili na Shule ya Sekondari Mpya ya Kata ya Nyamakokoto mbayo Serikali imeweka pale fedha zaidi ya milioni 500, lakini kulikuwa pia kuna na nguvu za wananchi pale ambazo wao walikuwa wameshajenga majengo yao pale. Ukamilishwaji wake; tuiombe TAMISEMI sasa itusaidie kuhakikisha kwamba jambo hili linakamilishwa ili Halmashauri ya Mji wa Bunda uweze kukaaa vizuri. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, jambo la mwisho ni kuiomba Serikali. Suala la ajira hizi ambazo zimetolewa na Serikali, nimalizie, kwa kumalizia tu; iligawanywa katika mikoa yote. Hapa tulipo simu za wananchi ambazo tunazipata kwa ajili ya kutuambia tuwafanyie mpango ili wapate ajira Serikalini ni simu ambazo hatuna majibu. Ukitengenezwa mgawanyiko wa...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Kengele ya pili imegongwa Mheshimiwa.

MHE. ROBERT C. MABOTO: Mheshimiwa Spika, nakushukuru na naunga mkono hoja.

SPIKA: Ahsante sana, Mheshimiwa Joseph Michael Mkundi atafuatiwa na Mheshimiwa Esther Lukago Midimu, Mheshimiwa Edwin Enosy Swalle ajiandae.

MHE. JOSEPH M. MKUNDI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa nafasi. Nitumie nafasi hii kwanza kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kunipa nafasi hii, lakini nikushukuru.

Mheshimiwa Spika, kwa namna pekee nianze kwa kumpongeza Mheshimiwa Waziri wa Wizara hii Pamoja na wasaidizi wake wote, kwanza kwa kufanya utaratibu wa kukutana na Wabunge wa Majimbo yote angalau kwa kujua changamoto za majimbo yetu; lakini pili kwa taarifa ya mtiririko wa fedha zilizoenda majimboni kwetu, jambo linalotusaidia kufatilia na kusimamia fedha hizi. Nimshukuru sana Mheshimiwa Waziri pia kwa kukubali pendekezo letu la kutoa bei elekezi za vifaa vya ujenzi kulingana na jiografia za maeneo yetu. Ingawa ninatambua uamuzi wake ni mzuri lakini bado kwenye eneo kama la Ukerewe bado changamoto ni kubwa sana. Kwa hiyo pamoja na kutoa bei elekezi kwa Mkoa wote wa Mwanza

18 APRILI, 2023

Ukerewe ichukulie kama *special area* katika kutoa bei elekezi ya ununuzi wa vifaa.

Mheshimiwa Spika, nimpongeze sana Mheshimiwa Rais kwa kazi kubwa anayoifanya. Kwa mtitiriko wa fedha kwenye Jimbo la Ukerewe pekee kwa mwaka huu wa fedha mpaka hivi ninavyoongea tumepata takriban bilioni nane kwa ajili ya miradi mbalimbali ya maendeleo, kwa kweli ni jambo kubwa linahitaji kupongezwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini kwenye eneo hili nimshauri Mheshimiwa Waziri, Mheshimiwa Rais anapoleta fedha hizi kwenye maeneo yetu, pamoja na lengo la msingi la kukamilisha miradi mbalimbali ya maendeleo lakini vilevile ni pamoja na kuchochea uchumi wa maeneo husika. Kwa sababu kwa mfano kwenye eneo la Ukerewe imekuja takriban bilioni nane, inapokuja bilioni nane kwenye eneo la Ukerewe basi ioneshe *reflection* kwenye maisha ya wananchi wa Ukerewe; kwamba kweli kwenye eneo letu imekuja bilioni nane. Na kwa sababu hiyo inapokuja bilioni nane vifaa vya ujenzi vitanunuliwa nje ya Ukerewe, wananchi wa Ukerewe hawawezi ku - *feel* ile bilioni nane kama imekuja kwenye eneo lile.

Mheshimiwa Spika, sasa, inawezekana huko nyuma tulikuwa tunanunua vifaa nje ya eneo husika kwa sababu ya bei, lakini sasa kwa hii bei elekezi mliyotoa, nimuombe Mheshimiwa Waziri atoe mwongozo. Kwamba, kama hakuna sababu zozote za msingi basi vifaa kwa ajili ya ujenzi viweze kununuliwa kwenye maeneo husika ili angalau hata ile hali ya maisha ya wananchi wenye eneo husika iweze kuonekana kutokana na ile fedha iliyoenda kwenye eneo husika.

Mheshimiwa Spika, lakini tunaleta fedha kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo kwenye maeneo yetu; na kwa mwongozo alioutoa Mheshimiwa Waziri, ametoa maelekezo

18 APRILI, 2023

viongozi wa Serikali za Mitaa washiriki katika kusimamia miradi hii pamoja na kuhamasisha wananchi katika kupanga namna ya kutekeleza miradi hii. Hiyo ni taswira ya umuhimu wa viongozi wa vijiji na vitongoji kwenye utekelezaji wa miradi yetu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, maslahi ya viongozi wa Serikali za mitaa bado yako chini sana. Niombe Mheshimiwa Waziri, hebu tuiangalie, Serikali iangalie ni namna gani kuboresha maslahi ya viongozi hasa wa vijiji na vitongoji. Bado ni changamoto kubwa sana pamoja na kazi kubwa wanayoifanya katika kusimamia miradi yetu ya maendeleo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, eneo la pili ambalo nilitamani kuchangia ni eneo la *TARURA*. Nitumie nafasi hii kupongeza sana Serikali, lakini nimpongeze sana *Eng. Seif, Mtendaji Mkuu wa TARURA*, anafanya kazi kubwa sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, pamoja na kazi kubwa inayofanyika kwenye eneo hili la *TARURA* barabara zilizo chini ya *TARURA* ndio barabara kiunganishi kati ya wananchi kwa maeneo mbalimbali, ili kusafirisha bidhaa zao, lakini na kurahisisha shughuli zao za maendeleo za kila siku.

Mheshimiwa Spika, hali ya barabara zetu kwenye eneo la Ukerewe kwa mfano, bado haziko vizuri sana. Pamoja na jitihada kubwa, Ukerewe tulikuwa tunapata bajeti ya milioni 700 leo tunapata zaidi ya bilioni 2 ni maendeleo, lakini bado pesa hizi hazitoshi. Niombe, kama walivyosema wachangiaji waliotangulia kuna umuhimu wa kuangalia namna ya kuongeza fedha zitakazoweza kusaidia *TARURA* kuweza kufanya kazi kubwa zaidi kwenye ujenzi wa barabara zetu.

Mheshimiwa Spika, lakini pamoja na kazi hii kubwa inayofanywa na *TARURA*, kuna mambo mawili ambayo ningependa kushauri. La kwanza ni hili la mgawo wa pesa

18 APRILI, 2023

ambalo tayari nimekwishalisemea, lakini la pili ni namna wakandarasi wanaotekeleza miradi hii wanavyopatikana.

Mheshimiwa Spika, ni kweli kwamba, tunatoa hamasa na tunahamasisha kwamba, wakandarasi wazawa wapewe fursa za kujenga barabara zetu, lakini kuna wakandarasi wazawa ambao wamekuwa kikwazo kwenye kutekeleza miradi hii ya barabara.

Mheshimiwa Spika, niombe Wizara wakati inapotoa kazi za utengenezaji wa barabara ichunguze na kujiridhisha wakandarasi hawa kama kweli wanaweza kumudu kazi hizi ndipo wapewe kazi hizo, lakini bila kufanya hivyo fedha hii haitakuwa na thamani sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo nikushukuru sana na Mwenyezi Mungu awabariki sana. Naunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Esther Lukago Midimu, atafuatiwa na Mheshimiwa Noah Lemburis Saputu Mollel. Mheshimiwa Aleksia Asia Kamguna ajiandae.

MHE. ESTHER L. MIDIMU: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana kwa kunipa nafasi ili niweze kuchangia. Kwanza kabisa nakupongeza wewe kwa kazi nzuri unazozifanya. Ni ukweli usiopingika wewe ni kichwa, unafanya kazi vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nampongeza Mheshimiwa Rais, Mama yetu kipezi Dkt. Samia Suluhu kwa kazi nzuri anazozifanya. Waheshimiwa Wabunge ni ukweli usiopingika Mheshimiwa Rais anahangaika sana huku nahuku kutafuta pesa, ana uchungu na nchi yake, anataka nchi yake ipate maendeleo mapema. Mama ni mama tu, mama tuko nyuma yako. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, nampongeza Waziri wa TAMISEMI, Mheshimiwa Angela Kairuki, pamoja na Manaibu kwa kazi nzuri wanazozifanya, lakini pia nawapongeza Mawaziri wote wakiongozwa na jembe Mheshimiwa Jenista Mhagama na Manaibu Waziri kwa kazi nzuri wanazozifanya. Nampongeza mkuu wetu wa Mkoa, Yahya Dhewanda, anafanya kazi vizuri, anasimamia pesa za maendeleo, anazunguka huku na huku, majimbo yote anafanya ziara anasikiliza kero za wananchi na kutatua kero za wananchi. Simiyu tunapaa hatutembezi, Mheshimiwa mkuu wa Mkoa unafanya kazi vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naipongeza Serikali kwa kutupatia pesa Wilaya ya Itilima kujenga hospitali ya Wilaya, zaidi ya bilioni nne. Haitoshi, wakatupatia milioni 800 kununua vifaa tiba. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika hospitali ya Wilaya ya Itilima hakuna uzio. Hospitali ya Wilaya ikikosa uzio ni hatari sana. Mtu anaweza akatokea popote pale kuivamia hospitali na hospitali ile ina wodi nzuri za kisasa na vifaa vyote vipo, wananchi wanalazwa pale. Ni mbaya sana, tunaomba Serikali itupatie pesa tuweze kujenga uzio. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, tunaomba Serikali itujengee ma-corridor ya kupitisha wagonjwa. Hospitali ya Itilima haina corridor za kupitisha wagongwa. Vilevile hatuna generator, pindi umeme ukikatika upasuaji hauwezi ukaendelea. Tunaomba Serikali ibaini hospitali zote za Wilaya nchi nzima ambazo hazina generator iweze kununua generator. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Hospitali yetu ya Wilaya ya Itilima kuna mortuary, hatuna fridge. Tunaomba Serikali itununulie fridge ya mortuary. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, lakini tunaomba tujengewe mashine ya kufulia, hatuna jengo la mashine ya kufulia. Wilaya ya Itilima

18 APRILI, 2023

hiyohiyo ina zahanati kumi, ina vifaa vyote, lakini haina watumishi. Tunaomba Serikali ituletee watumishi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naipongeza Serikali yangu ya Chama Cha Mapinduzi inayoongozwa na mama yetu kipenzi, Mama Samia Suluhu, imetupatia zaidi ya bilioni tatu kujenga hospitali ya Busega. Busega tuna vituo vya afya, Kituo cha Afya cha Mkula kina upungufu wa maabara, wodi na nyumba za watumishi. Kituo cha Afya cha Kasamo kina upungufu wa wodi na nyumba za watumishi. Kituo cha Afya cha Badugu kina upungufu wa maabara na nyumba za watumishi. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, vilevile naendele na pongezi za hospitali ya wiyala. Naendelea na pongezi za hospitali za Wilaya kwa sababu gani, hospitali za Wilaya zimesaidia watu sana. Sisi Mkoa wa Simiyu tulikuwa na hospitali moja ambayo ni Somanda tu, hizi zote ni hospitali mpya, naipongeza Serikali kwa kutoa zaidi ya bilioni tatu kujenga hospitali ya Wilaya Bariadi iDC. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Wilaya ya Bariadi tuna hospitali kongwe ambayo ni Somanda, ni ya kwanza kabisa katika Mkoa wa Simiyu, lakini haina jengo la dharura. Tunaomba Serikali itupatie pesa ili tuweze kujenga jengo la dharura na kuna vituo vya afya Ng'wang'wali na Ngulyati hawana vifaa tiba tunaomba Serikali ituletee. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba niendele na pongezi kwa Maswa. Naipongeza Serikali kwa kuendelea kuboresha hospitali ya Maswa. Hospitali ya Maswa imeboreshwa, ina wodi zote, tumejengewa *theatre* na tumejengewa jengo la dharura. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ombi kwa Maswa kuna zahanati nne hazina watumishi, tunaomba Serikali itupatie watumishi. Kuna kituo cha afya cha Mwasai kimekamilika, lakini hakina wodi na

18 APRILI, 2023

jengo la mama na mtoto tunaomba liweze kukamilishwa.
(Makofi)

Mheshimiwa Spika, naipongeza Serikali kwa hospitali ya Wilaya ya Meatu imeendelea kuiboresha. Kuna ombi Wilaya ya Meatu, kuna kituo cha afya cga Mwandoya, ni kikubwa sana, ukikiona hivi unaweza ukafikiria kwamba, ni hospitali ya Wilaya, kinahudumia watu zaidi ya laki moja. Naiomba Serikali kituo hicho kiweze kupandishwa hadhi. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, elimu, namshukuru Mheshimiwa Rais wangu kwa kutoa pesa kujenga madarasa, nchi nzima amejenga madarasa. Mheshimiwa Rais kwa kazi hii ya kujenga madarasa na kuboresha madarasa mazuri yana vigae na madawati mazuri, hao wanafunzi wanaosoma shule hiyo nakwambia wanafunzi hawa hawawezi wakamsahau Mheshimiwa Rais Dkt. Samia Suluhu. (Makofi)

SPIKA: Ahsante sana. Kengele ya pili imegonga. Sekunde 30, unaomba?

MHE. ESTHER L. MIDIMU: Mheshimiwa Spika, ombi langu naomba shule za kata za sekondari waweze kujenga mabweni...

SPIKA: Waheshimiwa mnaotembea mbele ya mchangiaji mketi. Subiri kwanza, eenhee, haya endelea. Malizia hizo sekunde 30.

MHE. ESTHER L. MIDIMU: Mheshimiwa Spika, lakini vilevile naomba tuweze kuongezewa watumishi, tuna upungufu mkubwa wa watumishi Mkoa wa Simiyu.

Mheshimiwa Spika, ahsante, naunga mkono hoja. (Makofi)

18 APRILI, 2023

SPIKA: Haya, ahsante sana. Mheshimiwa Noah Lemburis Saputu Mollel, atafuatiwa na Mheshimiwa Aleksia Asia Kamguna. Mheshimiwa Santiel Erick Kirumba ajiandae.

MHE. NOAH L. S. MOLLEL: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuchangia mjadala huu wa bajeti ya TAMISEMI. Nianze kwanza kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu, lakini nikushukuru wewe kwa jinsi unavyoongoza Bunge letu, lakini nimshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa jinsi ambavyo anapambana katika kuhakikisha kwamba, Taifa letu linasonga mbele.

Mheshimiwa Spika, nisiache kumshukuru Mkuu wangu wa Mkoa, Ndugu yetu Mongela, kwa kazi nzuri ambayo anaifanya kwa uaminifu na uadilifu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, niombe niseme mambo yafuatayo ambayo kwa kweli, bajeti hii ni bajeti nzuri ambayo tumewasilishiwa na Waziri wetu Mheshimiwa Kairuki. Lakini nisiache kusema kwamba, miundombinu ya Jimbo la Arumeru Magharibi hali sio nzuri kwa sababu mafuriko yamelikumba jimbo hilo na wananchi wanateseka sana sasa kwa kukosa barabara ya kupitia.

Mheshimiwa Spika, *TARURA* inafanya kazi nzuri ambayo hakuna mtu anayepinga na Bunge hili linaendelea kuipongeza *TARURA*, lakini barabara yangu katika Jimbo la Arumeru Magharibi kuna barabara ya Hospitali ya Oturmeti na yenyewe haipitiki. Barabara ya Loning'o kwenda Mringa imekatika daraja. Barabara kutoka Mnadani kwenda Hospitali ya Oturmeti imekatika, hivyo naiomba sana Wizara kupitia Waziri wetu aone namna gani tunapata fedha za dharura kwa ajili ya kuhakikisha kwamba, maeneo haya yaliyokatika yanaweza kutengenezwa mara moja kwa sababu, wananchi wanateseka.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, lakini ningepomba *TARURA* iongezewe fedha kwa sababu, katika Jimbo la Arumeru Magharibi tuna barabara nyingi ambazo sasa hazipitiki kutokana na mvua hizi. Barabara ya Sanawari – Oldonyosambu hali ni mbaya, Barabara ya Malalua – Nduruma – Bwawani hali sio nzuri, *Silent Inn* – *Freedom* sio nzuri, Barabara ya Kisongo – Musa sio nzuri, madaraja yanakatika. Barabara ya Kigari – Likamba hali sio nzuri, Barabara ya Lemanyata – Orkokola Kituo cha Afya sio nzuri, Barabara ya Kilima Moto – Mwande – Kingalaoni sio nzuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba sana Mheshimiwa Waziri, ujue Jimbo la Arumeru Magharibi lina kata 27, vijiji 86, vitongoji 268. Tuangalie kwa jicho la huruma Jimbo la Arumeru Magharibi kwa sababu wananchi wanateseka kutokana na maeneo ya maporomoko ya maji na barabara ni mbovu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika mgawo wa fedha tuione Arumeru kama ni sehemu na yenyewe ya kupata fedha za kutosha. Na niombe *TARURA* iongezewe pesa kwa sababu, pamoja na kufanya kazi nzuri *TARURA* isipoongezewa fedha haya yote tunayoyasema hayawezi kutekelezeka. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, suala lingine ni suala la ajira, sisi Wabunge hapa tulipo na hapa nilipo nina *message* zaidi ya mia mbili, mia tatu, vijana wanasema tutafutieni ajira kwa sababu, bila *connection*, kama hakuna *connection* ina maana hatupati ajira. Jambo ambalo sio sawa kwa sababu, Serikali haitoi ajira kwa *connection*, Serikali inatoa ajira kwa usawa kwa wananchi wake. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, niombe kusema basi, ajira hizi zigawanywe kwa mikoa na badae hata kwenye mikoa zigawanywe kwenye Wilaya, ili tuweze kupata usawa katika kugawa ajira hizi, ili kuondoa hii sintofahamu ya vijana wetu

18 APRILI, 2023

ambao kwa kweli, wanaendelea kuzungumzia kuhusu suala la *connection*, jambo ambalo halipo. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, suala la posho ya Madiwani na Wenyeviti wa vijiji na vitongoji. Kama Serikali imeweza kuchukua suala la Madiwani ikalipa hiyo posho ya mwezi, zile fedha ambazo zilikuwa zinalipwa na halmashauri kwa nini isiunganishwe hapo ikawasaidia Madiwani, ikajumlishwa ikawasaidia hawa Madiwani? Ikawa ni sehemu kabisa ya kuhakikisha kwamba, wanapata mshahara? Kwa sababu, kama tunavyopeleka *billions of money* kwenye Halmashauri kwenda kumsimamia mkurugenzi anayelipwa labda milioni nne au milioni kadhaa, yeye analipwa posho, hatuoni kwamba, tunapoteza fedha nyingi kwa sababu ya usimamizi mbovu? (Makofi)

Mheshimiwa Spika, naomba sana hili suala la sehemu ya Madiwani iangaliwe, lakini pia Wenyeviti angalau na wao waangaliwe. Wenyeviti wa vitongoji na vijiji waangaliwe kwa sababu, wanafanya kazi kubwa.

Mheshimiwa Spika, suala lingine ni suala la umaliziaji wa maboma. Wananchi wamejenga maboma mengi ya zahanati na vituo vya afya na hata madarasa. Ningeomba sana hili eneo liangaliwe kwa sababu, ni eneo muhimu kwamba, tukiwavunja wananchi nguvu kwa sababu, wanachangia na hatimaye wasione nguvu ya Serikali ikimalizia hizo zahanati za kutoa huduma kwa kweli, itakuwa ni kuwavunja moyo na kazi hiyo haitakuwa imekaa vizuri. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, pamoja na umaliziaji wa maboma kumekuwepo na shida kubwa sana katika suala la vifaa tiba katika zahanati na vituo vya afya na hata hospitali ya Wilaya. Hospitali ya Wilaya ya Oturmet tangu Serikali imeanza kugawa migao ya fedha kwa ajili ya Hospitali za Wilaya hospitali hiyo

18 APRILI, 2023

haijawahi kupata hata shilingi kumi ya mgawo wa Serikali kwa ajili ya kupanua hospitali hiyo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hospitali hiyo imepandishwa hadhi na Mheshimiwa Rais Dkt. Jakaya Kikwete mwaka 2012, lakini haijawahi kupata hata senti. Nimekuwa nikiimba kwenye Bunge hili, labda sasa nifike mahali na mimi niimbe kimasai, labda nikiimba kimasai "laleiyo" ndio mtajua kwamba, hospitali hiyo inahitaji msaada. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hali hii sio nzuri kwa sababu, tunapoona maeneo mengine yanapata fedha zaidi ya bilioni tatu, bilioni nne, lakini hata shilingi milioni 500 hospitali ya Wilaya haijapata, si sawa. Naweza kufika mahali nikasema siwezi kusema ni ubaguzi, lakini naweza kusema Serikali imesahau hospitali hiyo, ni kwa nini? Mheshimiwa Waziri naomba sana hospitali hiyo, ukifika pale huwezi kusema ni hospitali ya Wilaya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo, nimeona umewasha kipaza sauti. Nakushukuru sana, naunga mkono hoja. *(Makofi)*

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge angalieni *mic*. Kama kuna Mbunge ambaye imewaka *mic* bahati mbaya aizime.

Mheshimiwa Aleksia Asia Kamguna, atafuatiwa na Mheshimiwa Santieli Erick Kirumba. Mheshimiwa Fletei Massay ajiandae.

MHE. ALEKSIA A. KAMGUNA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi. Awali ya yote sina budi kumshukuru Mwenyezi Mungu aliyetupatia afya na pumzi yake. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, ni wajibu wetu kumshukuru Rais wetu, Mama yetu Mama Dkt. Samia, kwa jinsi anavyotupigania Watanzania. Kawaida mama huwa hawezi kuacha kuwalea watoto wake, sisi Watanzania wote ni watoto wake ndio maana anapita hukuhuku katika kututafutia chochote kile ambacho anakipata, tunamshukuru tunasema ahsante. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, katika maisha kuna hospitali, hospitali maana yake sio majengo, hospitali ni zile huduma ambazo zinapatikana katika sehemu husika. Kwa mfano, wauguzi na dawa na vifaa tiba, katika Tanzania na hususan Mkoa wangu wa Morogoro kuna sehemu zina upungufu, nitachukua kama mifano tu, kuna sehemu zina upungufu wa dawa na wahudumu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa mfano hospitali ya Wilaya ya Mahenge, Hospitali ya Wilaya ya mahenge ni hospitali ya Wilaya ya Ulanga inaitwa Mahenge, lakini ni Wilaya ya Ulanga; ile hospitali ina mkunga mmoja tu, jamani ni hatari sana, maana yule mkunga mmoja je, akiumwa? Wale akinamama wanapata wapi huduma? Akiuguliwa ina maana na akinamama wasiende kujifungua kwa sababu yeye anaumwa? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ndugu zangu wana TAMISEMI, tunaomba muingalie ile hospitali. Hata huduma za ndani za mawasiliano hakuna, kwa mfano daktari hayupo, yule mtu ambaye anazalisha yuko wodini kama kuna dharura imetokea hawezi kuwasiliana na daktari maana hakuna mawasiliano ya ndani ya hospitali. Ninaomba hilo muliangalie sana kwa ajili ya mustakabali wa wanawake wa Wilaya ile. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, pia, katika Kituo chetu cha Mang'ula. Kituo cha Mang'ula ni kituo ambacho tulikuja kuomba kuomba msaada mkatusaidia tukapata zile huduma, lakini kile kituo tuna hela taslimu ambazo ni milioni 11, tunaomba tununue MSD jokofu,

18 APRILI, 2023

lakini MSD wanasema hawana jokofu kwa wakati huo. Sasa zile hela tutakaanazo mpaka lini? Tunaomba mtusaidie. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, na pia kuna kituo cha Mtimbira. Kituo cha Mtimbira nimelialia sana tangu muda mrefu kwamba, kile kituo kina x-ray mashine, lakini hakina chumba cha kuhifadhia ile mashine ya x-ray. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, sasa hiyo hela ya Serikali si bora ingefanya kazi nyingine kuliko tumeipeleka pale, tumei-dump, mashine ya x-ray haifanyi kazi, huduma watu hawapati, hasa mwanamke akiuguliwa katika ile Wilaya ya Malinyi hakuna mashine yoyote ya x-ray maana tulikuwa tunaitegemea mashine hiyo na mashine haifanyi kazi. Sasa kwa mfano mtu amepata matatizo ya uzazi anafanyaje? Kwa hiyo, Wilaya nzima haina msaada wa aina yoyote wa vitendeakazi kwa mfano mashine ya x-ray.

Mheshimiwa Spika, pia kuna kata ya Mikese, Kituo cha Afya cha Mikese kile nasema ni Tanzania kwa sababu, kile kituo kiko njiani, ukitoka Dodoma, ukitoka mikoa yote, Iringa, wapi, kile kituo kiko njiani, lakini hakina huduma stahiki ambazo zinastahili pale. Wanawake wanaopanda kwenye mabasi, labda amepata tatizo la dharura akajifungue pale, ambacho kingetusaidia au watoto wadogo wakiugua ghafla kingetusaidia, lakini huduma za watoto na akinamama hakuna. Kwa hiyo, naomba mkiangalie hicho Kituo cha Mikese. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, na pia nataka niongee kwa ujumla wake, wanawake wengi wanaoishi vijijini wanakabiliwa na shida ya uchumi, lakini unakuta kwamba, wale wanawake lazima wazae. Wakipata ujauzito wakienda hospitali wanaambiwa wakanunue vifaa, hivi jamani tuchukulie maisha tulikotoka, huyo mwanamke hivyo vifaa vya kununua labda vya 120,000 na

18 APRILI, 2023

huduma za mtoto ambazo ni za kuanzia mwaka sifuri hadi mitano, unaambiwa ukalipie, hela zitatoka wapi? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, Serikali inajua kabisa uzazi ni kitu ambacho mtu lazima akajifungulie hospitali kama tunavyohamasisha watu. Unamwambia akanunue vifaa vya kwenda navyo hospitali; anavipata wapi? Hospitali nyingi za mikoa yetu, siyo lazima iwe Morogoro, lakini naamini maeneo mengi Tanzania tunaambiwa tukanunue vifaa wakati mwanamke anakwenda kujifungua, wakati Serikali inasema kwamba mwanamke anapata huduma bure, lakini bure haipo, hasa katika mambo ya *operation*.

Mheshimiwa Spika, nataka kuzungumzia upande wa elimu. Upande huu tuna changamoto, kuna wenzangu wengi wamezungumzia kuhusu upande wa elimu. Elimu yetu ya Tanzania tunamshukuru mama Samia wa Awamu ya Sita ametoa elimu bure, lakini ile elimu bure imekuwa na changamoto nyingi kwa kipindi hiki. Elimu kweli ni bure kwenye majengo, lakini ile elimu haiwezi ikawa elimu bila vitendeakazi. Kwa mfano vitabu; shule nyingi hazina vitabu. Sasa vile vitabu tutavitoa wapi?

Mheshimiwa Spika, unaweza ukakuta watu wengi sasa hivi watoto wao wakifaulu kwenda sekondari, wanawaambia waandike vibaya ili wafeli, maana anaona kwamba akienda sekondari atatoa wapi hela za kununua vile vifaa shuleni; *uniform*, vitabu na vinginevyo.

Mheshimiwa Spika, sasa naishauri Serikali; tuna...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Kengele ya pili imeshagonga Mheshimiwa Kamguna, malizia sentensi.

18 APRILI, 2023

MHE. ALEKSIA A. KAMGUNA: Mheshimiwa Spika, tuna shirika la ku-*print* vitabu vya Serikali, naishauri TAMISEMI kwa nini tusitumie zile mashine za kwenda kutengeneza vitabu, hatimaye watoto wetu waweze kupata vitabu kwa bei nafuu badala ya sisi wenyewe kukaa na kuhangaika halafu watu hawaendi shule.

Mheshimiwa Spika, pointi yangu ya pili...

SPIKA: Ahsante sana.

MHE. ALEKSIA A. KAMGUNA: Mheshimiwa Spika, naomba nimalizie; pointi ya pili, ninaomba turudishe elimu ya maarifa ya nyumbani kwa sababu watu wengi tunasema kwamba kuna utapiamlo, watu hawana elimu ya kutosha, turudishe hiyo elimu ya kusoma sayansi ya nyumbani, *needlework* na *cookery*.

Mheshimiwa Spika, kwa hayo machache, naunga mkono hoja. Ahsante. (*Makofi*)

SPIKA: Mheshimiwa Santiel Eric Kirumba, atafuatiwa na Mheshimiwa Flatei Massay, tutamalizia na Mheshimiwa Gulam Tarimba Abbas.

MHE. SANTIEL E. KIRUMBA: Mheshimiwa Spika, ahsante. Naanza kwa kuunga mkono hoja. Napenda kumpongeza Mheshimiwa Rais kwa kazi kubwa anayofanya, hasa kwa Mkoa wetu wa Shinyanga. Mama huyu ameonesha kwa vitendo wanawake tunaweza. Mama huyu ameonesha kwamba kipaumbele chake cha kwanza ni elimu, ameweza kutoa elimu bila malipo. Pia tumeweza kupokea bilioni sita za madarasa 336 kwa Mkoa wetu wa Shinyanga. Napenda kumwongelea Mama Samia kama ni mwanamke wa kishindo. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, napenda kumpongeza Waziri, Mheshimiwa Kairuki, kwa kazi kubwa anayoifanya, pamoja na

18 APRILI, 2023

Mkuu wetu wa Mkoa kwa kazi kubwa anazofanya kwa kushirikiana kwa pamoja. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hoja yangu ni moja, ya elimu. Napenda kujikita katika hoja ya elimu kuhusu chakula shuleni. Mwaka 2021 tulipitisha Mpango hapa wa Kitaifa chini ya TAMISEMI kuhusu kutoa chakula shuleni na mpango huu TAMISEMI walisema watausimamia kwa namna moja kwa kishindo. Hata hivyo, mpango huu nikianza kuuongelea kwa Mkoa wetu wa Shinyanga, umeweza kutekelezeka kwa shule 295. Kati ya shule tulizonazo katika Mkoa wa Shinyanga ambazo ni 609 ni shule 295 zinazotoa chakula cha mchana.

Mheshimiwa Spika, tumejenga madarasa mazuri lakini kwa Mkoa wa Shinyanga tunapata changamoto ya utoro kwa watoto wa shule kutokana na kwamba watoto wanaamka mapema, saa 12.00 kwenda shule, mpaka afike shule ni saa 2.00. Watoto hawa wanaondoka nyumbani hawajapata kifungua kinywa. Ukiangalia *geographical area* ya Shinyanga na Dar es Salaam ni tofauti. Shinyanga tunapoongelea saa 12.00 asubuhi bado ni giza. Mzazi anahamasika kumsindikiza mtoto wake ambaye ni darasa la kwanza mpaka la tano kuelekea shule. Mzazi huyu unakuta asubuhi hiyo hawezi kuamka na kumuandalia mtoto kifungua kinywa na hii huwasababisha Mkoa wetu wa Shinyanga kukabiliwa na udumavu wa afya, watoto kuwa watoro shuleni na kurudi nyuma kielimu. Shule nyingi hazifanyi vizuri kutokana na kwamba hawapati chakula shuleni. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, watoto wadogo wa miaka saba mpaka 14 wanakwenda shule wanakaa kuanzia saa 1.00 mpaka saa 9.00 hawapati chakula. Kwa namna yoyote huyu mtoto hawezi kufanya vizuri shuleni. Naomba Mheshimiwa Waziri aridhie wale wadau ambao walijitokeza siku ile ambapo mdau wa kwanza ni *PSI*, alisema kwamba atatoa vyakula kwa halmashauri 295 za

18 APRILI, 2023

kanda ya ziwa. Naomba mpango huu waupitie tena ihamasishwe.

Mheshimiwa Spika, hapa ninapoongelea hawa watoto wanaokwenda shule, siyo hawa watoto wa *international*, hawa *daddy I'm going*, hapana, nawaongelea watoto ambao wanatoka familia duni ambao wazazi wao, mtoto huyu akienda asubuhi akirudi saa 9.00 anakula mlo mmoja kwa siku. Kwa hiyo Waziri aridhie, kama Rwanda, nchi jirani hapo walivyofanya, wamepunguza saa za kusoma. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo tuangalie, kama huu mpango hauwezekani, basi shule zianze masomo kuanzia saa 3.00 kuliko mtoto anavyoamka asubuhi hapati chakula anafika shule hapati chakula na kumfanya arudi nyuma kimasomo. Namna nyingine ni bora masomo yakaanza saa tatu asubuhi na pia tuangalie mitaala yetu. Mtoto mdogo wa darasa la kwanza anasoma saa tisa na masomo matano. Tuangalie namna ya kuboresha elimu yetu.

Mheshimiwa Spika, Mkoa wetu wa Shinyanga tuna changamoto kubwa ya Walimu. Mpaka sasa Mwalimu mmoja anafundisha watoto 100 mpaka 105 ambapo TAMISEMI mwongozo wao unaelezea kwamba Mwalimu mmoja afundishe watoto 45, lakini pia tuna upungufu wa takribani walimu 5,000. Pia ukiangalia Wilaya ya Kishapu, Msalala, maeneo yale yana upungufu wa samani za Walimu katika nyumba. Mwalimu anakaa katika darasa siku nzima na ana-*share* vitendeakazi na wanafunzi, meza hakuna. Kwa hiyo napenda kumwambia Mheshimiwa Waziri wa TAMISEMI aangalie namna ya kusaidia Walimu, kuwaboresha mazingira yao ili waweze kufanya kazi vizuri sana.

Mheshimiwa Spika, ahsante. (Makofi)

18 APRILI, 2023

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Flatei Massay, atafuatiwa na Mheshimiwa Gulam Tarimba Abbas, kama tukiwa na muda atamalizia Mheshimiwa Alexander Mnyeti.

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mheshimiwa Spika, ahsante sana kwa kupata nafasi hii. Nianze kwa kumshukuru Mungu kwa nafasi hii ya uhai. Pia shukrani zangu zimuendee Rais Samia Suluhu Hassan kwa kweli kwa kutusaidia katika miradi ya maendeleo kwenye Jimbo la Mbulu Vijijini na sisi kule tumeanza kufanya kazi vizuri sana kwa *slogan* ile ya kazi iendelee.

Mheshimiwa Spika, pamoja na hayo, sisi tumeanza kupata *slogan* baada ya kazi iendelee sisi tumesema pale kwa pamoja tunaijenga Mbulu. Sasa nataka nimwambie Mheshimiwa Waziri kwamba pamoja na *slogan* hii ya kufanya maendeleo tunayo matatizo ambayo nataka niyaseme.

Mheshimiwa Spika, hospitali yetu ya wilaya ni kati ya hospitali 67 zilizoanza kujengwa mwanzoni kabisa. Pamoja na ile *flow* ya kugawanywa kwa fedha za kujenga na kumaliza hospitali hiyo, kwa bahati mbaya tumerukwa kwa milioni 500. Kwa hiyo hospitali ile haijaanza kazi na kama imeanza kazi labda jana, maana yake ni kwamba haiwezi kuendelea. Tunaomba Waziri atupatie fedha, shilingi milioni 500 ambayo ipo katika *flow* ile ya kupatiwa hizi hospitali.

Mheshimiwa Spika, kama hiyo haitoshi, Kituo cha Maretadu Waziri ametoa milioni 200, tunahitaji milioni 300, naomba Waziri atuongeze ili tuweze kumaliza kile kituo. Kituo cha Haydom ambako sasa wametupatia fedha, kwa bahati mbaya sana tumejenga wodi ya wazazi lakini haina *theater* (chumba cha upasuaji). Kwa hiyo bahati mbaya sana ikitokea mama mjamzito anakwenda kujifungua na ikashindikana maana yake ni kwamba *operation* haifanyiki kabisa na Mheshimiwa Waziri ni mama, aangalie hilo.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, lingine, kuna vituo vya afya vitatu vimejengwa na wananchi na viko kwenye hatua mbalimbali; Vituo vya Masieda, Gembak na Labay; naomba Waziri atufikirie katika hilo kwenye bajeti yake. Najua kwenye Wizara yake Mheshimiwa Waziri hajaweka hiyo, lakini naamini yeye ni mama na kwa ajili hiyo atatusaidia sana.

Mheshimiwa Spika, kubwa zaidi, alikuwepo Mheshimiwa Bashungwa kabla ya Mheshimiwa Waziri na alikuwa Waziri kwenye ofisi hiyo, ametoa ahadi na leo bahati nzuri yuko mbele yangu ananisikia vizuri sana hapa, kuna ahadi ya kujengewa mabweni kwenye Shule hizi ya Getanyamba, Masieda, Labay na Maga na ametuahidi pia maabara ambayo nina uhakika Mheshimiwa Waziri ananisikia, lakini yeye amepeleka Ulinzi na Waziri sasa yuko hapo, naomba atusaidie kwa ajili hiyo.

Mheshimiwa Spika, kubwa zaidi kuna tatizo la ukuaji wa maeneo yetu ya utawala, hasa kata, vijiji na vitongoji. Leo hii najua tumesomeshwa sana habari ya mgawanyo huu. Ombi langu ni kwamba TAMISEMI waangalie namna gani waruhusu vijiji na kata ambazo ni kubwa ili walau ziweze kugawanyika, vinginevyo kwa sasa hivi havitawaliki. Kwa hiyo hilo ni ombi kwa Mheshimiwa Waziri.

Mheshimiwa Spika, lingine kubwa ni huu mgawanyo wa ajira mpya. Kwa sababu muda ni kidogo ningetoa vielelezo jinsi ambavyo ajira mpya zinatutesa kule majimboni. Walimu wetu wengi sana wanajitolea katika shule zetu nyingi na wameona kama *slogan* hiyo itawasaidia kupata ajira. Walio wengi wanajitolea. Nimwombe Mheshimiwa Waziri aangalie sana, huu mgawanyo utakaotokea aangalie kwenye majimbo au halmashauri ili wanapojiriwa, basi tuone kwamba maeneo yote yapatikane hizo nafasi kwa uwiano.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kubwa zaidi Serikali imeacha sasa kuajiri maendeleo ya jamii na sekta hii kama imeachwa sana. Ombi langu, wakiacha kuajiri maendeleo ya jamii ni wazi kwamba miradi yetu itakuwa na shida kwa sababu wananchi watahindwa kuelimisha na matatizo ya kijamii yatakuwa mengi. Wafungue dirisha hilo.

Mheshimiwa Spika, namshukuru sana Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, ameachia dirisha hili la Walimu, waone basi kwenye sekta nyingine za maendeleo ya jamii na nyingine ambazo kimsingi zinasaidia ajira hizi.

Mheshimiwa Spika, ombi lingine, wameshachukua yale madaraka ya kule vijijini. Watendaji wa Kata sasa hivi wanaajiriwa toka *Central Government* (Serikali Kuu); warudishe kule kwenye halmashauri zile ajira ili ziweze kufanyiwa kazi kule wilayani.

Mheshimiwa Spika, hizi za watendaji wa kata, ni kweli Sekretarieti ya Ajira imepewa uwezo huo wa kuajiri na kusimamia kule katika maeneo yetu, lakini nataka nikwambie, unaweza ukapata nafasi 20 za kuajiri katika halmashauri yako, lakini utashangaa katika wanaokwenda kuajiriwa, najua ni nchi nzima, sina ubaguzi, lakini utashangaa kwenye eneo hilo hata mtu mmoja anaweza asitokee kwenye ajira 20. Sasa ombi langu; wawape nafasi Baraza la Madiwani nalo lione kama inaweza kutia *input* kule ili walau tuwe na ajira ambazo zinakuwa sawa.

Mheshimiwa Spika, la mwisho ambalo naona lazima nitoe kama tahadhari; hata wanapokwenda kuajiri sasa hivi hii ya Walimu, waone hata yale majina wanayoletewa wayahakikishe, je, yanatoka kweli huko katika maeneo yetu na hawa wanaojitolea ndio hawa kweli wanaojitolea? Isije ikawa afisa fulani akafanya ujanjaujanja ukashangaa tumefikia mahali wanaajiriwa watu wengine ambao pia hawakuwa wamejitolea.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, ombi langu; amejitolea mtu, kafanya kazi kwa miaka kadhaa, naomba aajiriwe. Tena waanze kwa kutumia *chronological order*, kwamba 2015 aajiriwe, kwenda 2016 waajiriwe, kwa kuendelea namna hiyo. Siyo unashangaa 2015 mtu ameshamaliza chuo lakini anaajiriwa wa 2022; itakuwa ajabu. Tunataka kujua, je, hizo ajira, kama wamesoma chuo kimoja, wanakaa eneo moja, kwa nini wa 2020 aajiriwe na wa 2015 asiajiriwe?

Mheshimiwa Spika, naona umewasha *mic*, ahsante sana kwa kunipa nafasi. Nikupongeze wewe, Mungu akubariki sana maana wewe ni kichwa. Ahsante sana. (*Makofi*)

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Gulam Tarimba Abbas, tutamalizia na Mheshimiwa Alexander Patory Mnyeti.

MHE. TARIMBA G. ABBAS: Mheshimiwa Spika, nikushukuru sana kwa kunipa nafasi. Moja kwa moja kwanza, nimuombe Mwenyezi Mungu, mwingi wa rehema, aendelee kukubariki.

Mheshimiwa Spika, nataka kwanza nimpongeze Wakili, Mheshimiwa Angellah Kairuki, kwa kuja na hotuba nzuri sana ambayo inabeba na kuakisi maono ya Mheshimiwa Rais. Maono ambayo anataka maendeleo ya haraka. Hiyo katika hii miaka mwili ametuonesha, hivyo, mwaka huu wa tatu ambao tunakwenda nao sasa hivi Mheshimiwa Kairuki anaomba zaidi ya trilioni tisa katika bajeti yake. Naliomba Bunge hili liridhie kwa haraka sana ili tuweze kumpa nyenzo Mheshimiwa Waziri akafanyie kazi.

Mheshimiwa Spika, nataka nizungumzie masuala yanayohusiana na kupata hayo maendeleo ya haraka, kwamba lazima tufanye kazi kwa bidii sana. Hapa napenda ninukuu maneno ya CAG Mstaafu, Alhaj Mussa Assad katika mchango wangu. Yeye alikuwa anazungumzia mambo gani muhimu ya

18 APRILI, 2023

kuyafanya ili tuweze kupata maendeleo ya haraka na akasisitiza katika kufanya kazi kwa bidii. Anasema siku zako mbili zisiwe zinafanana. Maana yake unachokifanya leo, kesho kifanye bora zaidi. Hili ndilo tunaloliona kwa Mheshimiwa Rais, kwamba kila siku yeye analokuja na jambo lake moja, siku ya pili linakuwa ni jambo zuri zaidi.

Mheshimiwa Spika, nilikuwa natazama nione hata wasaidizi wake, yasiwe ni masuala ya kila siku sawasawa na siku nyingine. Tunataka maendeleo ya haraka na kwa kutaka maendeleo ya haraka maana yake ni kwamba kila siku tunachokifanya tunakiboresha kuliko jana yake.

Mheshimiwa Spika, jambo la pili ni *quantum of work*, kwamba tuwe na muda mwingi sana wa kufanya kazi. Siyo kila siku tunafanya kazi kwa kipindi kilekile tu, kwamba kuna kazi nyingine hazisubiri muda. Ndiyo maana unaweza ukashangaa viongozi wetu hawa, mfano Mheshimiwa Spika, Mheshimiwa Rais, hata Mheshimiwa Angellah, unaweza ukazungumza naye saa 8.00 za usiku anaku-*text*, kwa maana huyo mtu anafanya kazi hata saa 8.00 za usiku. Hao ndio viongozi tunaowataka na hata kule chini kwenye halmashauri tukutane na viongozi wa sampuli hiyo. Siyo kiongozi ikifika saa fulani, saa 8.00, saa 9.00 anafunga mafaili anaondoka. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, jambo la mwisho, *excellence*. Kazi ambayo unaifanya lazima ujipime wewe, inakuwa bora kiasi gani, siyo bora kazi, kazi bora. Ndiyo viongozi tunaowataka. Sasa hayo unayakuta kwa Mheshimiwa Rais. Kila siku na kila Mbunge hapa akisimama anampongeza Mheshimiwa Rais, tunayataka haya yarudi kule chini, viongozi wa chini wamfanye Rais kama *role model* wao.

Mheshimiwa Spika, hili nalizungumza najaribu kuliangalia sana pale kwangu Kinondoni. Pale Kinondoni wakati nimepokea

18 APRILI, 2023

fedha za mwaka jana za Mfuko wa Jimbo. Mfuko wa Jimbo ule tukasema tukajenge eneo ambalo litatoa huduma za mama na mtoto, jengo la huduma ya mama na mtoto.

Mheshimiwa Spika, pale kulikuwa na eneo la wazi, watu wakilitumia kama soko. Wananchi wale nikishirikiana na Mheshimiwa Diwani wa pale ambaye anaitwa Mheshimiwa Mgana, tukaenda tukazungumza na wananchi wa pale kwamba ndugu zangu tunataka tujenge jengo kwa minajili ya kuwahudumia akinamama na watoto, tumepata fedha katika Mfuko wa Jimbo. Wananchi wale wakakubali kuhama eneo lile ili tuweze kujenga.

Mheshimiwa Spika, yote haya yanafanyika tukiwa na Viongozi wa Manispaa ya Kinondoni, wanaridhia. Baada ya kuridhia hata fedha zikahamishwa kutoka katika Mfuko wa Manispaa kupelekwa kwenye Ofisi ya Mtendaji wa Kata. Ajabu, baada ya muda kuna kiongozi, sitaki nimtaje kwa sababu hayuko hapa na hawezi akajitetea, lakini nitamwambia Waziri ni nani, anakwenda kule anafanya juhudi jengo lile lisijengwe. Kigogo ni eneo ambalo watu wengi sana pale ni maskini, hali zao ni za chini. Tunapowapelekea huduma kama zile tunawasaidia, lakini huyu mtu anaamua kudhoofisha juhudi za Mbunge, nasikia anataka kugombea Ubunge, nashangaa! Hugombei Ubunge kwa kuwaumiza wananchi. Kama unataka kushindana na Tarimba Abbas, *come to me*, usiwachezee watu. Wale watu wana matumaini yao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, hebu angalia lingine, Tandale...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Haya, Mheshimiwa Tarimba, kengele ya pili imegonga, muda wetu umekwisha.

18 APRILI, 2023

MHE. TARIMBA G. ABBAS: Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana, lakini mfano mmoja unatoshia, nawaomba tuiptishe hoja hii kwa nguvu sana. Ahsante sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Alexander Pastory Mnyeti, dakika tatu.

MHE. ALEXANDER P. MNYETI: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa nafasi hii. Nianze kwa kumshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa kazi nzuri anayoendelea kuifanya katika Taifa letu, hususan katika Jimbo letu la Misungwi, kwa sababu mambo mengi tumeyaona Mheshimiwa Rais ameyafanya katika sekta za afya, elimu na maeneo mengine. Tunamshukuru sana Mheshimiwa Rais kwa kazi nzuri anayoendelea kuifanya.

Mheshimiwa Spika, jambo la kwanza ambalo nataka niishauri TAMISEMI. Mheshimiwa Waziri anafanya kazi nzuri sana na wasaidizi wake. Kwa bahati nzuri anafahamu kwamba mimi nimefanya kazi Serikalini, kwa hiyo Mawaziri wajanjawanja wote nawajua na wasanii wote nawajua kwa sababu tumefanya kazi kwa pamoja kwa muda mrefu, lakini nataka niseme kwamba Mheshimiwa Angellah Kairuki ni Waziri imara sana. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, iko changamoto kubwa ambayo Waheshimiwa Wabunge wamejaribu kuieleza sana. Hii kero kusema kweli hata jimboni kwako najua ipo, yako maboma ambayo wananchi wetu wameyajenga wakafikia kwenye maeneo ya lenta na wengine wakamaliza maboma. Maboma hayo yametelekezwa miaka kumi, mengine miaka 15, lakini Serikali kupitia nyaraka mbalimbali ilizokuwa ikizitoa kule vijijini ilikuwa inahamasisha wananchi wajenge yale maboma, wakishamaliza Serikali imalizie. Hata hivyo, Serikali haijamaliza hayo maboma. Tunaomba sana kwa Mheshimiwa Waziri, ziko zahanati wananchi wamejenga, yako madarasa wananchi wamejenga, wanaomba yakamilishwe.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, jambo la pili, ziko halmashauri nyingi sana ambazo hazipeleki asilimia 40 vijijini. Pesa zote zinashia pale halmashauri wanatumia wanavyotaka asilimia yote 100 na haiendi kule vijijini. Tunaomba sana Mheshimiwa Waziri alione hili na alifuatilie kwa karibu sana kwa sababu yamekuwa ni malalamiko ya Wabunge wengi na wanahitaji kujua asilimia 40 zina matumizi gani kule vijijini.

Mheshimiwa Spika, jambo la tatu, kule Misungwi naishukuru sana Serikali ya Awamu ya Sita chini ya Mama Samia na usimamizi wa TAMISEMI nilijengewa hospitali ya wilaya, nashukuru sana, zaidi ya majengo kumi yameshakamilika, lakini majengo haya hayana vifaatiba. Mheshimiwa Waziri akiacha kuyapelekea vifaatiba na mwaka huu maana yake yatabaki kuwa *white elephant* kwa mwaka mzima hayafanyi kazi na mwisho wa siku yataanza kuchakaa.

Mheshimiwa Spika, jambo la mwisho, namwomba sana Waziri amthibitisha Mkurugenzi wangu awe Mkurugenzi rasmi. Tumekaa naye miaka mitatu amefanya kazi nzuri. Mapato tuliyokuwa nayo toka bilioni mbili kwa mwaka sasa tuna bilioni nne, lakini mwisho wa siku watu wazuri kama hawa huwa hawataki kuwathibitisha, wanawahamisha wanawapeleka maeneo ya wajanja, sisi tunabaki tunatoa macho. Namwomba sana Mheshimiwa Waziri huyu Mkurugenzi ametufanyia kazi ya heshima Wanamisungwi, tunamhitaji, tunaomba wamthibitisha ili aweze kufanya kazi yake vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, nakushukuru sana. *(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Waheshimiwa Wabunge...

Mheshimiwa Waitara, naona umesimama.

18 APRILI, 2023

MHE. MWITA M. WAITARA: Mwongozo wa Spika.

SPIKA: Sawa, naomba ukae.

MICHANGO KWA MAANDISHI

MHE. JUMA OTHMAN HIJA: Mheshimiwa Spika, napenda kukushukuru wewe kwa kinipatia nafasi hii ya kutoa mchango wangu katika hotuba hii ya Makadirio na Mapato ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI kwa mwaka wa fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, kwanza napenda kuchukua nafasi hii kumpongeza Rais wetu Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan kwa namna anavyoongoza nchi yetu kwa umakini mkubwa sana na kuiweka nchi yetu katika hali ya usalama amani na utulivu.

Mheshimiwa Spika, napenda kumpongeza mheshimiwa waziri pamoja na watendaji wake wote kwa kutayarisha na hatimae kuiwakilisha hotuba hii katika bunge lako tukufu kwa ufasaha na umakini mkubwa sana

Mheshimiwa Spika, katika kuchangia hotuba hii napenda kuchangia katika maeneo yafuatayo:-

Mheshimiwa Spika, kwanza ni kuhusu barabara; napenda kuipongeza Serikali yetu kwa namna inavyochukua jitihada kubwa za kuweka kipaumbele juu ya ujenzi wa barabara zetu. Barabara ni miongoni mwa vichochezi vya maendeleo katika nchi. Barabara zinapokuwa katika hali nzuri itaweza kurahisisha usafirishaji wa mazao ya wananchi wetu wakulima.

Ushauri wangu katika jambo hili ni kwamba kwanza *TARURA* ioengezewe fedha ili iweze kutekeleza malengo yake.

18 APRILI, 2023

Pili, Serikali itilie mkazo barabara zifike vijijini ili kuwawezesha wakulima kusafirisha mazao yao kupeleka sehemu husika.

Mheshimiwa Spika, kuhusu afya; napenda kuipongeza Serikali yetu kwa namna inavyochukua jitihada kubwa za kujenga zahanati katika maeneo yetu yote katika nchi yetu. Hili ni jambo zuri sana katika nchi. Hivi sasa karibu kila mkoa kuna zahanati za kisasa kabisa ambazo zinaleta matumaini kiafya.

Ushauri wangu katika jambo hili ni kwanza Serikali ihakikishe inaendeleza kupeleka vifaa tiba vya kisasa katika zahanati na hospitali hizo.

Pili bado masafa kati ya zahanati moja na nyingine ni makubwa sana kiasi ambacho bado inawapa shida wananchi kufuata huduma za afya hasa vijijini. Hivyo ni vyema Serikali ikaliangalia suala hili ili kuwawezesha wananchi hasa wa vijijini kufuata huduma hii ya afya katika masafa mafupi.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja.

MHE. JESCA J. MSAMBATAVANGU: Mheshimiwa Spika, *location* ya Jimbo la Manispaa ya Iringa, lipo katikati ya majimbo mengine ya Mkoa wa Iringa, hivyo kusababisha watu kutoka katika Mkoa wote wa Iringa kuona urahisi wa kufuata huduma za muhimu ndani ya Manispaa ya Iringa. Hii imesababisha uhitaji wa huduma za jamii kama afya, elimu, miundombinu ya barabara kuwa changamoto, kwani tunalazimika kuhudumia watu wengi zaidi ya wakazi waliopo ndani ya mji. Mfano Hospitali za Wilaya za Jimbo la Kilolo imejengwa Wilayani Kilolo ili watu wafuate huduma hiyo Kilolo wanatakiwa kupita Manispaa ya Iringa.

Mheshimiwa Spika, sasa kwa hali ya kawaida hawezi kupita mjini kwenda kuifata hospitali iliyoko Kilolo. Wanatakiwa kutibiwa Manispaa, jiografia hiyo iko pia kwa Jimbo la Isimani na Kalenga.

18 APRILI, 2023

Hivyo tuna umuhimu wa kuongeza vituo vya afya pembezoni mwa Jimbo la Iringa, ambayo ni Kata ya Kitwiru, Kata ya Igumbiro na Kata ya Isakalilo. Pia utanuzi wa Hospitali ya Frelimo uende kwa kasi na Hospitali ya Rufaa ya Mkoa wa Iringa ili kuhimili uhitaji uliopo.

Pia shule kongwe kama *Iringa Girls*, Lugalo Sekondari na Mawele Wele Sekondari, ziongezewe mabweni kwa kuwa ni shule za kitaifa halafu zinachukua watoto wenye ulemavu wa kila aina. Sasa zinazidiwa sana wakati zina maeneo ya kutosha kufanya *expansion*. *Iringa Girls* imaliziwe yale mabweni mawili ambayo hayakumaliziwa wakati wa ukarabati wa shule kongwe ambayo ni bweni la Mshikamano A na B.

Mheshimiwa Spika, ujenzi wa madarasa kwenye maeneo yetu uzingatie uhitaji, kuna sehemu nyingine shida kubwa inakuwa sio tu madarasa bali majengo mengine. Pia fedha za ujenzi wa mabwalo ziangaliwe upya na zitolewe sawa kati ya TAMISEMI na Wizara ya Elimu, wengine wanatoa chache wengine nyingi, baadhi mabwalo yanaisha kwingine inashindikana. Ndani ya Manispaa tunaomba mabwalo yamaliziwe katika sekondari zetu ambayo hayajakamilika. Kama Kwakilosa Sekondari, Mlandege Sekondari, Tagamende Sekondari na kadhalika.

Pili, Iringa Manispaa imekuwa na shida kubwa ya mara kwa mara vifungu ku-*burst* hivyo kusababisha uendeshaji wa halmashauri kuwa mgumu na kuwakosesha Madiwani kulipwa posho za vikao kwa wakati na kuwalipa wazabuni wa Manispaa na kuendesha shughuli nyingine, hili lifanyiwe kazi.

Mheshimiwa Spika, pia ulipaji wa madeni makubwa kama deni la Kampuni ya *SIETCO*, wanaoidai Manispaa pesa za ujenzi wa stendi ya Igumbiro na soko la Mlandege vilipwe ili kuondoa hasara ya kulipa *penalt* na kuja kuzuia wahisani kutoa misaada pia.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, *TARURA* tunaomba sana kwa namna Mji wa Iringa ulivyokaa, unapitiwa na barabara kubwa za kimataifa mbili (*TANZAM*). Iringa Manispaa inapitiwa na barabara kubwa ya kutoka mikoa kumi ya Kusini kwenda Mashariki ya nchi yaani Mbeya – Dar es salam; pia inapitiwa katikati na barabara inayotoka *Cape Town to Cairo* yaani mikoa 10 ya Kusini mwa Tanzania ikiwemo Nyanda za Juu Kusini kwenda mikoa sita ya Kanda ya Ziwa na Kaskazini mwa nchi mikoa sita. Sasa jaribu kufikiria huo mzigo unaopita Iringa wakiwemo na wakazi kutumia barabara hizo hizo. Ni shida kubwa sana na kumekuwa kuna mkwamo na ajali nyingi sana.

Mheshimiwa Spika, tunaomba barabara za ndani za Mji na Manispaa ya Iringa zijengwe kwa kiwango cha lami ili kuufungua mji ule ili angalau wanancchi watumia barabara za pembezoni ili kupisha watumiaji wa Kimataifa watumie hizo nyingine. Mfano barabara ya Ipogolo – Kagrieolo - Kitwiru; Wilolesi - Mtwivila; Magereza - Ipogolo; Don Bosco - Kihesa Kilolo kupitia *Magic Site*, pia kukamilishwa kwa *Iringa bypass*.

Mheshimiwa Spika, *otherwise* tunawashukuru sana kwa juhudi kubwa na kazi inayotukuka inayofanywa na TAMISEMI kwa ujumla.

MHE. CHARLES J. P. MWIJAGE: Mheshimiwa Spika, kupitia njia ya maandishi naomba kuchangia bajeti ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa (TAMISEMI). Wizara hii ni muhimu katika ujenzi wa Taifa hili, lakini zaidi ya jukumu hili ni shughuli za Wizara hii zinawagusa Watanzania walio wengi na hasa walioko vijijini. Pamoja na majukumu ya Wizara hii ambayo kwa miaka miwili hii yametetelezwa kwa ufanisi wa kiwango cha juu nashauri na kuomba yafuatayo:-

Kwanza, Wilaya ya Muleba ina kata 43, tarafa tano na vijiji 166. Eneo hili ni nchi kavu na maji ya ziwa kwa uwiano wa asilimia

18 APRILI, 2023

30 kwa 70 mtawalia. Tuna shule za msingi 250 zenye wanafunzi 158,000 wakifundishwa na walimu 2,287. Tunazo sekondari 70 zenye wanafunzi 47,890 kwa walimu 755. Katika shule tajwa hapo juu, shule 15 za msingi na moja ya sekondari ziko visiwani (*square kilometer 7,600*) eneo ambalo usimamizi na utendaji katika maeneo hayo ni mgumu na hatarishi. Tunaomba yafuatayo kwa ajili ya Wilaya ya Muleba:-

- i. Sekta ya elimu hasa msingi Wilaya Muleba iongezwe toka shilingi milioni tisa mpaka milioni 17 kwa uwiano wa eneo, wingi wa shule, wanafunzi, walimu hudumiwa, lakini ugumu wa kukagua maeneo yote hasa visiwani.
- ii. Shule ya sekondari ya Bumbiile ambayo iko visiwani iwe shule ya bweni ya Serikali. Hali ya visiwani ni ngumu sana, wanafunzi hutoka visiwa jirani kuja shule lakini visiwa vingine viko mbali mwanafunzi kumudu kwenda na kurudi. Hata wale wanaokwenda na kurudi kwa kutumia mitumbwi ni kutegemea huruma ya wavuvi na kuangalia hali ya hewa, ikichafuka ziwa halipitiki.
- iii. Kwa wingi wa shule, msambao wa vijiji na kata tunaomba tuongezewe walimu kwa shule za msingi na sekondari.

Pili, Wilaya ya Muleba kwa kupitia *TARURA* imefunguka kwani maeneo ambayo yalikuwa hayapitiki sasa yana barabara za uhakika. Pamoja na kazi nzuri huyo tayari tulishaleta maombi maalum kwa ajili ya kujenga barabara ya kufungua Kata ya Rutoro na barabara ya Kimeya mpaka Burigi kwa kadirio la shilingi bilioni 4.9. Tunaomba nyongeza ya bajeti hiyo tusaidiwe kufungua maeneo hayo hali ambayo pamoja na kuchochea maendeleo italeta ustawi kwa wananchi.

18 APRILI, 2023

Tatu, Wilaya ya Muleba ilianzishwa miaka ya 1970 lakini mpaka sasa haina hospitali ya wilaya. Tulipewa shilingi milioni 500 likajengwa jengo la *OPD* tangu hapo hakuna nyongeza ya pesa mwaka jana hata mwaka huu kwa ajili ya kuendeleza ujenzi hospitali hiyo.

Nne, kwa Jimbo la Muleba Kaskazini tunashukuru uboreshaji wa vituo vya afya vya Kamachumu na Izigo ili kufikia viwango vya vituo vya afya. Tunaomba sana uboreshaji huo uendelee ili vituo hivyo vifikie viwango vya kitaifa vya vituo vya afya. Kituo cha afya kilichoko kisiwa Bumbiile kinachojengwa kwa vyanzo vya ndani kimekwama yaani hakijakamilika. Mbali na utaratibu huo nilioueleza jimbo la Muleba Kaskazini halijawai kujengewa kituo cha afya katika utaratibu huu tunaouona kwa majimbo mengine nchini. Kupitia bajeti hii niombe tupate kituo cha afya Kata ya Ngenge eneo ambalo litahudumia Kata za Bulungula, Rutoro, Mushabago, Nyakatanga, Nsheshe na Ngenge yenyewe. Maeneo haya kwa pamoja hayana kituo cha afya na kadirio la watu ni zaidi ya 80,000.

Mheshimiwa Spika, tano, Jimbo la Muleba Kaskazini wananchi wake wanao utamaduni wa kushiriki maendeleo kwa kujenga shule na zahanati. Kutokana na mrundikano wa wanafunzi katika baadhi ya shule hasa ya msingi na kutokana na hizo shule kuwa na vyumba vichache au vyumba vilivyochakaa wananchi wameanzisha shule mpya ili kurekebisha mapungufu hayo. Tatizo kwa jimbo la Muleba Kaskazini ni kuwa miradi hiyo iliyobuniwa na wananchi haisaidiwi na Serikali na hata tathimini ya maeneo yenye uhitaji inapofanyika hawa walioanza wanaachwa bila kusaidiwa. Mfano; mosi, kutokana na shule ya Ruzinga Kata ya Ibuga yenye wanafunzi takribani 700 kuwa na vyumba vichache na vilivyochakaa, Kijiji cha Rwanda walianzisha shule mpya ya Bwanika ili kupunguza matatizo ya shule mama na kupunguza umbali kwa watu wa upande wa Busingo. Jengo la

18 APRILI, 2023

vyumba vinne na ofisi liko usawa wa kuezeka. Naomba wananchi hawa wasaidiwe.

Pili, kutokana na shule ya Biija Kata ya Nyakatanga yenye wanafunzi takribani 750 kuwa na vyumba vichache lakini kutokana na wanafunzi wake kutoka maeneo ya mbali na shule, eneo la Mulole kuna mradi wa ujenzi wa shule mpya sasa iko usawa wa lenta yenye vyumba vitano na ofisi. Ushauri wangu ni kuwa tathimini ya wahitaji iwaangalie wananchi hawa kwa kupima miradi hii miwili.

Tatu, kutokana na shule ya msingi Nyakatanga yenye wanafunzi 900 kuwa na vyumba vichache tena vidogo kwa size ya mkoloni na kutokana na baadhi wa wanafunzi kutoka mbali sana takribani kilometa 10, wananchi wanajenga shule eneo la Kalengo. Mpaka sasa wamekusanya vionwa na saruji wanayo. Hawa nao tathimini iwaangalie upya.

Nne, kutokana na shule ya msingi Ngenge Kata ya Ngenge yenye wanafunzi 1,000 na zaidi wengi wakitoka mbali shule ya Kalimalimo ilianzishwa sasa iko darasa la nne na wananchi wanajenga vyumba vitatu na ofisi, lakini ipo shule moja ya Kihya inajengwa umbali wa kilometa 13 na wananchi wanapambana kujenga ili kupunguza umbali lakini na tatizo la vyumba shule mama ya Ngenge. Naomba miradi hii mipya wananchi wasaidiwe.

Mheshimiwa Spika, tano, kutokana na wanafunzi kuwa wengi katika shule ya msingi Kata Bumbiile wanafunzi 700, lakini wanafunzi hutoka mbali, shule mpya Kisha imeanzishwa kupunguza tatizo hilo na lile la vyumba. Kuna vyumba viwili tu, wananchi wanapambana kujenga vyumba vinne kwa kukusanya vionwa kwa sababu vyumba hivyo viwili tayari kuna wanafuzi wengi sana. Hawa nao waangaliwe.

18 APRILI, 2023

Sita, tatizo kama la Bumbiile liko shule ya Mushenyi Kijiji cha Buhaya, Kata ya Kagoma, nao waangaliwe; na saba, kutokana na kuwa na sehemu kubwa Wilaya kuwa ni ziwa (70%), kunahitajika boti salama na ziendazo kasi. Hii itasaidia sekta za afya, elimu, maendeleo na usalama. Tulishaleta mapendekezo na maombi tusaidiwe

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

MHE. MAIMUNA S. MTANDA: Mheshimiwa Spika, kwanza Halmashauri nyingi zinakosa ma-*engineer* wa kusimamia miradi ya maendeleo inayotekelezwa hali inayosababisha miradi mingi kutekelezwa chini ya kiwango. Mfano katika Halmashauri ya Newala ina maafisa mchundo wanne, *engineer* mmoja na hakuna mkadiriaji majengo. Athari ya hali hii ni kwamba miradi inayotekelezwa kwa *force account* mara nyingi inaponunua vifaa kwa jumla (*bulk procurement*) ukadiriaji unakuwa na mapungufu mfano wengi hununua vifaa vingi vinavyobakia hali inayoleta ubadhirifu wa fedha za umma.

Pili ni kuhusu miundombinu chakavu nikianza na afya; vituo vya afya vya Chihangu na Mkwedu; tuna vituo vya afya viwili ambavyo ni kongwe na chakavu; havina wodi za kulaza wagonjwa.

Kuhusu uchakavu; Kituo cha Afya Chihangu paa lake linavuja sana hali inayoleta ugumu kwenye utendaji kazi kwa watumishi na wagonjwa pia.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa elimu; shule nyingi za msingi ni za muda mrefu na zimechakaa sana. Mfano ni shule zifuatazo; Nakahako (paa linavuja) namadarasa matatu ni mabovu inabidi yavunjwe hayakarabatiki; Shule ya Msingi Mtanda; Mtongwele; Nambudi; Mpotola; na Bahati (vyumba vichache). Pia Majembe Juu; Chinle; Lihanga na Mahoha.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, Halmashauri ya Wilaya ya Newala ina upungufu mkubwa wa nyumba za watumishi.

MHE. ISSA A. MCHUNGAHELA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwa kunipa nafasi ya kuchangia Wizara hii.

Mheshimiwa Spika, Wizara ijielekeze katika kujenga uwezo wa kutimiza wajibu wa kutekeleza majukumu yake kwa kadri ya kiwango cha matarajio yaliyo wengi. Wizara hii ya TAMISEMI ni miongoni mwa Wizara kubwa, muhimu na mtambuka, lakini inakumbwa na changamoto ya kiutendaji.

Kwanza, Wizara inakabiliwa na ufinyu wa nguvu kazi, eneo muhimu katika kutekeleza majukumu; watendaji hawatoshi kwa idadi na yao na ubora na pia watendaji hawatoshi kiuweledi (*professionalism*). Aidha, majukumu muhimu yanatekelezwa na watendaji wasio na sifa za elimu na uelewa wa kazi husika (elimu na uelewa duni) mfano Halmashauri ya Mtama na Nanyamba, kazi za *engineer* zinatekelezwa na fundi wa cheti na kusababisha utekelezaji duni wa miradi ya hospitali kwenye maeneo hayo.

Pia watendaji kukosa maadili ya kazi hivyo hivyo kusababisha ubadhirifu mkubwa mahala pa kazi (upotevu wa pesa na mali).

Mheshimiwa Spika, pia watendaji wenye sifa kukaidi taratibu za kazi na maelekezo kutoka kwenye mamlaka zinazowatuma (Wizara yao) kwa mfano *Masasi DC engineer* alishindwa kutoa mchanganuo wa miradi aliyotekeleza baada ya kuamua kutozingatia *BOQ* iliyokuwa imuongoze kwenye utekelezaji wa vipengele vya mradi mkuu wa ujenzi wa *A-Level* ya Mpetu. Utaratibu aliouchukua baada ya kuachana na *BOQ* ulipelekea kupelea (*deficit*) ya shilingi 345,000,000; asilimia 34.5 zaidi ya pesa

18 APRILI, 2023

iliyokusudiwa kukamilisha mradi huo. Mradi ulipewa bilioni moja zikatumika zote hazikutosha.

Mheshimiwa Spika, changamoto ya kiutendaji pia inajionesha kwenye mifumo; mifumo ni mingi lakini pia haisomani hivyo taarifa kuchelewa ama kuwa zisizo na uhalisia (potofu).

Mheshimiwa Spika, taarifa zinazotolewa kwa Wabunge kuhusu miradi na masuala ya ufuatiliaji zinachelewa, hongera Waziri kwa kuliona hilo naona ameanza kulifanyia kazi jambo hili.

Kuhusu mfumo wa udhibiti mahali pa kazi (*internal control system*) licha ya umuhimu wake umekuwa dhaifu kiasi cha kudhania kuma haupo. Shida kubwa inajionesha kwenye ukaguzi wa ndani. Eneo hili lingekuwa linafanya kazi zake vema, changamoto nyingi za ubadhirifu wa fedha zingepungua kama sio kwisha. Shida kubwa ya ubadhirifu inayoripotiwa mara kwa mara inatokana na ukosefu wa maadili uliokithiri.

Mheshimiwa Spika, kuhusu shida ya ajira kwa vijana; wahitimu wa vyuo (walimu) hasa wa sayansi waliohitimu miaka ya 2016, 2017 na 2018 wametuma maombi lakini mpaka sasa hawajapata kazi, wanaendelea kutuma mambo. Nashauri ajira zitolewe kwa kuzingatia majimbo ili kila jimbo lipate, hali ilivyo sasa inaonesha upendeleo.

Mheshimiwa Spika, naomba kuunga mkono hoja.

MHE. FLATEI G. MASSAY: Mheshimiwa Spika, kwanza napenda kumshukuru Mungu wa kunipa nafasi ya kuchangia kwa maandishi.

Mheshimiwa Spika, pili nampongeza Mheshimiwa Rais Samia Suluhu Hassan kwa kutuletea fedha za miradi ya maendeleo na tatu nikupongeze wewe Mheshimiwa Kairuki na

18 APRILI, 2023

naibu Mawaziri wako wawili kwa kazi nzuri mnazofanya katika Ofisi ya Rais, TAMISEMI.

Mheshimiwa Spika, pamoja na shukrani hizi nina maombi machache; Halmashauri ya *Mbulu Dc* tulipewa fedha za kujengewa hospitali za halmashauri na kwa bahati mbaya sana hatukupata mgao wa fedha shilingi milioni 500 hivyo ikapelekea kutokamilika kwa hospitali hii, ombi langu mpeleke fedha ili ile hospitali ianze kazi. Tunaomba mlete fedha kwa ajili ya kumalizia Kituo cha Afya Maretadu ambayo tulipokea shilingi milioni 200 bado shilingi milioni 300 ili kumalizia kituo hicho kianze huduma kwa wanachi.

Mheshimiwa Spika, kuhusu vituo vya kimkakati vya Masieda, Getanyamba, Labay, tunaomba tupewe fedha vya kumalizia maboma hayo ambayo wananchi wameanza kujenga. Maboma ya zahanati tunaomba fedha za zahanati saba ambazo zimejengwa kwa nguvu za wanachi na pia zipo katika hatua mbalimbali.

Mheshimiwa Spika, kuhusu maboma ya shule za msingi na sekondari, tunaomba fedha ili kumalizia maboma ya shule zetu.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa *TARURA* tunaomba *TARURA* waongezewe fedha za kujenga mtandao wa barabara maana tuna madaraja ya Eshkes, Maretadu, Geterer, Endahagichan na Gidihim hivyo naomba sana tuongezewe fedha hizo ambazo zinafikia shilingi bilioni nne.

Suala la uhaba wa watumishi; hatuna mhandisi wa majengo, *PMU* na wahasibu.

Mheshimiwa Spika, kuhusu mgao wa maeneo ya utawala tunaomba ianzishwe Tarafa ya Yaeda Chini/ Masieda. Pia mgao wa kata na vijiji vya *Mbulu Vijijini*.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

MHE. COSATO D. CHUMI: Mheshimiwa Spika, nawapongeza sana kwa wasilisho lenu, napongeza ubunifu wa Waziri na timu yako kukutana na sisi Wabunge, napongeza kwa sababu mawazo yetu/yangu yamezingatiwa, pamoja na kwamba siyo yote ambayo bila shaka ni kutokana na ufinyu/ukomo wa bajeti. Nawashukuru sana kwa kukubali wazo na ombi langu la kuitizama hospitali kongwe ya Mafinga ambayo inahudumia Halmashauri tano za jirani kwa maana ya *Mufindi DC*, *Mbalari*, *Mlimba*, *Iringa DC* na sehemu ya Makambako. Hospitali hii pia iko kando ya barabara ya *TANZAM 1* ambayo ndio *corridor* kuu kuelekea nchi za ukanda wa *SADC* kwa maana ya Malawi, Zambia, DRC na kadhalika.

Mheshimiwa Spika, nawapongeza kututengea shilingi milioni 900 kwa ajili ya hospitali hii na nawaahidi mimi na Madiwani wenzangu kwa ushirikiano na *CMT* tutasimamia kwa ukaribu kuhakikisha kuwa lengo linatimia kwa viwango na kwa wakati. Ombi langu fedha iletwe kwa wakati na utekelezaji uwe kwa *force account*.

Kuhusu *TARURA*, tunawapongeza sana kwa kazi nzuri na walau bajeti imeongezeka Mafinga kutoka *around 900 million* mpaka *around 2.3 billion*. Hii ni hatua kubwa, hata hivyo zipo changamoto hasa ya wakandarasi. Nitatoa mfano, Mkandarasi *Rahda Investment* wa Mbeya anayejenga barabara ya kuelekea katika Kituo cha Afya cha Ihongole, ndugu zangu sijui niseme nini, barabara hii mkandarasi alikuwa atukabidhi barabara tarehe 4 Machi, 2023 lakini mpaka nawasilisha mchango wangu huu, kazi haijafika hata 20%. Mkandarasi huyu ameitwa kwa *DC*, amekamatwa na *TAKUKURU*, wenzetu wa Chama cha Mapinduzi wamepiga kelele weeeee hakuna kinachoendelea, ilifika wakati wananchi waliandamana wakaamua kuondosha mawe ambayo mkandarasi aliyamwaga, kusambaza na kuondoka zake, siku

18 APRILI, 2023

moja kabla ya kikao cha *Road Board* akarejea *site, in short* anatufanyia mchezo, mkiwa wakali anaonekana siku mbili, siku ya tatu anaondoka, kwa ufupi ametugombanisha na wananchi na Mbunge, wananchi na Serikali, wananchi na chama, sote tunaonekana ametuweka mfukoni.

Mheshimiwa Spika, ninaomba sana, namna mtakayoona inafaa kuchukua hatua sio tu kwa kumuondoa lakini kwa kutafuta namna ambayo itatuondolea hii aibu, nawaomba. Kuna jitihada zimefanyika kwamba labda kazi hii afanye mwingine kwa *internal arrangement*, hii ni kwa sababu kiushauri wanasema kuvunja mkataba italeti *more complications*, naomba na naona aibu kuwasilisha jambo la ujenzi wa barabara ya kilometa moja kwenu.

Mheshimiwa Spika, nina ushauri kwamba pamoja na kuwa fedha haitoshi, lakini hii ambayo inatengwa walau inasaidia kupunguza kadhia ya barabara, hata hivyo nilichoijifunza, inaonekana kazi ni nyingi kuliko uwezo wa wakandarasi au uwepo wa mitambo. Kwa sababu hiyo mkandarasi anashika kazi nyingi kwa sababu zipo, lakini anakuwa hana vifaa, ninashauri tuchukue hatua za makusudi na kuona uwezekano wa kuwasaidia kwa kuwajengea uwezo ama kuwadhamini kupata mkopo wa mitambo au *TARURA* kila kanda kuwa na mitambo ambayo itakuwa inakodishwa kwa wakandarasi na baadae wanakatwa katika malipo yao. Huu ni ushauri ambao wataalam wanaweza kudadavua na kuona *the best practice* ambayo inaweza ikawa sehemu ya suluhisho la kukabiliana na wakandarasi ambao hawatekelezi kazi kwa wakati na kwa ufanisi.

Mheshimiwa Spika, kuhusu *TACTIC*, kwanza naendelea kushauri tuendeleee na vikao kati ya Wabunge wa miji 45, pili ninashauri kwa kuwa mradi huu utasaidia pia kujenga miradi ambayo itakuwa sehemu ya chanzo cha mapato, hii *Tier 2* na *3*

18 APRILI, 2023

zingeunganishwa ili utekelezaji wake 2024/24. Kuchelewa kuanza utekelezaji kwa jambo ambalo ni mkopo wa WB ambayo nafahamu ina vigezo vingi vya kufuatwa lakini naamini majadiliano yakifanyika tunaweza kutekeleza tier hizi 2 na 3 kwa pamoja.

Mheshimiwa Spika, pia naomba kuwasilisha mchango wangu wa maandishi katika maeneo mahususi; kwanza naomba tusome huu ujumbe kuhusu madai ya huyu mwalimu; "Pole na majukumu Mheshimiwa, mimi ni Mwalimu Pascal Canisio wa Mnyigumba Sekondari. Ninaidai Serikali shilingi 2,770,000 (mishahara ya miezi mitatu), ni miaka mitatu sasa na jina langu linaonekana liko kwenye mfumo. Ninaomba msaada niweze kulipwa mapema ili nitatue matatizo yangu. *check no. 11178565.*"

Nimemshauri awasiliane na Afisa Utumishi wa Halmashauri, majibu yake; "Wanasisitiza Serikali inalipa taratibu kulingana na bajeti, Mheshimiwa. Tatizo wapo watu wamedai baada ya mimi na wamelipwa."

Mheshimiwa Spika, naomba tumsaidie ipasavyo.

Mheshimiwa Spika, maombi maalum; tuliwasilisha maombi ya Shule ya JJ Mungai kupewa fedha za ukarabati mkubwa. Tunashukuru shule ya *A-Level* ya Changarawe sasa imekaa vizuri. Shule ya JJ Mungai ni kati ya shule ambazo zilikuwa shule za wananchi chini ya *MET - Mufindi Education Trust* ambazo zilijengwa kwa nguvu ya wananchi na baadae zikachukuliwa na Serikali. Toka wakati huo na hasa baada ya kuanzisha kidato cha sita, hatujawahi kupata usaidizi kutoka Serikalini, tumewasilisha andiko fupi kuelezea hali halisi ya shule na tumetaja maeneo yanayopaswa kufanyiwa ukarabati.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa afya; kama ambavyo nimeeleza mara kadhaa, na ninashukuru mmetusikia na

18 APRILI, 2023

kututengea fedha shilingi milioni 900 kwa ajili ya ukarabati mkubwa wa hospitali kongwe ya Mafinga. Hata hivyo Kata ya Upendo tumeanzisha ujenzi wa kituo cha afya na tayari tumeshajenga *OPD* na hivi karibuni tutaanza kutoa huduma za wagonjwa wa nje. Hivyo ombi letu kutokana na ukuaji wa ongezeko la watu na uchumi wa mazao ya misitu, uhitaji wa huduma katika kata hii ni muhimu sana, baada ya Kata ya Boma, Kata ya Upendo ni ya pili kwa idadi ya watu katika Halmashauri ya Mji wa Mafinga, ina watu 25,000 hivyo Serikali ikishirikiana nasi tutaendeleza ujenzi wa Kituo cha Afya Upendo tutasaidia sana kuboresha huduma.

Mheshimiwa Spika, kuhusu *TACTIC*; bado nashauri, *Tier 2* na *Tier 3* ziunganishwe ili utekelezaji wake uende kwa pamoja na kwa haraka. Mradi huu pamoja na kuboresha miundombinu, itasaidia hizi Halmashauri kuwa na vyanzo vya mapato, kwa mfano Mafinga moja ya miradi ambayo tumeainisha ni stendi ya malori ambayo tayari kwa mapato ya ndani tumeweka *fence wire* na tayari malori ya safari ndefu maarufu kama *transit yana-park* na kidogo tunapata mapato. Mradi mwingine ni stendi ya mabasi Mafinga ipo kando ya *TANZAM 1, highway* ya kwenda nchi za *SADC*, aidha, kutokana na kuimarika kwa sekta ya mazao ya misitu, Mji wa Mafinga unakua kwa kasi kama kitovu cha biashara katika Mikoa ya Nyanda za Juu Kusini, hivyo mradi huu utakuwa *viable* na hautakuwa *white elephant* kama ambavyo imejitokeza katika baadhi ya maeneo.

Mwisho, nawapongeza sana utaratibu wa kutujulisha wajumbe kuhusu fedha zilizopelekwa katika Halmashauri zetu, ninaomba uwe ni utaratibu wa mara zote. Tupo Wabunge wa aina nyingi, tupo ambao tunafanya kazi kwa ukaribu na *CMT/Mkurugenzi*, hivyo kujua kila kinachoendelea, lakini wapo Wabunge ambao hata fedha za Mfuko wa Jimbo zikiingia anasikia kupitia *group* letu la *whatsapp*. Kwa hiyo, kwa kutoa taarifa mnatusaidia sana.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, angalizo; pamoja na miongozo ya wapi fedha zikatumike, nashauri, pale ambapo kutakuwa na maboresho kwa maana ya baadhi ya Halmashauri kuwa na maombi mbadala, basi pawepo utaratibu wa kuyapokea ikiwa tu maombi hayo yatakata baraka za Kamati ya Fedha ya Halmashauri.

Mheshimiwa Spika, hoja yangu hapa turuhusu *flexibility* lakini kwa kuweka *mechanism* ambayo baadae haitakuwa vurugu kwamba sasa kila mtu anataka kubadilisha kutoka shule A na kwenda shule B au C.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

MHE. ALOYCE J. KAMAMBA: Mheshimiwa Spika, tunamshukuru sana Mheshimiwa Rais wa Jamhuri ya Muungano Dkt. Samia Suluhu Hassan, kwa kazi nzuri anayoifanya kwa Taifa letu kwa kutuletea maendeleo ambapo sasa nchi yetu inapiga hatua haraka kutokana na kazi nzuri, tunampongeza sana.

Mheshimiwa Spika, Jimbo la Buyungu ni miongoni mwa majimbo ambayo tumepewa fedha nyingi. Tunashukuru na kupongeza sana.

Mheshimiwa Spika, katika bajeti hii pamoja na mambo mengine tunaomba kupewa fedha kwa ajili ya ukamilishaji ujenzi wa stendi ya mabasi ya mjini Kakonko unaondelea; fedha kwa ajili nyumba za walimu na madaktari; fedha za ujenzi wa barabara kilometa tatu alizoahidi Rais Magufuli na zitengwe fedha za dharula kwa ajili ya *TARURA*.

MHE. JOSEPH Z. KAMONGA: Mheshimiwa Spika, Ludewa kuna tatizo kubwa linalowavunja sana moyo wananchi waliojitolea nguvu zao kujenga vituo vya afya ambavyo havijamaliziwa na Serikali. Kata ya Lumbila, Kata ya Lupingu, Kata ya Ludewa, Kata

18 APRILI, 2023

ya Lupanga, Kata ya Luana, Kata ya Ludende, Kata ya Madope, Kata ya Lugarawa, Kata ya Madilu, Kata ya Mkongobaki na Kata ya Masasi walianzisha majengo ya utawala ya vituo vya afya ila Serikali haijavimalizia. Jambo hili linaua sana moyo wa wananchi kujitolea. Naomba sana Serikali iweze kuvimalizia kwa awamu.

MHE. DKT. OSCAR I. KIKOYO: Mheshimiwa Spika, naishukuru Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na mama yetu, Rais Samia Suluhu Hassan kwa kuipatia Wilaya ya Muleba mradi wa ujenzi wa Hospitali ya Wilaya mwaka wa fedha 2022/2023.

Mheshimiwa Spika, mwaka wa fedha 2022/2023 Serikali kupitia Wizara ilitenga shilingi 500,000,000 kuanza ujenzi huo. Ujenzi ulianza kwa majengo mawili ya *OPD* na maabara. Nimesoma bajeti nzima ya Wizara kwa mwaka 2023/2024 hakuna sehemu ambayo Serikali kupitia Wizara imetenga fedha kuendeleza ujenzi wa Hospitali ya Wilaya ya Muleba. Wilaya ya Muleba ni moja ya Wilaya kongwe hapa nchini ambayo ilianzishwa mwaka 1974 lakini hadi leo haina Hospitali ya Wilaya. Namshukuru Rais wetu, Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa kutoa fedha shilingi 500,000,000 kuanzisha ujenzi wa hospitali hii.

Mheshimiwa Spika, kwa heshima na taadhima, angalia popote, naomba fedha angalau shilingi 500,000,000 kwa ajili ya kuendeleza ujenzi wa Hospitali ya Wilaya ya Muleba kwa mwaka wa fedha 2023/2024. Nakushukuru sana kwa kunipatia hiyo fedha.

Mheshimiwa Spika, pamoja na maombi ya Hospitali ya Wilaya, naomba fedha kwa ajili ya Kituo cha Afya Kata ya Kimwani. Ni kata yenye watu wengi sana lakini pia inahudumia kata mbili za visiwani za Mazinga na Ikuza.

Mheshimiwa Spika, nina barabara tatu muhimu lakini kutokana na jioografia yake zinahitaji nguvu zaidi nje ya bajeti ya

18 APRILI, 2023

TARURA Wilaya. Baraza hizo Kimeya - Burigi (Kata za Kasharunga na Karambi), Ruhunga -Kiholele (Kata za Magata Karutanga na Bureza), Kasenyi-Rwazi (Kata Ikuza).

Mheshimiwa Spika, pamoja na timu nzima ya Waziri nina imani kubwa na ninyi. Natumaini maombi yangu yatakata kibali machoni pako.

MHE. BENAYA L. KAPINGA: Mheshimiwa Spika, nianze kuhusu ukubwa wa Halmashauri ya Wilaya ya Mbinga/Jimbo la Mbinga Vijijini; Halmashauri hii ni kubwa, ina kata 29, naomba kuleta maombi ya kuigawa, jambo ambalo tayari vikao vya ushauri Wilaya na Baraza vimeridhia. Kugawanya kwa Halmashauri hii kutasogeza huduma karibu na wananchi tofauti na ilivyo sasa wananchi wanafuata huduma hii mbali kiasi cha kutumia gharama kubwa za usafiri na kutumia muda mrefu.

Mheshimiwa Spika, maombi ya mgawanyo wa Halmashauri yaende sambamba na mgawanyo wa Kata za Litembo, Litumbandyosi, Langiro, Maguu, Linda, Nyoni, Matiri, Ngima, Mkumbi na Maguu. Kata hizi ni kubwa kimaeneo lakini pia na idadi kubwa ya wakazi kiasi cha kuleta ugumu kwa watumishi na watoa huduma zingine kuwafikia wananchi kwa wakati. Ikiwa hoja hizi zitakuwa na ugumu katika utekelezaji wake niombe huruma ya Serikali ya kuongeza fedha kwa ajili ya Mfuko wa Jimbo na mafuta ya kuwezesha kuwafikia wananchi kwa wakati.

Mheshimiwa Spika, kuhusu maombi ya vituo vya afya vya kimkakati; naleta ombi la vituo vya afya vya kimkakati kutokana na maeneo haya kufuata huduma hiyo mbali au nje ya wilaya yaani Wilaya ya Nyasa. Hivyo naomba Kituo cha Afya Mbuji, Tarafa ya Mbuji ambayo inakata za Mpapa, Nyoni, Mbuji, Litembo na Kitura haina kituo cha afya hata kimoja, pamoja na Kituo cha Afya Ukata, Kata ya Ukata ambayo pia iko mbali na

18 APRILI, 2023

huduma na eneo ambalo pia lina mlipuko wa magonjwa mara kwa mara.

Mheshimiwa Spika, ajira; naomba kipaumbele kitolewe kwa wanaojitolea na wale waliohitimu mafunzo vyuoni miaka ya nyuma, maana ikiwa yupo mwombaji wa ajira amemaliza chuo mfano mwaka 2015 na mwingine mwaka 2020 basi yule wa mwaka wa nyuma kumaliza apewe kipaumbele ikiwa na kigezo cha umri wa mwombaji tukitambua ajira Serikalini unataka umri usiozidi miaka 45.

Mheshimiwa Spika, maombi ya watumishi; Halmashauri ya Wilaya Mbinga ina upungufu mkubwa wa watumishi katika sekta ya afya na elimu. Upungufu ni mkubwa zaidi katika afya kiasi cha zahanati kubaki na mhudumu mmoja tu. Mfano kuna upungufu wa zaidi 80%; waliopo ni 20% Idara ya Afya, hivyo ombi langu katika ajira hizi mpya tupewe kipaumbele kuongezewa watumishi katika sekta ya afya na elimu.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa *TARURA*; naomba waongezewe fedha hususani *TARURA* Halmashauri ya *Mbinga DC* kutokana na ukubwa wa eneo, lakini hali ya milima na mabonde kiasi cha kuhitaji madaraja na mifereji mingi. Niombe waongezewe fedha kwa kutekeleza miradi ya barabara zitakazoweza kupitika msimu mzima wa mwaka tofauti na ilivyo sasa barabara nyingi zinapitika kiangazi na kufunga kupitika wakati wa masika kutokana na kukosa madaraja na tope kuwa jingi.

MHE. ORAN M. NJEZA: Mheshimiwa Spika, napenda kuwashukuru na kuwapongeza Mheshimiwa Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania; Mheshimiwa Dkt. Philip Isdor Mpango, Makamu wa Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania; Mheshimiwa Kassim Majaliwa Majaliwa, Waziri Mkuu wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania; Mawaziri na

18 APRILI, 2023

viongozi wote wa TAMISEMI, kwa uongozi wao na utendaji uliotukuka wa Ofisi ya Rais, TAMISEMI.

Mheshimiwa Spika, napenda pia kutumia fursa hii kukupongeza wewe binafsi, Naibu Spika na uongozi wote wa Bunge kwa uongozi wenu mahiri na wenye ubunifu wa hali ya juu katika kuongoza mhimili wa Bunge.

Mheshimiwa Spika, napenda kumpongeza Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI, kwa hotuba nzuri iliyojaa ubunifu mkubwa na imedhihirisha utayari wa Taifa letu katika kuboresha maisha ya wananchi na pia utayari wetu wa ushindani wa kimataifa (*national competitiveness*). Bajeti hii inaenda sambamba na Dhima ya Mpango wa Tatu wa Maendeleo wa Taifa wa Miaka Mitano 2021/2022 – 2025/2026 ambayo ni “Kujenga Uchumi Shindani na Viwanda kwa Maendeleo ya Watu.”

Mheshimiwa Spika, katika kipindi cha miezi tisa ya mwaka huu wa bajeti, Serikali kupitia TAMISEMI imesimamia kwa uadilifu na ufanisi mkubwa mwendelezo wa ujenzi na ukarabati wa miundombinu ya vituo vya afya na miundombinu ya shule za msingi na sekondari na pia ukarabati wa barabara za vijijini. Jimbo la Mbeya Vijijini limenufaika kwa ujenzi wa shule mbili mpya za msingi na pia ujenzi wa vyumba vya madarasa kwa shule za msingi na sekondari. Ujenzi wa miundombinu ya afya na elimu umeendelea kuweka historia ya kipekee katika Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya. Wananchi wana imani kubwa ya huduma nzuri zitakazotolewa ikiwemo kuwepo wa watalaam bingwa, vifaa tiba vyote muhimu na dawa.

Mheshimiwa Spika, nampongeza Mheshimiwa Waziri kwa hotuba nzuri iliyojaa ubunifu mkubwa ikiwemo utaratibu mpya wa mikopo kwa vijana, wakina mama na watu wenye ulemavu kupitia kwenye taasisi za fedha. Huu ni mfumo mzuri sio tu kulinda

18 APRILI, 2023

huo mfuko, lakini itakuwa ni sehemu ya kuboresha sera ya huduma ya fedha jumuishi (*financial inclusion*).

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo makubwa, Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya bado ina changamoto za kumalizia miundombinu ya zahanati na vituo vya afya vilivyojengwa kwa nguvu za wananchi ikiwemo vituo vya afya kwa Kata ya Ilungu, Kata ya Isuto, Kata ya Bonde la Songwe na zahanati kwa kila kijiji. Wananchi wamejitahidi kujenga maboma ya zahanati na vituo vya afya na wanategemea Serikali itawaunga mkono kumaliza kazi zilizobakia bila kuchelewa.

Mheshimiwa, Spika, Serikali inaendelea na ujenzi wa barabara za lami katika maeneo ya kilimo cha kahawa na mbogamboga. Kazi zinazoendelea ni barabara ya Inyala – Simambwe ya kilometa zaidi ya 16 inayopita Kata za Inyala, Itewe, Maendeleo na Tembela. Pia kuna ujenzi kilometa 10 za barabara ya Lupeta – Wimba - Izumbwe, inayopita Kata za Swaya na Igale. Pamoja na kuwepo fedha ya wafadhili, ujenzi wa barabara hizi unasuasua sana. Serikali ichukue hatua za haraka kunusuru miradi hii muhimu kwa maendeleo ya Taifa letu.

Mheshimiwa Spika, pamoja na mafanikio hayo makubwa, katika Halmashauri zetu tumekuwa tunakabiliwa na changamoto hasa kwenye miundombinu ya barabara. Katika Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya, barabara zinazohudumiwa na *TARURA* kwa asilimia zaidi ya 90 zipo kwenye hali mbaya sana kutokana na mafuriko. Maeneo mengi ya vijijini barabara hazipitiki kutokana na madaraja kusombwa na mafuriko. Naiomba Serikali ichukue hatua za haraka kunusuru hali hii ili wananchi waweze angalau kusafirisha mazao yao. Hali ya mtandao wa barabara wa zaidi ya kilometa 1,000 ni mbaya na hazipitiki kirahisi hasa kipindi cha mvua. Barabara ambazo zipo kwenye hali mbaya sana ni pamoja na; Haporoto – Ileya – Ishinda; Shamwengo - Us/Muungano; Irambo – Nsonyanga; Nsenga - Swaya-Nzovwe;

18 APRILI, 2023

Mjele - Ikukwa; Ilembo – Isonso; Madugu – Ilindi – Isuto; Ilembo – Mbagala; Ilembo – Mwala; Iwowo - Igalukwa -Mlowo; Horongo – Igale; Songwe Viwandani – Jojo; Kawetere – Ikukwa; Mbalizi – Iloa; Nyalwela – Ngole; Nyalwela - Mbonile – Itala; Ilembo – Mbawi; na Igawilo - Hatwelo. Kwa bajeti ndogo ambayo ni kilometa chini ya 100 kwa mwaka, ni vigumu kutatua changamoto za barabara hizi kwa kiasi kikubwa zinabeba uchumi wa kilimo na madini kwa Mbeya na Tanzania kwa ujumla. Napendekeza Serikali iweke msukumo zaidi kwenye kuboresha miundombinu ya barabara kurahisisha usafirishaji wa mazao ya kilimo, itasaidia kuimarisha uchumi.

Mheshimiwa Spika, mwaka 2022 Kamati ya TAMISEMI walifanya ziara Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya na Mheshimiwa Bashungwa aliyekuwa Waziri wa TAMISEMI, aliahidi Kamati ya TAMISEMI na kuagiza *TARURA* wajenge kwa dharura barabara kuu tatu ambazo zimejifunga kwa kipindi kirefu. Kwa masikitiko makubwa mpaka leo hakuna kilichofanyika kwa barabara hizo tatu za Haporoto – Ileya – Ishinda; Mjele - Ikukwa; na Madugu – Iyunga Mapinduzi – Isuto.

Mheshimiwa Spika, katika mazingira haya, wananchi wanakosa imani na viongozi wao na kupelekea hata uchumi kuporomoka ukichukulia haya ni maeneo muhimu kwa kilimo na uzalishaji wa madini. Kutokana na kupoteza fedha za kigeni kwenye madini na mazao ya kibiashara, naomba Wizara itoe fedha kwa udharura ili barabara hizo zitengenezwe.

Mheshimiwa Spika, napendekeza kuwepo na msukumo wa kuhakisha Halmashauri zinasimamia kikamilifu elimu ya kujitegemea kwenye ngazi zote za msingi na sekondari. Kwa shule za vijijini kushirikisha Maafisa Ugani wa Kilimo na Uvuvi kuanzisha mashamba darasa kwa kila shule za vijijini. Kwa shule za mijini kuna fursa pia kuweka msukumo wa elimu ya kujitegemea kulingana na mazingira ya shule ikiwemo elimu ya ufundi.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kutokana na umuhimu wa mikopo kwa vijana, wanawake na watu wenye ulemavu, napendekeza Serikali iboreshe mfumo wa mikopo hii kuendana na madhumuni ya mikopo ya kuimarisha kundi hili kiuchumi. Kama ilivyopendekezwa kwenye hotuba ya Waziri, uendeshaji wa mikopo hii uwe na misingi ya huduma za kifedha jumuishi (*financial inclusion*) ikiwemo elimu ya matumizi ya mikopo na usimamizi wa kitalaam wa mikopo. Kwa ukubwa wa mfuko huu kitaifa kuna umuhimu wa kuunda taasisi ya kifedha kuusimamia kwa tija.

Mheshimiwa Spika, katika Halmashauri ya Mbeya kuna Mamlaka ya Mji Mdogo wa Mbalizi ambao una wakazi zaidi ya 100,000 na shughuli nyingi za kiuchumi ikiwemo viwanda, madini na hata Uwanja wa Ndege wa Songwe. Pia katika Kata ya Utengule Usongwe kuna Kijiji cha Mbalizi ambacho mipaka yake haiungani na vijiji vingine vya kata hiyo. Napendekeza Serikali irekebishe mipaka ya Mbalizi na ipandishe hadhi kutoka Mamlaka ya Mji Mdogo wa Mbalizi kuwa Halmashauri ya Mji wa Mbalizi.

Mheshimiwa Spika, mapendekezo ya kugawa Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya ni kilio cha muda mrefu, na Hayati Dkt. Magufuli mwaka 2020 aliagiza zoezi la kugawa lifanyike haraka na aliagiza kubadilisha jina la Jimbo la Mbeya Vijijini haraka iwezekanavyo. Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya ina sifa zote za kugawa ikiwemo uwezo kiuchumi ni mkubwa sana, idadi kubwa ya wakazi, na pia changamoto za kijografia. Halmashauri ya Wilaya ya Mbeya inapakana na Halmashauri zote za Mkoa ya Mbeya na Songwe kasoro Kyela na Tunduma na pia inapakana na hata Mkoa wa Njombe. Vikao vyote vya kisheria toka ngazi za chini mpaka ngazi ya Kamati za Ushauri vya Wilaya na Mkoa katika wakati tofauti vimepitisha mapendekezo hayo.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja.

18 APRILI, 2023

MHE. PROF. PATRICK A. NDAKIDEMI: Mheshimiwa Spika, kwanza nimpongeze sana Waziri wa nchi, Ofisi ya Rais, TAMISEMI Angellah Kairuki na Naibu Mawaziri wake (Dkt. Festo Dugange na Deogotius Ndejembu) pamoja na wataalamu wa Wizara kwa kazi nzuri wanayofanya kutatua changamoto za wananchi hapa Tanzania.

Mheshimiwa Spika, katika Jimbo la Moshi Vijijini, tuna changamoto za kimsingi zinazohusiana na uwepo wa vituo vichache vya afya. Pia kuna uhaba wa kidato cha tano katika shule zetu za kata za sekondari.

Mheshimiwa Spika, jimbo langu la Moshi Vijijini kuna uhaba mkubwa wa vituo vya afya. Katika kata 16 za Moshi Vijijini, ni kata tatu tu zina vituo vya afya vya Serikali vilivyosajiliwa. Katika mwaka wa fedha wa 2021/2022, TAMISEMI iliagiza tupendekeze maeneo matatu ya kujengewa vituo vya afya vya kimkakati. Mimi nilipendekeza nijengewe katika kata za Oldmoshi Mashariki; Kibosho Kirima; na Arusha Chini. Cha kusikitisha ni kwamba mimi sijapewa hata kituo kimoja kwenye maeneo nyeti na ya kimkakati niliyowasilisha Wizarani ambayo nimeyataja hapo juu.

Mheshimiwa Spika, Kata ya Oldmoshi Mashariki ina eneo kubwa ambalo lilikuwa ni makao makuu ya Halmashauri. Majengo hayo yako wazi, kwani halmashauri imehamishiwa eneo lingine. Tunapendekeza, yafanyike maboresho katika baadhi ya majengo ili kituo cha afya kipatikane kwa gharama ndogo kutoka katika eneo hili. Vilevile Serikali inashauriwa kujenga chuo cha afya katika eneo hili.

Mheshimiwa Spika, kipaombele namba mbili na tatu ilikuwa ni kujengewa vituo vya afya katika Kata za Kibosho Kirima na Arusha Chini. Kwa kuwa vituo pendekezwa ni vya kimkakati, tunaiomba Serikali itekeleze azma ya kutujengea vituo hivyo.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, katika kukagua miradi ya maendeleo jimboni, nilipokea maombi toka kwa wananchi ya kupandisha hadhi baadhi ya maeneo yanayotoa huduma za tiba kuwa vituo vya afya. Katika Kata ya Kibosho Kati, kuna msamaria mmoja aitwaye Barnabas Mallya amejenga zahanati ya kisasa yenye vifaa vyote muhimu; na inaitwa Zahanati ya Lima. Alikabidhi zahanati hii Serikalini, bahati mbaya sana rasilimali hii ya majitoleo haitumiki kikamilifu kwa sababu ya ukosefu wa wataalamu. Kuna haja kubwa ya kuipandisha hadhi hii zahanati na kuifanya kituo cha afya kwani imekidhi vigezo.

Mheshimiwa Spika, Kata ya Kindi haina kituo cha afya, ila kuna kliniki (Mary Bennet) ambayo imeshakarabatiwa kwa msaada wa Wajerumani na kuwekwa vifaa tiba vya kisasa toka Ujerumani vya aina mbalimbali. Ninapendekeza kliniki hii ipandishwe hadhi na kuwa kituo cha afya.

Mheshimiwa Spika, Kata ya Kimochi haina kituo cha afya. WDC ilikaa na kupendekeza Zahanati ya Shia iboreshwe iwe kituo cha afya kwani wana eneo la kutosha, naiomba TAMISEMI ifikirie ombi hili.

Mheshimiwa Spika, Kata ya Kibosho Magharibi ina Kituo cha Afya Umbwe kilichojengwa miaka ya 1977 na kuzinduliwa na Baba wa Taifa. Kituo hiki ni kituo pekee katika Tarafa ya Kibosho yenye kata sita. Vilevile hutoa huduma kwa wananchi na Wilaya ya Hai hasa Kata ya Machame Mashariki.

Mheshimiwa Spika, pamoja na umuhimu wa kituo hiki cha afya, wanakabiliwa na changamoto zifuatazo:-

(a) Kituo cha Afya Umbwe kinahitaji kupanuliwa ili kukidhi hadhi ya kuwa kituo cha afya ikiwa ni pamoja na kuongeza majengo, wahudumu, vifaa tiba na dawa za kutosha.

18 APRILI, 2023

(b) Kituo cha Afya Umbwe hakina gari la kubeba wagonjwa. Kuna uhitaji wa gari jipya ili liweze kuhudumia wajawazito na wagojwa wengine.

(c) Kituo cha Afya Umbwe hakina jengo la upasuaji, maabara ya kukidhi mahitaji ya sasa, jengo la *mortuary* na jokofu.

(d) Kituo cha Afya Umbwe hakina uzio.

Mheshimiwa Spika, tunaishukuru sana Serikali kwa kuboresha shule za kata katika jimbo langu la Moshi Vijijini. Ninaiomba Serikali ipandishe hadhi ya kuwa na kidato cha tano na sita shule za sekondari za kata zifuatazo:-

(i) Shule ya Sekondari Masoka iliyo Kata ya Kibosho Kirima. Shule hii ina eneo la kutosha na imekuwa inafanya vizuri sana kitaaluma.

(ii) Shule ya Sekondari Kimochi iliyoko Kata ya Kimochi.

(iii) Shule ya Sekondari Mpirani au Mabogini. Shule hizi ziko Kata ya Mabogini.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo yangu hapo juu, pamoja na kuishauri Serikali, naunga mkono hoja.

MHE. DKT. JOHN D. PALLANGYO: Mheshimiwa Spika, kwa sababu ya ufinyu wa muda naomba kuwasilisha kwa maandishi maeneo ambayo nilitaka kuyasema jana lakini muda wangu ukaisha kabla ya kusema.

Mheshimiwa Spika, kwanza ni kuhusu ujenzi wa barabara ya Akheri kutoka Sangis hadi Ndoombo; ujenzi kwa kiwango cha lami barabara ya kuanzia Sangis kwenda Akheri hadi Ndoombo ni ahadi ya Rais wa Awamu ya Nne Dkt. Jakaya Mrisho Kikwete

18 APRILI, 2023

aliyoitoa mwaka 2012 wakati wa mazishi ya aliyekuwa Mbunge wetu Marehemu Jeremiah Solomon Sumari. Ujenzi wa barabara hii umeanza lakini kazi inaenda kwa kusuasua sana licha ya kwamba kipande kilichopatiwa fedha mwaka huu wa fedha 2022/2023 ni kilometa 1.2 tu. Maoni yangu ni kwamba urefu wa kipande kilichopatiwa fedha ni kidogo mno ukizingatia kwamba ahadi hii imechukua muda mrefu zaidi ya miaka kumi kutekelezwa. Nashauri Serikali iongeze fedha kwa *TARURA* barabara hii imalizike ndani ya uhai wa Bunge hili la Kumi na Mbili.

Pili ni kuhusu ujenzi wa vivuko; mwaka 2020 wakati wa Bunge la Bajeti Serikali iliahidi kutoa fedha kutoka kwenye Mfuko wa Maafa ili kujenga upya madaraja na vivuko vilivyosombwa au kuharibika kipindi cha mvua nyingi za mwaka 2019/2020. Kata nyingi kule Arumeru Mashariki mipaka yake ni mito na vivuko vingi vilisombwa. Naomba pia Serikali itekeleze ahadi yake kwa kuipatia *TARURA* fungu maalum kutoka kwenye Mfuko wa Maafa ili vivuko vilivyosombwa vijengwe upya.

Tatu; utekelezaji wa ahadi za viongozi; ahadi za viongozi wakuu:-

- (a) Barabara ya Akheri kutoka Sangisi hadi Ndoombo iliyotolewa mwaka 2012 (kazi inaendelea);
- (b) Ujenzi wa barabara kilometa tano kwa kiwango cha lami Usa River iliyotolewa mwaka 2015 (utekelezaji bado); na
- (c) Ujenzi wa barabara ya Kingori kwa kiwango cha lami kilometa 33 ilitolewa mwaka 2020 (utekelezaji bado).

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

18 APRILI, 2023

MHE. EMMANUEL L. SHANGAI: Mheshimiwa Spika, kwanza napenda kumpa hongera sana Mheshimiwa Waziri wa TAMISEMI kwa kuendelea kuwatumikia Watanzania kwa weledi mkubwa. Pamoja na kwamba Serikali imeendelea kuboresha huduma mbalimbali kwenye Jimbo langu la Ngorongoro ikiwepo elimu na afya bado kuna changamoto kubwa sana katika nyanja mbalimbali za kijamii.

Mheshimiwa Spika, nianze na afya; kata nyingi hazina huduma za afya kwa maana ya kutokuwa na zahanati wala kituo cha afya, hivyo wanakosa huduma hizo na kupelekea kupoteza maisha wakiwa njiani kufuata huduma za afya sehemu za mbali ambayo ni wastani wa kilometa 60 hadi 100.

Mheshimiwa Spika, wananchi wameendelea kujitolea na kuanza ujenzi wa majengo mbalimbali kwa ajili ya uhitaji wa huduma za afya; ombi langu naomba Wizara itenge fedha kwa ajili ya umaliziaji wa vituo vya afya vifuatavyo ambavyo vimejengwa kwa nguvu wananchi:-

- (i) Kituo cha Afya Arash - wananchi wamejenga majengo matano na yote yamepauliwa kwa nguvu zao wenyewe, Serikali ikitupatia shilingi 300,000,000 wananchi watapata huduma ukaribu sana.
- (ii) Kituo cha Afya Samunge - wananchi wamejenga majengo saba na yote yamepauliwa, Serikali inatakiwa kutenga fedha kwa ajili kukamilisha ujenzi wa kituo hiki cha afya ili wananchi wapate huduma kwa ukaribu.

Mheshimiwa Spika, kata ambazo hazina vituo vya afya ni pamoja na Kata ya Kirangi, Kata ya Piyaya, Kata ya Maaloni, Kata ya Engusero Sambu, Kata ya Oldonyosambu, Kata ya Ololosokwan, Kata ya Ngaresero, Kata ya Pinyinyi, Kata ya Soitsambu na Kata ya Digodigo.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, wananchi kutoka kwenye kata nilizozitaja hapo juu hufuata huduma za afya kwa wastani wa kilometa 60 hadi -100 jambo ambalo linahatarisha maisha yao. Hivyo, naomba Wizara itenge fedha kwa ajili ya ujenzi wa vituo vya afya kwa awamu.

Mheshimiwa Spika, kuhusu elimu; bado suala la elimu kwa Wilaya yangu ya Ngorongoro ni duni sana, shule nyingi za msingi zimechakaa sana na zinahatarisha maisha ya wanafunzi wanaosoma kwenye madarasa chakavu. Hivyo, basi naiomba Serikali kutenga fedha za kutosha kwa ajili ya ukarabati wa majengo chakavu na ujenzi wa madarasa mapya pamoja shule mpya kwenye vijiji vya Kirtalo (Losirwa) Kijiji cha Soitsambu(Esilalei).

Kwa upande wa elimu ya sekondari; Wilaya ya Ngorongoro ina shule 11 tu Serikali kati ya kata 28. Hivyo, niombe Serikali kutenga fedha kwa ajili ya ujenzi wa shule za sekondari kwenye Kata za Pinyinyi, Arash, Soitsambu, Enguserosambu, Oloirien Magaiduru, Digodigo na Kata ya Maaloni.

Mheshimiwa Spika, kuhusu ugawaji wa maeneo ya utawala, naomba Wizara itusaidie kuongeza maeneo ya utawala hasa kwenye kata ambazo zina kijiji kimoja badala ya vijiji zaidi ya kimoja ambapo Kata ya Ngaresero ina kijiji kimoja; Kata ya Sale ina kijiji kimoja; Kata ya Digodigo ina kijiji kimoja; Kata ya Pinyinyi na Kata ya Piyaya ina kijiji kimoja.

Mheshimiwa Spika, tunaomba Wizara itusaidie kugawa baadhi ya kata zifuatazo ambazo utoaji wa huduma kwa wananchi imekuwa ngumu sana; kata hizo ni Enguserosambu, Soitsambu, Ololosokwan, Malambo, Oldonyosambu na Oloirien Magaiduru.

Mheshimiwa Spika, kwa upande wa barabara, Wilaya ya Ngorongoro ina mtandao wa barabara wa kilometa 934, hivyo

18 APRILI, 2023

naomba tuongezewe fedha za kutosheleza kutengeneza barabara zote ili kurahisisha utoaji wa huduma kwa wananchi.

MHE. MARGARET S. SITTA: Mheshimiwa Spika, napenda kuwapongeza sana Mheshimiwa Waziri, Naibu Mawaziri, Katibu Mkuu na watendaji wote kwa kazi nzuri wanayoifanya katika Wizara ya TAMISEMI.

Pamoja na kupongeza kazi nzuri ya *TARURA*, naomba iongezewe fedha shilingi milioni 250 ili kukamilisha barabara muhimu ya Mahakama yenye kilometa 1.5. Hadi sasa zimetengwa shilingi milioni 500. Tafadhari sana tusaidiwe barabara hizo.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kupongeza Serikali kwa ajira mpya za walimu, tunaomba kipaumbele wapewe walimu waliojitolea.

Mheshimiwa Spika, natanguliza shukrani.

MHE. SAMWELI X. HHAYUMA: Mheshimiwa Spika, utangulizi; kabla ya kuanza mchango wango nimshukuru Mwenyezi Mungu anayetuwzesha kuendelea kutekeleza majukumu yetu ya kuwawakilisha wananchi wetu kwenye Bunge hili tukufu. Pia nimpongeze Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa Mheshimiwa Angellah Kairuki, Naibu Mawaziri, Katibu Mkuu na watendaji wote wa Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kwa kuendelea kuisimamia ilani ya uchaguzi ya mwaka 2020 - 2025 inatekelezwa kikamilifu kwenye maeneo yetu.

Mheshimiwa Spika, aidha nikiri kuwa kazi kubwa imefanyika toka tulipomaliza uchaguzi wa mwaka 2020. Wananchi wanaendelea kuwa na matumaini makubwa kwa Serikali yao

18 APRILI, 2023

chini ya usimamizi mahari wa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania.

Mheshimiwa Spika, kuhusu utawala; Jimbo la Hanang lina kata 33 na vijiji 96, makao makuu yake yapo Mji Mdogo wa Katesh. Kwa kuwa maeneo mengi ya Jimbo la Hanang ni ya kilimo na ufugaji unakuta kuna maeneo ambayo ni makubwa jambo linalosababisha ugumu wa kutoka makazi ya wananchi na maeneo ya huduma. Ili kuboresha huduma kwa wananchi ninashauri yafuatayo yafanyike:-

- (i) Kuundwa kwa mamlaka kamili ya Mji wa Katesh badala ya kuendelea kuwa chini ya mamlaka ya Mji Mdogo wa Katesh kwani Mji wa Katesh unakua kwa kasi na unahitaji usimamiwe vizuri ili kuharakisha zaidi maendeleo na kustawisha biashara na shughuli zingine za kiuchumi ndani ya mji.
- (ii) Kugawanywa kwa kata ambazo ukubwa wake unatatiza upatikanaji wa huduma kwa wananchi hasa Kata za Measkron, Lalaji, Laghanga na kuifanya Kijiji cha Mureru ambacho ni kikubwa sana kuwa kata.
- (iii) Kuundwa kwa vijiji vipya vya Nyasande, Merekwa, Marega, Gidagong na Nanyami.

Mheshimiwa Spika, kuhusu maslahi ya Madiwani, Wenyeviti wa Vijiji na Vitongoji; viongozi wa kuchaguliwa yaani Madiwani, Wenyeviti wa Vijiji na Vitongoji wanafanya kazi kubwa kwenye maeneo yao na muda wao mwingi unatumika kwenye kuhudumia wananchi kwenye maeneo yao. Kwa sasa Madiwani wanapata posho ambayo ni ndogo sana ila Wenyeviti wa Vijiji na Vitongoji hawapati chochote hivyo ninashauri yafuatayo yafanyike; kwanza kwa kuwa posho wanayopewa Madiwani ni

18 APRILI, 2023

ndogo sana ukilinganisha na majukumu waliyonayo, waongezewe posho.

Pia Wenyeviti wa Vijiji, Mitaa na Vitongoji watengezewe utaratibu wa kupata posho ili kufidia muda wao unaotumika kwenye shughuli za kusimamia maendeleo. Fedha za kuwalipa posho inaweza kupatikana kwa kurasimisha makusanyo yanayopatikana kwenye usimamizi wa mikataba inayofanyika ngazi za vijiji, mitaa na vitongoji kama vile kuuziana mashamba, viwanja na kukodi shamba, nyumba pia kurudisha kwa wakati sehemu ya mapato inayokusanywa na halmashaji vijijini na mitaani.

Mheshimiwa Spika, viongozi hawa wa kuchaguliwa wakishirikishwa na kutumika vizuri wataisaidi Serikali kwenye makusanyo ya kodi na mapato mengine na kuondoa ufujaji wa mapato ya Serikali inayostahili kukusanywa kw mujibu wa sheria.

Mheshimiwa Spika, kuhusu maslahi ya watumishi; kumekuwa na usumbufu mkubwa kwa watumishi kufuatilia stahiki zao ikiwepo kupandishwa madaraja, hii inaathiri kwa kiasi kikubwa sana utendaji wa watumishi husika na kuwakosesha wananchi wetu huduma walizostahili. Wapo watumishi wengi ambao hawajapandishwa madaraja kwa wakati na hakuna uwazi kwenye eneo hili ambayo ingewaepusha watumishi ufuatiliaji usiokuwa na uhakika wa lini watafanikiwa hivyo kuathiri utendaji wao.

Pia watumishi wanaoelekea kustaafu mafao na taarifa zao ziandaliwe mapema ili kupunguza shida wanazopata watumishi wanapostaafu ikiwepo kuangalia upya suala la kikokotoo kwa kushirikiana na vyama vya wafanyakazi kwani kumekuwa na malalamiko makubwa ambayo nitachangia zaidi wakati wa bajeti ya Ofisi ya Rais, Menejimenti ya Utumishi wa Umma na Utawala Bora.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, suala la uhaba wa watumishi; ili kupeleka huduma kwa wananchi kwa kiwango kinachostahili ni muhimu kuwa na watumishi wa kutosha na wenye weledi. Jimbo langu la Hanang lina upungufu mkubwa wa watumishi hasa walimu wa shule za msingi na sekondari, manesi, tatibu, wataalam wa maabara za shule za sekondari na afya pia hatuna mtaalam hata mmoja wa vifaatiba.

Mheshimiwa Spika, watendaji wa kata na vijiji ambao ni muhimu sana katika usimamizi wa shughuli za maendeleo kwenye ngazi ya vijiji na kata nako kuna upungufu mkubwa, mfano katika jimbo langu la Hanang tuna upungufu wa watengaji 37 kati ya 96 wanaohitajika na watendaji wa kata wapo 25 wakati mahitaji ni 33. Hali hii ya upungufu wa watumishi inaathiri kwa kiasi kikubwa kasi ya maendeleo ya wananchi wetu.

Ninaiomba sana Serikali ifuatilie na kutatua changamoto kubwa ya ufungufu wa watumishi iliyopo Wilayani Hanang. Aidha, kwa kuhitimisha eneo hili la watumishi, Serikali itupatie Mkurugenzi Mtendaji wa Halmashauri au imthibitische Bwana Ibrahim Mbogo anayekaimu sasa kwani toka Bi. Jenifer Omolo ateuliwe kuwa Naibu Katibu Mkuu, Wizara ya Fedha na Mipango nafasi hiyo imekuwa ikikaimiwa na inaathiri utendaji wa Halmashauri yetu ya Hanang.

Mheshimiwa Spika, miradi ya maendeleo na mgawanyo rasilimali; kwa niaba ya wananchi wa Hanang ninampongeza sana Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan, Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania kwa miradi mikubwa inayotekelezwa maeneo mbalimbali nchini na hapa chini nitataja miradi inayotekelezwa kwenye jimbo langu hasa eneo la afya, elimu na miundombinu; stendi mpya ya kisasa Mji wa Katesh; ufunguzi wa barabara mpya Masqaroda-Ngalda – Lambo - Masakta, Mogitu - Gendabi, Mulbadaw- Basodesh, Hilbadaw - Mwanga, Garawja-

18 APRILI, 2023

Gijetamog, Dawar- Ziwa Chumvi, Waama – Diloda - Mureru, barabara za Mji wa Katesh iliwepo barabara za lami; madarasa ya shule shikizi, shule za msingi na sekondari; na ujenzi wa vituo vya afya Mogitu, Hilbadaw, Bassotu, Gisambalag na zahanati mbalimbali

Mheshimiwa Spika, pamoja na mambo makubwa yaliyofanyika kama nilivyotaja hapo juu, mimi ninaamini mambo makubwa zaidi yangeweza kufanyika iwapo mgawanyo wa rasilimili ungefanyika kwa kuzingatia ukubwa wa majimbo na mahitaji halisi ya maeneo husika. Mfano jimbo langu ina kata 33 na vijiji 96 kama nilivyoieleza hapo awali bado inapata mgao mdogo wa rasilimali ukilinganisha ukubwa wake.

Mheshimiwa Spika, ninaomba sana wakati Wizara ipanga fedha za kupeleka kwenye maeneo yetu iangalie mahitaji halisi ya maeneo husika. Wananchi wamekuwa wakijitolea kwenye shughuli mbalimbali za maendeleo ambapo mpaka sasa kuna maboma mengi ya madarasa, nyumba za walimu, mabweni, zahanati ambazo hazijakamilishwa kwa muda mrefu hii inaathiri moyo wa wananchi kuchangia shughuli za maendeleo mfano Zahanati ya Dang'ayda ambayo iliwekwa jiwe la msingi mwaka 2012 na maeneo kama hayo yapo mengi kwenye jimbo langu.

Baada ya maelezo haya Wizara izingatie yafuatayo; kuongeza fedha za *TARURA* ili kujenga kilometa 10 za lami Mji wa Katesh, kujenga madaraja ya Siro, Mto Basodesh inayounganisha Gijetamog na Basodesh, Mwanga na Sasemwega, Mara na Endasak, Mbuga Sanjaya inayounganisha Kata ya Simbay na Hidet, daraja la kuunganisha Hidet na Gidahababiye, Murumba na Ghambesh, Qalosendo na Merekwa; kuendelea kuimarisha na kukarabati barabara zilizofunguliwa; pia kuendelea kufungua barabara za kuunganisha vijiji na makao makuu ya kata.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, pia kuihamisha barabara ya Bashnet – Luqmanda - Basodesh Hilbadaw - Zinga toka *TARURA* kwenda *TANROADS* kwani barabara hii kwa upande wa Singida ipo *TANROADS* pia sehemu ya Bashnet - Dareda ipo *TANROADS* hii ni barabara inaunganisha mkoa wa Manyara na Singida

Mheshimiwa Spika, kujengewa angalau zahanati tano kwa mwaka ili kuendana na mahitaji makubwa ya zahanati kwenye wilaya yetu na kuharakisha ujenzi wa vituo vya afya vya Endasak, Balangdalalu, Hidet, Nangwa, Masqaroda na kufanya tathmini kwenye kata zote ili kuboresha miundombinu ya huduma za afya kama Serikali ilivyoahidi kwa Dirma, Laghanga na Getanuwas.

Pia kukamilisha nyumba za walimu, madarasa, mabweni na zahanati ambayo maboma yake yalijengwa kwa nguvu za wananchi kwa mpango wa dharura na kuanzisha mkakati mahususi wa ujenzi wa mabweni kwenye shule za kata ambazo wanafunzi wanalazimika kupangisha vyumba mitaani (mageeto) ambayo kwa Hanang ni karibu shule zote ili kuwaokoa watoto wetu na changamoto ya malezi kwa kukaa maeneo yasiyokuwa na usimamizi ikizingatiwa vijana wanaosoma sekondari bado ni wadogo.

Mheshimiwa Spika, pia shule za sekondari za kata za Ishponga, Gendabi, Dawar na Jorodom zijengwe haraka ili kuwaondoelea adha wanayopata watoto wa maeneo tajwa ya kufuata elimu kata za jirani na kwa shida kubwa.

Mheshimiwa Spika, nihitimisha mchango wangu kwa kumshukuru Waziri wa TAMISEMI Mheshimiwa Angellah Kairuki kwa kuanza kufanyia kazi maombi tuliyowasilisha wakati tulipokutana na Wabunge wengine wa Mkoa wa Manyara kwani fedha tayari zimeshatoka kwa ajili ya ukarabati wa shule kongwe ya Gendabi, ujenzi wa shule mpya ya Dillinghang, fedha za ujenzi wa

18 APRILI, 2023

madarasa na matundu ya vyoo Basotu, Dajamedu, Diloda na Gawolol.

Mheshimiwa Spika, nawasilisha.

MHE. ABEID R. IGHONDO: Mheshimiwa Spika, hivi karibuni Serikali ilitoa mwongozo kuwa shule za Serikali na binafsi zisitishe bweni kwa madarasa ya tano, nne hadi chekechea lakini hadi sasa kuna shule zimeendelea kulazimisha watoto wa madarasa haya kukaa bweni. Jambo hili linaleta mashaka na wasiwasi kuhusu usalama wa watoto wetu hususan suala la maadili ambapo hivi sasa kuna ukatili mkubwa dhidi ya watoto wadogo hususan mashuleni. Natolea mfano wa Shule ya Msingi na Elimu ya Awali ya Ndameze iliyopo mkoani Kigoma. Ni vyema Serikali ifuatilie utekelezaji wa agizo lililotoa ili kulinda usalama wa watoto wetu.

Mheshimiwa Spika, jambo la pili ni upungufu wa watumishi hususan walimu na idara ya afya katika Halmashauri ya Wilaya ya Singida, Jimbo la Singida Kaskazini, upande wa walimu tuna upungufu wa walimu 900 na zaidi na upande wa afya tuna upungufu wa watumishi 316. Ni ombi kubwa kuwa katika ajira zilizotangazwa, Halmashauri ya Wilaya ya Singida nayo ipatiwe watumishi hawa, na upande wa utawala pia tunao upungufu mkubwa wa watendaji wa kata na vijiji.

Mheshimiwa Spika, jambo lingine naomba fedha kwa ajili ya ukamilishaji wa boma la Kituo cha Afya Ngimu ambalo limekaa miaka 14 sasa. Pia ukamilishaji wa jengo la OPD la Kituo cha Afya Kinyagigi ambapo wananchi wameshapaua, kilichobaki ni umaliziaji tu ambao makadirio ni shilingi milioni 100 tu. Aidha katika Hospitali ya Wilaya tunaomba kupatiwa *standby generator* ambalo litasaidia wakati umeme umekatika. Mara kadhaa umeme unapokuwa umekatika wagonjwa wamekuwa wakipata

18 APRILI, 2023

tabu hususan wanapojifungua na wale wanaohitaji kupumua kwa mashine.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

MHE. ABDALLAH D. CHIKOTA: Mheshimiwa Spika, nampongeza Rais kwa kutoa fedha nyingi kwa ajili ya utekelezaji wa miradi ya maendeleo katika majimbo yetu. Nampongeza Waziri na Naibu Mawaziri wake kwa kazi nzuri wanazofanya. Mchango wangu utajielekeza katika maeneo manne; kwanza ni utekelezaji wa mradi wa *TACTIC* uongezwe kasi katika makundi yote matatu ya mradi; na pili, Serikali ije na sheria ya ugatuaji (*decentralization*) ili kuwa na mipaka ya kisheria kuhusu majukumu ya Serikali za Mitaa na Serikali Kuu.

Tatu, Halmshauri ya Mji wa Nanyamba ina upungufu mkubwa wa watumishi, mahitaji ni watumishi 744 na waliopo ni 133 sawa na asilimia 19. Naomba kuwe na mpango wa haraka kupunguza upungufu huo; na nne, walimu wanaojitolea wapewe kipaumbele wakati wa kuajiri walimu wapya.

MHE. MWANTUM M. ZODO: Mheshimiwa Spika, naendelea kuishauri TAMISEMI kuwapatia watendaji wa kata mafunzo ya muda mfupi kupitia Chuo cha Utumishi wa Umma. Watendaji wa kata na vijiji ndio wasimamizi wakuu wa shughuli za Serikali kwenye maeneo yetu, watendaji wa kata na vijiji ndio wasimamizi wakubwa wa kila siku wa miradi ya maendeleo inayotekelezwa kwenye maeneo yetu, watendaji hawa ndio wakusanyaji wakuu wa ukusanyaji mapato ya halmashauri zetu, watendaji wa kata na vijiji ndio wasimamizi wakuu wa uchaguzi kwa ngazi za kata na vijiji. Mkurugenzi, Mkuu wa Idara wala DC hawawezi kuwa *site* kila siku, badala yake wanatekeleza majukumu yao ya kiofisi ya kila siku. Watendaji hawa ndio Serikali ya kwanza mwananchi wa kawaida anayokutana nayo kila siku, lakini pia ndio wanaoishi na wananchi.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, tuendelee kukuomba Mheshimiwa Waziri kutafuta fungu kwa ajili ya mafunzo haya ya watendaji kama Kamati ilivyopendekeza.

MHE. DEUS C. SANGU: Mheshimiwa Spika, naomba nichukue fursa hii kuchangia kwa njia ya maandishi kwenye bajeti hii muhimu ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI kwa kutoa ushauri muhimu sana hasa juu ya mgawanyo wa fedha za miradi zinazoletwa katika maeneo yetu.

Mheshimiwa Spika, nichukue fursa hii kumpongeza sana Mheshimiwa Rais juu ya fedha nyingi zilizoletwa kwenye jimbo langu la Kwela na hivi karibuni tumepokea fedha kwa ajili ya ujenzi wa madarasa na shule kwa shule za misingi. Kwenye Jimbo langu nakiri Halmashauri yangu kupokea fedha kwa ajili ya shule mbili zenye mikondo miwili ambapo Shule ya Motowisa A tumepokea shilingi 538,500,000 na Shule ya Tuwi iliyopo Ilemba B imeletewa shilingi 538,500,000.

Mheshimiwa Spika, pia fedha kwa ajili ya madarasa na vyoo kwenye Shule ya Laela B shilingi 75,000,000, Shule ya Kisa Kata ya Milepa shilingi 75,000,000, Shule ya Nankanga shilingi 100,000,000, Shule ya Kaoze shilingi 69,100,000, Shule ya Kinambo Kata ya Milepa shilingi 75,000,000 hivyo kufanya jumla kuu kuwa shilingi 1,497,100,000. Tunaishukuru sana Serikali ya Awamu ya Sita inayoongozwa na Dkt. Samia Suluhu Hassan.

Mheshimiwa Spika, pamoja na kupokea fedha hizi naomba kuleta kwako Mheshimiwa Waziri wa TAMISEMI mapendekezo ya mgawanyo wa madarasa kwa awamu zijazo kwani Jimbo la Kwela ni kubwa sana lina kata 27 na kila kata wamejitahidi sana wamejenga maboma ya zaidi ya miaka mitano. Ushauri wangu kwamba kwa wakati mwingine Serikali ione kuna haja ya kufanya

18 APRILI, 2023

mgao walau kila mahali waweze kupata kidogo kwani shida na uhaba upo kila mahali ndani ya Jimbo la Kwela.

Mheshimiwa Spika, kwa mfano maeneo ambayo mmepeleka fedha za *BOOST* ndio hayo hayo yalipata fedha za *SEQUIP* kwenye sekondari. Hii inapelekea maeneo mengine kuona kama wametengwa. Pamoja kwamba mnaweza kuwa mnatumia takwimu, lakini suala la kuleta usawa ni muhimu sana kwani kila eneo wanataka kupata walau fedha kidogo toka Serikali Kuu.

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumuomba Mheshimiwa Waziri wakati mwingine wanapotaka kupeleka fedha za miradi huko majimboni watushirikishe ili tuweze kushauriana, tofauti na sasa hivi wanaleta fedha ambayo badala ya kutuleta pamoja inasababisha mipasuko ya kimaeneo hasa kwa majimbo yetu kama Jimbo la Kwela ambalo jiografia yake ni ngumu sana. Kwa mfano awamu hii ya *BOOST* mapendekezo yetu hayakuzingatiwa na Wizara kabisa badala yake wametumia takwimu zao walizonazo Wizarani. Kwa mfano mapendekezo yetu ya mradi ya *BOOST* yaligusa kila eneo kwa kuzingatia uhitaji wa maeneo kama nilivyoaanisha kwenye jedwali hapa chini.

Halmashauri ya Wilaya ya Sumbawanga
Mapendekezo ya bajeti ya ujenzi wa vyumba vya madarasa kwa fedha za Programu ya Elimu ya Lipa kwa Matokeo (*EP4R/BOOST*) kwa mwaka 2022/2023

KATA	SHULE	CHANZO	IDADI YA MADARASA	KIASI	JUMLA
MPUI	ILEMBO	EP4R/BOOST	3	20,000,000	60,000,000
KAPENTA	IWELYAMVULA	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
SANDULULA	JANGWANI	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
LAELA	KAMNYALILE	EP4R/BOOST	3	20,000,000	60,000,000

18 APRILI, 2023

LYANGALILE	KAZIKATONTO	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
KASANZAMA	LAELA "B"	EP4R/BOOST	2	20,000,000.00	40,000,000
KIPETA	LEGEZA	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
MPUI	LYANGALILE	EP4R/BOOST	3	20,000,000	60,000,000
MILEPA	MAENJE	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
KAENGESA	MKUNDA	EP4R/BOOST	3	20,000,000	60,000,000
KAPENTA	MKUSI	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
KALAMBAZITE	MLOMBO	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
KALUMBALEZA	MNAZI MMOJA	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
MIANGALUA	MOVU	EP4R/BOOST	3	20,000,000	60,000,000
MPWAPWA	MPWAPWA	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
MNOKOLA	MTETA	EP4R/BOOST	3	20,000,000	60,000,000
LAELA	MTINDILO	EP4R/BOOST	3	20,000,000	60,000,000
MWADUI	NKWILO	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
MUZE	RUKWA	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
MSANDA	SONGAMBELE	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
MUUNGANO	AZIMIO				
MTOWISA	SONTAUKIA	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
KAOZE	TULULU	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
KIPETA	MPONA	EP4R/BOOST	2	20,000,000	40,000,000
JUMLA					1,060,000,000

Mheshimiwa Spika, naomba sana Wizara ingalie namna ya kugusa maeneo yote kama nilivyoainisha ili kila eneo au kila kata wapate walau madarasa mawili au matatu.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja na ahsante sana.

18 APRILI, 2023

MHE. ALLY M. KASSINGE: Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa kutupa neema ya uzima hata nikapata nafasi ya kuchangia Bajeti ya Ofisi ya Rais-TAMISEMI.

Mheshimiwa Spika, nitumie fursa hii pia kumpongeza Mheshimiwa Rais, Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa kutufanyia makubwa sisi wananchi wa Jimbo la Kilwa Kusini. Kupitia *TARURA*, tumeweza kuongezewa fedha za barabara kutoka wastani wa shilingi milioni 500 kwa mwaka mpaka wastani wa shilingi bilioni 1.5 kwa mwaka.

Mheshimiwa Spika, kutokana na ongezeko la bajeti ya barabara tumeweza kujenga barabara kwa kiwango cha changarawe ili angalau zipitike kipindi kirefu cha mwaka. Kwa kutolea mfano wa barabara hizo ni kama vile Hoteli Tatu – Pande – Lihimalyao; Naiwanga - Likawage na Kikole - Mitole. Aidha, tumeweza kujenga barabara kwa kiwango cha lami kutoka Lumumba hadi Mnazi Mmoja kiasi cha kilometa 0.7 pale Kilwa Masoko. Napendekeza barabara hii iongezewe fedha kwa mwaka huu wa 2023/2024 ili ifike Kilwa Sekondari kwa kiwango cha lami. Napendekeza pia barabara ya Dodoma One (Dodoli) iunganishwe na barabara hii ya Sekondari.

Mheshimiwa Spika, tunaomba bajeti ya *TARURA* iongezwe ili kuendelea kukarabati barabara zetu ili zipitike kipindi kirefu cha mwaka.

Mheshimiwa Spika, tunashukuru kwa upande wa Hospitali yetu ya Wilaya ya Kinyonga tumeweza kupatiwa jengo la dharura na kupokea fedha shilingi milioni 900 kwa ajili ya kujenga maabara, jengo la upasuaji na x-ray. Tunaomba kuongezewa fedha kwa bajeti hii ili kujenga uzio na kukarabati wodi.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, niombe kupitia bajeti hii Kata za Likawage na Lihimalyao ziweze kujengewa vituo vya afya kwani ni kata za pembezoni na ziko mbali kutoka maeneo ya vituo vya kutolea huduma za afya.

Mheshimiwa Spika, tunashukuru kwa kupata Shule ya Sekondari Ngome pale Kilwa Masoko kupitia Mpango wa *SEQUIP*. Tunaomba Serikali ikamilishe shilingi milioni 130 zilizobaki ili kukamilisha miundombinu katika shule hii. Tunaomba mpango huu uendelee kwa kujengewa shule ya sekondari katika eneo la Singino, Kata ya Kivinje - Singino ili kupunguza mrundikano wa wanafunzi katika Shule ya Sekondari Kivinje.

Mheshimiwa Spika, katika mpango wa Serikali kupeleka magari ya kusafirisha wagonjwa ambayo TAMISEMI itapeleka angalau gari moja kwa kila halmashauri, naomba Halmashauri ya Wilaya ya Kilwa ipatiwe magari mawili ili gari moja lipelekwe kwa ajili ya Kituo cha Afya Nanjirinji.

Mheshimiwa Spika, mwisho nitumie fursa hii kuipongeza Ofisi ya Rais-TAMISEMI kwa kuanzia na Waziri wa Nchi Mheshimiwa Angellah Kairuki, Naibu Mawaziri, Mheshimiwa Deo Ndejembu na Mheshimiwa Dkt. Festo Dugange. Nimpongeze pia Katibu Mkuu na Naibu wote pamoja na Wakuu wa Mikoa akiwemo RC wangu Mheshimiwa Zainabu Telak. Nipongeze pia Wakuu wa Wilaya akiwemo DC wangu Mheshimiwa Christopher Ngubiagai na Mkurugenzi wangu Bwana Ngilangwa na Baraza la Madiwani la Halmashauri ya Wilaya ya Kilwa, kwa kweli wanachapa kazi.

Mheshimiwa Spika, naunga mkono hoja.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, tumefika mwisho wa kipindi chetu cha kwanza kwa siku ya leo, kwa hiyo tutaendelea mchana tutakaporejea na tutaanza na wachangiaji wawili kwa

18 APRILI, 2023

maana ya Naibu Mawaziri halafu mtoa hoja atahitimisha halafu tutaendelea wakati huo.

Mheshimiwa Mwita Waitara, kwa sababu ni mwongozo, nitakupa nafasi baadaye leo.

Waheshimiwa Wabunge, baada ya kusema hayo, nasitisha shughuli za Bunge mpaka saa 10.00 alasiri leo.

(Saa 7.02 Mchana Bunge lilisitishwa hadi Saa 10.00 Jioni)

(Saa 10.00 Jioni Bunge Lilirudia)

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, tukae.

Katibu.

NDG. PAMELA PALLANGYO- KATIBU EZANI:

HOJA ZA SERIKALI

Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kwa Mwaka wa Fedha 2023/2024

(Majadiliano Yanaendelea)

SPIKA: Mheshimiwa Dkt. Festo Dugange atafuatiwa na Mheshimiwa Deo Ndejemi na Mtoa hoja ajiandae.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DKT. FESTO J. DUGANGE): Mheshimiwa Spika, ahsante sana. Kwanza nichukue fursa hii kumshukuru Mwenyezi Mungu kwa neema ya afya na uzima, pili, nitumie fursa hii kumshukuru sana Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan Rais wa Jamhuri wa Muungano wa Tanzania kwa kuendelea kunipa imani

18 APRILI, 2023

ya kuhudumu katika dhamana hii muhimu sana ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI, ninamhakikishia Mheshimiwa Rais kwamba nitaendelea kuchapa kazi kwa juhudi, maarifa na weledi wa hali ya juu.

Mheshimiwa Spika, tatu ninamshukuru sana Mheshimiwa Waziri wa Nchi Ofisi ya Rais - TAMISEMI, Mheshimiwa Angellah Jasmine Kairuki kwa uchapakazi wake na umahiri mkubwa, pia ninakushukuru sana Mheshimiwa Spika kwa uongozi wako mahiri sana wa kuliongoza Bunge letu Tukufu na kwa kweli unalitendea haki nafasi hiyo ambayo Bunge hili limekupa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ninawashukuru sana wananchi wa Jimbo la Wanging'ombe kwa imani waliyonipa na ushirikiano wanaoendelea kunipa na niwahakikishie kwamba tutaendelea kuchapa kazi kuhakikisha tunaendelea kutatua changamoto mbalimbali katika Jimbo la Wanging'ombe.

Mheshimiwa Spika, hoja nyingi zimetolewa na Waheshimiwa Wabunge, nianze kwa kusema kwamba hoja zote ambazo zimetolewa mapendekezo, ushauri na maoni, Ofisi ya Rais - TAMISEMI tumeyapokea na tutakwenda kuyafanyia kazi kwa ujumla wake.

Mheshimiwa Spika, kuna baadhi ya hoja kwa sababu ya muda nitaomba nizipitie. Hoja ya kwanza ilikuwa ni pamoja na kuboresha mfumo wa kukaa mara kwa mara Ofisi ya Rais, TAMISEMI na Wizara ya Afya kuhusu upatikanaji wa dawa, vitendanishi na vifaatiba kupitia Bohari ya Dawa - MSD. Naomba niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge kwamba Serikali ilikwishaweka utaratibu wa Wizara hizi mbili kukaa kila robo mwaka na kufanya tathmini ya upatikanaji wa dawa lakini pia mfumo wa usambazaji na tutahakikisha tunaendelea kufanya hivyo ili kuondoa changamoto ya upungufu wa dawa katika vituo vyetu pia kuongeza ufanisi wa kupeleka dawa na vitendanishi katika vituo vyetu.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, mfumo ambao unatumika kwa sasa ni wa *electronic* ambao unasaidia kituo cha afya na wahudumu kuweza kuomba dawa kutoka kwenye kituo chao moja kwa moja kwenda kwenye Bohari ya Dawa na Bohari ya Dawa kuleta dawa katika kituo husika bila kulazimika mtumishi kusafiri kwenda kwenye kituo husika. Kwa hiyo, tutaendelea kuboresha mfumo huu wa *ki-electronic* katika eneo hilo.

Mheshimiwa Spika, hoja nyingine ilikuwa ni suala la kuweka michoro inayofanana katika majengo yetu ya Serikali, majengo ya Ofisi za Waheshimiwa Wakuu wa Mikoa, Wakuu wa Wilaya lakini wa Halmashauri na nyumba za Wakuu wa Idara. Serikali ilikwishaifanya mapitio ya michoro yote ya majengo rasmi ya Serikali kuanzia ngazi ya Mikoa mpaka ngazi za Halmashauri lakini tunaenda hadi ngazi za Kata Ofisi za Watendaji wa Kata na Watendaji wa Vijiji tutakuwa na ramani moja ambayo itakuwa *standard* kwa nchi nzima ili kuleta *uniformity* lakini pia kuwa na msawazo sawa wa gharama za ujenzi.

Mheshimiwa Spika, kuhusiana na suala la hospitali zetu na vituo vya huduma za Afya. Ni kweli Waheshimiwa Wabunge tulio wengi tumechangia juu ya umuhimu wa kuwa na vituo vya afya katika Kata zetu za kimkakati lakini pia katika Tarafa za kimkakati vilevile kuwa na zahanati katika vijiji. Serikali imefanya kazi kubwa sana katika kipindi cha miaka miwili cha uongozi wa Mheshimiwa Dkt. Samia Suluhu Hassan sote ni mashuhuda katika Majimbo yetu kila sehemu, zimejengwa zahanati kwa wingi, Vituo vya Afya, Hospitali za Halmashauri, majengo ya dharula *EMD*, *ICU* na Vifaatiba kwa wingi sana.

Mheshimiwa Spika, kipaumbele cha Serikali kwa sasa ni kuhakikisha yale majengo ambayo tayari yamejengwa lakini hayajakamilika, yanakamilika kwanza ili yaanze kutoa huduma za kutosha kwa maana ya uwezo wao katika vituo hivyo na baadae tuweze kwenda kwenye ujenzi wa vituo vingine. Kwa hiyo,

18 APRILI, 2023

niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge tunatambua uwepo wa Kata za Kimkakati na Tarafa za Kimkakati ambazo bado hazijapata vituo vya afya na zahanati lakini baada ya kumaliza kipaumbele cha ukamilishaji basi tutakwenda kwenye ujenzi wa vituo hivyo.

Mheshimiwa Spika, kuhusu suala la Mheshimiwa Deus Sangu la hospitali ya Halmashauri. Kwa mujibu wa sera ya Wizara ya Afya hospitali ya Halmashauri inakuwa moja katika Halmashauri. Kwa kuwa, Halmashauri ya Sumbawanga tayari ina hospitali ya Halmashauri na kwa kuwa Serikali inatambua na kuthamini afya za wananchi wa Laela tunapeleka pale fedha Shilingi 500 kwa ajili ya ujenzi wa kituo cha afya Laela ili wananchi wasifuate umbali mkubwa kilometa 180 kwenda kupata huduma katika kile Kijiji cha Mto Wisa.

Mheshimiwa Spika, kuhusiana na hoja hii, imechangiwa na Waheshimiwa wengi ya vifaatiba. Serikali katika kipindi cha miaka hii miwili imepeleka fedha kwa ajili ya ununuzi wa vifaatiba katika vituo vyetu vyote vilivyo kamilika na kazi ya usambazaji wa vifaa unaendelea na niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge zoezi la kupeleka vifaatiba ni endelevu ili kuwezesha vituo vyetu hivi kutoa huduma bora za Afya kwa wananchi wetu. Kwa hiyo, suala hili linaendelea na kwenye bajeti ya mwaka ujao wa fedha, fedha zimetengwa kwa ajili ya kuendelea kununua vifaatiba.

Mheshimiwa Spika, kuhusiana na suala la mpango wa ukamilishaji wa vituo lakini na vifaatiba na hospitali ya Halmashauri ya Mji wa Mbinga ambayo Mheshimiwa Mbunge ameisemea, ile ni moja ya hospitali kongwe 19 ambazo zimetengewa fedha lakini mwaka ujao wa fedha zimetengewa Shilingi Milioni 900 kwa ajili ya kuifanyia ukarabati na upanuzi, niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge Serikali ilikwisha ainisha hospitali zote kongwe na chakavu pia vituo vya afya vyote vikongwe na chakavu kwa ajili ya kuendelea kutenga fedha kwa

18 APRILI, 2023

awamu ili viweze kuboreshwa na viendeleo kutoa huduma stahiki kwa wananchi.

Mheshimiwa Spika, hospitali ya Halmashauri ya Mji wa Bunda ambayo changamoto yake ni kwamba majengo yale hayajakamilika, hii inafanana na hospitali nyingi za Halmashauri na ambazo zilipewa fedha kipindi cha mwaka 2018/2019, 2019/2020 lakini Serikali imeshafanya tathmini iko hatua za mwisho za ukamilishaji wa mahitaji halisi ya gharama za ukamilishaji wa vile vituo na hospitali na fedha itatafutwa kwenda kukamilisha majengo yote ambayo hayajakamilika likiwemo hili la hospitali ya Halmashauri ya Bunda Vijijini, Halmashauri ya Mlele na maeneo mengine ambayo hospitali zina sura ya aina hiyo.

Mheshimiwa Spika, kuhusiana na wananchi kukosa huduma kutokana na miradi kutokamilika pamoja na Serikali kupeleka fedha, Serikali imeshaweka utaratibu mzuri wa kuhakikisha kwanza wale wanaohusika na upotevu wa fedha za Serikali hatua stahiki za kinidhamu na kisheria zinachukuliwa kwao pia hatua za kisheria zinafuatwa na kuhakikisha kwamba hakuna watumishi ambao watakuwa wanatumia vibaya pesa za Serikali, lakini pili yale majengo ambayo hayajakamilika sasa ndio hayo ambayo yanatafutwa fedha kwa ajili ya kwenda kuyakamilisha.

Mheshimiwa Spika, kuhusiana na suala la wazabuni kuwa na madeni, Serikali ilishatoa maelekezo kwamba Halmashauri au taasisi yoyote ya Serikali kabla ya kutangaza zabuni lazima ijiridhishe kwamba kwanza kuna bajeti ya shughuli hiyo lakini pili fedha zipo ili zabuni ikitolewa fedha zile ziweze kuwa zinapatikana na kulipwa kwa wakati ili kuepusha usumbufu kwa wazabuni lakini pia kuepuka kutengeneza madeni ya Serikali yasiyo ya lazima. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kuhusiana na suala la utawala bora ambalo Waheshimiwa Wabunge wengi sana wamechangia lakini

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Mrisho Gambo aliongea kuhusu suala la ubadhirifu mkubwa katika Halmashauri ya Jiji la Arusha.

Mheshimiwa Spika, hatua zimeshaanza kuchukuliwa na ndiyo maana Wakuu wa Idara kadhaa tayari wameshachukuliwa hatua za kisheria na kinidhamu lakini aliyekuwa Mkurugenzi alishachukuliwa hatua za Kisheria na taratibu zinaendelea, pia tutaendelea kuchukua hatua kwa wote ambao watathibitika kuhusika kwa namna moja ama nyingine katika matumizi ambayo siyo sahihi ya fedha za Serikali. Kwa hiyo, niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge Serikali iko macho katika eneo hili na kazi inaendelea kufanyika na kuhakikisha kwamba tunatenda haki katika maeneo hayo.

Mheshimiwa Spika, kuhusiana na suala la upatikanaji wa dawa katika vituo vyetu. Kwa kiasi kikubwa upatikanaji wa dawa umeendelea kuimarika lakini tunatambua bado kuna changamoto ya upungufu wa baadhi ya dawa muhimu na hususan dawa za matibabu kwa wazee lakini pia watoto chini ya miaka mitano na wakina mama wajawazito. Mpango wa Serikali, Ofisi ya Rais TAMISEMI kwa kushirikiana na Wizara ya Afya tumeshaweka mkakakti wa kuainisha dawa muhimu ambazo zinatoka kwa wingi zaidi ili tuhakikishe kwamba dawa hizo zinapatikana kwa wingi kwenye vituo vyetu lakini tumeongeza orodha ya dawa zote muhimu kutoka 33 hadi 241, hii itasaidia kuhakikisha kwamba wananchi sasa wana wigo mpana wa kupata dawa katika maeneo hayo kuliko ilivyokuwa huko nyuma.

Mheshimiwa Spika, nihitimishe kwa kukushukuru sana na kuwashukuru sana Waheshimiwa Wabunge na kuhakikishia kwamba Ofisi ya Rais, TAMISEMI tunakwenda kutekeleza haya yote kuhakikisha tunaboresha huduma kwa jamii.

Mheshimiwa Spika, naomba kuunga mkono hoja, ahsante sana. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Deo Ndenjembi na Mtoa hoja ajiandae.

NAIBU WAZIRI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA (MHE. DEOGRATIUS J. NDEJEMBI): Mheshimiwa Spika, kwanza kabisa naomba nianze kwa kumshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa Rehema kwa kutujalia zawadi hii ya uhai na kuweza kuiona siku hii ya leo. Pili nitumie nafasi hii mbele ya Bunge lako Tukufu kumshukuru Rais wa Jamhuri ya Muungano wa Tanzania Dkt. Samia Suluhu Hassan kwa kuendela kuwa na imani na mimi kwa kuiteua kuwa Naibu Waziri wa Nchi katika Ofisi yake Tawala za Mikoa Serikali za Mitaa kumsaidia Mheshimiwa Angellah Jasmine Kairuki hapa TAMISEMI, ni imani kubwa sana, ni imani kubwa sana.

Mheshimiwa Spika, vilevile nitumie nafasi hii kuwashukuru sana wananchi wa Jimbo la Chamwino hapa Mkoani Dodoma, kwa imani yao ambayo wanayo kwangu mimi kama Mbunge wao na niwaahidi tu wanachamwino kuendelea kuwatumikia kama vile ambavyo wanatarajia kutoka kwa Mbunge wao na tutaendelea kushirikiana kila siku katika changamoto mbalimbali za Jimbo letu la Chamwino.

Mheshimiwa Spika, nikienda moja kwa moja kwenye hoja mbalimbali ambazo Wabunge walizizungumza humu ndani, karibia kila Mbunge aliyesimama humu alizungumzia suala la barabara kupitia *TARURA*. Waheshimiwa Wabunge, wengi mlisifu sana jitihada ambazo zimefanyika na taasisi ya *TARURA* nchini ya *Engineer Seif*, niwatoe mashaka Waheshimiwa Wabunge, ninyi mmekuwa ni mashahidi kwamba ndani ya mwaka mmoja *TARURA* imefanya kazi kubwa sana kwenye Majimbo yetu, kuhakikisha barabara zinapitika kwa kuhakikisha madaraja yanapitika.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, mtakumbuka mwaka mmoja na nusu ama miwili iliyopita kabla ya Serikali hii ya Awamu ya Sita kuingia madarakani, *TARURA* walikuwa na bajeti ya Bilioni 257 tu, lakini ni utashi wake Rais wetu Dokta Samia Suluhu Hassan, aliona namna ifanyike kuweza kuongezea *TARURA* fedha. Fedha ile imekwenda kuleta mabadiliko makubwa ambayo huenda tungeyasubiri kwa miaka mingine 10 au 15 kuweza kufikia utengenezaji wa barabara kama tulivyofikia sasa.

Mheshimiwa Spika, Waheshimiwa Wabunge wote mmesema fedha *TARURA* haitoshi, niwatoe mashaka katika mwaka huu wa fedha bajeti imeachwa vilevile kama ilivyokuwa mwaka jana na tunakwenda kutekeleza miradi yenye thamani ya Bilioni 838 kwa fedha za ndani na fedha za nje kutoka *TARURA*. Hii ina maana kila mmoja wetu humu kwenye Jimbo lake na kwenye Mkoa wake anaenda kufikiwa na taasisi yetu ya *TARURA*.

Mheshimiwa Spika, Watanzania mamilioni na mamilioni wanaenda kufikiwa na *TARURA* na ninaamini mwakani tukirudi hapa kama ambavyo walikuwa wakimpongeza Mkurugenzi Mkuu wa *TARURA* na Mheshimiwa Waziri wa TAMISEMI, Waheshimiwa Wabunge hapa mtazidi kutoa pongezi hizo katika bajeti ambayo inafuata.

Mheshimiwa Spika, kitu ambacho naweza nikasema kwa niaba ya Waziri wa Nchi Ofisi ya Rais, TAMISEMI ni kutoa *commitment* yetu ya usimamizi wa miradi hii. Tutahakikisha hakuna ubadhilifu, tutahakikisha inaenda kukamilika kwa wakati, vilevile tutahakikisha *value for money* inakuwepo katika miradi hii yote ya barabara ambayo ipo.

Mheshimiwa Spika, kuhusu suala la elimu, Waheshimiwa Wabunge wengi wamezungumzia, nakumbuka Mheshimiwa Vedastus Manyinyi Mathayo Mbunge wa Jimbo la Musoma Mjini alizungumzia suala la madawati, madarasa yamejengwa mengi

18 APRILI, 2023

sana, lakini tukumbuke katika mwaka wa 2021/2022 katika madarasa ya UVIKO tayari madawati 794,000 yaliweza kutengenezwa kuendana na madarasa yale yaliyojengwa na UVIKO-19 katika shule za sekondari. Pia madawati 45,000 kwa shule za msingi.

Mheshimiwa Spika, ni *commitment* ya Serikali, ni *commitment* ya Ofisi ya Rais – TAMISEMI, kuhakikisjha kwamba utengenezaji wa madawati unaendana na madarasa yaliyopo. Ninyi ni mashahidi hivi sasa kila eneo la nchi yetu limeguswa na madarasa mapya katika sekondari, katika mradi wa *BOOST* ambao unaenda kuanza hivi karibuni na Waheshimiwa Wabunge wote, Mheshimiwa Waziri wangu Angella Jasmine Kairuki amewapa barua ya kuonesha mradi wa *BOOST* unapoenda kugusa katika Majimbo yenu. Tutahakikisha yale madarasa yanayojengwa vilevile yanaenda kuwa na madawati ya kutosha, kwa hiyo niwatoe mashaka Mheshimiwa Vedastus Manyinyi Mathayo na Waheshimiwa Wabunge wengi mliozungumzia suala zima la madawati.

Mheshimiwa Spika, katika miradi hii ambayo pia imekuwa ikitekelezwa ya madarasa yale ya Milioni 470 katika Majimbo na Wilaya zetu niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge tunaenda kuisimamia kikamilifu ikamilike na watoto walio dhamiriwa kuingia kwenye Shule zile waweze kuingia kwa wakati. Kuna wengi wenu hapa ni mashahidi shule zile zimeshaanza kupokea wanafunzi, kuna zingine ambazo ziko mwishoni kwenye ukamilishaji. Sisi kama timu ya Ofisi ya Rais - TAMISEMI tutahakikisha shule zile zinaenda kukamilika vizuri, awamu inayokuja vilevile tutahakikisha changamoto zilizojitokeza katika awamu hii ya kwanza basi haziendi kujitokeza zile ambazo zinakuja kwa kila Halmashauri shule za Milioni 470.

Mheshimiwa Spika, mwisho kabisa ni kwenye shule hizi za wasichana za *A-Level* ambazo zimeshajengwa 10 za kwanza

18 APRILI, 2023

katika Mikoa Kumi ya mwanzo, awamu ya pili tunaenda kwenye Mikoa Mitano halafu tutakuja kumaliza kwenye Mikoa iliyobaki. Niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge, tunakwenda kuhakikisha sasa fedha zinapofika kule zinatumika mara moja hakuna ucheleweshaji kama maeneo mengine ambavyo yalikuwa yamejitokeza, vilevile tunaenda kuhakikisha zile changamoto zilizojitokeza katika awamu ya kwanza ya hizi shule Kumi ambazo Bilioni 30 imekwenda kila Mkoa Bilioni Tatu changamoto zile hazijitokezi tena. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba kumaliza kwa kuunga mkono hoja, ahsante.*(Makofi)*

SPIKA: Ahsante sana. Mheshimiwa Angellah Jasmine Kairuki, Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa aje ahitimishe hoja yake. *(Makofi)*

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Spika, awali ya yote nichukue nafasi hii kumshukuru Mwenyezi Mungu mwingi wa Rehema aliyetuwezesha sote kuweza kufikia hatua hii ambako hatimaye naweza kuhitimisha hoja hii ya Makadirio ya Mapato na Matumizi ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI kwa mwaka wa fedha 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, kipekee ninashukuru na ninakupongeza sana wewe binafsi, Naibu Spika na Wenyeviti wote wa Bunge kwa uongozi wenu mahiri ambao umetuwezesha na umewezesha Bunge lako Tukufu kuweza kujadili hotuba ya bajeti ya Ofisi ya Rais - TAMISEMI kwa weledi mkubwa sana. Aidha, nichukue nafasi hii kuweza kuwapongeza na kuwashukuru sana Waheshimiwa Wabunge wote walioweza kuchangia hoja hii, takribani Wabunge 96 wameweza kupata nafasi ya kuweza kuchangia hoja hii, kwa kweli tunawashukuru sana.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kwa hakika maoni na ushauri uliotolewa na Waheshimiwa Wabunge utatusaidia sana kuweza kupata mwelekeo wa kuweza kusimamia vizuri zaidi utekelezaji wa mpango wetu na bajeti kwa mafungu yetu yote 28 ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI hatimaye kuweza kuimarisha utoaji wa huduma zetu kwa wananchi.

Mheshimiwa Spika, nitakuwa sijatenda haki na nitakuwa mchoyo wa fadhila endapo sitaweza kuishukuru Kamati yetu ya Kudumu ya Bunge ya Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa inayoongozwa na Mheshimiwa Dennis Lazaro Londo, Mbunge wa Jimbo la Mikumi pamoja na Makamu Mwenyekiti wake Mheshimiwa Nyamoga Mheshimiwa Mbunge wa Kilolo na Waheshimiwa Wajumbe wote wa Kamati kwa umahiri wao, kwa weledi wao na namna ambavyo wameendelea kushiriki katika kupendekeza na kutushauri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kipekee napenda pia kuwashukuru Mawaziri wote ambao wameweza kuwa nami pamoja na wenzangu katika kuhakikisha kwamba tunaweza pia kuhitimisha hoja hii vizuri sana.

Mheshimiwa Spika, kipekee pia napenda kuwashukuru Wabunge wote, lakini zaidi pongezi. Pongezi mlizozitoa, naomba sana zimrejee Mheshimiwa Rais Wetu Mpendwa, ambaye ndiye ametuwezesha sisi kwa maelekezo yake na msukumo wake kuweza kuyafikia yote haya tuliyafanya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, zaidi nashukuru kwa pongezi kwake mlizozitoa na kwa namna ambavyo nanyi pia katika mafanikio yote haya hayawezi kupatikana bila ninyi wenyewe Waheshimiwa Wabunge, Waheshimiwa Madiwani, Watendaji mbalimbali katika ngazi zote za msingi, lakini bila kuwasahau Waheshimiwa sana Wakuu wetu wa Mikoa, Wakuu wetu wa Wilaya, Wakurugenzi wetu wote wa Halmashauri, Makatibu

18 APRILI, 2023

Tawala wetu wote wa Mikoa na wa Wilaya. Kipekee nawashukuru sana Wenyekiti wetu wote wa Halmashauri pamoja na Mameya. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, vile vile nitakuwa sijatenda haki endapo nitashindwa kuwashukuru Manaibu Waziri wangu kwa kazi kubwa ambayo wameifanya. Wameweza kuonesha uwezo na umahiri Mkubwa. Nampongeza sana Mheshimiwa Dkt. Dugange kwa kazi kubwa ambayo amekuwa akiendelea kuifanya ikiwa ni pamoja na ufuatiliaji. Vile vile nampongeza na kumkaribisha tena Mheshimiwa Ndejemi, hata kwa leo mmeona kwa muda mfupi tu aliokaa Wizarani, namna ambavyo yuko mahiri na ana weledi mkubwa sana. Kwa kweli nawashukuru, na bila ya wao kwa hakika nisingeweza kuwasilisha hotuba hii. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, vile vile nitakuwa sijatenda haki nisipomshukuru Katibu Mkuu Ndg. Adolf Nduguru pamoja na Manaibu Katibu Wakuu wote, Dkt. Msonde, Dkt. Mahela pamoja na Dkt. Mtwale; Makamishina wote, Wenyekiti wote wa Bodi za taasisi zetu, na vile vile Watendaji Wakuu wa taasisi zilizoko chini ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI, Wakurugenzi wote, na wafanyakazi wote walioko chini ya Ofisi ya Rais (TAMISEMI) na taasisi zetu. Kwa kweli nawashukuru sana kwa kazi kubwa. Kwa hakika nadhani wenyewe wamejionea maandalizi waliyoyafanya na wameweza kuona matokeo.

Mheshimiwa Spika, zaidi tunawashukuru sana Waheshimiwa Wabunge. Endapo kuna sehemu tutakuwa tumewakwaza, tunawaomba radhi, haikuwa nia yetu, na tutaendelea mwaka hadi mwaka kuweza kuboresha ili kufikia viwango na matarajio ambayo mnayo katika Ofisi ya Rais, TAMISEMI.

Mheshimiwa Spika, naomba nisitaje majina moja moja, maana yake nikisema yote 96 niweze kutaja, nitakuwa sijatendea haki muda wako. Napenda tu kufanya muhtasari kwa hoja

18 APRILI, 2023

takribani 16 za aina mbalimbali zilizojitokeza. Ipo hoja ya Uboreshaji wa huduma ya elimu Msingi na Sekondari; kulikuwa kuna hoja kuhusiana na kukamilishaji wa maboma ya elimu na utoaji wa huduma za afya msingi; miundombinu chakavu ya shule za msingi na uhaba wa matundu ya vyoo na madawati; uhaba wa nyumba za watumishi katika ngazi ya elimu msingi na afya msingi; uimarishaji na ubora wa huduma ya afya ngazi ya msingi; maoni mbalimbali kuhusu kuanzishwa kwa daraja jipya au kundi jipya ambapo Halmashauri 56 wamo kuhusiana na wao kuchangia kiwango cha asilimia 20 katika miradi ya maendelo kutoka mapato ya ndani yasiyolindwa; na uhitaji wa watumishi na utaratibu wa ajira.

Mheshimiwa Spika, hoja nyingine ilihusu watumishi wanaojitolea; nyongeza ya posho ya Waheshimiwa Madiwani na Wenyeviti wa Vijiji na Mitaa; hitaji la ongezeko la bajeti kwa ajili ya wakala wetu wa wa *TARURA*; wingi wa miradi isiyokamilika na ubadhirifu wa fedha; kuongeza bajeti kwa ajili ya uendelezaji ya miundombinu ya barabara; utekelezaji wa ahadi za viongozi; uwezeshaji wa wananchi kiuchumi kupitia asilimia 10 ya mapato ya ndani; uimarishaji wa ukaguzi wa ndani; na ufuatiliaji wa tathmini ya miradi ya maendeleo na ufuatiliaji wa fedha.

Mheshimiwa Spika, kwa kuzingatia hayo maeneo niliyoyabainisha, kwa uchache, napenda sasa kuchukua nafasi hii kuweza kutoa ufafanuzi wa hoja mbalimbali kama ambavyo zimetolewa na Kamati, na Waheshimiwa Wabunge katika kujadili Bajeti ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI kwa mwaka 2023/2024.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa na hoja ya Kamati kupitia Mheshimiwa Londo ambapo walituelekeza kuona ni namna gani tunaweka vipaumbele na hasa katika matumizi ya fedha hizi za uwajibikaji wa makampuni yenye leseni katika HakiMadini au CSR. Vile vile kabla ya kupokea kwa fedha hizo, alishauri tuangalie vipaumbele, na kuona ni kwa namna gani fedha hizi zinaweza

18 APRILI, 2023

kutumika na kufanya tathmini kuhusu maeneo yote ambayo yamenufaika na fedha hizi; na pia kuwa na mwongozo mzuri wa matumizi ya fedha hizi za CSR.

Mheshimiwa Spika, napenda tu kusema tunapokea ushauri na tunashukuru. Kwa kweli ni hoja ambayo wamekuwa wakiisemea kwa uzito wa kipekee na kwa kweli tumewaelewa na tunaiona hoja yao.

Mheshimiwa Spika, utaratibu wa utoaji wa fedha hizi za uwajibikaji wa Makampuni ya Madini katika jamii, unaongozwa na sheria kupitia kifungu cha 105 cha Sheria yetu ya Madini na hasa kifungu kile kidogo cha (2) ambacho kinaelekeza kabisa, kampuni ambayo itakuwa na HakiMadini inatakiwa iandae Mpango wa Mwaka wa Uwajibikaji wa Kampuni katika Jamii. Pia inatakiwa iandae kwa pamoja na Halmashauri husika ambako shughuli zile za madini zinafanyika. Baada ya hapo, wanatakiwa wawasilishe kwa kushauriana na Waziri anayesimamia masuala ya TAMISEMI pamoja na Waziri wa Fedha na hatimaye kwa baadaye inaweza kuidhinishwa kwa utaribu mahususi.

Mheshimiwa Spika, napenda tu kuwahakikishia Waheshimiwa Wabunge kwamba tunaendelea, na wiki mbili zilizopita tumepokea Mpango wa Mwaka kwa upande wa GGM kwa Halmashauri ya Geita Mji na Geita yenyewe. Tunaendelea kusimamia hilo kwa karibu, na niwahakikishie kwamba Ofisi ya Rais, TAMISEMI, Wizara ya Fedha na Wizara ya Madini tutaendelea kulisimamia suala hili kwa karibu sana.

Mheshimiwa Spika, tayari Wizara ya Madini imeanza kuandaa kanuni zinazosimamia suala zima la CSR, na vilevile sisi kama TAMISEMI tunaandaa Mwongozo mahususi utakaosimamia utekelezaji huu na lengo letu kubwa ni kuhakikisha kwamba tunaongeza tija katika miradi inayotekelezwa tukitambua kwamba CSR hii haitakuwepo milele, na kwamba shughuli za

18 APRILI, 2023

madini hazitakuwepo pale milele. Kwa hiyo, ni lazima pia miradi inayoibuliwa kama vipaumbele na Halmashauri husika iwe kweli ni miradi mizito na miradi yenye tija ambayo kweli itaweza kuacha alama na itakayokuwa na manufaa.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja nyingine ya Kamati katika upande wa mradi wetu wa Kuimarisha Elimu ya Sekondari (*SEQUIP*). Kwenye eneo hili tumekuwa tukitoa Shilingi milioni 470 kwa kuanzia kama awamu ya kwanza na awamu ya pili tunatoa Shilingi milioni 130 na tayari tumeshafanya ujenzi wa shule hizi katika maeneo mbalimbali na Majimbo yote mmeweza kupata, na tumeweza kujenga takribani Shule 231.

Mheshimiwa Spika, hata hivyo tumeelekezwa na Kamati kuona ni kwa namna gani tunaweza kutafuta fedha zitakazoweza kuongezea kukamilisha majengo ambayo yatakuwa yalijengwa na hayajakamilika. Napenda tu kuwahakikishia Kamati na Waheshimiwa Wabunge kwamba Ofisi ya Rais, TAMISEMI tunaendelea kukamilisha tathmini ya kina ya gharama halisi zinazohitajika kukamilisha ujenzi wa shule hizo na pia kuweza kutafuta fedha zitakazoweza kukamilisha ujenzi. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja pia ya gharama za vifaa vya ujenzi au gharama elekezi. Tumeanza. Tulianza na darasa moja kwa Shilingi milioni 20. Maeneo mengine ilikuwa katika ujenzi wa vyoo ni Shilingi milioni 1.1, tumeiboresha sasa hivi ni Shilingi milioni 2.1. Katika madarasa, tumeboresha kikanda. Katika kanda saba tumefanya mapitio. Ukiangalia kuna maeneo mengine kutoka Shilingi milioni 20 tumepeleka Shilingi milioni 22 mpaka Shilingi milioni 26.

Mheshimiwa Spika, nashukuru kwa hoja ya Mheshimiwa Mkundi, Mbunge wa Ukerewe, lakini pia maeneo mengine kama ya Mafia, visiwa vya Goziba, Muleba na kwingineko.

18 APRILI, 2023

Inawezekana pia bado kwenye moja, kwa mfano, Dar es Salaam ni kanda kweli ya Pwani, lakini ukiangalia Dar es Salaam na Pwani yenyewe inaweza ikatofautiana gharama. Pwani yenyewe pia, ukiangali Kibaha, Bagamoyo haiwezi pia kufanana na Mafia wala Rufiji kwa upande wa *Delta*. Kwa hiyo, pia na Ukerewe tunaipokea na tutaendelea kuifanyia kazi vizuri, lakini walau tumetoka katika hiyo 20 tunakwenda katika hiyo 22 mpaka 26 katika maeneo mbalimbali.

Mheshimiwa Spika, yote hii ni michango yenu Waheshimiwa Wabunge, ndiyo imetuwezesha pia kuweza kufanya mapitio na marejeo ya gharama hizi. Tunawashukuru.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja nyingine ya suala zima la umuhimu wa upembuzi yakinifu. Tunaliona na hasa hufanywa kabla ya kutekeleza miradi mbalimbali ya maendeleo. Ni kweli Kamati ilienda Mwanza kuangalia soko. Ukiangalia katika aina ya udongo ni lazima ufanye *due technical investigations*, tunaona na tunambua na tunashukuru kwa maoni yale. Vile vile tunaendelea kuweka umuhimu wa kuwa na hitaji la kufanya upembuzi yakinifu kabla ya kuweza kutekeleza miradi hii ili kuhakikisha kwamba miradi inavyotekelezwa inakuwa ni miradi ambayo haina changamoto mbalimbali na inakuwa kweli imezingatia maeneo husika lakini pia imeweza kuzingatia vigezo vyote vya kiutalaamu na kuhakikisha kwamba kweli tunawajengea timu zetu za Halmashauri uwezo na utaalamu mbalimbali.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya matumizi au uwepo wa fedha ya bakaa. Mwaka wa fedha unaisha, lakini bado unajikuta miradi haijakamilika na fedha nyingine hazijatumika. Kwa mujibu wa Waraka Namba (1) wa Hazina, ukiangalia katika kipengele cha 4.3 kimeelekeza vizuri zaidi ni namna gani mwaka wa fedha unapoanza, mara tu baada ya

18 APRILI, 2023

bajeti kukamilika, inatakiwa wale ambao wamenufaika au wameelekezewa fedha za miradi wanatakiwa waziombe.

Mheshimiwa Spika, fedha za miradi ya maendeleo haziji tu. Baada ya kupitisha hapa kwenye Bunge. Mamlaka zote za Serikali za Mitaa hazitakiwi kukaa, zinatakiwa zipeleke maombi. Mikoa yetu haitakiwi kukaa, inatakiwa ipeleke maombi, na vile vile Ofisi ya Rais, TAMISEMI kama walivyo wanufaika wengine wa bajeti, hawatikiwi kukaa, ni lazima waziombe Hazina. Hazina hawawezi kukuletea fedha bila wewe kuziomba.

Mheshimiwa Spika, sasa tumezielekeza Ofisi zetu za Mikoa kuhakikisha wanaunganisha maombi yote kutoka katika Mamlaka zetu za Serikali za Mitaa kupitia kila Halmashauri. Tunapoanza Julai mosi, tunaziwasilisha kwa Katibu Tawala wa Mkoa ambaye atapeleka kwa Wizara yetu ya Fedha akiwa na maombi na mchanganuo wote wa fedha wa Mkoa husika na Halmashauri zake ili kuhakikisha kwamba Hazina wanapata nafasi ya kufanya uchambuzi wa kina na makini. Lengo ni kuhakikisha kwamba Hazina wanatuletea fedha mapema na kwa wakati, na ziweze kutoa muda wa kutosha pia na nafasi, ili kuwa na utekelezaji mzuri na wenye ubora wa miradi yetu. Badala ya kuletewa fedha mwezi wa Nne, mwezi wa Tano, na hapo una mradi wa maendeleo, mwingine ni wa ujenzi, kwa hakika ni lazima hela itabaki na utakuwa na bakaa.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, kuanzia Julai mosi, na niliwambia mikoani tutaendelea kuwapima na hiki kitakuwa ni kigezo, nani amewasilisha, nani hajawasilisha? Ulipata lini? Endapo ulipata mapema na hujaweza kukamilisha mradi kwa wakati, kwa hakika ni lazima watakwenda na maji. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kulikuwa pia kuna hoja ya kufanyia maboresho Sheria ya Matumizi ya Fedha za Umma ambazo kwa mfumo na muundo na hasa katika majukumu ya Serikali za Mitaa

18 APRILI, 2023

ni lazima Sheria hii ya Fedha iangalie kwa majukumu yake. Serikali kuu namna ambavyo wanatumia fedha na muundo wake hauwezi kufanana na Serikali zetu za Mitaa. Kwa hiyo, na yenyewe pia tutawasilisha Wizara ya Fedha. Tunapokea ushauri huu mzuri ili kuweza kuona ni kwa namna gani suala hili pia linaweza kutatuliwa.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa na hoja ya kumalizia maboma yaliyoanzishwa kwa nguvu za wananchi ili kuondoa hasara inayoweza kupatika. Kwa kweli kwenye hili nawashukuru sana wananchi wa maeneo mbalimbali kwa namna ambavyo wamejitolea. Zaidi nawashukuru pia Waheshimiwa Wabunge kupitia Mifuko yenu ya Majimbo, mmeweza kuunga mkono na kuweza kupeleka fedha kuhakikisha kwamba majengo haya yanamalizika na kuwa na ubora. Siyo hivyo tu, mmetoa hata fedha zenu binafsi na wadau wengine mbalimbali. Kwa hakika kwa niaba ya Ofisi ya Rais, TAMISEMI, nawashukuru wote. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa mwaka wa fedha uliopita, miaka miwili 2020/2021 na 2021/2022 tuliweza kutenga kama Serikali takribani Shilingi bilioni 280.35 ambazo zimetumika kumalizia maboma ya madarasa, mabweni, mabwalo na vituo vya afya kama 52 pamoja na zahanati zaidi ya 1,419. Niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge kwamba, kwa mwaka huu wa 2023/2024 tumeweza pia kutengewa fedha takribani Shilingi bilioni 20.56 ambapo tutaweza kukamilisha maboma ya zahanati zaidi ya 376, mabweni 10 pamoja na miundombinu mingine mbalimbali.

Mheshimiwa Spika, niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge, Ofisi ya Rais, TAMISEMI kwa kushirikiana na mikoa yetu na Halmashauri tumefanya tathmini ya mahitaji halisi ya maboma ambayo hayajakamilishwa pamoja na yale yanayoendelea kujengwa kwa upande wa afya na elimu ili kuweza kuyawekea mkakati wa kuyakamilisha.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, pia kulikuwa kuna hoja ya Kamati pia kuona kuna umuhimu wa watendaji wetu wa kata kuweza kupata mafunzo ya awali kuhusiana na utumishi wa umma, masuala ya usalama, masuala ya huduma za kijamii ni namna gani wanatakiwa waenende na wawe taswira katika jamii zetu ili kuhakikisha kwamba wanakuwa na uwajibikaji mzuri zaidi katika ngazi zetu za vijiji na kata. Napenda kuihakikishia Kamati na Waheshimiwa Wabunge kwamba katika Bajeti hii 2022/2023 inayomalizika Juni, tumetenga fedha na tutahakikisha kwa kuanzia, tutaanza na mafunzo kwa Watendaji wa Kata 1,936 na tutaendelea kutoa mafunzo hayo pia kwa awamu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, pia kulikuwa kuna hoja kuhusiana na mradi wa KKK wa Kupima, Kupanga na Kumilikisha ambapo Halmashauri zetu zilitengewa takribani Shilingi bilioni 49.47.

Mheshimiwa Spika na Waheshimiwa Wabunge, napenda tu kuwaambia kwamba fedha nyingi zilielekezwa katika kupima viwanja na tuliweza kufanikisha upimaji kwa takribani ya asilimia 91.37. Hadi kufikia mwezi Februari mwaka 2023 tumeweza kurejesha takribani shilingi bilioni 16.75, kati ya fedha iliyotolewa ambayo ni asilimia 33.85. Pia tumetoa ukomo kwamba ifikapo tarehe 31/10/2023 ni lazima fedha hizi zote ziwe zimerejeshwa Serikalini, na vile vile kuhakikisha kwamba zinazopatikana basi haziwi sehemu ya mapato ya ndani ya Halmashauri na badala yake ziwe ni sehemu ya fedha za mradi unaojitegemea, na zirejeshwe katika utekelezaji na uendelezaji wa mradi huo wa Kupima, Kupanga na Kumilikisha.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja pia ya kuendelea kuzijengea uwezo Halmashauri zetu katika kuandaa maandiko ya miradi ya kimkakati ya kuona ni kwa namna gani tunafanya tathmini ya marejeo ya mapitio ya mwongozo wa miradi ya kimkakati ili kuona sasa katika mwongozo tulionao sasa tunautatua vipi?

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, napenda kuliarifu Bunge lako kwamba tumeendelea kufanya zoezi hili, tunashirikiana na Wizara yetu ya Fedha na Mipango pamoja na taasisi ya *UNCDF* na tayari tunayo tume au timu ya kitaalamu ya kitaifa kwa ajili ya kujenga uwezo wa Mikoa yetu na Halmashauri na hasa katika suala zima la uandishi wa miradi ya kimkakati. Tayari tumeanza kutoa mafunzo katika timu zetu za kitaifa, ambayo yameshirikisha watendaji wa Mikoa na Halmashauri, na tayari takribani Mafisa zaidi ya 281 wameshapatiwa mafunzio hayo katika Mikoa na Mamlaka zetu za Serikali za Mitaa, wakiwemo Makatibu Tawala Wasaidizi wa sehemu ya Mipango na Uratibu katika mikoa yote 26.

Mheshimiwa Spika, vile vile, tunaendelea kutekeleza maelekezo ya Kamati ya kufanya marejeo ya vigezo vya Mwongozo wa Miradi ya Kimkakati ili kuona ni kwa namna gani tunahuisha vigezo hivyo na kuziwezesha pia Halmashauri zetu nyingi zaidi kuweza kukidhi vigezo hivyo kwa ajili ya kutekeleza Miradi ya Kimkakati.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya *TARURA* kutokuwa na ofisi za kutosha. Ni kweli; tayari wameshaanza mkakati wa kujiandaa kuendelea kupata viwanja katika Halmashauri zetu, na vile vile mkakati wa ujenzi kuhakikisha kwamba Ofisi zote za *TARURA* zinamilikiwa na *TARURA* yenyewe.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya upungufu au changamoto ya ukosefu wa magari. Mpaka sasa *TARURA* ina magari takribani 282 na kati ya hayo tumeendelea kununua 245 tayari tumeshayapokea na mengine tumeshaanza kuyagawa. Hadi sasa upungu wa magari tulionao ni takribani magari 177. Kama Serikali tumeendelea kuyapangia bajeti. Nimhakikishie Mheshimiwa Shangazi, *TARURA* Wilaya ya Lushoto itapewa kipaumbele katika magari ambayo tunayasubiri, lakini vile vile tutaangalia na Wizara nyingine.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya kaka yangu Mheshimiwa Deo Sanga Mzee wa Mabii na Matriloni. Kwa upande wa soko lao la Kituo cha Mabasi ya Makambako, nimhakikishie kwamba Halmashauri yetu ya Makambako ni moja ya Halmashauri ambazo zitanufaika na Mradi wa *TACTIC* ambao unanufaisha Miji, Majiji na Manispaa 45. Kwa upande wetu wa Makambako, tumeitenga katika awamu ya tatu ya *TEA III* lakini kubwa niwatoe hofu Waheshimiwa Wabunge wote, kabla ya 2025 mradi huu utakuwa umekwishaanza kwa hatua mbalimbali kwa namna moja au nyingine.

Mheshimiwa Spika, nami pia ni mwanasiasa ndugu zangu, siwezi kukubali suala hili likapita kipindi hicho ukikaribia uchaguzi, halafu miradi hii haijaanza. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, kubwa niwatoe hofu, lazima hili litaanza. Iwe iwe mvua, iwe jua, iwe nini tutahakikisha hili inatekelezeka. Lakini pia Mheshimiwa Rais amenielekeza kulisimamia suala hili kwa karibu zaidi, na tarehe 15 mei tunaanza kutangaza kuna baadhi ya zabuni kwa ajili ya usanifu zitaanza kufanyika, na tunaamini ndani ya muda mfupi sana mtaweza kuona mambo mengi zaidi yakifanyika kwenye mradi huu. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya Mheshimiwa Rashid Shangazi na wengine, kwamba fedha zinazotolewa na Mfuko wa Barabara zinachelewa kutolewa na matokeo yake imesababisha baadhi ya wakandarasi kutoomba zabuni za utekelezaji wa barabara. Nipende tu kumwambia Mheshimiwa Shangazi na Waheshimiwa wengine, kwamba Ofisi ya Rais *TAMISEMI* tunapokea ushauri na tutafuatilia ili kuhakikisha kwamba fedha hizi zinatolewa mapema zaidi na kwa wakati. Wizara ya Fedha imekuwa ikijitahidi kuweza kuzitoa mapema. Tutaendelea kuona ni kwa namna gani wataongeza kasi zaidi.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya *DMDP*; Mheshimiwa Bonnah Mheshimiwa Chaurembo Mheshimiwa Jerry Silaa na wengine wote wa Dar es Salaam. Ni kweli tunatambua Dar es salaam bado kwa kiasi kikubwa ina miundombinu mibovu, lakini nipende kumhakikishia Mheshimiwa Mbunge na wenzake, kwamba Ofisi ya Rais, TAMISEMI tunatarajia kuanza utekelezaji wa *BMDP* awamu ya pili, na halmashauri zote tutaanza Dar es salaam zitanufaika na mradi huo ambao utajumlisha ujenzi wa miundombinu ya barabara, mifereji mikubwa ya barabara, ya maji ya mvua, madaraja na miundombinu ya usimamizi wa taka ngumu. Hadi sasa mradi uko katika hatua za mwisho za kupata wataalamu washauri wa usanifu wa miundombinu ya kipaumbele; lakini pia kuweza kuandaa nyaraka muhimu zikiwepo za masuala ya kijamii, mazingira pamoja na mengine.

Mheshimiwa Spika, tunaendelea kwa kushirikiana na Wizara ya Fedha kufanya mashauriano na majadiliano ya mwisho na Benki ya Dunia, lakini hiyo haizuii hatua zingine kuendela. Kama tulivyoeleza zaidi ya asilimia 36 ya miradi ambayo imekusudiwa usanifu wake unaanza na tayari tunakusudia gharama yake itahusisha kama takribani kilomita 174 katika utekelezaji wa mradi.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya Mheshimiwa Chaurembo ya kuunganisha barabara nyingi za Dar es salaam kutoka eneo moja na lingine ili kuona ni kwa namna gani tunapunguza msongamano. Nimshukuru kwa hoja hiyo na nimhakikishie kwamba tunapokea ushauri na tutatumia vyanzo mbalimbali vya fedha ili kujenga barabara za kuunganisha sehemu mbalimbali za mkoa wa Dar es salaam na kupunguza msongamano. Tumefanya hivi kupitia mradi wa *DMDP* wa awamu ya kwanza na tuatafanya hivyo na *DMDP* wa awamu ya pili na *DART* katika halmashauri zote za Mkoa wa Dar es salaam na katika miradi ya ujenzi wa barabara zinazotumia fedha za ndani.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya Mheshimiwa Chumi kuhusuiana na kuona ni namna gani tunasaidia haswa wakandarasi wa ndani kwa kuwajengea uwezo au pia hata kuona namna au umuhimu wa kuwapa udhamini ili waweze kupata mikopo ya mitambo; lakini pia kuona ni kwa namna gani *TARURA* kila kanda itakuwa na mitambo yake ambayo itakuwa inakodishwa kwa wakandarasi na baadaye wakandarasi wetu hawa wazawa waweze kukatwa kutokana na malipo. Nipende kusema tu kwamba tunapokea ushauri huu, Serikali itafanya tathmini ya pendekezo hili kabla ya kuanza kulitekeleza.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya hospitali kongwe katika mamlaka zetu za Serikali za Mitaa na kwamba zimechakaa, sana na zinahitaji kufanyiwa ukarabati. Nimhakikishie Mheshimiwa Mbunge tayari kwa mwaka huu tnaoumalizia tulitenga zaidi ya shilingi bilioni 16.65 na tumeweza kukarabati zaidi ya hospitali 19. Lakini katika mwaka ujao wa fedha tutakarabati takribani hospitali kongwe 31, na tumeshazitengea takribani shilingi bilioni 27.9

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya magari ya wagonjwa. Niwape habari njema Waheshimiwa Wabunge wetu; tuliagiza magari 527; na nipende kusema ilikuwa yawe ni magari 407 lakini kwa uzarendo na kwa kushirikiana na Wizara yetu ya Afya na *UNICEF*, badala ya kupata magari 407 kwa mbinu tulizozitumia tutapata magari 528. Kwa hiyo tumeokoa zaidi ya magari 121 ambayo endapo tusingetumia utaratibu huu hayo magari yasingepatikana. Kwenye hili Waheshimiwa Wabunge kila halmashauri itapata magari mawili ya kubebea wagonjwa na itapata gari moja kwa ajili ya suala zima la usimamizi na uratibu wa miradi ya afya katika halmashauri zao. Kwa hiyo kwenye hili naulizwa na Mheshimiwa Hawa Mwaifunga hapa ni lini; nimpe habari njema nafuatilia kwenye simu *bill of lobing* tangu tarehe saba magari yameshafika bandarini. Yako yaliyofika tarehe 14 na

18 APRILI, 2023

yako yanayoingia tarehe 21, na vivo hivyo mpaka tumalize magari 528. (Makofi)

Mheshimiwa Spika, mpaka sasa yaliyo katika ukomboaji ni magari 55, *hardtop* kadhaa taktiban 30 na ambulance 25 tayari zimeshaanza kukombolewa; lakini kubwa kuliko yote kila mmoja atapata kwa ajili ya kuhudumia wananchi wetu (Makofi)

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya suala la hospitali mbalimbali; kwa Muleba, Mbulu na kwingineko. Niwahakikishie Mheshimiwa Mwijage, Mheshimiwa Massay na wengine wote, kwa zile fedha za vituo vya afya ambazo zilikuwa hazijapelekwa tutahakikisha fedha hizo zinapelekwa kwa wakati ili kuendeleza miradi iliyoanza lakini vilevile kwa ile ambayo ilikuwa haijaanza; yote tuliyoahidi fedha hizo zitapelekwa.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya shule za msingi kuchakaa hali ambayo hata imepelekea mdondoko wa wanafunzi wetu na kupunguza ufaulu. Nipende kuwahakikishia kuwa tayari kupitia mradi wetu wa kuimarisha elimu ya awali na msingi kupitia *BOOST* tumetenga shilingi bilioni 230 kupitia maelekezo ya Mheshimiwa Rais kati ya sasa, Aprili na Juni bilioni 230, hapo vipi? Na mmeona wenyewe barua, si maneno, na tayari wiki hii fedha hizo tutaziwasilisha katika halmashauri zenu. Kubwa ninalowaomba Waheshimiwa Wabunge na viongozi wengine, nawaomba; kwa kuwa mradi huu wa *bust* ni wa lipa kwa matokeo, itakapofika tarehe 30 juni ni lazima fedha hizo bilini 30 kila mmoja kwenye jimbo kadri alivyopangiwa basi ni lazima ziwe zimekamilika na ujenzi uwe umekamilika na matokeo yaweze kuonekana. Tukija mwezi julai baada ya kufanya mapitio na tathmini kadri utakavyokuwa ume-*deliver* fedha nyingine zaidi zitaweza kujitokeza katika mwaka ujao wa fedha.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya walimu waliomaliza vyuo wapewe mwaka mmoja wa kujitolea kabla ya

18 APRILI, 2023

kuajiriwa, tunapokea ushauri. Serikali inaendelea kufanyia kazi suala hili ili kuweza kupata mwongozo wa utekelezaji wake.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa na hoja ya Mheshimiwa Mussa Sima lakini vilevile illikuwa ni hoja ya Ndugu yangu Mheshimiwa Sekiboko, na nitaomba kidogo hii niisemee. Jukumu la Wizara ya Elimu ni pamoja na kutengeneza Sera ya Elimu Mitaala, Sheria ya Elimu na mitaala yetu iweje pamoja na Mihutasari jukumu la Ofisi ya Rais *TAMISEMI* kama mtekelezaji ni kusimamia utekelezaji ili umahiri wa watoto wanotarajiaa waupate waweze kuupata. Lengo letu ni kumtengeneza mwanafunzi awe na ile sura kama ambavyo wizara ya imetuelekeza.

Mheshimiwa Spika, na Sera yetu ya Ugatuaji wa Madaraka iko wazi kabisa; Wizara ya Elimu inafanya nini mpaka wapi, Ofisi ya Rais *TAMISEMI* inafanya nini mpaka wapi hatuwezi kuwa na shule tukazisimamia halafu tukasema sisi tuna majengo tukaacha, hilo halitawezekana na liko wazi kabisa. Kwa hiyo nipende kusema tu kwa lugha nyepesi sana Wizara ya Elimu ni msanifu halafu Ofisi ya Rais *TAMISEMI* sisi sasa tunajenga kile tulichoelekezwa kusanifu mtoto wa Kitanzania.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja katika mkataba wa utendaji kazi au *performance contract*, kwamba zimewasumbua walimu na mambo mengine kadhaa wa kadhaa. Nipende kusema, kwamba tulijipangia makataba wa kuboresha elimu nchini ambao umepitishwa mwezi wa nane mwaka jana ambao ulizinduliwa na Mheshimiwa Waziri Mkuu; na Katibu Mkuu Naibu Katibu Mkuu wa Elimu ambaye kwa sasa ndio Katibu Mkuu wa Wizara ya Elimu pia alishiriki kama Mgeni Rasmi katika hatua moja wapo wakati mkutano huu.

Mheshimiwa Spika, tulichokifanya katika mkataba wa utendaji kazi ni kutafsiri ule mkakati wetu wa kuboresha elimu Tanzania. Kwamba tunataka elimu ya aina gani katika msingi na

18 APRILI, 2023

sekondari. Yako majukumu ambayo tumewapatia walimu wetu. Mwalimu ana jukumu la kujenga umahiri na stadi mbalimbali kwa ajili ya watoto wetu, hawezi akaachwa hivi hivi, kwa hiyo hakuna kipya kilichofanyika. Tumeangalia mdondoko wa ufaulu, tumeutafsiri, ni lazima na sisi kama Ofisi ya Rais *TAMISEMI* kwa kushirikiana na Wizara ya Elimu tuje na mkakati; na ndio maana tukaja na ule mkakati.

Mheshimiwa Spika, kwenye hili mtaona maafisa wetu wa elimu wilaya na mkoa pia hawakai ofisini, wanatoka huku na ule kuhakikisha kwamba kila wiki wanaenda kukagua katika shule zetu ili kujiridhisha na kile ambacho kinafundishwa katika shule zetu. Lengo kubwa ni kuhakikisha kwamba tunakuwa na uimara katika stadi ambazo tunataka kweli wanafunzi wetu wapate; na kubwa tuliangalia zile changamoto, tuliangalia dosari mbalimbali zilizopo nza kuhakikisha kwamba tunaqweza kuzirekebisha.

Mheshimiwa Spika, moja ya mafanikio ya haya, huku nyuma kulikuwa kuna changamoto pia hata katika kiwango cha uandikishwaji, lakini kwa sasa kupitia mkataba huohuo wa utendaji kazi unaosemwa na mkakati wa uboreshaji wa elimu walau katika elimu ya awali tumeweza kufikia uandikishwaji wa awali asilimia 109, na hata tumeweza kuvuka hata lengo lilokuwa limepangwa.

Mheshimiwa Spika, kwa darasa la kwanza uandikishwaji ni asilimia 108 na kwa upande wa kidato cha kwanza tumeweza kufikia asilimia 93. Mkakati huu pamoja na mkataba huo wa utendaji kazi ndio umetewesha kuweza kufikia mafanikio hayo ndani ya muda mfupi sana. Kwa hiyo nipende tu kusema kwamba hakuna kikubwa katika mkataba huo wa utendaji kazi. Wadau wote wa elimu wana majukumu; kama wazizi wana majukumu yao kama wanafunzi wana majukumu yao, walimu wana majukumu yao, jamii ina majukumu yake; lakini na mwalimu naye jukumu lake kubwa ni kujenga umahiri katika

18 APRILI, 2023

mazingira ya watoto wetu. Kwenye eneo hilo niliona niliwekee mkazo kidogo ili kuonesha kwamba kwanza hakuna kitu kipya. Lengo letu kubwa ni kuhakikisha tu kwamba tunaborsha kiwango chetu cha elimu.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya ajira watendaji wa vijiji, kwamba haitoshi. Nipende tu kuwakikishia Wabunge wetu kwamba tutaendela kuajiri. Kwa sasa tuna upungufu wa watendaji wa kata 262, kwa upande wa mtaa tuna upungufu wa watendaji wa mtaa 2,864, lakini vilevile kwa upande wa vijiji nako kuna upungufu wa watendaji wa vijiji 1,773. Kama Serikali tutaendelea kuajiri watendaji wa kata vijiji na mtaa kulingana na namna Serikali itakavyoendelea kupata fedha.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ya halmashauri nyingi kukosa wahandisi ambao wamekuwa hawapo kwa ajili ya kusimamia miradi. Nipende kuwaambia Waheshimiwa Wabunge kwamba tayari Mheshimiwa Rais ameshaelekeza tupate kibali cha watumishi takribani 250 wahandisi 100 wakadiriaji majengo 100 na vilevile maafisa manunuzi 50. Lengo letu kubwa ni kuona ni namna gani watumishi hawa wapya wataweza kusimamia shughuli za ujenzi wa miradi inayotekelezwa ili kuimairisha tawala zetu za mikoa lakini pia kuhakikisha tunakuwa miradi ya maendeleo ambayo ina kidhi vigezo.

Mheshimiwa Spika, kulikuwa kuna hoja ambayo ilikuwa ina wachangiaji wengi sana, kuhusiana na walimu wanaojitolea wapewe kipaumbele katika ajira. Kwenye hili naomba unilinde kidogo endapo dakika zitakata basi walau kuna hoja kama mbili na nyingine moja ikikupendeza basi walau kidogo kunipa upendeleo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, kwenye hoja hii kwanza niwashukuru Wabunge kwa kulileta, lakini la pili niseme kwamba tunatambua uwepo wa walimu wanaojitolea kufundisha katika shule za msingi

18 APRILI, 2023

na sekondari katika mamlaka zetu za Serikali za mitaa. Uwepo wa walimu hawa umesaidia sana kuweza kupunguza changamoto ya uhaba wa walimu katika baadhi ya shule za msingi na sekondari nchini.

Mheshimiwa Spika, nipende tu kuwatahadharisha au kuwajulisha Waheshimiwa Wabunge kwamba hadi sasa hatuna mfumo ulio rasmi unaotumika kuwatambua na kuwa na taarifa za walimu wanaojitolea. Hivyo basi kwa sababu hii baadhi ya walimu na hata kwa upande wa sekta ya afya wamekuwa wakipata nafsi ya kujitolea kweli lakini wapo wengine ambao walitamani wazipate pia lakini hawajawahi kuzipata nafasi hizi. Wamekuwa wakikosa nafasi katika shule lakini vilevile katika vituo vya kutolea huduma za afya ambako kuna mahitaji hayo. Kukosekana kwa mfumo au utaratibu huo ulio rasmi na uliowazi bado unaweka ombwe kati ya walimu na watumishi wengine wa sekta ya afya waliohitajika kujitolea kupitia uongozi wa shule au kupitia uongozi wa kituo cha kutolea huduma za afya.

Mheshimiwa Spika, hivyo basi tunaandaa utaratibu mahususi na maalumu wa kuweza kutumia mifumo yetu ya kielektroniki kupitia Wizara yetu ya Afya, tunashirikiana pia na Wizara ya Elimu; tuone ni namna gani, kwa mfano upande wa sekta ya elimu; hivi waombaji wataomba vipi, kanzidata itakuwa vipi, hawa walimu wanaojitolea katika shule zetu watakuwa na utendaji wa aina gani na watafuatiliwaje, na taratibu zingine kadhaa wa kadhaa. Nipende tu kusema baadhi ya mnaeneo unaweza ukaangalia, labda Kinondoni, waombaji ambao wameomba katika sekta ya afya 150 lakini unakuta wengine pia haukuwa wazi labda wamepata 50 tu au 100.

Mheshimiwa Spika, kwenye hili tuwahakikishie Waheshimiwa Wabunge, kwamba katika mchakato huu tulionao sasa kwanza tutaanza na ajira za 2015 waliomaliza shule mwaka 2015; na tunaangalia maeneo matatu tu vigezo vyetu vikubwa. Kwanza

18 APRILI, 2023

mwaka wa kuhitimu, la pili kwa elimu ni masomo, na kwenye hili labda niliweke wazi ni masomo ya aina gani inawezekana wengine hawayajui, ni masomo ya sayansi, ukiangalia fizikia, *chemistry, biology* lugha ya kiingereza lakini pia *English in literature* na wale wataalamu wetu wa ufundi katika maabara zetu za sayansi.

Mheshimiwa Spika, kwenye eneo hilo tutaanza kwanza na mwaka wa kuhitimu. Na niwahakikishie Waheshimiwa Wabunge, na kwenye hili kwa kweli niwaondolee lawama zote Waheshimiwa Wabunge, wala wananchi wenu wasiwahukumu kwamba labda hukumsaidia mtu au lolote. Mimi niwape *comfort*, binafsi hata katika vigezo vyote mpaka kufika hapa tulipofika na mimi mwenyewe na Manaibu wangu na uongozi mzima wa wizara tumekuwa karibu hatua kwa hatua. Lakini sisi pia ni viongozi, hatutataka kuharibu au kuchafua majina yetu; tutahakikisha kwa nguvu zetu zote tunasimamia kuhakikisha kwamba zoezi hili linafanyika kwa haki (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, mtakubaliana na mimi hata wengine wakinitumia zingine meseji hata sizijibu. Wako hata viongozi ambao wamenipigia simu na nimesema siangalii kiongozi siangalii nani ni nani, tunatenda haki. Kwa sababu tusipofanya hivyo ndugu zangu mtu asiyemjua mtu tutajenga taifa ambalo huko mbele tutapata shida sana. (*Makofi*)

Mheshimiwa Spika, mimi mwenyewe binafsi nami ni mwanasisasa yako maeneo ninakotoka wako wengine ni ndugu zangu nimewaambia nenda kwenye mfumo na wala sihitaji hata kupata cheti chako; nenda kwenye mfumo. Kwa hiyo nataka kutoa *comfort* leo hii jioni tarehe 18 haki itatendeka. Na hata juzi na jana nimerejea tena kwa watendaji Ofisi ya Rais *TAMISEMI*, kama hata kulikuwa kuna chembe ya aina yoyote ya kutoaminika kwa mtu kwenye eneo hili kuna watu watakwenda na maji, kwenye eneo hili kuna watu watapata mashtaka ya jinai,

18 APRILI, 2023

na ndiyo maana kila hatua unavyoona nikitangaza matangazo nawaambia jamani watu wasitapeliwe watu, wasiahidiwe fedha kwa sababu atakayestahili ndiye atakayepata lipo jopo linalopitia na hata mimi mwenyewe nimewaambia tunafunga matangazo tarehe 25, tarehe 27 baada tu ya muungano mimi mwenyewe nitaenda pia kwenye mfumo kuona mchakato ulivyofanyika na jina kwa jina.

Mheshimiwa Spika,...

(Hapa kengele ililia kuashiria kwisha kwa muda wa Mzungumzaji)

SPIKA: Mheshimiwa Waziri dakika mbili malizia.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Spika, nakushukuru kwenye hili nimeona nieleze kwa kina na ni vivyo hivyo kwa watendaji wengine wa afya katika suala zima la ajira hizi.

Mheshimiwa Spika, kwa dakika nikuombe kwenye ile hoja ya makundi ya zile halmashauri 56 ambazo zimewekwa katika halmashauri kundi la asilimia 20. Walikuwa wanatakiwa kutoa asilimia 40 ya mapato ya ndani yasiyolindwa lakini sasa wamewekwa katika asilimia 20.

Mheshimiwa Spika, niwashukuru Wabunge waliochangia hoja hii na wamechangia kwa hoja nzito. Ninipende kuwatoa hofu, lengo la Serikali limekuwa ni zuri. Tuliwaweka kwenye asilimia 20 kutokana kwamba uwezo wa halmashauri haulingani. Ziko halmashauri ambazo zingine hazikuweza kupeleka hata yale mapato ya mikopo ya asilimia 10, wamepeleka asilimia saba, hawakufikia asilimia kumi. Wako ambao katika miradi ya maendeleo badala ya asilimia 40 wamepeleka asilimia 33 na hata pungufu.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Spika, pia wako ambao hata walipelekea kuto kulipa stahiki sahihi za madiwani. Lakini si hilo tu wakati wa hitimisho la kazi na Waheshimiwa Madiwani kwa mwaka 2020 ziko halmashauri zaidi ya 20 bado kuna deni la shilingi bilioni 3.05 ambazo madiwani walikopa walikuwa w natakiwa kukatwa na halmashauri lakini halmashauri hazikuweza kuwakata zingine kwa sababu ya madeni mbalimbali na hatimaye sasa hivi tunajikuta TAMISEMI na Serikali tunaubeba mzigo huu, na tumeshindwa.

Mheshimiwa Spika, kwa hiyo, lengo letu ilikuwa ni kuwapunguzia mzigo halmashauri zile 56 ili walau waweze kuapata unafuu lakini tumewasikia wamelisema kwa hisia za kipekee suala hili. Sisi tuwaombe wabaki kwenye hiyo 20 lakini endapo bado wanaona kuna haja basi tutaendelea kushauriana ndani ya Serikali na Wizara ya Fedha na Serikali kwa ujumla wake. Ili kuweza kuona sasa ni nini kifanyike warudi tena kwenye asilimia 40 au wawekwe katika kundi la asilimia ngapi.

Mheshimiwa Spika, lengo letu lilikuwa ni kuhakikisha kwamba tunawapunguzia mzigo ili shughuli mbalimbali za kuendesha halmashauri ziweze kwenda vizuri. Stahiki mbalimbali za viongozi wa kisiasa katika halmashauri zao na watumishi wa umma ziweze kwenda vizuri lakini na wao pia waweze kutekeleza majukumu mengine kama ambavyo wamekasimiwa.

Mheshimiwa Spika, baada ya kusema hayo nikushukuru kwa nafasi lakini zaidi niwashukuru Waheshimiwa Wabunge wote kwa namna walivyochangia hoja yetu na kwa kuzingatia maeneo hayo, niwashukuru sana na nipende kuseme naomba kutoa hoja.
(Makofi)

WAZIRI WA ULINZI NA JESHI LA KUJENGA TAIFA: Mheshimiwa Spika, naafiki.

(Hoja ilitolewa lamuliwe)

18 APRILI, 2023

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, hoja imeungwa mkono. Ahsanteni sana, tutaendelea na utaratibu wetu.

Katibu.

NDG. PAMELA PALLANGYO – KATIBU MEZANI:

KAMATI YA MATUMIZI

MWENYEKITI: Waheshimiwa tukae.

Waheshimiwa Wabunge tunaanza sasa kupitisha mafungu. Niwakumbushe kwenye vishikwambi kwa sababu zamani tulikuwa tunaletewa vitabu, kila mtu anakuwa na kitabu chake anafungua, lakini nilichogundua ni watu, pengine hawafahamu kama hivi vitabu vipo sasa kwenye vishikwambi. Kwa hiyo, nenda kwenye kishikwambi chako halafu tafuta mahali pameandikwa vitabu vya Bajeti vyote viko pale halafu fungua pale ili unaposema ndio uwe unasoma na wewe unachosema ndio pale. Maana usitoke humu ndani unataka Waziri tena aanze kukutajia na wewe ulikuwemo humu ndani na wewe ni Mbunge. Kwa hiyo, fungueni hapo ili wote tuwe tunaenda kwa pamoja. (Makofi)

Katibu.

NDG. PAMELA PALLANGYO – KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, tunajielekeza katika Kitabu cha Pili Fungu 56 Ofisi ya Rais TAMISEMI Ukurusa wa 496 na katika kishikwambi mtaona kuna nyaraka imeandikwa *Volume II Estimate of Public Expenditures Consolidated Funds Services and Supply Votes Ministerial*. Kwa hiyo, katika kitabu hicho ndo tunakoanzia.

18 APRILI, 2023

MATUMIZI YA KAWAIDA

Fungu 56 – Ofisi Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa

MWENYEKITI: Mmeshafika hapo katika kishwakwambi? Haya ahsante sana. Mbona wengine wanaguna, wengine wamesahau vishikwambi? Aah, taarifa yote ipo hapo. Ahaa, bado inafunguka? Nani ambaye imeshafunguka kwake? Haya wengine imeshafunguka? Enhee! Haya siku nyingine tuwe tunawahi tukishasema Kamati ya Matumizi, unanza na wewe kufungua hapo. Imeshafunguka?

WABUNGE FULANI: Ndio

MWENYEKITI: Haya, ahsante sana.

Katibu!

NDG. PAMELA PALLANGYO – KATIBU MEZANI:

Kifungu 1001 – *Administration and human Resources*

Management Division... ..Sh. 4,084,162,934

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, kifungu hiki kina Mshahara wa Waziri na kuna Wabunge ambao wameomba hapa kwamba wanahoja mahsusi za kisera ambazo wanataka ufafanuzi kutoka kwa Mheshimiwa Waziri.

Mheshimiwa Jafari Wambura Chege.

MHE. JAFARI W. CHEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru, nilitamani tu kupata ufafanuzi wa Mheshimiwa Waziri kwenye jambo la kisera hasa linalohusiana na mgawanyo wa fedha za miradi ya maendeleo kwenye mapato ya ndani ya halmashauri, kwenye mgawanyo ambao umekwenda kwenye

18 APRILI, 2023

halmashauri zote nchini kwa maana ya asilimi 70, 60 pamoja na asilimia 20.

Mheshimiwa Mwenyekiti, zipo halmashauri ambazo katika mgawanyo huo zimepewa maelekezo ya kupeleka fedha za miradi ya maendeleo asilimia 20 kutoka asilimia 40. Katika mgawanyo huo huo wa halmashauri zote 184.

Mheshimiwa Mwenyekiti, hapo awali halmashauri hizi zilikuwa zinapeleka asilimia 40 kama kusimamia na kuratibu shughuli za kimaendeleo na kimsingi ilikuwa ni vipaumbele vya halmashauri, katika shughuli za maendeleo ikiwemo ujenzi wa zahanati, ukamalishaji wa maboma na hata sehemu baadhi zilikuwa zinatumika katika umaliziaji wa madawati. Fedha hizi pia zilikuwa zinatumika na kukamilisha maeneo ambao Waheshimiwa Madiwani na Waheshimiwa Wabunge wameahidi katika shughuli za maendeleo katika halmashauri husika.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwenye bajeti hii Mheshimiwa Waziri amezipunguza fedha zile sasa zinakwenda zile sasa zinakwenda asilimia 10 pekee yake kutoka asilimia 40, tukiiona hii tunaiona kama vile haitakuwa na msingi mkubwa kwa sababu sasa halmashauri zinakwenda kuachiwa zaidi ya asilimia 80, kwa ajili ya kushughulika na shughuli zinginezo na asilimia 20 kwa maana ya asilimia 10 pekee yake ndo inakwenda kushughulika na shughuli za maendeleo. *(Makofi*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tunaona kama vile haitakuwa na tija hasa kwa sababu shughuli za maendeleo ndio zinagusa wananchi maskini wa chini. Sasa wanakwenda kupunguza kutoka asilimia 20 na asilimia 10. Nilitaka nipate sasa maelezo ya Mheshimiwa Waziri kwenye hili ili tuone limekaaje kwa sababu ya halmashauri zote sasa zinakwenda kutekeleza mwongozo wa Mheshimiwa Waziri.

18 APRILI, 2023

MWENYEKITI: Mheshimiwa Chege, nataka nielewe hoja yako kwa sababu niliisikiliza michango ya Wabunge nimesikiliza ufafanuzi wa Mheshimiwa Waziri kwenye hoja hii. Hoja yako ni kwamba pale tulipokuwa tuendelee na pale pale kwa sababu hizo changamoto tulikuwa tunaweza kuzimudu kwa kiasi kadhaa. Ndio hoja yako? Ama hoja yako ni nini? Maana nimesikiliza ufafanuzi alioutoa Mheshimiwa. Hoja yako ni ipi? Tuendelee pale tulipokuwa ama haya mabadiliko yanasaidia ama haya mabadiliko hayasaidii? Hoja yako ni ipi? *(Makofi)*

MHE. JAFARI W. CHEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja yangu na hoja ya Wabunge wengi ni tuendelee pale tulipokuwa, kwa sababu tayari tumeshazielekeza fedha hizi kwenye shughuli za maendeleo badala ya kubadilisha tukarudi nyuma na kuwa katikati katika utekelezaji wa bajeti. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nishukuru kwa nafasi na kwa kujibia hoja hiyo lengo letu kama nilivyoieleza. Tulikuwa tunapanga kuondoa changamoto au kupunguza changamoto mbalimbali ikiwemo ya kuanza ya hizo wenyewe halmashauri kumudu gharama za uendeshaji wa ofisi lakini halmashauri kupanga shughuli. Tulikuwa tunashuhudia halmashauri zikipanga shughuli za matumizi yakawaida kwenye bajeti ya maendeleo ili ziweshe kumudu gharama za uendeshaji wa ofisi.

Mheshimiwa Mwenyekiti, vilevile, tumekuwa tukipokea maombi kutoka katika halmashauri kufanya uhamisho wa kibajeti au *re-allocation* kutoka katika bajeti ya maendeleo kwenda katika bajeti ya matumizi mengineyo ya kawaida. Tumeshuhudia baadhi ya halmashauri zikiomba kuhamisha bajeti ya miradi ya maendeleo kwenda matumizi ya kawaida hata kuendesha vikao venyewe vya kisheria vya halmashauri. Kwa hiyo, ndio maana

18 APRILI, 2023

tukaona ni vema basi badala ya wao kuchangia asilimia 40 ya mapato yao yasiyolindwa katika miradi ya maendeleo tuwapunguzie mzigo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, na pia ni pamoja na hayo tumeweza hata kuongeza bajeti ya fedha ya matumizi pia mengineyo katika halmashauri zao lakini lengo kubwa pia tukasema hebu tupunguze pia kile kiwango kutoka 40 na kwenda asilimia 20.

Mheshimiwa Mwenyekiti, na ninazo takwimu hapa, nikapata nafasi ya kuonyesha kila halmashauri, nini ilipeleka, nini haikupeleka na hata wale wote ambao walikuwa wakiomba pia wafanyiwe uhamisho.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Chege naona umesimama bado.

MHE. JAFARI W. CHEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, pamoja na maelezo mazuri ya Mheshimiwa Waziri na kwa kuwa tumeona kwenye bajeti, kwenye hizo hizo halmashauri kuna fedha wameongeza kutoka Wizara kwenda kusaidia halmashauri. Wameongeza fedha za OC, wamepeleka fedha kwa ajili ya kulipa madeni ya walimu na pamoja na kulipa fedha kwa wakuu wa idara mbalimbali. Kwa hiyo, tunaamini kabisa kwa kuongeza fedha hizo na hiyo asilimia 60 ilikuwa inawatosha. Sasa kwa maelezo ya Mheshimiwa Waziri tena kutoa fedha ya miradi ya maendeleo inayogusa wananchi kupeleka kule. Tunaona kama vile hili litakuwa hatuwatendei haki wananchi na sisi wenyewe Wabunge kwa sababu maeneo mengi tulikua tumeyaacha. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Sawa, Mheshimiwa Chege kwa sababu kwa ngazi hii sio muda wa maelezo tena lakini kabla sijakuruhusu sasa

18 APRILI, 2023

useme kile ambacho kanuni zinataka. Hebu nieleweshe pamoja na kwamba Wabunge wengi wamechangia lakini wewe ndio umesimama na hii hoja.

Halmashauri ambazo humu ndani baadi ya Wabunge wamesema pesa zilipaswa kwenda na haziendi huko vijijini, kutoka kwenye halmashauri hapo hapo na Serikali ina amua kuchukua hatua ili kupunguza ule mzigo wa yale matakwa ambayo halmashauri inapaswa ifanye kazi. Sasa tunasema kwamba hapana tuache hivi hivi sisi tupo sawa?

Yaani kwa sababu Wabunge ile asilimia ni sawa kwa wale wenye mapato makubwa lakini ambao hawana mapato hizo pesa ni kwamba huwa haziendi. Sasa hata kama asilimia ikiendelea kubaki kubwa halafu pesa haiendi sasa inasaidia nini? Ili niweze kujua Wabunge tunapotaka kujadili hoja hii tunataka kujadili kitu gani?

Mheshimiwa Chege.

MHE. JAFARI W. CHEGE: Mheshimiwa Mwenyekiti, sisi baadhi ya halmashauri na tumemueleza Mheshimiwa Waziri, tunaamini kabisa kwamba kutokwenda kwa fedha ambazo zinakusanywa na halmashauri kutimiza haya ambayo yapo kwenye shughuli za kawaida ni usimamizi tu wa halmashauri zenyewe. Hatuwezi kupata suluhisho kwa kupunguza fedha za miradi ya maendeleo ambazo tupo katikati na tayari tumezipa kipaumbele kwamba tupunguze zile tuwapelekee watumie kwenye matumizi ya kawaida kwamba ndio itakuwa suluhisho la halmashauri hizo. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, nadhani kama ingekuwa ni hivyo Wizara bado kama nilivyosema imewapelekea fedha kuwasaidia kwenye OC, imepeleka fedha za kulipa madeni, imepeleka fedha imewapunguzia mzigo kwa asilimia kubwa sana.

18 APRILI, 2023

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge sisi ni sehemu ya hizo halmashauri tunazosema usimamizi ni mbovu. Sisi ni sehemu ya hizo halmashauri! Mheshimiwa Waziri anasema anazo takwimu hapa. Halmashauri ambayo inafanya vizuri kwa kupeleka hizo asilimia ambazo imepangiwa ni ngapi humu ndani? Kwa sababu nakumbuka Bunge lililopita tilichangia humu ndani hadi madiwani wako ambao tumewapeleka Serikali ili Serikali ilipe posho. Mheshimiwa Waziri si mnalipa posho baadhi ya halmashauri?

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, tunalipa posho kwa halmashauri 168 ni halmashauri 16 pekee yake ndizo ambazo wanajilipia posho za madiwani wao.

MWENYEKITI: Sasa mimi sijaelewa, kama posho tu tulipeleka Serikalini, haya mengine tunayaweza kweli? Nafikiri kwa ufafanuzi wa Mheshimiwa Waziri niliousikia amesema hivi, nia ilikuwa ni hiyo aliyoisema sina haja ya kwenda huko kwa ajili ya muda wetu lakini amesema hivi, halmashauri ambayo inaona kwamba haya mabadiliko athari zake kwake ni hasi kuliko chanya nafikiri Mheshimiwa Waziri amesema waende ili washauriane.

Kama nimesikia vizuri, halmashauri yoyote inayoona kwamba haya mabadiliko athari zake ni hasi Mheshimiwa Waziri amefungua mlango. Hizo halmashauri zinaweza kumwambia ili wao wabaki pale pale lakini zile halmashauri ambazo athari zake zitakuwa chanya, kwamba zenyewe zitaendelea na haya mabadiliko. *(Makofi)*

Nafikiri kwa sababu ameweka huo wigo, kwamba hizo halmashauri zinaweza kwenda, nafikiri Mheshimiwa Waziri huo mlango uelezee vizuri hapa kwa sababu hiyo ulieleze hapa. Kwa hiyo, si kila mtu lazima awe anasikiliza kama mimi lakini toa hiyo, kwa maana ya kwamba ofisi yako iko wazi halmashauri zenye huo utayari kama ya Mheshimiwa Chege na Wabunge wengine

18 APRILI, 2023

niliwasikia hapa wao watakuja kwako ama utawapa sasa utaratibu. Kama halmashauri zikuandikie uwarejeshee utaratibu wao ili tuone katika hizi mbili kwa sababu huu si ni mwaka mmoja tu. Tutaona sasa utendaji katika huu mwaka mmoja halafu tutaona utaratibu upi utakuwa mzuri zaidi.

Mheshimiwa Waziri.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru, kama nilivyorejea kusema lengo lilikuwa ni zuri na ni kuwaimarishia hizo halmashauri; lakini la pili tumelisikiliza kwa uzito wa kipekee; lakini la tatu hii pia imepita katika mwongozo wa kibajeti wa Kiserikali wa mwaka 2023/2024. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, chochote ukiamua kutaka kubadilisha ni lazima tubadilisha kwa kufuata taratibu za Kiserikali lakini milango yangu iko wazi, tutapokea na tutaenda kushaurina pia na Wizara ya Fedha. Ili kuweza kuona sasa nini kiweze kufanyika endapo tutaona kweli kuna haja ya kupunguza kiwango hicho kutoka 20 kukipandisha kwenda 40 au vinginevyo lakini lengo lilikuwa ni zuri kwa ajili ya kuimarisha uendeshaji wa halmashauri zao. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Sawa, maadam ni 2023/2024 na huko nyuma tumeshaona mambo namna yalivyokuwa yanakwenda. Waheshimiwa Wabunge nadhani tukubaliane na hoja ya Mheshimiwa Waziri, kwa maana ipi, kwamba huu mwaka tutazame utendaji unaendaje. Mambo yameenda vizuri zaidi au vibaya zaidi halafu tutaendelea kwenda, lakini kwa zile halmashauri ambazo amezifungulia mlango Mheshimiwa Waziri nadhani ziende tu. Hakuna, inaitwa bakaa ama? Hakuna cha ziada ambacho ni hasara kitu kama hicho. Hakuna ziada mbaya.

Ahsante sana.

18 APRILI, 2023

Mheshimiwa Vestadus Manyinyi Mathayo.

MHE. VESTADUS M. MATHAYO: Mheshimiwa Mwenyekiti, kusema kweli hoja yangu ukiangalia Serikali yetu imefanya kazi nzuri sana kuhakikisha kwamba inapeleka fedha kwa ajili ya kujenga shule mpya, kujenga vyumba vipya vya madarasa.

Mheshimiwa Mwenyekiti, tuna tatizo kubwa sana hasa kwenye madawati, nitolee tu mfano kwenye Jimbo langu la Musoma Mjini ni kwamba katika madawati 1,300 tunayoyahitaji hatuna madawati 4,000. Sasa siku za nyuma sisi tulikuwa tunakabana na wazazi tunachanga pale penye mapungufu ya Serikali watoto wanaweza kukaa juu ya madawati.

Mheshimiwa Mwenyekiti, bahati mbaya sana baadhi ya vyumba vyetu hata sakafu havina. Kwa hiyo, watoto wetu wanakaa chini kila siku lazima mzazi akafue nguo. Kwa hiyo, ndio maana nikasema kama umemsikiliza vizuri Waziri hakuonyesha *commitment* yoyote ya kuonyesha kwamba tunalichukua kama jambo ambalo ni la muhimu kwa ajili ya kuwaokoa watoto wetu.

Mheshimiwa Mwenyekiti, na ndio maana watoto wetu wengi wanamaliza darasa la saba hawajui kusoma na kuandika hii ni kwa sababu ya mazingira magumu yanayoyatumia. Kwa hiyo, ningepomba Mheshimiwa Waziri atoe majibu sahihi na *commitment* ya kuonyesha kwamba ndani ya kipindi cha mwaka basi hilo tatizo litaisha ili watoto wetu waweze kusoma vizuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, kama sitaridhika basi nitaomba Wabunge wenzangu wanisaidie kujadili hoja hii kwa sababu ninaamini katika majimbo mengi tuna tatizo kama hili. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Waziri, ufafanuzi.

18 APRILI, 2023

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nishukuru kwa hoja ya Mheshimiwa Vedastus Mathayo. Nipende tu kusema kwamba kama Serikali tumekuwa haswa tukiendelea kutengeneza madawati na kuweka madawati katika kila shule mpya na madarasa ambayo tumekuwa tukijenga, lakini tumekuwa pia tukipokea madawati kutoka katika vyanzo mbalimbali ikiwemo halmashauri yenyewe, mikoa husika lakini pia na wadau wengine mbalimbali wa sekta binafsi pamoja na asasi zisizokuwa za kiraia.

Mheshimiwa Mwenyekiti, nipende kuelekeza halmashauri zote nchini kuweka kipaumbele katika utengenezaji wa madawati lakini pia na sisi tutaliwekea msukumo wa kipekee zaidi na mkakati kuhakikisha kwamba tunapata madawati ya kutosha, ambayo yatatosheleza katika shule zetu. Tumeona haja na hitaji ni kubwa kweli na ndio maana katika shule zote mpya tunazozijenga sasa tunahakikisha pia tunaweza kuziwekea na madawati lakini pia ni jukumu la halmashauri zetu kupitia mapato yake ya ndani yasiolindwa kuweza kuweka pia madawati katika shule zao. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Mheshimiwa Vedastus Manyinyi.

MHE. VESTADUS M. MATHAYO: Mheshimiwa Mwenyekiti, kama umemsikia vizuri Mheshimiwa Waziri, kwanza sasa hivi tu hapa ukiangalia kwenye zile fedha za maendeleo ambayo ni asilimia 40, asilimia 20 halmashauri nyingi ndio hizo zimeshindwa kuchangia. Kwa hiyo, leo ukija ukisema halmashauri zitoe fedha source zake ili ziweze kutengeneza madawati ni suala ambalo haliwezekani. *(Makofi)*

Mheshimiwa Mwenyekiti, tukubali mambo mawili, moja ...

18 APRILI, 2023

MWENYEKITI: Mheshimiwa Mathayo, kwenye ngazi hii kuna mawili umelewa ufafanuzi alioutoa Mheshimiwa Waziri ama hujaelewa ili nitoe muelekeo.

MHE. VESTADUS M. MATHAYO: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba suala hili tuweze kulijadili ili tuweze kupata muafaka. Wabunge wenzangu naomba mniunge mkono. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Hujatoa hoja lakini ...

MHE. VESTADUS M. MATHAYO: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutoa hoja.

MWENYEKITI: Sasa nimeshaingia hapo katikati. Sasa hoja hii ya madawati kwa kweli ni hoja nzito Mheshimiwa Waziri na haimyukiniki nchi kama yetu Mheshimiwa Rais analeta mabilioni kwa ajili ya elimu, madarasa yanajengwa yanawekwa na madawati halafu kwenye shule hizo hizo yanakoajengwa hayo madarasa mazuri ambayo tunampongeza Mheshimiwa Rais yaani darasa linalofuata tu hapo halina madawati, watoto wana hali mbaya. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, kwa hiyo nafikiri hilo ulichukue kwa uzito huo. Hata Wabunge hapa wangepewa nafasi ya kujadili mjadala utakuwa ni hivyo, kila mtu ataeleza changamoto za madawati. Nafikiri kama nchi tufike mahali ambapo tatizo la madawati pengine kwa mwaka huu wa fedha inaweza kuwa ngumu kwa sababu hamkujipanga hivyo, lakini ifike mahali ambapo hatuzungumzii mtoto kukaa chini kabisa. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, kwa sababu kama nchi tumeshaendelea sana, mambo yetu ni mazuri. Saa hizi *IMF* jamani si imetueleza tumepanda sana? Mheshimiwa Rais anafanya kazi nzuri, sisi wasaidizi tuhakikishe tunaelekeza fedha ili kuondoa hizi changamoto ndogo ndogo yaani za mijadala ya madawati,

18 APRILI, 2023

vyoo yaani tuondokane na hayo. Tuanze kujadili mambo makubwa makubwa mazito. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, ahsante sana. Mheshimiwa Ally Anyigulile Jumbe Mlaghila.

MHE. ALLY A. J. M. JUMBE: Mheshimiwa Mwenyekiti, lengo langu kubwa ni kutaka ufafanuzi ambao utalifanya Taifa hili liwe na mwelekeo, liwe sawa hasa katika ujenzi wa madarasa na ujenzi wa zahanati.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kumekuwa na tabia au kumetokea mtindo au TAMISEMI imelazimisha kwamba katika ujenzi wowote ule unaofanyika ni lazima kutumia *cement* ya aina moja ya 42.5 na kwamba wananchi wasitumie *cement* ya 32.5. Mwaka jana nilipenda kupata ufafanuzi, wakasema wangeleta ufafanuzi huo. Nataka kujua, kwa nini Serikali imeamua kulazimisha wananchi na wajenzi wote watumie *cement* aina hiyo? Kuna athari gani na ni kwa nini na wanamnufaisha nani? *(Makofi)*

MWENYEKITI: Ahsante sana Mheshimiwa, Mheshimiwa Waziri ufafanuzi.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, nikushukuru kwa nafasi na nishukuru kwa hoja ya Mheshimiwa Mlaghila kama nitakuwa sijakosea jina. Kwanza kuhusiana na viwango vya ujenzi au *specifications* tunazipata kwa mujibu wa mtaalam wetu, wakadiriaji majenzi na wahandisi na nipende tu kusema kwamba tunaendelea kama ambavyo tumefanya mapitio katika gharama tunaendelea pia kufanya mapitio ya viwango hivi ili kuona kwamba je, ni kweli lazima iwe ni kiwango hicho cha *cement* na itakapokamilika tathmini hiyo tutaweza kuileta katika Bunge lako Tukufu. *(Makofi)*

18 APRILI, 2023

MWENYEKITI: Mheshimiwa Ally Mlaghila Jumbe, naona umesimama.

MHE. ALLY. A. J. M. JUMBE: Mheshimiwa Mwenyekiti, sisi wote hapa tunayo hata google. Katika maelezo ya kawaida ambayo huhitaji kwenda shule wanasema 42.5 ni kwa ajili ya maghorofa na sisi kule hatujengi maghorofa, tunajenga nyumba za kawaida. Kwa nini watulazimishe kutumia cement yenye bei kubwa? Hilo ndiyo ningependa na ningependa walibadili hilo. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Haya ahsante sana. Nadhani Mheshimiwa Waziri amesema wanafanya mapitio na hayo mapitio ni ya muhimu siyo tu kwenye cement, kwenye maeneo yote tu yanayohusu ujenzi, kwa nini? Kwa sababu kuna ile mipango na michoro mizito mizito ya TAMISEMI imepelekwa huko, halafu inapojikuta TAMISEMI uwezo wa kujenga pengine hicho kitu kinachohitajika haina kwa wakati huo. Wananchi wanalazimika kujenga jengo hilo mnalolitaka ninyi wakati fedha hamjatoa ninyi. Kwa hiyo watu wanakuwa wamekwama yaani hapo, kwa sababu ninyi mna michoro mizito mizito hata kwenye choo, michoro mizito, kwenye nini michoro mizito. Kwa hiyo hayo mapitio Mheshimiwa Waziri pitieni yaani hayo mambo yote ili wale wananchi wasibebeshwe mzigo mzito wanapoamua kuchanga wao wenyewe. Kwa hiyo pitieni mambo yote.

Mheshimiwa Esther Nicholas Matiko.

MHE. ESTHER N. MATIKO: Mheshimiwa Mwenyekiti, nakushukuru. Nataka kupata ufafanuzi wa kina na *commitment* ya Serikali na nisiporidhika nitatoa shilingi hapo baadaye. Ni dhahiri tunajua kwamba tuna upungufu mkubwa wa watumishi wa umma hasa kwenye Sekta ya Afya na Elimu mathalan kwenye sekta ya elimu tu tuna upungufu wa takribani watumishi 223,389. Kwa maana waliopo kwa msingi na sekondari, wanaotakiwa ni 475,334, waliopo ni 251,000 tu. Kwenye Sekta ya

18 APRILI, 2023

Afya kwa maana ya zahanati na vituo vya afya wanahitajika 131,547 lakini waliopo ni 48,000 tu, pungufu ni 82,000. Serikali imetangaza ajira tunashukuru ya afya na elimu 21,200 na katika 300,006 wametangaza 21,200 tu, bado tuna pungufu wa 285,000.

MWENYEKITI: Mheshimiwa hoja yako.

MHE. ESTHER N. MATIKO: Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja yangu ni kwamba, watu wanaojitolea wamekuwa wakijitolea kuhakikisha wanatoa huduma walau kwa wananchi, kwa wanafunzi kwa maana ya sekondari na shule za msingi, Walimu wanajitolea hasa masomo ya sayansi, wanalipwa fedha kidogo shilingi 50,000 au 100,000 wanachanga wananchi na hata sisi Wabunge hapa na vile vile kwenye vituo vya afya. Wakati Mheshimiwa Waziri anajibu hapa...

MWENYEKITI: Mheshimiwa nataka kujua hoja yako kwa sababu muda wako unaisha.

MHE. ESTHER N. MATIKO: Mheshimiwa Mwenyekiti, hoja yangu ni wanaojitolea wapewe kipaumbele kwenye ajira zilizotangazwa ili kuweza kuwapa motisha. Wakati Mheshimiwa Waziri anajibu hapa ameonyesha dhahiri kwamba Serikali haina mfumo na hivyo hawataweza hata kuwatambua na kuweza kuwapa kipaumbele. *(Makofi)*

MWENYEKITI: Haya Ahsante sana, Mheshimiwa Waziri ufafanuzi.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, la kwanza, kwenye hoja imejikita kwenye elimu hatuangalii *competence-based* kwanza kwenye ajira za Walimu. Tutolee mfano, tuna Walimu 12,130, katika mfumo ijitokeze una waliojitolea 50,000, una zaidi labda ya wale wa 2015 wote wame-*qualify*. Hebu atusaidie

18 APRILI, 2023

tutatumia kigezo gani katika kusema tumpe yupi na tusimpe yupi wakati tunaangalia mwaka wa kuhitimu ni 2015 na wote wana cheti, wote wana *diploma* au wana shahada. (*Makofi*)

Mheshimiwa Mwenyekiti, la pili, siyo wote pia waliotamani kwenda kujitolea waliopata nafasi. Tatu, siyo wote pia waliojitolea na wakatamani kupata nafasi ambao pia mchakato ulikuwa wa wazi, wa huru na wa usawa. La nne, tuna uzoefu kwenye hili. Nitoe uzoefu wa mwaka jana kilichojitokeza. Baadhi ya waliokasimiwa madaraka katika halmashauri zetu walipoombwa, haijaanza leo toka ajira za 2021/2022, wako watu nitolee mfano wa hata kwangu Kinondoni.

MWENYEKITI: Mheshimiwa dakika moja.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Mwenyekiti, anaombwa mtu alete orodha ya waliojitolea, haleti ya waliojitolea wa pale Kinondoni, imeletwa orodha ambao hata hawajajitolea kabisa, tena wanaotoka katika halmashauri zingine nje ya mkoa.

Mheshimiwa Spika, mwisho la tano, tumepata cases mwisho, wako hata Walimu Wakuu ambao wamepokea fedha kulipwa kuwaandikia barua za utambulisho na mapendekezo (*recommendation letter*) kwa watu. Ndiyo maana nikasema kwenye hizi kama wako waliojitolea wakiomba kama wanakidhi vile vigezo vitatu vya mwaka wa kuhitimu, masomo lakini pia kama ni watu wenye ulemavu pia. Kwa hiyo kulikuwa kuna hoja kwamba kuna wengine wamechukua wa 2020, 2022.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa mujibu wa Sheria ya Ajira, 3% katika ajira zinapaswa kutolewa kwa watu wenye ulemavu pia. Kwa hiyo kwa hao tutaanza kwa watu wenye ulemavu, *special case* tutaanza nao 2015, wakiisha tutaingia 2016, wakiisha tutaingia 2017 mpaka 2022. Kwa hiyo unaweza ukapata hizo

18 APRILI, 2023

cases kwa watu wenye ulemavu. Nikaliahidi Bunge lako tunakaa na Wizara ya Afya na Wizara ya Elimu, tuje na mpango wa kudumu. Nchi nyingi zimefanya, waombe kwa uwazi, wasimamiwe, wafuatiliwe, wajulikane wanapelekwa wapi kwa utaratibu gani, lakini mwenendo wao katika kipindi walichojitolea pia ulikuwaje? *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

MWENYEKITI: Ahsante sana. Mheshimiwa Esther nakuona umesimama. Mheshimiwa Waziri hoja ya msingi liliwahi kuulizwa swali hapa na Mheshimiwa Felista Njau na mimi nikatoa maelekezo kwamba Serikali angalieni namna ya kutengeneza utaratibu. Sababu yoyote inayomwondoa mtu aliyejitolea kwa kweli, sasa si ameshajitolea? *(Makofi)*

Mheshimiwa Waziri, kwa namna yoyote ile kwa nini? Kwa sababu yeye yuko pale kwenye sehemu ama kwenye kituo cha kazi. Kwa hiyo ninyi tengenezeni utaratibu mzuri, huo huo uliousema. Utaratibu mzuri wa wazi wa kuwatambua hawa watu ili mkae nao, ajira zinapotokea msiwapite na wao. *(Makofi)*

Mheshimiwa Waziri, kwa namna yoyote ile maadam yeye yuko kazini pale yaani ukisema yeye unamwacha unaenda kumchukua sijui aliyeko wapi kwa sababu hakupata nafasi. Ni kweli hakupata na huyu si kapata nafasi? Sasa mambo haya, nadhani hoja ya msingi ni kwenda kutengeneza utaratibu na haya mapendekezo yanayotolewa, sidhani kama kila mtu itakuwa ni udanganyifu, sidhani. Kwa sababu huko mashuleni tunaenda kufanya ziara na tunawakuta, unaambiwa hawa watano wanajitolea, hawa wawili wameajiriwa. *(Makofi)*

Mheshimiwa Waziri, sasa kama tunaboresha miundombinu lazima tuboreshe na upande huu mwingine ili watoto wetu wafanye vizuri. Kwa hiyo nia ya Serikali ni njema na nia ya

18 APRILI, 2023

Wabunge pia ni njema kwamba wale wanaojitolea, wakumbukwe wasiachwe tu kwa sababu hapa aliingia kwa kuwa, kwa kuwa, hapana. Hata hao wengine wana uwezo wa kuingia kwa kuwa. *(Makofi)*

Naona Mheshimiwa Waziri wa Nchi anasimama, karibu sana.

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA WAZIRI MKUU (SERA, BUNGE NA URATIBU): Mheshimiwa Mwenyekiti, kama Mheshimiwa Waziri alivyotoa maelezo ya kina kwamba yako mambo kadha wa kadha katika jambo hili. Jambo la kwanza ni kuangalia na kuzingatia umri kwa maana ya miaka ya wale ambao wamekwishamaliza masomo yao ama wameshahitimu mafunzo ya kada hizo mbalimbali miaka ya nyuma na wanakaribia kupoteza muda ama umri wa kuajirika Serikalini. Hilo ni jambo la kwanza ambalo Mheshimiwa Waziri amelitolea maelezo vizuri sana na amesema katika mwaka huu wa bajeti tutaanza na hilo.

Mheshimiwa Mwenyekiti, jambo la pili ni hilo lingine ambalo umelizungumza hapa na umetukumbusha siku ambapo tulijibu swali la msingi hapa Bungeni la kuzingatia kuona ni namna gani hawa vijana wanaojitolea wanaweza wakapatiwa kipaumbele kwenye mifumo ya ajira. Toka siku ile ya kwanza ambayo nadhani hatujamaliza mwezi jambo hili tulilipokea ndani ya Serikali na tukasema kwa sababu tunataka kuwa ni jambo endelevu na ambalo litasimama katika misingi ambayo itakuwa pia ni endelevu, Serikali tumekwishalipokea jambo hili na tayari tumeshaanza kutizama; je, tutalifanyaje ili liweze pia kutenda haki na siyo kuongeza tena mianya mingine ambayo itazalisha upendeleo mwingine ambao hautakuwa na faida wala tija kwa watoto wetu wa Kitanzania.

Mheshimiwa Mwenyekiti, kwa hiyo, naomba kulihakikishia Bunge lako, tumekwishalipokea ndani ya Serikali na tunalifanyia

18 APRILI, 2023

kazi na kadri tunavyoendelea tutakuwa tunalitolea tu taarifa kwa namna ile ambayo Bunge litataka kupata taarifa zetu. (Makofi)

MWENYEKITI: Ahsante sana, Waheshimiwa Wabunge, nadhani hoja hiyo imeshaeleweka. Sasa hii TAMISEMI ina Mafungu mengi na kile Kifunguungu chetu cha 123 kwenye kanuni zetu kinasema dakika 10 kabla ya muda kwisha lakini kwa mafungu ya TAMISEMI namna yalivyo hizo dakika 10 hazitatupeleka pale kwa sababu kipindi hiki ni kipindi cha Ramadhani siyo kipindi cha kawaida kwamba naweza kuongeza nusu saa halafu bado tukamalizia.

Kwa hiyo nafikiri tutaenda kwa kuongozwa na hiyo kanuni yetu kwa sababu mafungu ni mengi, ataanza kusoma Katibu kwa sababu kanuni yetu inataka kila Fungu lisomwe na mpaka tufikie muda wetu pale hatutaweza kwa kupitia kila Kifunguungu kidogo. Kwa hiyo yatasomwa mafungu badala ya Kifunguungu. Katibu.

NDG. PAMELA PALLANGYO - KATIBU MEZANI:

Fungu 56 – Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa

Kifungu 1001 - *Administration and Human Resources*

Management Division... ..Sh. 4,084,162,934

Kifungu 1002 - *Finance and Accounts Unit... ..Sh. 885,122,498*

Kifungu 1003 - *Policy and Planning Division... ..Sh. 2,029,443,291*

Kifungu 1004 - *Information, Communication*

and Technology Division... ..Sh.4,866,319,560

Kifungu 1005 - *Legal Services DivisionSh. 867,382,728*

Kifungu 1006 - *Internal Audit Unit... ..Sh. 626,342,604*

Kifungu 1007 - *Government Communication*

Unit... ..Sh. 567,501,195

Kifungu 1008 - *Procurement Management Unit... ..Sh. 688,183,202*

18 APRILI, 2023

Kifungu 1009 - <i>Infrastructure Development</i>	
<i>Division... ..</i>	Sh. 41,084,661,625
Kifungu 2001 - <i>Regional Administration Division... ..</i>	Sh. 1,166,224,892
Kifungu 2002 - <i>Local Government Division... ..</i>	Sh. 23,989,495,947
Kifungu 2003 - <i>Sector Coordination Division</i>	Sh. 0
Kifungu 2004 - <i>Education Administration</i>	
<i>Division... ..</i>	Sh. 10,551,064,460
Kifungu 2005 - <i>Rural and Urban Development</i>	
<i>Division... ..</i>	Sh. 918,614,733
Kifungu 2006 - <i>Inspectorate and Finance</i>	
<i>Tracking Unit... ..</i>	Sh. 801,958,683
Kifungu 2007 - <i>Health, Social Welfare and Nutrition</i>	
<i>Services Division</i>	Sh. 1,713,029,536
Kifungu 3001 - <i>Management Service Improvement</i>	
<i>Unit... ..</i>	Sh. 512,528,112

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 02 – Tume ya Utumishi wa Walimu

Kifungu 1001 - <i>Administration and Human</i>	
<i>Resources... ..</i>	Sh. 2,880,898,000
Kifungu 1002 - <i>Finance and Account</i>	Sh. 330,586,000
Kifungu 1003 - <i>Planning, Monitoring and Evaluation</i>	
<i>Unit... ..</i>	Sh. 341,117,000
Kifungu 1004 - <i>Internal Audit Unit... ..</i>	Sh. 235,102,000
Kifungu 1005 - <i>ICT and Statistics Unit... ..</i>	Sh. 325,057,000
Kifungu 1006 - <i>Government Communication Unit... ..</i>	Sh. 167,903,700
Kifungu 1007 - <i>Legal Unit</i>	Sh. 229,227,000
Kifungu 1008 - <i>Procurement Management Unit... ..</i>	Sh. 145,942,000
Kifungu 2001 - <i>Recruitment and Development</i>	
<i>Division</i>	Sh. 1,600,074,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 2002 - *Teachers Service Commission*

DistrictSh. 10,278,041,300

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 36 – Mkoa wa Katavi

Kifungu 1001 - *Administration and Human Resources*

Management Sh. 1,653,031,000

Kifungu 1002 - *Finance and Accounts Unit Sh. 159,058,000*

Kifungu 1003 - *Internal Audit... ..Sh. 74,289,000*

Kifungu 1004 - *Procurement Management Unit... ..Sh. 86,800,000*

Kifungu 1005 - *DAS Mpanda... .. Sh. 442,519,000*

Kifungu 1006 - *DAS Mlele... ..Sh. 670,371,000*

Kifungu 1007 - *DAS Tanganyika... ..Sh. 423,594,000*

Kifungu 1014 - *Legal Service Unit... ..Sh. 64,451,000*

Kifungu 1015 - *ICT and Statistics Unit Sh. 98,571,000*

Kifungu 1016 - *Government Communication*

Unit Sh. 172,681,000

Kifungu 2001 - *Planning and CoordinationSh. 340,269,000*

Kifungu 2002 - *Economic and Productive Sector.....Sh. 348,220,000*

Kifungu 3002 - *Infrastructure SectorSh. 100,768,000*

Kifungu 2004 - *Health, Social Welfare & Nutrition*

Services... ..Sh. 206,392,000

Kifungu 2005 - *Management, Monitoring*

and Inspection... ..Sh. 196,108,000

Kifungu 2006 - *Education and Vocational Training...Sh. 269,114,000*

Kifungu 2007 - *Water ServicesSh. 0*

Kifungu 2008 - *Industry, Trade and InvestmentSh. 220,966,000*

Kifungu 3001 *Regional Hospital... ..Sh. 0*

Kifungu 8075 - *Transfers to LGAs – Pre-Primary*

& Primary Education... ..Sh. 27,661,529,000

Kifungu 8076 - *Transfers to LGAs – Secondary*

Education... .. Sh. 11,635,665,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8078 - Transfers to LGAs – Public Health Services... ..	Sh. 10,608,440,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAs – Preventive Services... ..	Sh. 0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAs – Health Centers... ..	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAs – Dispensaries... ..	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs–Infrastructure, Rural & Urban Development... ..	636,974,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs – Rural Water Supply... ..	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs–Natural Resources & Environment Conservation... ..	Sh. 319,111,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs – Community Development... ..	Sh. 678,733,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock & Fisheries... ..	Sh. 1,682,651,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs – Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination... ..	Sh. 462,420,000
Kifungu 8090 - Transfers to LGAs – Internal Audit Unit... ..	Sh. 283,506,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs –Administration & Human Resources Management	Sh. 18,015,198,000
Kifungu 8092 - Transfers to LGAs – Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 78,225,000
Kifungu 8094 - Transfers to LGAs – Sports, Culture and Arts... ..	Sh. 21,465,000
Kifungu 8095 - Transfers to LGAs –Finance and Accounts... ..	Sh. 697,064,000
Kifungu 8096 - Transfers to LGAs –Government Communication... ..	Sh. 72,900,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 47 – Mkoa wa Simiyu

Kifungu 1001 - Administration & Human Resources Management	Sh. 1,286,153,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 259,159,000
Kifungu 1003 – Internal Audit Unit... ..	Sh. 170,107,000
Kifungu 1004 – Procurement Management Unit	Sh. 118,385,000
Kifungu 1005 – DAS Bariadi	Sh. 342,917,000
Kifungu 1006 – DAS Maswa... ..	Sh. 380,563,000
Kifungu 1007 – DAS Meatu	Sh. 306,249,000
Kifungu 1008 – DAS Busega... ..	Sh. 293,129,000
Kifungu 1009 – DAS – Itilima... ..	Sh. 367,949,000
Kifungu 1014 – Legal Services Unit	Sh. 127,808,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit... ..	Sh.40,867,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit... ..	Sh.48,382,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination... ..	Sh.477,754,000
Kifungu 2002 – Economic and Productive Sector.....	Sh. 284,171,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector... ..	Sh.188,007,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services... ..	Sh. 365,080,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection... ..	Sh. 247,361,000
Kifungu 2006 – Education & Vocational Training... ..	Sh. 286,428,000
Kifungu 2007 - Water Sector... ..	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 81,655,000
Kifungu 8075 – Transfers to LGAS-Pre-Primary and Primary Education Sh.... ..	69,635,933,000
Kifungu 8076 – Transfers to LGAS-Secondary Education... ..	Sh. 29,672,200,000
Kifungu 8078 – Transfers to LGAS – Public Health Services... ..	Sh. 18,085,832,000
Kifungu 8079 – Transfers to LGAs – Preventive Services... ..	Sh. 0
Kifungu 8080 – Transfers to LGAs – Health Centers	Sh. 0
Kifungu 8081 – Transfers to LGAs – Dispensaries... ..	Sh. 0
Kifungu 8082 – Transfers to LGAS – Works... ..	Sh. 630,323,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8083 – Transfers to LGAs – Rural Water Supply... ..	Sh. 0
Kifungu 8084 – Transfer to LGAs-Natural Resources and Environmental Conservation... ..	Sh. 316,313,000
Kifungu 8085 – Transfer to LGAs -Community Development... ..	Sh. 893,431,000
Kifungu 8086 – Transfer to LGAs – Agriculture, Livestock and Fisheries	Sh. 4,159,561,000
Kifungu 8087 – Transfers to LGAs – Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8090 – Transfer to LGAs – Internal Audit Unit... ..	Sh. 321,209,000
Kifungu 8091 – Transfer to LGAs – Administration & Human Resource Management... ..	Sh. 22,678,403,500
Kifungu 8093 – Transfer to LGAs – Plan and Coord....	Sh. 509,863,500
Kifungu 8095 – Transfer to LGAs – Finance and Accounts... ..	Sh. 1,040,719,000

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 54 – Mkoa wa Njombe

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 1,568,755,000
Kifungu 1002 – Finance and Accounts Unit	Sh. 193,976,000
Kifungu 1003 – Internal Audit Unit... ..	Sh. 85,400,000
Kifungu 1004 – Procurement Management Unit	Sh. 53,860,000
Kifungu 1005 – DAS Njombe	Sh. 436,648,000
Kifungu 1006 – DAS Makete	Sh. 423,474,000
Kifungu 1007 – DAS Ludewa	Sh. 370,074,000
Kifungu 1008 – DAS Wanging'ombe	Sh. 368,388,000
Kifungu 1014 – Legal Service Unit	Sh. 97,113,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 88,230,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit... ..	Sh. 36,680,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination... ..	Sh. 517,596,000
Kifungu 2002 – Economic & Productive Service... ..	Sh. 301,119,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 2003 – Infrastructure Sector... ..	Sh. 222,135,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services	Sh. 294,760,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 110,940,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...	Sh. 245,896,000
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 106,306,000
Kifungu 8075 – Transfers to LGAS-Pre-Primary and Primary Education	Sh. 48,022,605,000
Kifungu 8076 – Transfers of LGAS – Secondary Education	Sh. 32,232,639,000
Kifungu 8077 – Transfers to LGAS – Land Development and Urban Planning... ..	Sh. 0
Kifungu 8078 – Transfer to LGAS – Public Health Service... ..	Sh. 25,851,392,000
Kifungu 8079 – Transfer to LGAS – Preventive Services... ..	Sh. 143,827,000
Kifungu 8080 – Transfer to LGAS – Health Centers... ..	Sh. 245,791,000
Kifungu 8081 – Transfer to LGAS – Dispensaries	Sh. 246,068,000
Kifungu 8082 – Transfer to LGAS – Infrastructure, Rural And Urban Development	Sh. 709,403,000
Kifungu 8083 – Transfers to LGAs – Rural Water Supply... ..	Sh. 0
Kifungu 8084 – Transfer to LGAS-Natural Resources and Environmental Conservation... ..	Sh. 482,411,000
Kifungu 8085 – Transfers to LGAS – Community Development... ..	Sh. 1,595,802,000
Kifungu 8086 – Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock & Fisheries	Sh. 4,270,475,000
Kifungu 8087 – Transfers to LGAS – Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8089 – Transfers to LGAS – Planning and Coordination... ..	Sh. 689,846,000
Kifungu 8090 – Transfers to LGAS – Internal Audit Unit... ..	Sh. 449,436,000
Kifungu 8091 – Transfer to LGAS – Administration & Human Resources Management... ..	Sh. 30,010,879,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8092 – <i>Transfer to LGAS – Industry, Trade & Investment...</i>	Sh. 74,159,000
Kifungu 8094 – <i>Transfer to LGAS – Sports, Culture and Arts ...</i>	Sh. 139,269,000
Kifungu 8095 – <i>Transfer to LGAS – Finance and Accounts ...</i>	Sh. 1,055,792,000
Kifungu 8096 – <i>Transfer to LGAS – Government Communication...</i>	Sh. 129,828,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

MWENYEKITI: Waheshimiwa Wabunge, kwenye ngazi hii ukipiga meza maana yake unataka kuzungumza. Kwa hiyo, wewe tumia tu kinywa chako usitumie mkono kwa sababu kwenye ngazi hii ukipiga maana yake unataka kuzungumza. Katibu.

Fungu 63 – Mkoa wa Geita

Kifungu 1001 – <i>Administration & Human Resources Management ...</i>	Sh. 1,623,717,000
Kifungu 1002 – <i>Finance and Accounts Unit ...</i>	Sh. 236,850,000
Kifungu 1003 – <i>Internal Audit Unit ...</i>	Sh. 126,640,000
Kifungu 1004 – <i>Procurement Management Unit ...</i>	Sh. 113,348,000
Kifungu 1005 – <i>DAS Geita ...</i>	Sh. 457,234,000
Kifungu 1006 – <i>DAS Bukombe ...</i>	Sh. 466,702,000
Kifungu 1007 – <i>DAS Chato ...</i>	Sh. 430,666,000
Kifungu 1008 – <i>DAS Nyang'hwale ...</i>	Sh. 461,122,000
Kifungu 1009 – <i>DAS Mbogwe ...</i>	Sh. 463,102,000
Kifungu 1014 – <i>Legal Service Unit ...</i>	Sh. 82,248,000
Kifungu 1015 – <i>ICT and Statistics Unit ...</i>	Sh. 150,828,000
Kifungu 1016 – <i>Government Communication Unit ...</i>	Sh. 71,464,000
Kifungu 2001 – <i>Management Support...</i>	Sh. 368,544,840
Kifungu 2002 – <i>Economic & Development Support..</i>	Sh. 204,732,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 276,434,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare & Nutrition Services... ..	Sh. 344,434,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring & Inspection	Sh. 255,755,160
Kifungu 2006 – Education & Vocational Training.....	Sh. 414,520,000
Kifungu 2007 – Water Sector... ..	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade & Investment	Sh. 199,948,000
Kifungu 8075 – Transfers to LGAS-Pre-Primary & Primary Education... ..	Sh. 85,916,071,628
Kifungu 8076 – Transfers of LGAS – Secondary Education	Sh. 46,690,779,117
Kifungu 8077 – Transfers of LGAS – Land Development and Urban Planning	Sh. 209,239,902
Kifungu 8078 – Transfer to LGAS – Public Health Service	Sh.24,864,763,113
Kifungu 8080 -Transfers to LGAS – Health Centers... ..	Sh. 0
Kifungu 8081 – Transfers to LGAS – Dispensaries... ..	Sh. 0
Kifungu 8082 – Transfer to LGAS – Infrastructure, Rural & Urban Development... ..	Sh.2,602,705,133
Kifungu 8083 – Transfer to LGAS – Rural Water Supply	Sh. 10,680,000
Kifungu 8084 – Transfer to LGAS-Natural Resources & Environmental Conservation... ..	Sh. 608,538,192
Kifungu 8085 – Transfers to LGAS – Community Development	Sh.1,537,600,898
Kifungu 8086 – Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fishers... ..	Sh. 3,866,190,048
Kifungu 8087 – Transfers to LGAS – Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8089 – Transfers to LGAS – Planning and Coord.	Sh. 1,180,423,735
Kifungu 8090 – Transfers to LGAS – Internal Audit Unit	Sh. 445,000,715
Kifungu 8091 – Transfer to LGAS – Administration and Human Resources Management..	Sh. 23,743,610,074

18 APRILI, 2023

Kifungu 8092 – <i>Transfers to LGAS – Industry, Trade and Investment...</i>	Sh. 339,422,732
Kifungu 8094 – <i>Transfers to LGAS – Sports, Culture and Arts...</i>	Sh. 638,263,646
Kifungu 8095 – <i>Transfer to LGAS – Finance and Accounts ...</i>	Sh. 2,645,128,412
Kifungu 8096 – <i>Transfer to LGAS – Government Comm. ...</i>	Sh. 116,077,656

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 70 – Mkoa wa Arusha

Kifungu 1001 – <i>Administration & Human Resources Management ...</i>	Sh. 1,861,389,269
Kifungu 1002 – <i>Finance and Accounts Unit...</i>	Sh. 319,151,253
Kifungu 1003 – <i>Internal Audit Unit ...</i>	Sh. 114,491,859
Kifungu 1004 – <i>Procurement Management Unit...</i>	Sh.99,140,380
Kifungu 1005 – <i>DAS Arusha...</i>	Sh. 445,461,600
Kifungu 1006 – <i>DAS Ngorongoro ...</i>	Sh. 454,255,600
Kifungu 1007 – <i>DAS Karatu ...</i>	Sh.486,404,400
Kifungu 1008 – <i>DAS Arumeru ...</i>	Sh. 465,701,600
Kifungu 1009 – <i>DAS Monduli ...</i>	Sh. 452,411,400
Kifungu 1010 – <i>DAS Longido ...</i>	Sh. 444,011,400
Kifungu 1014 – <i>Legal Service Unit ...</i>	Sh. 99,698,380
Kifungu 1015 – <i>ICT and Statistics Unit ...</i>	Sh. 92,406,000
Kifungu 1016 – <i>Government Communication Unit ...</i>	Sh. 101,302,080
Kifungu 2001 – <i>Planning and Coordination...</i>	Sh. 457,232,556
Kifungu 2002 – <i>Economic and Productive Sector ...</i>	Sh. 321,587,574
Kifungu 2003 – <i>Infrastructure Sector ...</i>	Sh. 164,968,073
Kifungu 2004 – <i>Health, Social Welfare and Nutrition Services ...</i>	Sh. 364,952,656
Kifungu 2005 – <i>Management, Monitoring and Inspection ...</i>	Sh. 364,021,160

18 APRILI, 2023

Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...	Sh. 262,882,000
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 241,504,760
Kifungu 3001 – Regional Hospital... ..	Sh. 0
Kifungu 8075 – Transfers to LGAS-Pre-Primary and Primary Education... ..	Sh. 82,118,464,673
Kifungu 8076 – Transfers of LGAS – Secondary Education... ..	Sh. 68,799,043,890
Kifungu 8078 – Transfer to LGAS – Public Health Service... ..	Sh. 22,566,848,000
Kifungu 8079 – Transfers to LGAS – Preventive Services... ..	Sh.5,827,186,000
Kifungu 8080 -Transfers to LGAS – Health Centers...	Sh. 4,775,273,812
Kifungu 8081 – Transfers to LGAS – Dispensaries... ..	Sh. 0
Kifungu 8082 – Transfer to LGAS – Infrastructure, Rural and Urban Development.... ..	Sh. 972,110,961
Kifungu 8083 – Transfer to LGAS – Rural Water Supply... ..	Sh. 0
Kifungu 8086 – Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fishers... ..	Sh. 5,553,802,671
Kifungu 8087 – Transfers to LGAS – Livestock Operations... ..	Sh.0
Kifungu 8091 – Transfer to LGAS – Administration and Human Resource Management...Sh.	62,095,206,993

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 71 – Mkoa wa Pwani

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 2,090,975,700
Kifungu 1002 – Finance and Accounts Unit... ..	Sh. 278,302,054
Kifungu 1003 – Internal Audit Unit... ..	Sh.168,873,500
Kifungu 1004 – Procurement Management Unit... ..	Sh. 137,053,000
Kifungu 1005 – DAS Kibaha... ..	Sh. 482,850,000
Kifungu 1006 – DAS Mafia... ..	Sh. 465,385,000
Kifungu 1007 – DAS Kisarawe	Sh. 432,233,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 1008 – DAS Bagamoyo..	Sh. 501,114,246
Kifungu 1009 – DAS Rufiji	Sh. 414,348,000
Kifungu 1010 – DAS Mkuranga.....	Sh. 490,101,000
Kifungu 1011 – DAS Kibiti..	Sh. 435,192,000
Kifungu 1014 – Legal Service Unit ...	Sh. 88,195,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit...	Sh. 165,148,480
Kifungu 1016 – Government Communication Unit...	Sh.133,451,100
Kifungu 2001 – Planning and Coordination ...	Sh. 434,177,000
Kifungu 2002 – Economic and Productive Sector...	Sh. 338,948,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector...	Sh.231,505,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services ...	Sh. 302,762,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection ...	Sh.364,017,160
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training ...	Sh.435,402,000
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment ...	Sh. 275,362,760
Kifungu 8075 – Transfers to LGAS-Pre-Primary and Primary Education...	Sh. 77,670,073,510
Kifungu 8076 – Transfers of LGAS – Secondary Education ...	Sh. 53,364,175,200
Kifungu 8077 – Transfers to LGAS – Land Development & Urban Planning...	Sh. 0
Kifungu 8078 – Transfer to LGAS – Public Health Service...	Sh. 35,483,508,510
Kifungu 8079 – Transfers to LGAS – Preventive Services...	Sh. 0
Kifungu 8080 -Transfers to LGAS – Health Centers...	Sh. 0
Kifungu 8081 – Transfers to LGAS – Dispensaries...	Sh. 0
Kifungu 8082 – Transfer to LGAS – Infrastructure, Rural and Urban Development...	Sh. 1,354,117,000
Kifungu 8084 – Transfers to LGAS – Natural Resources and Environmental Conservation...	Sh. 1,037,165,000
Kifungu 8083 – Transfer to LGAS – Rural water Supply...	Sh. 0

18 APRILI, 2023

Kifungu 8084 – Transfers to LGAS – Natural Resources and Environmental Conservation... ..	Sh. 1,037,165,000
Kifungu 8085 – Transfers to LGAS – Community Development... ..	Sh. 2,894,017,500
Kifungu 8086 – Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fishers... ..	Sh. 5,765,244,600
Kifungu 8087 – Transfers to LGAS – Livestock Operations... ..	Sh. 1,944,329,000
Kifungu 8089 – Transfers to LGAS – Planning and Coord.	Sh.40,005,985,000
Kifungu 8090 – Transfers to LGAS – Internal Audit Unit... ..	Sh.527,146,000
Kifungu 8091 – Transfer to LGAS – Administration and Human Resources Management..	Sh.15,897,791,000
Kifungu 8095 – Transfers to LGAS – Finance and Accounts... ..	Sh. 2,069,709,680

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 72 – Mkoa wa Dodoma

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 1,811,985,000
Kifungu 1002 – Finance and Accounts Unit... ..	Sh. 368,916,000
Kifungu 1003 – Internal Audit Unit... ..	Sh. 146,360,000
Kifungu 1004 – Procurement Management Unit... ..	Sh. 137,100,000
Kifungu 1005 – DAS Kondo... ..	Sh. 610,512,999
Kifungu 1006 – DAS Mpwapa... ..	Sh. 428,424,000
Kifungu 1007 – DAS Kongwa... ..	Sh. 388,776,000
Kifungu 1008 – DAS Bahi... ..	Sh. 404,628,000
Kifungu 1009 – DAS Chamwino... ..	Sh. 407,160,000
Kifungu 1010 – DAS Dodoma... ..	Sh. 404,796,000
Kifungu 1011 – DAS Chemba... ..	Sh. 207,640,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit... ..	Sh. 55,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 1015 - ICT And Statistics Unit... ..	Sh. 80,000,000
Kifungu 1016 - Government Communication Unit... ..	Sh. 50,000,000
Kifungu 2001 - Planning and Coordination... ..	Sh. 535,000,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector... ..	Sh. 349,894,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector... ..	Sh. 451,892,000
Kifungu 2004 - Health, Social Welfare and Nutrition Services... ..	Sh. 485,024,000
Kifungu 2005 - Management, Monitoring and Inspection... ..	Sh. 309,280,000
Kifungu 2006 – Education & Vocational Training... ..	Sh. 231,140,000
Kifungu 2008 - Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 130,000,000
Kifungu 3001 - Regional Hospital... ..	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS - Pre-Primary and Primary Education... ..	Sh. 80,552,428,460
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education... ..	Sh. 50,610,540,065
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services... ..	Sh. 13,245,443,980
Kifungu 8079 -Transfers to LGAS - Preventive Services... ..	Sh. 8,352,234,637
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers... ..	Sh. 8,943,460,352
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries... ..	Sh. 9,691,324,081
Kifungu 8082 – Transfer to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development... ..	Sh. 2,426,837,795
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply... ..	Sh. 2,257,621,389
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries... ..	Sh. 3,813,686,403
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations... ..	Sh. 4,612,291,378
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 63,953,692,461

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 73 – Mkoa wa Iringa

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 1,334,364,937
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit... ..	Sh. 344,393,430
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit... ..	Sh. 166,179,349
Kifungu 1004 – Procurement Management Unit... ..	Sh. 132,593,404
Kifungu 1005 – DAS Iringa... ..	Sh. 632,060,018
Kifungu 1007 – DAS Mufindi... ..	Sh. 521,853,029
Kifungu 1010 – DAS Kilolo... ..	Sh. 441,466,953
Kifungu 1014 - Legal Services Unit... ..	Sh. 109,256,240
Kifungu 1015 - ICT And Statistics Unit... ..	Sh. 142,055,715
Kifungu 1016 - Government Communication Unit... ..	Sh. 106,902,680
Kifungu 2001 - Planning and Coordination... ..	Sh. 519,079,708
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector... ..	Sh. 366,979,658
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector... ..	Sh. 179,216,350
Kifungu 2004 - Health, Social Welfare and Nutrition Services... ..	Sh. 344,271,439
Kifungu 2005 - Management, Monitoring and Inspection... ..	Sh. 432,608,349
Kifungu 2006 - Education and Vocational Training... ..	Sh. 312,992,731
Kifungu 2008 - Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 164,306,160
Kifungu3001 - Regional Hospital... ..	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education... ..	Sh. 59,602,994,701
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education... ..	Sh. 43,967,764,862
Kifungu 8077 - Transfers to LGAS - Land Development and Urban Planning... ..	Sh. 328,956,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services... ..	Sh. 21,443,153,773
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services... ..	Sh. 127,782,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers... ..	Sh. 844,718,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries... ..	Sh. 23,510,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development.	Sh. 766,686,001
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply... ..	Sh. 61,140,000
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS - Natural Resources and Environmental Conservation... ..	Sh. 745,358,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS - Community Development... ..	Sh. 1,872,314,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries... ..	Sh. 3,319,236,144
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations... ..	Sh. 1,313,274,863
Kifungu 8088 - Transfers to LGAS - Water Supply... ..	Sh. 12,267,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS - Planning and Coordination... ..	Sh. 465,717,924
Kifungu 8090 - Transfers to LGAS - Internal Audit Unit... ..	Sh. 357,683,002
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS - Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 26,234,201,808
Kifungu 8092 - Transfers to LGAS - Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 48,804,000
Kifungu 8093 - Transfers to LGAS - Planning and Coordination... ..	Sh. 410,072,000
Kifungu 8095 - Transfers to LGAS - Finance and Accounts... ..	Sh. 1,366,722,924
Kifungu 8096 - Transfers to LGAS - Government Communication... ..	Sh. 742,989,848

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 74 - Mkoa wa Kigoma

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 1,566,639,160
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit... ..	Sh. 340,238,600

18 APRILI, 2023

Kifungu 1003 - Internal Audit Unit... ..	Sh. 132,108,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit... ..	Sh. 90,960,000
Kifungu 1005 – DAS Kigoma... ..	Sh. 345,173,475
Kifungu 1006 – DAS Kasulu... ..	Sh. 536,739,875
Kifungu 1007 – DAS Kibondo... ..	Sh. 389,170,175
Kifungu 1008 – DAS Kakonko... ..	Sh. 322,254,175
Kifungu 1009 – DAS Buhigwe... ..	Sh. 306,171,175
Kifungu 1010 – DAS Uvinza... ..	Sh. 340,236,175
Kifungu 1014 - Legal Services Unit... ..	Sh. 120,873,600
Kifungu 1015 - ICT And Statistics Unit... ..	Sh. 127,987,600
Kifungu 1016 – Government Comm. Unit... ..	Sh. 50,643,900
Kifungu 2001 - Planning and Coordination... ..	Sh. 305,295,775
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector... ..	Sh. 301,419,675
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector... ..	Sh. 206,931,200
Kifungu 2004 - Health, Social Welfare and Nutrition Services... ..	Sh. 284,780,000
Kifungu 2005 - Management, Monitoring and Inspection... ..	Sh. 273,674,400
Kifungu 2006 - Education and Vocational Training... ..	Sh. 324,751,040
Kifungu 2007 – Water Sector... ..	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 85,000,000
Kifungu 3001 - Regional Hospital... ..	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education... ..	Sh. 50,247,694,206
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education.. ..	Sh. 19,940,859,924
Kifungu 8077 - Transfers to LGAS - Land Development and Urban Planning... ..	Sh. 0
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services... ..	Sh. 5,424,105,790
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services... ..	Sh. 298,379,592
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers... ..	Sh. 2,482,255,064

18 APRILI, 2023

Kifungu 8081 - Transfers to LGAS - Dispensaries ...	Sh. 2,344,718,520
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development... ..	Sh. 619,003,050
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply.....	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS - Natural Resources and Environmental Conservation... ..	Sh. 260,811,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS - Community Development... ..	Sh. 740,220,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries... ..	Sh. 1,318,078,049
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8088 - Transfers to LGAS - Water Supply... ..	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS - Planning and Coordination... ..	Sh. 1,407,464,000
Kifungu 8090 - Transfers to LGAS - Internal Audit Unit... ..	Sh. 321,495,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management..	Sh. 76,281,700,805
Kifungu 8092 – Transfers to LGAS – Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 50,160,000
Kifungu 8093 – Transfers to LGAS – Planning and Coordination... ..	Sh. 96,780,000
Kifungu 8095 - Transfers to LGAS - Finance & Accounts... ..	Sh. 482,501,000
Kifungu 8096 - Transfers to LGAS - Government Communication... ..	Sh. 0

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 75 - Mkoa wa Kilimanjaro

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 3,626,671,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit.....	Sh. 348,339,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 1003 - <i>Internal Audit Unit</i>	Sh. 238,334,000
Kifungu 1004 - <i>Procurement Management Unit</i>	Sh. 91,526,000
Kifungu 1005 - <i>DAS Moshi</i>	Sh. 403,720,000
Kifungu 1006 – <i>DAS Hai</i>	Sh. 341,686,000
Kifungu 1007 – <i>DAS - Rombo</i>	Sh. 324,229,000
Kifungu 1008 – <i>DAS Same</i>	Sh. 495,444,000
Kifungu 1009 – <i>DAS Mwangi</i>	Sh. 401,920,000
Kifungu 1010 – <i>DAS Siha</i>	Sh. 404,500,000
Kifungu 1014 - <i>Legal Services Unit</i>	Sh. 73,332,000
Kifungu 1015 - <i>ICT And Statistics Unit</i>	Sh. 113,942,000
Kifungu 1016 - <i>Government Communication Unit</i> ...	Sh. 57,562,000
Kifungu 2001 - <i>Planning and Coordination</i>	Sh. 735,612,000
Kifungu 2002 - <i>Economic and Productive Sector</i>	Sh. 289,821,000
Kifungu 2003 - <i>Infrastructure Sector</i>	Sh. 176,320,000
Kifungu 2004 - <i>Health, Social Welfare and Nutrition Services</i>	Sh. 245,191,000
Kifungu 2005 - <i>Management, Monitoring and Inspection</i>	Sh. 320,641,000
Kifungu 2006 - <i>Education and Vocational Training</i> ...Sh.	363,887,000
Kifungu 2008 – <i>Industry, Trade and Investment</i>	Sh. 179,547,000
Kifungu 8075 - <i>Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education</i>	Sh. 68,230,761,284
Kifungu 8076 - <i>Transfers to LGAS - Secondary Education</i>	Sh. 79,115,299,990
Kifungu 8078 - <i>Transfers to LGAS - Public Health Services</i>	Sh. 39,235,928,375
Kifungu 8079 - <i>Transfers to LGAS - Preventive Services</i>	Sh. 0
Kifungu 8080 - <i>Transfers to LGAS - Health Centers</i>	Sh. 0
Kifungu 8081 - <i>Transfers to LGAS - Dispensaries</i>	Sh. 0
Kifungu 8082 - <i>Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development</i>	Sh. 1,189,234,511
Kifungu 8083 - <i>Transfers to LGAS - Rural Water Supply</i>	Sh. 0
Kifungu 8085 - <i>Transfers to LGAS - Community Development</i>	Sh. 0

18 APRILI, 2023

Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries... ..	Sh. 8,037,186,762
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management.	Sh. 39,766,726,078

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)

Fungu 76 - Mkoa wa Lindi

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 1,580,049,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit.....	Sh. 268,450,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit.....	Sh. 162,773,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 115,801,000
Kifungu 1005 – DAS Lindi.....	Sh. 535,857,000
Kifungu 1006 – DAS Kilwa	Sh. 419,081,000
Kifungu 1007 – DAS Liwale	Sh. 450,557,000
Kifungu 1008 – DAS Nachingwea	Sh. 402,761,000
Kifungu 1009 – DAS Ruangwa	Sh. 397,145,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit.....	Sh. 87,391,000
Kifungu 1015 - ICT and Statistics Unit	Sh. 83,084,000
Kifungu 1016 - Government Communication Unit... ..	Sh. 70,000,000
Kifungu 2001 - Planning and Coordination.....	Sh. 254,758,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector... ..	Sh. 330,924,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector.....	Sh. 172,567,000
Kifungu 2004 - Health, Social Welfare and Nutrition Services... ..	Sh. 347,873,000
Kifungu 2005 - Management, Monitoring and Inspection... ..	Sh. 277,080,000
Kifungu 2006 - Education and Vocational Training... ..	Sh. 264,423,000
Kifungu 2007 – Water Sector... ..	Sh. 0
Kifungu 2008 - Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 119,000,000
Kifungu 3001 - Regional Hospital... ..	Sh. 0

18 APRILI, 2023

Kifungu 8075 - Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education... ..	Sh. 40,515,400,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education... ..	Sh. 23,045,620,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 22,093,613,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services.....	Shs.0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS - Dispensaries.....	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development... ..	Sh. 185,739,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply... ..	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS - Natural Resources and Environment Conservation... ..	Sh. 0
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS - Community Development... ..	Sh. 690,112,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries.. ..	Sh. 4,564,456,500
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS - Planning and Coordination... ..	Sh. 238,480,000
Kifungu 8090 - Transfers to LGAS - Internal Audit Unit... ..	Sh. 160,345,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management..	Sh. 37,016,071,500

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 77 – Mkoa wa Mara

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 1,546,586,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit.....	Sh. 247,690,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit.....	Sh. 166,030,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 1004 - <i>Procurement Management Unit</i>	Sh. 179,758,000
Kifungu 1005 – <i>DAS Musoma</i>	Sh. 411,156,000
Kifungu 1006 – <i>DAS - Bunda</i>	Sh. 437,280,000
Kifungu 1007 – <i>DAS – Serengeti</i>	Sh. 448,772,000
Kifungu 1008 – <i>DAS - Tarime</i>	Sh. 451,692,000
Kifungu 1009 – <i>DAS - Rorya</i>	Sh. 416,400,000
Kifungu 1010 – <i>DAS - Butiama</i>	Sh. 403,740,000
Kifungu 1014 - <i>Legal Services Unit</i>	Sh. 87,810,000
Kifungu 1015 - <i>ICT and Statistics Unit</i>	Sh. 63,390,000
Kifungu 1016 – <i>Government Communication Unit</i> ...	Sh. 48,382,080
Kifungu 2001 - <i>Planning and Coordination</i>	Sh. 444,567,000
Kifungu 2002 - <i>Economic and Productive Sector</i> ...	Sh. 339,352,000
Kifungu 2003 - <i>Infrastructure Sector</i>	Sh. 190,870,000
Kifungu 2004 - <i>Health, Social Welfare and Nutrition Services</i>	Sh. 297,130,000
Kifungu 2005 - <i>Management, Monitoring and Inspection</i>	Sh. 264,125,160
Kifungu 2006 - <i>Education and Vocational Training</i>	Sh. 295,470,000
Kifungu 2007 – <i>Water Sector</i>	Sh. 0
Kifungu 2008 – <i>Industry, Trade and Investment</i>	Sh. 135,464,760
Kifungu 3001 - <i>Regional Hospital</i>	Sh. 0
Kifungu 8075 - <i>Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education</i>	Sh. 91,294,241,000
Kifungu 8076 - <i>Transfers to LGAS - Secondary Education</i>	Sh. 46,637,555,000
Kifungu 8077 - <i>Transfers to LGAS - Land Development and Urban Planning</i>	Sh. 370,788,000
Kifungu 8078 - <i>Transfers to LGAS - Public Health Services</i>	Sh. 26,631,015,000
Kifungu 8079 - <i>Transfers to LGAS - Preventive Services</i>	Sh. 682,316,000
Kifungu 8080 - <i>Transfers to LGAS - Health Centers</i> ...	Sh. 688,016,000
Kifungu 8081 - <i>Transfers to LGAS – Dispensaries</i>	Sh. 978,464,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development... ..	Sh. 1,053,518,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply... ..	Sh. 15,060,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS - Community Development... ..	Sh. 1,371,468,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries... ..	Sh. 7,635,764,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations... ..	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS - Planning and Coordination... ..	Sh. 528,912,000
Kifungu 8090 - Transfers to LGAS - Internal Audit Unit... ..	Sh. 414,890,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management..	Sh. 39,476,837,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 78 – Mkoa wa Mbeya

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 2,483,715,840
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit.....	Sh. 259,139,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit.....	Sh. 94,808,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 101,280,000
Kifungu 1005 – DAS Mbeya	Sh. 478,242,000
Kifungu 1007 – DAS Kyela	Sh. 438,110,000
Kifungu 1008 – DAS Chunya.....	Sh. 499,573,000
Kifungu 1010 – DAS Rungwe.....	Sh. 437,833,000
Kifungu 1011 – DAS Mbarali.....	Sh. 470,902,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit.....	Sh. 52,228,000
Kifungu 1015 - ICT And Statistics Unit	Sh. 81,805,000
Kifungu 1016 - Government Communication Unit..	Sh. 48,382,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination.....	Sh. 269,020,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector .	Sh. 253,881,920
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector.....	Sh. 191,324,000
Kifungu 2004 - Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 314,088,000
Kifungu 2005 - Management, Monitoring and Inspection.....	Sh. 270,893,160
Kifungu 2006 - Education and Vocational Training...	Sh. 200,828,000
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 169,096,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education	Sh. 96,196,824,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 73,030,911,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services... ..	Sh. 12,143,015,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers..	Sh. 7,821,995,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries....	Sh. 11,432,147,000
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Dev.	Sh. 1,068,959,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply.....	Sh. 0
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 6,464,024,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations	Sh. 1,579,042,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management... ..	Sh. 52,898,252,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)

Fungu 79 – Mkoa wa Morogoro

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,924,874,890
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit.....	Sh. 270,765,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit.....	Sh. 161,073,100

18 APRILI, 2023

Kifungu 1004 - <i>Procurement Management Unit</i>	Sh. 108,432,000
Kifungu 1005 - <i>DAS- Morogoro</i>	Sh. 693,682,000
Kifungu 1006 - <i>DAS Kilosa</i>	Sh. 591,668,200
Kifungu 1007 - <i>DAS Kilombero</i>	Sh. 751,043,000
Kifungu 1008 - <i>DAS Ulanga</i>	Sh. 499,966,000
Kifungu 1009 - <i>DAS Mvomero</i>	Sh. 454,110,000
Kifungu 1010 - <i>DAS Gairo</i>	Sh. 353,917,000
Kifungu 1011 - <i>DAS Malinyi</i>	Sh. 473,041,000
Kifungu 1014 - <i>Legal Services Unit</i>	Sh. 193,825,000
Kifungu 1015 - <i>ICT And Statistics Unit</i>	Sh. 90,147,000
Kifungu 1016 - <i>Government Communication Unit</i> ...	Sh. 80,181,480
Kifungu 2001 - <i>Planning and Coordination</i>	Sh. 430,427,000
Kifungu 2002 - <i>Economic and Productive Sector</i> ...	Sh. 522,401,000
Kifungu 2003 - <i>Infrastructure Sector</i>	Sh. 245,192,000
Kifungu 2004 - <i>Health, Social Welfare and Nutrition Services</i>	Sh. 289,223,269
Kifungu 2005 - <i>Management, Monitoring and Inspection</i>	Sh. 297,134,020
Kifungu 2006 - <i>Education and Vocational Training</i> ...Sh.	224,064,000
Kifungu 2006 - <i>Water Sector</i>	Sh. 0
Kifungu 2008 - <i>Industry, Trade and Investment</i>	Sh. 146,556,400
Kifungu 3001 - <i>Regional Hospital</i>	Sh. 0
Kifungu 8075 - <i>Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education</i>	Sh. 96,712,240,789
Kifungu 8076 - <i>Transfers to LGAS - Secondary Education</i>	Sh. 76,887,309,461
Kifungu 8077 - <i>Transfers to LGAS - Land Development and Urban Planning</i>	Sh. 642,465,567
Kifungu 8078 - <i>Transfers to LGAS - Public Health Services</i>	Sh. 23,330,211,897
Kifungu 8079 - <i>Transfers to LGAS - Preventive Services</i>	Sh. 372,186,000
Kifungu 8080 - <i>Transfers to LGAS - Health Centers</i>	Sh. 29,235,724,627

18 APRILI, 2023

Kifungu 8081 - Transfers to LGAS - Dispensaries...	Sh. 2,448,366,302
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development... ..	Sh. 1,927,870,950
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply	Sh. 178,604,000
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS – Natural Resources and Environmental Conservation...	Sh. 1,776,873,928
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS - Community Development	Sh. 3,650,629,446
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries	Sh. 10,910,459,942
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations	Sh. 3,703,500,000
Kifungu 8088 - Transfers to LGAS - Water Supply	Sh. 5,522,500
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination.....	Sh. 2,025,033,958
Kifungu 8090 - Transfers to LGAS – Internal Auditor Unit	Sh. 913,431,696
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources management...Sh.	35,847,525,921
Kifungu 8092- Transfers to LGAS – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 2,187,889,583
Kifungu 8094 – Transfers to LGAS – Sports, Culture and Arts.....	Sh. 527,474,529
Kifungu 8095 – Transfers to LGAS – Finance and Accounts... ..	Sh. 3,409,890,061
Kifungu 8096 – Transfers to LGAS – Government Communication... ..	Sh. 295,749,484

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)*

18 APRILI, 2023

Fungu 80 - Mkoa wa Mtwara

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 2,102,974,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit.....	Sh. 147,561,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit.....	Sh. 131,077,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit	Sh. 151,309,240
Kifungu 1005 – DAS Mtwara	Sh. 491,773,457
Kifungu 1006 – DAS Newala	Sh. 366,875,920
Kifungu 1007 – DAS Masasi	Sh. 424,262,587
Kifungu 1008 – DAS Tandahimba	Sh. 444,359,120
Kifungu 1009 – DAS Nanyumbu	Sh. 373,182,917
Kifungu 1014 - Legal Services Unit.....	Sh. 91,410,000
Kifungu 1015 - ICT and Statistics Unit	Sh. 101,210,000
Kifungu 1016 - Government Communication Unit...	Sh. 90,742,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination.....	Sh. 484,866,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector...	Sh. 174,066,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector.....	Sh. 165,110,000
Kifungu 2004 - Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 308,830,000
Kifungu 2005 - Management, Monitoring and Inspection	Sh. 360,393,160
Kifungu 2006 - Education and Vocational Training...Sh.	359,652,330
Kifungu 2007 – Water Sector	Sh. 44,640,000
Kifungu 2008 - Industry, Trade and Investment	Sh. 151,656,760
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education	Sh. 61,508,062,800
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 31,452,060,800
Kifungu 8077 - Transfers to LGAS – Land Development and Urban Planning	Sh.0
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 23,609,537,400
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services.....	Sh. 20,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers .	Sh. 348,574,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS - Dispensaries.....	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 2,391,877,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply.....	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS - Natural Resources and Environment Conservation.....	Sh. 570,554,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS - Community Development.....	Sh. 2,255,980,990
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 4,244,434,200
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations	Sh. 416,134,000
Kifungu 8088 - Transfers to LGAS – Water Supply.....	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS - Planning and Coordination.....	Sh. 1,304,689,000
Kifungu 8090 - Transfers to LGAS - Internal Audit Unit.....	Sh. 486,590,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Admin. and Human Resources Management	Sh. 38,566,911,039
Kifungu 8092 – Transfers to LGAS – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 193,655,000
Kifungu 8094 – Transfers to LGAS – Sports, Culture and Arts.....	Sh. 101,150,000
Kifungu 8095 - Transfers to LGAS – Finance and Accounts.....	Sh.1,810,327,200
Kifungu 8096 – Government Communication.....	Sh. 76,340,000

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 81 – Mkoa wa Mwanza

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 2,136,300,000
---	-------------------

18 APRILI, 2023

Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit.....	Sh. 451,295,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit.....	Sh. 218,140,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit	Sh. 186,108,987
Kifungu 1005 – DAS Nyamagana.....	Sh. 388,791,000
Kifungu 1006 – DAS Sengerema.....	Sh. 427,581,600
Kifungu 1008 – DAS Kwimba.....	Sh. 509,829,000
Kifungu 1009 – DAS Magu	Sh. 433,302,000
Kifungu 1010 – DAS Misungwi.....	Sh. 428,430,000
Kifungu 1011 – DAS Ilemela.....	Sh. 596,238,000
Kifungu 1012 – DAS Ukerewe.....	Sh. 478,434,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit.....	Sh. 181,175,000
Kifungu 1015 - ICT And Statistics Unit	Sh. 214,512,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit...Sh.	171,873,000
Kifungu 2001 - Planning and Coordination.....	Sh. 548,663,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....Sh.	422,626,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector.....	Sh. 193,346,000
Kifungu 2004 - Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 534,508,000
Kifungu 2005 - Management, Monitoring and Inspection.....	Sh. 433,249,000
Kifungu 2006 - Education and Vocational Training...Sh.	507,374,000
Kifungu 2007 – Water Sector	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 270,783,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS - Pre - Primary and Primary Education	Sh. 135,210,848,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education.....	Sh. 84,924,788,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 12,675,570,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services.....	Sh. 5,123,417,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers..Sh.	9,175,776,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries....Sh.	10,108,251,000
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS - Infrastructure, Rural and Urban Development.	Sh. 1,014,368,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply	Sh. 590,857,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS - Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 6,084,987,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS - Livestock Operations	Sh. 0
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS - Administration and Human Resource	Sh. 71,604,197,413

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 82 – Mkoa wa Ruvuma

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 2,009,313,372
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 344,428,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 155,970,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 123,890,000
Kifungu 1005 - DAS - Songea.....	Sh. 530,284,200
Kifungu 1006 - DAS - Tunduru	Sh. 485,597,400
Kifungu 1007 - DAS - Mbinga	Sh. 497,177,000
Kifungu 1008 - DAS - Namtumbo	Sh. 469,998,200
Kifungu 1009 - DAS - Nyasa	Sh. 395,737,200
Kifungu 1014 - Legal Service Unit	Sh. 57,876,000
Kifungu 1015 - ICT and Statistics Unit	Sh. 203,614,930
Kifungu 1016 – Government Communication Unit...Sh.	71,782,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 430,313,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....Sh.	381,351,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector.....	Sh. 224,304,000
Kifungu 2004 – Health, Social welfare and Nutrition Service	Sh. 401,418,000
Kifungu 2005 - Management Monitoring and Inspection.....	Sh. 283,661,160
Kifungu 2006 - Education and Vocational Training...Sh.	298,918,000
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 116,500,458

18 APRILI, 2023

Kifungu 3001 - Regional Hospital	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs -Pre – Primary and Primary Education	Sh. 71,589,791,434
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 44,902,837,100
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 74,803,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services.....	Sh. 29,280,602,806
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 507,696,168
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS – Health Centers....	Sh. 941,377,608
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries ...	Sh. 795,155,084
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 1,345,666,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs - Natural Resources and Environment Conservation ...	Sh. 1,418,547,075
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs - Community Development	Sh. 2,089,394,451
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 5,618,183,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs –Livestock Operations.....	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh. 2,223,593,355
Kifungu 8090 - Transfers to LGAs - Internal Audit Unit... ..	Sh. 537,206,338
Kifungu 8091- Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Mgt... ..	Sh. 21,179,516,703
Kifungu 8092 – Transfers to LGAS – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 336,504,624
Kifungu 8094 – Transfers to LGAS – Sports, Culture and Arts.....	Sh. 265,899,925
Kifungu 8095 - Transfers To LGAS - Finance and Accounts	Sh. 3,069,623,129

18 APRILI, 2023

Kifungu 8096 – *Transfers to LGAS – Government
Communication... .. Sh. 682,665,200*

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 83 – Mkoa wa Shinyanga

Kifungu 1001 - *Administration and Human Resources
Management Sh. 1,814,998,000*
Kifungu 1002 - *Finance and Accounts Unit Sh. 240,904,000*
Kifungu 1003 - *Internal Audit Unit Sh. 99,692,000*
Kifungu 1004 - *Procurement Management Unit ... Sh. 128,641,000*
Kifungu 1005 - *DAS - Shinyanga Sh. 447,745,000*
Kifungu 1008 - *DAS - Kahama Sh. 534,989,000*
Kifungu 1011 - *DAS - Kishapu Sh. 449,222,000*
Kifungu 1014 - *Legal Sector Unit Sh. 75,684,000*
Kifungu 1015 – *ICT and Statistics Unit..... Sh. 59,367,000*
Kifungu 1016 – *Government Communication Unit.....Sh. 73,382,080*
Kifungu 2001 - *Planning and Coordination..... Sh. 292,122,000*
Kifungu 2002 - *Economic and Productive Sector...Sh. 276,983,000*
Kifungu 2003 - *Infrastructure Sector..... Sh. 162,015,000*
Kifungu 2004 – *Health, Social Welfare and Nutrition
Services..... Sh. 289,020,000*
Kifungu 2005 – *Management, Monitoring and
Inspection Sh. 253,961,160*
Kifungu 2006 - *Education and Vocational
Training Sh. 334,786,000*
Kifungu 2007 - *Water Sector Sh. 0*
Kifungu 2008 – *Industry, Trade
and Investment.....Sh. 151,044,760*
Kifungu 8075 - *Transfers to LGAs – Pre-Primary
and Primary Education Sh. 62,906,754,374*
Kifungu 8076 - *Transfers to LGAS – Secondary
Education Sh. 29,853,287,201*

18 APRILI, 2023

Kifungu 8077 - Transfers to LGAS – Land Development and Urban Planning	Sh. 566,326,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 20,569,050,540
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centers	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries .	Sh. 8,033,728,000
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development.....	Sh. 741,545,400
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development	Sh. 1,579,607,800
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 5,090,566,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS – Livestock Operations	Sh. 0
Kifungu 8089- Transfers to LGAS – Planning and Coordination.....	Sh. 516,032,000
Kifungu 8090 – Transfers to LGAS – Internal Audit Unit.....	Sh. 304,041,000
Kifungu 8091- Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management.....	Sh. 30,392,125,685
Kifungu 8095 - Transfers to LGAS – Finance and Accounts	Sh. 1,201,611,000
Kifungu 8096 - Transfers to LGAS – Government Communication	Sh. 358,119,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 84 – Mkoa wa Singida

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,395,641,240
--	-------------------

18 APRILI, 2023

Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 240,994,233
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 183,981,833
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 119,421,300
Kifungu 1005 - DAS - Singida.....	Sh. 489,893,467
Kifungu 1006 - DAS - Manyoni	Sh. 446,553,466
Kifungu 1007 - DAS - Iramba	Sh. 424,054,133
Kifungu 1008 - DAS - Ikungi	Sh. 395,814,133
Kifungu 1009 - DAS - Mkalama	Sh. 387,284,800
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 92,882,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 152,195,167
Kifungu 1016 – Government Communication Unit ..	Sh. 63,562,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 505,767,860
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....	Sh. 283,109,033
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 153,637,667
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 421,963,912
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 255,341,160
Kifungu 2006 – Education and Vocation Training....	Sh. 340,313,767
Kifungu 2007 - Water Sector	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 169,484,760
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 56,035,149,866
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 30,152,303,620
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 263,598,411
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 23,702,520,254
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh.0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres	Sh.0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development.	Sh. 621,723,493
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0

18 APRILI, 2023

Kifungu 8084 - Transfers to LGAs - Natural Resources and Environment Conservation	Sh. 454,968,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs - Community Development	Sh. 1,465,498,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 3,670,134,645
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh.0
Kifungu 8088 - Transfers to LGAs - Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh. 612,665,411
Kifungu 8090 - Transfers to LGAs - Internal Audit Unit	Sh. 288,990,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Administration and Human Resource Management.....	Sh. 26,198,308,466
Kifungu 8092 – Transfers to LGAs – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 271,196,000
Kifungu 8094 – Transfers to LGAs – Sports, Culture and Arts.....	Sh. 83,730,000
Kifungu 8095 – Transfers to LGAs - Finance and Accounts.....	Sh. 948,754,822
Kifungu 8096 – Transfers to LGAs – Government Communication.....	Sh. 198,130,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 85 – Mkoa wa Tabora

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,648,443,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 219,456,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 139,991,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 116,253,000
Kifungu 1005 - DAS - Tabora	Sh. 331,804,000
Kifungu 1006 - DAS - Nzega	Sh. 540,365,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 1007 - DAS - Sikonge	Sh. 325,366,000
Kifungu 1008 - DAS -Igunga	Sh. 490,505,000
Kifungu 1009 - DAS - Urambo	Sh. 409,386,000
Kifungu 1010 - DAS - Uyui.....	Sh. 438,401,000
Kifungu 1011 - DAS - Kaliua	Sh. 442,069,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 52,947,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 122,437,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit ..	Sh. 36,660,000
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 432,170,500
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....	Sh. 470,562,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 182,429,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 421,701,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 358,001,000
Kifungu 2006 – Education and Vocation Training....	Sh. 473,930,000
Kifungu 2007 - Water Sector	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 164,130,000
Kifungu 3001 - Regional Hospital	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 98,650,945,998
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 40,842,896,267
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 0
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 20,559,283,688
Kifungu 8082 - Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 981,087,088
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs - Natural Resources and Environmental Conservation	Sh. 0
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs - Community Development...	Sh. 0
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries	Sh. 3,235,076,400

18 APRILI, 2023

Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh. 1,694,101,544
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh. 1,179,771,735
Kifungu 8090 - Transfers to LGAs - Internal Audit Unit	Sh. 0
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Mngt.....	Sh. 39,585,086,781

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 86 – Mkoa wa Tanga

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,166,230,300
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 406,010,744
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 197,653,844
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 128,404,000
Kifungu 1005 - DAS - Tanga	Sh. 393,174,596
Kifungu 1006 - DAS - Kilindi	Sh. 415,819,596
Kifungu 1007 - DAS - Korogwe	Sh. 393,347,596
Kifungu 1008 - DAS - Lushoto	Sh. 463,373,192
Kifungu 1009 - DAS - Mkinga	Sh. 365,682,298
Kifungu 1010 - DAS - Muheza	Sh. 408,501,596
Kifungu 1011 - DAS - Pangani.....	Sh. 410,031,596
Kifungu 1012 - DAS - Handeni	Sh. 444,421,743
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 108,970,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 142,949,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit...Sh.	121,504,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 412,664,844
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....Sh.	338,186,844
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 168,682,844
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 455,456,845

18 APRILI, 2023

Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 378,980,991
Kifungu 2006 – Education and Vocation Training...	Sh. 406,924,844
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 287,658,504
Kifungu 3002 – Preventive Service	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 2,857,868,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 1,853,826,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 1,867,736,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 362,243,000
Kifungu 8083 – Transfers to LGAS – Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 570,062,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh. 0
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management.....	Sh. 276,387,812,102

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 87 – Mkoa wa Kagera

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,806,432,480
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 173,896,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 154,880,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 115,360,000
Kifungu 1005 - DAS - Bukoba	Sh. 451,156,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 1006 - DAS - Biharamulo	Sh. 425,720,000
Kifungu 1008 - DAS - Karagwe	Sh. 453,580,000
Kifungu 1009 - DAS - Misenyi	Sh. 449,290,000
Kifungu 1010 - DAS - Muleba	Sh. 450,581,000
Kifungu 1011 - DAS - Ngara	Sh. 477,829,000
Kifungu 1012 - DAS - Kyerwa	Sh. 431,618,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 150,396,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 112,168,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit	Sh. 100,673,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 269,180,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector .	Sh. 273,180,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 209,120,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 290,740,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 203,921,160
Kifungu 2006 – Education and Vocation Training....	Sh. 230,120,000
Kifungu 2007 - Water Sector	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 196,575,760
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre – Primary and Primary Education	Sh. 101,807,443,446
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 49,667,679,690
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 108,348,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 34,368,385,435
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 522,288,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh. 40,000,000
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 1,276,876,991
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply... ..	Sh. 70,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8084 - Transfers to LGAs - Natural Resources and Environment Conservation	Sh. 672,540,909
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs - Community Development	Sh. 1,656,717,047
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 6,895,365,927
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh. 140,000,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination... ..	Sh. 1,316,614,947
Kifungu 8090 - Transfers to LGAs - Internal Audit Unit	Sh. 746,566,900
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Administration and Human Resource Management.....	Sh. 31,058,878,736
Kifungu 8092 – Transfers to LGAs – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 1,130,314,940
Kifungu 8094 – Transfers to LGAs – Sports, Culture and Arts.....	Sh. 236,368,308
Kifungu 8095- Transfers to LGAs – Finance and Accounts.....	Sh. 2,208,142,634
Kifungu 8096 – Transfers to LGAs – Government Communication.....	Sh. 2,251,768,610

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 88 – Mkoa wa Dar es Salaam

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,619,790,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 268,785,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 166,316,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 124,667,000
Kifungu 1005 - DAS - Ilala	Sh. 418,896,000
Kifungu 1006 - DAS - Kinondoni	Sh. 367,065,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 1007 - DAS - Temeke	Sh. 420,982,000
Kifungu 1008 - DAS - Kigamboni	Sh. 384,141,000
Kifungu 1009 - DAS - Ubungo	Sh. 373,768,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 84,586,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 129,004,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit ..	Sh. 92,302,000
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 493,566,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....	Sh. 223,397,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 211,975,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 247,423,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 329,189,000
Kifungu 2006 – Education and Vocation Training....	Sh. 353,537,000
Kifungu 2007 - Water Sector	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 151,977,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 158,732,340,969
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 96,114,344,122
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 0
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 44,436,173,389
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres	Sh. 10,894,978,200
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh. 132,845,000
Kifungu 8082 - Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 1,479,744,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs - Natural Resources and Environment Conservation	Sh. 857,430,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs - Community Development	Sh. 3,707,220,346

18 APRILI, 2023

Kifungu 8086 - Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries	Sh. 3,557,254,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination... ..	Sh. 521,100,000
Kifungu 8090 - Transfers to LGAs - Internal Audit Unit... ..	Sh. 700,571,971
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management..	Sh. 136,450,771,163
Kifungu 8092 - Transfers to LGAs – Industry, Trade and Investment	Sh. 337,596,000
Kifungu 8094 - Transfers to LGAs – Sports, Culture and Arts	Sh. 39,855,000
Kifungu 8095 - Transfers to LGAs – Finance and Accounts... ..	Sh. 5,092,831,840
Kifungu 8096 - Transfers to LGAs – Government Communication	Sh. 85,220,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 89 – Mkoa wa Rukwa

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,673,401,000
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 251,978,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 178,476,000
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit	Sh. 84,779,000
Kifungu 1005 - DAS - Sumbawanga	Sh. 490,300,000
Kifungu 1006 - DAS - Nkansi.....	Sh. 501,776,000
Kifungu 1008 - DAS - Kalambo	Sh. 419,900,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 89,592,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 128,184,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit ..	Sh. 73,702,000
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 441,064,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....	Sh. 405,852,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 128,556,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 400,403,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 222,506,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training ..	Sh. 311,216,000
Kifungu 2007 - Water Sector	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 131,865,000
Kifungu 3001 - Regional Hospital	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre–Primary and Primary Education	Sh. 45,452,648,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAs - Secondary Education	Sh. 23,954,201,000
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 22,819,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAs - Public Health Services	Sh. 13,540,439,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAs - Preventive Services	Sh. 0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAs - Health Centres	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAs – Dispensaries	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 519,177,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs - Natural Resources and Environment Conservation	Sh. 568,552,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs - Community Development	Sh. 103,600,000
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 3,044,949,000
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh. 0
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Administration and Human Resource Management... ..	Sh. 17,839,842,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi
bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 90 – Mkoa wa Songwe

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,605,973,790
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 216,302,000
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 155,860,500
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 113,915,000
Kifungu 1005 - DAS - Songwe	Sh. 377,371,000
Kifungu 1006 - DAS - Mbozi	Sh. 448,411,000
Kifungu 1007 - DAS - Momba	Sh. 400,267,000
Kifungu 1008 - DAS - Ileje	Sh. 411,539,000
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 66,689,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 73,100,000
Kifungu 1016 – Government Communication Unit ..	Sh. 60,382,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 297,832,000
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector...	Sh. 269,721,000
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 181,233,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 293,623,114
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 302,537,160
Kifungu 2006 – Education and Vocation Training....	Sh. 450,240,596
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 93,664,760
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 46,528,010,886
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 26,750,846,533
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 0
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 4,333,077,447
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 3,769,418,860
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres..	Sh. 3,387,759,360
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries .	Sh. 4,276,429,756

18 APRILI, 2023

Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 763,314,333
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8084 – Transfers to LGAs– Natural Resources and Environment Conservation....	Sh. 871,557,333
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs - Community Development	Sh. 850,473,319
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh. 3,259,521,874
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh. 740,848,000
Kifungu 8090 - Transfers to LGAs - Internal Audit Unit... ..	Sh. 275,616,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Administration and Human Resource Management..	Sh. 23,320,647,830
Kifungu 8092 – Transfers to LGAs – Industry, Trade and Investment... ..	Sh. 266,678,449
Kifungu 8095 - Transfers to LGAs – Finance and Accounts.....	Sh. 844,156,020
Kifungu 8096 – Transfers to LGAs – Government Communication... ..	Sh. 86,693,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 95 – Mkoa wa Manyara

Kifungu 1001 - Administration and Human Resources Management	Sh. 1,442,362,977
Kifungu 1002 - Finance and Accounts Unit	Sh. 245,940,500
Kifungu 1003 - Internal Audit Unit	Sh. 128,177,500
Kifungu 1004 - Procurement Management Unit ...	Sh. 132,298,500
Kifungu 1005 - DAS - Babati	Sh. 467,385,440
Kifungu 1006 - DAS – Hanang	Sh. 422,445,440

18 APRILI, 2023

Kifungu 1007 - DAS - Kiteto	Sh. 428,469,440
Kifungu 1008 - DAS - Mbulu	Sh. 396,765,440
Kifungu 1009 - DAS - Simanjiro	Sh. 425,105,440
Kifungu 1014 - Legal Services Unit	Sh. 115,964,139
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit	Sh. 149,694,500
Kifungu 1016 – Government Communication Unit ..	Sh. 60,130,080
Kifungu 2001 - Planning and Coordination	Sh. 353,235,420
Kifungu 2002 - Economic and Productive Sector....	Sh. 373,850,240
Kifungu 2003 - Infrastructure Sector	Sh. 200,277,500
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 222,235,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 258,531,160
Kifungu 2006 – Education and Vocation Training...Sh.	1,027,984,500
Kifungu 2007 - Water Sector	Sh. 0
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment	Sh. 126,204,760
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre–Primary and Primary Education	Sh. 63,649,643,516
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS - Secondary Education	Sh. 41,407,475,883
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs - Land Development and Urban Planning	Sh. 268,642,732
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services.....	Sh. 5,926,093,326
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 2,897,482,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres..Sh.	4,043,942,212
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries .	Sh. 3,892,348,590
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs – Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 841,817,000
Kifungu 8083 - Transfers to LGAs - Rural Water Supply	Sh. 0
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries	Sh. 4,646,900,696
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs - Livestock Operations	Sh. 0

18 APRILI, 2023

Kifungu 8091 - *Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management* Sh. 50,193,936,069

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

NDG. PAMELA PALLANGYO – KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, tunajielekeza katika Kitabu cha Nne, Kitabu cha Maendeleo na katika kishikwambi kimeandikwa *Volume IV, Public Expenditure, Estimates Developments Votes, Ministerial and Regional Development Programmes.*

KITABU CHA NNE

MIPANGO YA MAENDELEO

Fungu 56 – Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa

Kifungu 1001 – *Administration and Human Resources Management* Sh. 750,000,000
Kifungu 1003 – *Policy and Planning Division* Sh. 12,260,000,000
Kifungu 1004 – *Information & Communication & Technology Division*... .. Sh. 150,000,000
Kifungu 1009 – *Infrastructure Development Division*... .. Sh. 818,026,478,000
Kifungu 2001 – *Regional Administrative Division* Sh.528,537,700
Kifungu 2002 – *Local Government Division*..... Sh.1,150,000,000
Kifungu 2003 – *Sector Coordination Division*.....Sh. 0
Kifungu 2004 – *Education Administration Division*..Sh.82,648,219,254
Kifungu 2007 – *Health, Social, Welfare and Nutrition Division*... .. Sh. 63,753,134,046

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 02 – Tume ya Utumishi wa Walimu

Kifungu 1003 – *Planning, Monitoring and Evaluation*

Unit Sh.470,000,000

Kifungu 1005 - *ICT and Statistics Unit* Sh. 200,000,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 36 – Mkoa wa Katavi

Kifungu 1001 - *Administration and Human*

Resources Management.....Sh.1,100,000,000

Kifungu 1005 – *DAS - Mpanda*.....Sh. 190,000,000

Kifungu 1007 – *DAS- Tanganyika*.....Sh. 190,000,000

Kifungu 1015 – *ICT and Statistics Unit*Sh. 0

Kifungu 2001 - *Planning and Coordination*.....Sh. 406,980,000

Kifungu 2004 – *Health, Social Welfare and Nutrition*

Services.....Sh. 582,396,000

Kifungu 2006 - *Education and Vocational Training*...Sh. 337,203,000

Kifungu 3001 - *Regional Hospital*.....Sh. 0

Kifungu 8075 - *Transfers to LGAS -Pre- Primary& Primary*

Education.....Sh.11,619,752,000

Kifungu 8076 - *Transfers to LGAS - Secondary*

Education.....Sh. 9,515,298,000

Kifungu 8078 - *Transfers to LGAS - Public Health*

Services.....Sh. 2,209,334,000

Kifungu 8079 - *Transfers to LGAS - Preventive*

Services.....Sh. 853,232,000

Kifungu 8080 - *Transfers to LGAS - Health Centers*..Sh. 2,700,000,000

Kifungu 8081 - *Transfers to LGAS - Dispensaries*.....Sh. 950,000,000

Kifungu 8084 - *Transfers to LGAS – Natural Resources*

& Environment Conservation.....Sh. 733,853,000

Kifungu 8085 - *Transfers to LGAS - Community*

Development.....Sh. 2,733,101,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8089 - *Transfers to LGAS – Planning and Coordination.....*Sh. 359,527,000
Kifungu 8091 - *Transfer to LGAS - Administration and Human Resources Management.....*Sh.5,361,056,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu Vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 47 – Mkoa wa Simiyu

Kifungu 1001 – *Administration and Human Resources Management* Sh.45,000,000
Kifungu 2001 – *Planning and Coordination* Sh.812,860,000
Kifungu 2003 – *Infrastructure Sector* Sh. 1,505,000,000
Kifungu 2004 – *Health, Social Welfare and Nutrition Services.....* Sh. 630,755,000
Kifungu 2005 – *Management, Monitoring and Inspection* Sh. 0
Kifungu 2006 – *Education and Vocational Training...Sh.* 336,452,000
Kifungu 8075 - *Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education* Sh.16,608,256,000
Kifungu 8076 - *Transfers to LGAS – Secondary Education* Sh.10,681,214,000
Kifungu 8078 - *Transfers to LGAS - Public Health Services* Sh. 7,367,113,000
Kifungu 8080 - *Transfers to LGAS - Health Centres...Sh.*2,700,000,000
Kifungu 8081 - *Transfers to LGAS – Dispensaries ..* Sh.1,350,000,000
Kifungu 8082 - *Transfers to LGAS – Works* Sh. 2,400,000,000
Kifungu 8083 - *Transfers to LGAS - Rural Water Supply* Sh. 1,359,303,000
Kifungu 8085 - *Transfers to LGAS – Community Development* Sh. 14,963,013,000
Kifungu 8089 - *Transfers to LGAS – Planning and Coordination* Sh. 0
Kifungu 8091 - *Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management.....*Sh.5,014,407,000

18 APRILI, 2023

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 54 – Mkoa wa Njombe

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.1,425,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 395,145,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 315,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 639,672,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	349,753,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education	Sh.13,435,397,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh.17,075,459,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 6,028,409,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres ..	Sh.2,700,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries .	Sh.1,200,000,000
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS – Natural Resources & Environment Conservation.....	Sh. 328,724,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development.....	Sh. 11,655,282,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination.....	Sh. 369,661,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management...	Sh.12,450,032,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 63 – Mkoa wa Geita

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 45,000,000
Kifungu 2001 – Management Support	Sh. 904,840,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 2, 250,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 663,890,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	356,135,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 23,176,956,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Secondary Education	Sh. 20,531,799,208
Kifungu 8077 - Transfers to LGAs Land Development & Urban Planning.....	Sh. 890,000,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAs - Public Health Services	Sh.17,715,342,750
Kifungu 8081 - Transfers to LGAs – Dispensaries	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAs Infrastructure, Rural & Urban Development	Sh. 2,716,878,000
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs – Natural Resources and Environment Conservation	Sh.160,000,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs – Community Development.....	Sh.17,942,949,870
Kifungu 8086 - Transfers to LGAs – Agriculture, Livestock & Fisheries	Sh.1,089,972,622
Kifungu 8087 - Transfers to LGAs – Livestock Operations.....	Sh. 0
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh. 1,177,468,300
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs - Administration and Human Resource Management.....	Sh. 4,461,361,500
Kifungu 8092 - Transfers to LGAs – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 672,232,750
Kifungu 8095 - Transfers to Finance and Accounts..	Sh. 62,000,000

18 APRILI, 2023

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 70 – Mkoa wa Arusha

Kifungu 1001 – Administration & Human Resources Management.....	Sh.500,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.1,397,432,000
Kifungu 2002 – Economic and productive Sector	Sh. 0
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 0
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 665,789,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training..	Sh. 378,334,000
Kifungu 2008 – Industry, Trade and Investment.....	Sh. 20,000,000
Kifungu 3001 – Regional Hospital.....	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh.16,223,329,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAs – Secondary Education.....	Sh. 48,022,876,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh.11,095,927,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh.0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres...Sh.	3,300,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries ..	Sh.1,350,000,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Administration & Human Resource Management ...	Sh.57,369,930,000

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 71 – Mkoa wa Pwani

Kifungu 1001 – Administration & Human Resources Management.....	Sh. 475,000,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit.....	Sh.75,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 2001 – Planning & Coordination	Sh.379,995,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh.1,819,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh.1,423, 212, 000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	396,790,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 22,457,136,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 25,498,277,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh.11,893,914,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres ..Sh.	3,600,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries .	Sh.1,750,000,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs – Community Development.....	Sh. 7,763,703,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh. 28,523,396,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs - Administration and Human Resource Management.....	Sh.4,790,000,000

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 72 – Mkoa wa Dodoma

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.1,270,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 611,560,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh.755,389,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	383,613,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS – Pre-Primary & Primary Education	Sh. 23,233,138,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 23,630,720,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh.10,680,478,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres ..	Sh.3,300,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries ..	Sh.1,600,000,000
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs – Natural Resources and Environmental Conservation ...	Sh. 2,269,386,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development	Sh.15,684,781,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination	Sh. 742,693,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management ...	Sh.38,170,608,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 73 – Mkoa wa Iringa

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.1,269,999,500
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 402,865,500
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 659,199,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	384,943,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 7,882,127,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 22,772,624,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 6,976,764,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh.1,021,932,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres...Sh.	5,500,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries ..	Sh.1,100,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8084 – <i>Natural Resources & Environmental Conservation</i>	Sh. 426,436,000
Kifungu 8085 - <i>Transfers to LGAs – Community Development</i>	Sh. 7,380,930,000
Kifungu 8089 - <i>Transfers to LGAS – Planning and Coordination</i>	Sh.12,643,665,000
Kifungu 8091 - <i>Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management</i>	Sh.1,066,432,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 74 – Mkoa wa Kigoma

Kifungu 1001 – <i>Administration and Human Resources Management</i>	Sh.1,500,000,000
Kifungu 1005 – <i>DAS-Kigoma</i>	Sh.190,000,000
Kifungu 1008 – <i>DAS- Kakonko</i>	Sh.190,000,000
Kifungu 1010 – <i>DAS-Uvinza</i>	Sh.190,000,000
Kifungu 2001 – <i>Planning and Coordination</i>	Sh.238,740,000
Kifungu 2004 – <i>Health, Social Welfare and Nutrition Services</i>	Sh. 2, 343,684,000
Kifungu 2006 – <i>Education and Vocational Training</i> ...Sh.	469,613,000
Kifungu 8075 - <i>Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education</i>	Sh. 24,302,626,000
Kifungu 8076 - <i>Transfers to LGAS – Secondary Education</i>	Sh.22,555,776,000
Kifungu 8077 – <i>Transfers to LGAS – Land Development & Urban Planning</i>	Sh. 0
Kifungu 8078 - <i>Transfers to LGAS - Public Health Services</i>	Sh.10,389,290,000
Kifungu 8080 - <i>Transfers to LGAS - Health Centres</i> ..Sh.	4,700,000,000
Kifungu 8081 - <i>Transfers to LGAS – Dispensaries</i> ..	Sh.1,500,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8085 - Transfers to LGAs – Community Development	Sh.17,416,478,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning Coordination	Sh.11,058,396,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management.....	Sh.4,226,5141,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 75 – Mkoa wa Kilimanjaro

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.50,000,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics	Sh.33,305,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.2,276,755,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 627,362,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	355,347,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 20,266,579,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 28,943,758,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 8,886,097,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres ..	Sh.4,800,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh.1,550,000,000
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 0
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs – Community Development	Sh. 7,730,229,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8089 - *Transfers to LGAS – Planning and Coordination* Sh. 0

Kifungu 8091 - *Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management...* Sh.14,185,060,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 76 – Mkoa wa Lindi

Kifungu 1001 – *Administration and Human Resources Management* Sh. 45,000,000

Kifungu 2001 – *Planning and Coordination* Sh.1,181,360,000

Kifungu 2003 – *Infrastructure Sector* Sh.735,000,000

Kifungu 2004 – *Health, Social Welfare and Nutrition Services*..... Sh.1,483,779,000

Kifungu 2005 – *Management, Monitoring and Inspection* Sh. 0

Kifungu 2006 – *Education and Vocational Training*...Sh.347,369,000

Kifungu 8075 - *Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education* Sh.14,886,214,000

Kifungu 8076 - *Transfers to LGAS – Secondary Education* Sh.12,588,237,000

Kifungu 8078 - *Transfers to LGAS - Public Health Services* Sh.5,064,875,000

Kifungu 8080 - *Transfers to LGAS - Health Centres*..Sh. 4,100,000,000

Kifungu 8081 - *Transfers to LGAS – Dispensaries*.....Sh.1,400,000,000

Kifungu 8085 - *Transfers to LGAs – Community Development*.....Sh. 8,095,505,000

Kifungu 8086 - *Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries*.....Sh. 0

Kifungu 8089 - *Transfers to LGAS – Planning and Coordination*.....Sh.973,790,000

Kifungu 8091 - *Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management*... Sh.12,441,597,000

18 APRILI, 2023

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 77 – Mkoa wa Mara

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 400,000,000
Kifungu 1005 – DAS - Musoma	Sh.5,000,000
Kifungu 1006 – DAS - Bunda	Sh.5,000,000
Kifungu 1007 – DAS - Sengereti	Sh.5,000,000
Kifungu 1008 – DAS - Tarime	Sh.5,000,000
Kifungu 1009 – DAS - Rorya	Sh.5,000,000
Kifungu 1010 – DAS - Butiama	Sh.784,849,432
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.339,150,568
Kifungu 2002 – Economic and Productive Sector	Sh.127,620,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 0
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services	Sh. 700,737,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...	Sh. 409,000,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education.....	Sh. 26,145,539,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 24,201,736,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services.....	Sh. 17,081,582,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development	Sh.10,079,785,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management....	Sh.12,095,448,000

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)*

18 APRILI, 2023

Fungu 78 – Mkoa wa Mbeya

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.45,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.906,065,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh.1,305,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services	Sh.1,987,425,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...	Sh. 396,253,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 20,810,258,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 24,751,429,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh.10,998,413,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 775,986,000
Kifungu 8080 – Transfers to LGAS- Health Centers...	Sh. 4,300,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries ..	Sh.1,350,000,000
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 2,900,000,000
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS Natural Resources & Environmental Conservation	Sh. 791,714,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development	Sh. 8,866,323,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination	Sh. 544,516,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Management....	Sh.18,317,169,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 79 – Mkoa wa Morogoro

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 3,765,000,000
Kifungu 1005 – DAS - Morogoro	Sh.10,000,000
Kifungu 1006 - DAS – Kilosa	Sh. 5,000,000
Kifungu 1007 – DAS - Kilombero	Sh.10,000,000
Kifungu 1008 – DAS - Ulanga	Sh.5,000,000
Kifungu 1009 - DAS - Mvomero.....	Sh.5,000,000
Kifungu 1010 - DAS - Gairo.....	Sh.5,000,000
Kifungu 1011 - DAS - Malinyi	Sh.5,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.419,460,000
Kifungu 2002 – Economic and Productive Sector....	Sh. 50,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh.739,607,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	397,053,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 28,078,308,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 26,147,593,000
Kifungu 8077 – Transfers to LGAS – Land Development and Urban Planning	Sh. 0
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 8,291,946,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 0
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres..Sh.	9,500,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries.....Sh.	1,858,430,000
Kifungu 8082 – Infrastructure, Rural and Urban Development...Sh.	0
Kifungu 8084 - Transfers to LGAs – Natural Resources and Environmental Conservation...Sh.	834,000,000
Kifungu 8085 – Transfer to LGAS - Community Development.....Sh.	15,115,711,000
Kifungu 8086 – Transfer to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries.....Sh.	0
Kifungu 8087 – Transfer to LGAS – Livestock Operations.....Sh.	0

18 APRILI, 2023

Kifungu 8089 – *Transfer to LGAS – Planning and Coordination.....*Sh.18,811,680,000
Kifungu 8091 - *Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management.....*Sh. 5,030,000,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 80 – Mkoa wa Mtwara

Kifungu 1001 – *Administration and Human Resources Management* Sh. 880,000,000
Kifungu 2001 – *Planning and Coordination* Sh.1,257,874,000
Kifungu 2004 – *Health, Social Welfare and Nutrition Services.....*Sh.1,901,856,000
Kifungu 2006 – *Education and Vocational Training...Sh. 395,062,000*
Kifungu 8075 - *Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education.....*Sh. 22,324,784,000
Kifungu 8076 - *Transfers to LGAS – Secondary Education.....*Sh.19,110,786,000
Kifungu 8078 - *Transfers to LGAS - Public Health Services.....*Sh. 9,813,418,000
Kifungu 8079 - *Transfers to LGAS - Preventive Services.....*Sh.21,903,000
Kifungu 8080 - *Transfers to LGAS - Health Centres...Sh.4,150,000,000*
Kifungu 8081 - *Transfers to LGAS – Dispensaries.....*Sh.1,750,000,000
Kifungu 8082 – *Transfers to LGAS- Infrastrucure, Rural & Urban Development.....*Sh. 0
Kifungu 8085 - *Transfers to LGAs – Community Development.....*Sh.11,744,424,000
Kifungu 8089 – *Transfers to LGAS-Planning & Coordination.....*Sh. 8,807,819,000
Kifungu 8091 - *Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Management.....*Sh. 2,780,000,000

18 APRILI, 2023

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 81 – Mkoa wa Mwanza

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 550,000,000
Kifungu 1005 – DAS - Nyamagana	Sh. 5,000,000
Kifungu 1006 – DAS – Sengerema	Sh. 495,000,000
Kifungu 1008 – DAS – Kwimba	Sh. 55,443,500
Kifungu 1009 – DAS – Magu	Sh. 455,443,500
Kifungu 1010 – DAS – Misungwi	Sh. 345,000,000
Kifungu 1011 – DAS – Ilemela	Sh. 5,000,000
Kifungu 1012 – DAS – Ukerewe	Sh. 155,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 641,980,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 0
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services	Sh. 850,317,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	286,027,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 27,222,836,000
Kifungu 8076 – Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 28,520,530,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh.17,623,362,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh. 0
Kifungu 8082 - Transfers to LGAS – Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 0
Kifungu 8085 - Transfers to LGAs – Community Development	Sh. 21,429,039,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination	Sh. 0
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resource Mgt	Sh. 42,236,110,000

18 APRILI, 2023

*(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)*

Fungu 82 – Mkoa wa Ruvuma

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 425,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 1,245,500,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 0
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 585,831,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	392,582,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 24,360,715,100
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 22,506,521,990
Kifungu 8077 - Transfers to LGAS – Land Development and Urban Planning	Sh. 85,167,161
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 9,960,941,339
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 177,000,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres..Sh.	4,863,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries .	Sh. 1,845,000,000
Kifungu 8082 - Infrastructure, Rural and Urban Development	Sh. 50,000,000
Kifungu 8084 - Natural Resources and Environmental Conservation	Sh. 35,000,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development	Sh.15,212,974,743
Kifungu 8086 - Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries	Sh. 569,269,560
Kifungu 8087 - Transfers to LGAS – Livestock Operations	Sh. 0

18 APRILI, 2023

Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination.....	Sh. 2,492,951,033
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Administration and Human Resource Mgt.	Sh.1,096,109,860
Kifungu 8092 – Transfers to LGAS- Industry, Trade and Investment.....	Sh. 487,000,000
Kifungu 8095 – Transfers to LGAS- Finance and Accounts.	Sh.112,321,214

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 83 – Mkoa wa Shinyanga

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management.....	Sh. 50,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination.....	Sh.1,250,000,000
Kifungu 2002 – Economic and Productive Sector.....	Sh.109,800,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector.....	Sh. 740,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services	Sh. 952,002,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection.....	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	328,129,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education.....	Sh.13,139,301,000
Kifungu 8076 – Transfers to LGAs Secondary Education	Sh. 17,240,815,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 9,342,282,550
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres...Sh.	1,510,645,750
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh. 8,089,935,700
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS – Rural Water Supply	Sh. 2,496,527,000
Kifungu 8084 - Natural Resource and Environmental Conservation.....	Sh. 371,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development	Sh. 8,897,322,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination	Sh. 7,056,678,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Mgt	Sh. 3,870,000,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 84 – Mkoa wa Singida

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.1,580,000,000
Kifungu 1003 – Internal Audit Unit.....	Sh. 0
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 541,700,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector.	Sh. 0
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 585,084,000
Kifungu 2005 – Transfers to LGAs – Management, Monitoring and Inspection.....	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...	Sh. 352,089,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 20,046,980,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary....	Sh.13,901,523,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services.....	Sh. 8,178,994,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 333,629,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres...	Sh.3,600,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries ..	Sh.1,450,000,000
Kifungu 8084 - Transfer to LGAS- Natural Resources & Environmental Conservation.....	Sh.1,737,928,000
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS Community Development.....	Sh.19,245,174,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8089 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination..	Sh.0
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Mgt.....	Sh. 7,113,913,000
Kifungu 8093 - Transfers to LGAS – Planning and Coordination	Sh. 611,644,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 85 – Mkoa wa Tabora

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.1,580,000,000
Kifungu 1003 – Internal Audit Unit.	Sh. 0
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 625,240,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 718,140,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	448,329,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 20,107,553,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAs – Secondary Education	Sh.14,031,095,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 21,741,252,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres	Sh. 0
Kifungu 8083 - Transfers to LGAS - Rural Water Supply	Sh. 3,056,072,000
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS – Natural Resources & Environmental Conservation ...	Sh. 1,253,541,000
Kifungu 8089 – Transfer to LGAS- Planning and Coordination.....	Sh.29,253,862,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Mgt.....	Sh.12,052,135,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya
Matumizi bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 86 – Mkoa wa Tanga

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.100,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.1,088,720,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh.550,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services	Sh. 835,488,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...	Sh.379,195,000
Kifungu 3002 – Preventive Services.....	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education	Sh. 28,549,097,000
Kifungu 8076 – Transfers to LGAS – Secondary Education.....	Sh. 29,490,043,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 8,596,152,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 9,874,520,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres	Sh. 0
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries ..	Sh.1,100,000,000
Kifungu 8082 - Infrastructure, Rural and Urban Development...Sh.	0
Kifungu 8085 – Transfers to LGAS - Community Development.....	Sh.15,752,038,000
Kifungu 8089 – Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh.15,824,352,000
Kifungu 8091 – Transfer to LGAS- Administration & Human Resources Mngt.	Sh. 6,720,000,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

18 APRILI, 2023

Fungu 87 – Mkoa wa Kagera

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 2,075,000,000
Kifungu 1005 – DAS - Bukoba	Sh. 5,000,000
Kifungu 1006 – DAS - Biharamulo	Sh.5,000,000
Kifungu 1008 – DAS - Karagwe	Sh.5,000,000
Kifungu 1009 – DAS - Misenyi	Sh.5,000,000
Kifungu 1010 – DAS - Muleba	Sh.5,000,000
Kifungu 1011 – DAS - Ngara.....	Sh.5,000,000
Kifungu 1012 – DAS - Kyerwa.....	Sh.5,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh. 445,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 900,396,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	409,409,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education.....	Sh. 26, 412,715,943
Kifungu 8076 – Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 27,320,127,484
Kifungu 8077 – Land Development and Urban Planning	Sh.153,279,376
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh.11,966,136,500
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh.10,869,178,260
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres...Sh.	1,375,934,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries.....	Sh.1,806,000,000
Kifungu 8082 – Infrastructure, Rural and Urban Development.....	Sh. 687,548,614
Kifungu 8083 – Transfer to LGAS- Rural Water Supply...Sh.	43,000,000
Kifungu 8084 – Natural Resources and Environmental Conservation.....	Sh. 90,000,000
Kifungu 8085 – Transfers to LGAS – Community Development.....	Sh.15,481,574,081

18 APRILI, 2023

Kifungu 8086 – Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries.....	Sh.1,394,194,787
Kifungu 8087 – Transfers to LGAS – Livestock Operations	Sh. 432,000,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS Planning and Coordination	Sh.1,396,346,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAS – Administration and Human Resources Mgt.....	Sh. 6,441,371,200
Kifungu 8092 – Transfer to LGAS- Industry, Trade and Investment.....	Sh. 37,500,000
Kifungu 8094 – Transfer to LGAS- Sports, Culture and Arts.	Sh. 441,802,755

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 88 – Mkoa wa Dar es Salaam

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 620,000,000
Kifungu 1015 – ICT and Statistics Unit.....	Sh. 0
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.1,293,318,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 6,000,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Service	Sh. 703,071,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	305,081,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAs – Pre-Primary and Primary Education	Sh.21,247,898,000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 22,965,611,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 29,566,749,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries	Sh.500,000,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8084 - Transfers to LGAS – Natural Resources & Environmental Conservation	Sh. 2,107,776,000
Kifungu 8085 – Transfer to LGAS- Community Development.....	Sh. 4,176,809,000
Kifungu 8089 – Transfer to LGAS- Planning and Coordination.....	Sh. 7,501,026,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Adm. and Human Resources Mgt.	Sh.130,551,112,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 89 – Mkoa wa Rukwa

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh.1,775,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.1,839,400,000
Kifungu 2002– Economic and Productive Sector....	Sh.150,000,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector.	Sh. 0
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 460,057,000
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training	Sh.324,427,000
Kifungu 3001 – Regional Hospital.....	Sh. 0
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education	Sh.13,155,956.000
Kifungu 8076 - Transfers to LGAs – Secondary Education	Sh.10,887,078,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services.....	Sh. 4,041,050,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services ..	Sh.5,656,000
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres..	Sh. 2,300,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries.....	Sh.3,291,286,000
Kifungu 8084 - Transfers to LGAS – Natural Resources & Environmental Conservation.....	Sh. 426,436,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development	Sh. 9,465,194,000
Kifungu 8089 - Transfers to LGAs – Planning and Coordination.....	Sh. 363,708,000
Kifungu 8091 - Transfers to LGAs – Administration & Human Resources Management.....	Sh. 6,307,252,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 90 – Mkoa wa Songwe

Kifungu 1001 – Administration and Human Resources Management	Sh. 40,000,000
Kifungu 2001 – Planning and Coordination	Sh.1,467,240,000
Kifungu 2003 – Infrastructure Sector	Sh. 760,000,000
Kifungu 2004 – Health, Social Welfare and Nutrition Services.....	Sh. 664,030,000
Kifungu 2005 – Management, Monitoring and Inspection	Sh. 0
Kifungu 2006 – Education and Vocational Training...Sh.	397,488,000
Kifungu 8075 - Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education.....	Sh.16,597,149,885
Kifungu 8076 - Transfers to LGAS – Secondary Education	Sh. 9,009,040,000
Kifungu 8078 - Transfers to LGAS - Public Health Services	Sh. 3,874,735,000
Kifungu 8079 - Transfers to LGAS - Preventive Services	Sh. 5,123,011,380
Kifungu 8080 - Transfers to LGAS - Health Centres...Sh.	2,400,000,000
Kifungu 8081 - Transfers to LGAS – Dispensaries.....Sh.	1,009,111,115
Kifungu 8085 - Transfers to LGAS – Community Development.....	Sh. 4,395,828,620
Kifungu 8089 - Transfers to LGAS Planning and Coordination.....	Sh.1,416,256,000

18 APRILI, 2023

Kifungu 8091 - *Transfers to LGAS Administration and Human Resources Mgt.....*Sh.16,224,834,000

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

Fungu 95 – Mkoa wa Manyara

Kifungu 1001 – *Administration and Human Resources Management* Sh.1,783,000,000

Kifungu 1005 – *DAS - Babati* Sh.5,000,000

Kifungu 1006 – *DAS - Hanang.....* Sh.5,000,000

Kifungu 1007 – *DAS - Kiteto* Sh.5,000,000

Kifungu 1008 – *DAS - Mbulu.....* Sh.5,000,000

Kifungu 1009 – *DAS - Simanjiro* Sh.5,000,000

Kifungu 2001 – *Planning and Coordination* Sh.541,800,000

Kifungu 2004 – *Health, Social Welfare and Nutrition Services* Sh. 648,513,000

Kifungu 2005 – *Management, Monitoring and Inspection.....*Sh. 0

Kifungu 2006 – *Education and Vocational Training...Sh.349,570,000*

Kifungu 8075 - *Transfers to LGAS – Pre-Primary and Primary Education* Sh. 22,309,216,000

Kifungu 8076 - *Transfers to LGAS – Secondary Education* Sh.18,204,001,000

Kifungu 8078 - *Transfers to LGAS – Public Health Services* Sh.16,592,160,000

Kifungu 8080 - *Transfers to LGAS– Health Centers* Sh. 0

Kifungu 8081 - *Transfers to LGAs - Dispensaries* Sh. 600,000,000

Kifungu 8085 - *Transfers to LGAs – Community Development* Sh. 8,748,412,000

Kifungu 8086 – *Transfers to LGAS – Agriculture, Livestock and Fisheries.....* Sh. 518,000,000

Kifungu 8091 - *Transfers to LGAs – Admn. and Human Resources Mgt.* Sh.12,099,917,000

18 APRILI, 2023

(Vifungu vilivyotajwa hapo juu vilipitishwa na Kamati ya Matumizi bila mabadiliko yoyote)

NDG. PAMELA PALANGYO - KATIBU MEZANI: Mheshimiwa Mwenyekiti, naomba kutoa taarifa kwamba Kamati ya Matumizi imekamilisha kazi yake.

MWENYEKITI: Bunge linarudia

(Bunge Lilarudia)

SPIKA: Waheshimiwa tukae.

Mtoa Hoja taarifa.

T A A R I F A

WAZIRI WA NCHI, OFISI YA RAIS, TAWALA ZA MIKOA NA SERIKALI ZA MITAA: Mheshimiwa Spika, kwa mujibu wa Kanuni ya 123(3)(a) na (b) ya Kanuni za Kudumu za Bunge Toleo la Februari, 2023 naomba kutoa taarifa kwamba Bunge lako limekaa kama Kamati ya Matumizi na limekamilisha kazi yake. Hivyo, naomba sasa Taarifa ya Kamati ya Matumizi ikubaliwe na Bunge.

Mheshimiwa Spika, naomba kutoa hoja. *(Makofi)*

WAZIRI WA ULINZI NA JESHI LA KUJENGA TAIFA: Mheshimiwa Spika, naafiki.

SPIKA: Waheshimiwa Wabunge, hoja imeungwa mkono, ahsanteni sana.

Sasa nitawahoji kwa utaratibu wetu, Waheshimiwa Wabunge hoja ya Mheshimiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kuhusu Makadirio ya

18 APRILI, 2023

Mapato na Matumizi kwa mwaka wa fedha 2023/2024 waseme ndiyo.

WABUNGE FULANI: Ndiyo.

SPIKA: Wasioafiki waseme siyo.

WABUNGE FULANI: Siyo.

SPIKA: Nadhani walioafiki wameshinda. *(Makofi)*

*(Hoja ilitolewa iamuliwe)
(Hoja iliamuliwa na Kuafikiwa)*

(Makadirio ya Matumizi ya Ofisi ya Rais, Tawala za Mikoa na Serikali za Mitaa kwa Mwaka 2023/2024 Yalipitishwa na Bunge)

SPIKA: Ahsante sana Waheshimiwa Wabunge.

Nitumie fursa hii kuwapongeza sana Mheshimiwa Waziri na Naibu Mawaziri, Makatibu Wakuu na Watendaji wote chini ya Wizara hii. Pongezi hizi ni mahsusi kwamba bajeti yenu pamoja na kwamba ina mambo mengi na michango ilikuwa mingi lakini Bunge imeipitisha kama mlivyokuwa mmeomba.

Kwa hiyo, tunawapongeza sana na tunawatakia kila la kheri katika utekelezaji wa yale ambayo mmewaahidi wananchi kupitia Bunge lao. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, pia nitumie nafasi hii kuwashukuru sana Kamati yetu ya TAMISEMI kwa kazi nzuri wanayoifanya ya kuendelea kuisimamia Wizara hii na kuishauri, mambo mengi ambayo Mheshimiwa Waziri ameyaeleza katika hotuba yake yanaashiria namna ambavyo mnafanyakazi kwa karibu na kwa kweli mambo yameenda vizuri.

18 APRILI, 2023

Kwa hiyo, nawapongeza sana Mwenyekiti, Makamu Mwenyekiti, Wajumbe wote wa Kamati hiyo na Waheshimiwa Wabunge kwa ujumla ambao mmeshiriki katika kuishauri Serikali kwenye maeneo mbalimbali na wakati mwingine mkaikumbusha maeneo ambayo hawajayafanyia kazi na wao wameahidi kwamba hayo yote mliyoyachangia wameyachukua na yale ambayo mmeyapeleka kama changamoto za majimbo yenu wataendelea kuyafanyia kazi kwa kadri muda unavyokwenda. Kwa hiyo, nawashukuru na ninyi kwa ushiriki wenu na ninawapongeza pia kwa kuwasemea wananchi vizuri. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, baada ya kusema hayo muda wetu umekwenda kidogo, lakini hapa tunao wageni, tunao wageni watatu wa Mheshimiwa Maryprisca Mahundi ambaye ni Naibu Waziri wa Maji na hawa ni watumishi kutoka Taasisi ya Uhasibu Tanzania (TIA) Jijini Dar es Salaam sijui wamekaa upande gani, karibuni sana. Hawa ni Ndugu Sayuni Mtulo, Mussa Lipala na Vicent Mapalala, karibuni sana. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, yupo Mgeni wa Mheshimiwa Ng'wasi Kamani ambaye ni Mkurugenzi wa Kampuni ya kuuza magari kutoka Jijini Mwanza Ndugu Celin Yongo, karibu sana. Sasa nawaona wageni wengine wamekaa hapo lakini sijajua ni kina nani, kwa hiyo sijaletewa taarifa hapa lakini tunawakaribisha wageni wote Bungeni, karibuni sana. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, baada ya kusema hayo Mheshimiwa Waziri wetu wa TAMISEMI nadhani umewasikia Wabunge wamechangia mambo mengi, nafikiri ni kipindi ambacho mawazo ya Wabunge mkiyachukua mengine muyaweke kwenye mipango, pengine siyo kwa bajeti hii lakini kwa bajeti ijayo ili zile changamoto ambazo tunaweza kuzifanyia kazi kwa pamoja basi tuzimalize hizo halafu tuendelee na mambo mengine.

18 APRILI, 2023

Wabunge wamezungumza sana kuhusu maboma, wananchi wanatiwa moyo na wanajitolea kuchanga wakijua Serikali itaenda kukamilisha, basi yale maboma ili yasiendelee kukaa muda mrefu na mengine kuharibika, Serikali ije na mpango maalum, kwa sababu kila Jimbo inajulikana maboma yako mangapi. Ili yale mkishayakamilisha basi mipango mingine iendelee lakini tukisema tunaendelea na hii wakati majengo ya wananchi yako pale na wenyewe wanakuwa kama wanakata tamaa kuendelea kujenga majengo mengine, jambo ambalo na wao wanatoa mchango kwa maendeleo ya nchi hii. Kwa hivyo, ni vizuri Serikali ikachukua hatua katika wale ambao wamepiga hatua katika hilo eneo. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, jambo lingine limezungumzwa sana hapa ni jambo la madawati ni la muhimu sana, nchi yetu kwa hatua tuliyofikia lazima tufike mahali ambapo hatuzungumzii tena madawati. Kwa hiyo, mjipange katika muda mfupi na muda mrefu ili changamoto isiwepe. Mtoto anapoenda Darasa la Kwanza akute dawati hapo, kwa njia yoyote ile ambayo Mheshimiwa Waziri utakuwa umeitafuta, kwa sababu mipango ni mingi sana ya TAMISEMI na kwa kweli pesa ni nyingi zinaenda kwenye sekta mbalimbali na sekta hii elimu tuipe kipaumbele watoto wasikae chini. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, sasa suala hilo la kutokukaa chini ni pamoja na kuunganisha na jambo ambalo limezungumzwa pia hapa. Kuna maeneo ambayo mnajenga madarasa mazuri sana jambo ambalo ni jema na mnapeleka pesa nyingi za madarasa mapya, yale madarasa ya zamani ni dhahiri yanahitaji ukarabati ili yale madarasa mapya yafanane na yale ambayo yako pale kwa hiyo yakijengwa mapya shule inakarabatiwa halafu madawati yanajaa, halafu tunasonga mbele. Kwa hiyo, kwa mipango ya muda mrefu naamini tunaweza kufika sehemu nzuri ili watoto wasijikute wengine wanakuwa kwenye madarasa yale mazuri sana, halafu wengine wanakuwa kwenye madarasa

18 APRILI, 2023

ambayo hata sakafu hayana. Naamini hilo liko ndani ya uwezo wenu mkijipanga vizuri mnaweza kulifanyia kazi. *(Makofi)*

Waheshimiwa Wabunge, lingine na la mwisho Mheshimiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu alipokuwa Utumishi mwaka jana alisema jambo fulani zuri, kuhusu kufahamu idadi ya watumishi wako wangapi na wako wapi ili muweze kuwagawanya vizuri katika sehemu zao za kazi, ili msijikute kuna shule ambayo walimu ni wengi wa somo fulani halafu kwingine wanatafutwa au hata katika ajira hizi mnaweza kuona namna ambavyo wale mtakaowaajiri muwapeleke zile sehemu ambazo pengine utafiti umeshafanywa na Ofisi ya Rais, Utumishi na Utawala Bora.

Kwa hiyo, mkifanya kazi kwa karibu tunaamini hata hizi changamoto tunazozieleza pengine zitapungua kama hawa walimu wakigawanywa vile inavyopaswa na watumishi wengine vivyo hivyo kwa sababu inakuwa haipendezi sehemu nyingine watu wamejaa mpaka wanagawana vipindi, kwingine huyu hana wa kugawana naye vipindi. Kwa hiyo naamini mkifanya kazi kwa pamoja hilo linaweza kwenda vizuri zaidi.

Waheshimiwa Wabunge, baada ya kusema hayo nilikuwa nimemwahidi Mheshimiwa Waitara kwamba ningempa nafasi ya mwongozo, dakika moja Mheshimiwa Waitara.

MWONGOZO WA SPIKA

MHE. MWITA M. WAITARA: Mheshimiwa Spika, ahsante niliomba mwongozo wako asubuhi kwa mujibu wa Kanuni ya 76 na hoja yangu ilikuwa inajikita kwenye ajira mpya ambazo zimetangazwa baada ya kuona asubuhi mpaka sasa mjadala ambao upo na Waheshimiwa Wabunge wanazungumza, lakini nikagundua kwamba Mheshimiwa Waziri alikuwa bado ule

18 APRILI, 2023

mchakato unaendelea kama kawaida kama alivyoeleza hapa kwamba wanaendelea.

Mheshimiwa Spika, pamoja na maelezo mazuri ya Mheshimiwa Waziri wa TAMISEMI ninadhani kwamba ni muhimu, tunamwamini sana na atafanya kazi nzuri. Wabunge wana wasiwasi na hasa mimi kwamba mwaka jana zimetoka ajira za walimu karibu 7,000 lakini nilipouliza kwenye Jimbo la Tarime Vijijini sikupata hata mmoja kwamba amepata ajira.

Mheshimiwa Spika, Sasa na hizi ajira zilizotangazwa nikaona mtindo unaweza ukawa ule ule. Kwa nini kusiwe pamoja na vigezo ulivyonavyo tunawezaje kufanya utaratibu ambao utaonesha kwamba kweli ajira zimetangazwa Tanzania na angalau kila Jimbo, kila Wilaya wanapata hiki kipande cha keki katika Taifa hili. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ni kwamba kwa kweli Wabunge wote hapa wanameseji na wote inaelekea wanaamini kwamba ukiongea na Mbunge ndiyo utapata ajira ya Ualimu au Udaktari, ukiongea na Kiongozi Mkubwa ndiyo utapata fursa. Nikaona kwamba jambo hili kwa kweli katika Taifa letu hatuelekei kuzuri. *(Makofi)*

Mheshimiwa Spika, ningepomba pamoja na maelezo mazuri ya Mheshimiwa Waziri, lakini nadhani tutengeneze utaratibu ambao ajira zikitangazwa watu waamini kwamba watapata na kweli tukiona majina tuone Tandahimba, tuone Tanga, tuone Arusha, tuone Tarime, Nanyumbu yaani huu msawazo uonekane pasipokuwa na shaka. Kwa namna hali ilivyo kule mtaani pamoja na maelezo mazuri hapa watu ni kama wamepoteza imani.

SPIKA: Mheshimiwa Waitara unahitaji mwongozo gani.

18 APRILI, 2023

MHE. MWITA M. WAITARA: Mheshimiwa Spika, naomba mwongozo wako kwamba katika suala kama hili ambalo kuna mjadala wa Taifa namna ya kupeana nafasi hasa hizi za ajira, unaweza ukatupa mwongozo kwamba Waziri wa TAMISEMI anaweza kusaidia vipi Wabunge angalau wakapunguza *tension* kwamba ajira zikitoka tutapata hicho kipande cha keki kwenye maeneo yetu, kwenye Majimbo, kwenye Wilaya na kwenye shule? Ahsante.

SPIKA: Ahsante sana.

Waheshimiwa Wabunge, amesimama Mheshimiwa Waitara hapa na alisimama kipindi chetu cha kwanza siku ya leo na nikaahidi ningempa nafasi na sasa amesimama lakini kwa matumizi ya ile Kanuni yetu ya 76 kuhusu Mwongozo inataka swali liwe ni kama hilo jambo lililotokea hapa ndani linaruhusiwa ama haliruhusiwi, ndiyo matumizi ya ile kanuni ya 76. Hata hivyo, kwa jambo hili zito ambalo amelieleza nadhani tumeshapata ufafanuzi kutoka kwa Mheshimiwa Waziri namna atakavyofuatilia kwa karibu huu mchakato kuhakikisha kwamba haki inatendeka kwa wale wanaostahili.

Waheshimiwa Wabunge, pia amesimama Mheshimiwa Waziri wa Nchi, Ofisi ya Waziri Mkuu na yeye ameeleza tena kuhusu jambo hilo hilo, kwamba zile changamoto zinazoendelea kujitokeza wao wanazichukua ikiwa ni pamoja na michango ya Waheshimiwa Wabunge namna ya kuliweka vizuri hili suala la ajira. Kwamba pengine itatokea kila Jimbo ligawiwe ajira ngapi hilo mimi nisingependa kulisemea kwa sababu mimi pia ni muumini, naamini hata kama tunataka ni kweli watu wa maeneo yetu waajiriwe ni kweli na ni dhahiri kwa sababu Wabunge wote hapa tunapata huo ujumbe.

Waheshimiwa Wabunge, Mheshimiwa Waziri ametoa ufafanuzi mzuri kwamba wao watatenda haki, maana yake hata

18 APRILI, 2023

tukimpelekea majina tutapeleka sawa na atapokea si ni meseji, kwa hiyo itaonekana kasoma lakini kimsingi hatofanyia kazi mpaka hao watu wako wawe wameomba kule kwenye mfumo ili mfumo ukatende haki. Sasa kwenye mfumo kutenda haki Mheshimiwa Waziri ametoa hapa ahadi kwamba atafuatilia kwa karibu nadhani tumwamini katika hilo.

Waheshimiwa Wabunge, lingine ni kwamba tuamini kwamba yale maboresho ambayo Serikali imeahidi kwamba itaendelea kuyafanyia kazi ikiwa ni pamoja na kuwatazama wale wanaojitolea basi tutaona katika matokeo. Sasa katika ngazi hii hatuwezi tena kuwa tunawauliza wakati ndiyo wanaendelea na hilo jambo. Sisi tuwaache wamalize wafike mwisho halafu tutaona namna ambavyo ule mchakato umekwenda na kama tutakuwa na wasiwasi basi Kamati yetu ya TAMISEMI ipo tutaipa hiyo Kamati yetu kazi ya kuuliza kule ili wao wapate taarifa za ziada kama tutakuwa tukizihitaji. Pia halitakuwa jambo jema mtu wa kutoka sehemu fulani kwa sababu anajitolea hapo hapo basi akiajiriwa lazima afanye kazi hapo hapo. Mimi nadhani tunahitaji mabadilishano ili pia tubadilishane hata namna ya kuzungumza. Sasa kama mtu tangia anaanza shule ya awali anafundishwa na watu wanaoongea hivyo hivyo, kwa hiyo hoja ya msingi ni kwamba nchi yetu ni kubwa na waliosoma ni wengi kwa hiyo mjaribu kuwafikia wote.

Waheshimiwa Wabunge, kwa kweli kwa ufafanuzi mlioutoa tunawaamini kwamba mtawatendea haki watoto wetu, mtawatendea haki wananchi wenzetu, mtawatendea haki Watanzania wote.

Waheshimiwa Wabunge, nimeletewa ujumbe hapa, Mheshimiwa Waziri kwa sababu ulisema unayachukua mawazo ya Waheshimiwa Wabunge katika kwenda kutengeneza ule mfumo. Sasa kwa ajili ya wale wanaojitolea nimeletewa taarifa hapa kwamba, Walimu Wakuu kwa kawaida huwa wanapaswa

18 APRILI, 2023

kuandika taarifa kila mwezi. Katika taarifa zao za kila mwezi huwa wanaandika Walimu wangapi wako shuleni, wangapi wameajiriwa na wangapi wanajitolea.

Kwa hiyo, katika kutengeneza ule mfumo mnaweza pia kuangalia namna ambavyo hizi taarifa ambazo walimu wakuu wanaziandika kila mwezi, kama kunatoka udanganyifu basi utakuwa ni kwa sehemu ndogo kwa sababu mtu unaweza ukaenda pale hata Afisa Elimu Wilaya akapita kuangalia hao watu wapo kweli au hawapo, maana yeye atakuwa hajui ataajiriwa lini maana anaweza akajitolea miaka mitano mpaka 10. Kwa hiyo, nafikiri hili aliloliandika Mheshimiwa Mbunge hapa mnaweza pia kulichukua katika kuweka mifumo vizuri.

Waheshimiwa Wabunge, baada ya kusema hayo naahirisha shughuli za Bunge mpaka kesho saa 3.00 asubuhi. *(Makofi)*

*(Saa 12.00 Jioni Bunge liliahirishwa hadi Siku ya Jumatano,
Tarehe 19 Aprili, 2023 Saa Tatu Asubuhi)*